

TETPAMHNA

ΒΓΑΙΝΟΥΝΤΕ ΤΡΕΙΣ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΧΡΟΝΟ ΜΟΝΟ ΜΕ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΥΛΗ
ΕΚΑΟΤΗΣ - ΔΙΕΓΘΙΝΤΗΣ: ΔΡΟΣΟΣ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΣ - ΑΜΦΙΣΣΑ

ΡΕΝΟΣ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ: Λίγα ἀπ' ὄσα δὲ γράφουν ἄλλοι. (*Ἄρθρο.)	457-65
Φαῖδρος Μπαράζ. (Συνέντευξη γιὰ τὸ πρόσωπο, τὴ στάση καὶ τὸ ἔργο τοῦ φίλου τοῦ πέθανε.)	476-84
Καμμένα φρένα. (Διήγημα.)	504-10
*Ένας κροίσος. (Διήγημα.)	511-3
Γιὰ ἓνα ζευγάρι βράγχια. (Πεζό. Βίωμα καὶ σκέψη.)	514-5
ΚόσμοΚ. (Πεζό. Βίωμα καὶ σκέψη.)	516-7
*Ανάντα. (Πεζό. Βίωμα καὶ σκέψη.)	517
*Απὸ πάντα τόξερες. (Ποίημα.)	518
Φωτομανῆ τὰ κρίνα. (Ποίημα.)	518-9
*Ιδέα καὶ δυνατότητες μεσογειακῆς ἀλληλεγγύης. (Σχόλιο.)	502-3
*Ομαλοαυδοκρατικά. (*Απανητική ὑποσημείωση στὴν «*Φρυσισμένη καὶ ἀθυρόστομη *Ανοιχτὴ *Ἐπιστολὴ» — «*Αγαπητέ μου φαλλοφασίστα» — τῆς Μάγιας Λυμπεροπούλου.)	552
—ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ. Τὰ κείμενα τῶν σελίδων 466-71, 499, 531-48, 553-9, 603, 609, 611, ποιήματα καὶ διηγήματα, εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀνθολογημένα γιὰ τὰ μελλοντικά συμπληρώματα τῆς ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ, καὶ τοῦτο σημαίνουν πάντα σὰ «Τετράμηνια» οἱ κεφαλίδες: «ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ Ρ.Η.Α.» πάνω ἀπὸ κείμενα ἄλλων.	
- ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Α' ΤΟΜΟΥ ΤΩΝ ΤΕΤΡΑΜΗΝΩΝ (*74-'75), τεύχη 1-7.	613-38
Στὰ «Περιεχόμενα» ὑπάρχουν καὶ πρόσθετα στοιχεῖα συχνά, κ' ἰδιαίτερα ἐνδιαφέροντα μερικὰ, πάνω σ' ἀνοιχτὰ ἀκόμα θέματα τοῦ τόμου. (Συντάσσονταν ὡς τίς 4-12-'75 καὶ τυπώθηκαν λίγες μέρες ἀργότερα, στὸ τεῦχος αὐτὸ καὶ σὲ χωριστὸ φυλλάδιο extra.)	
—ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ, 2:	560-602
Στοιχεῖα Προβληματικῆς. *Αντικείμενο, τρόποι, κίνηση τῆς μελέτης.	560
I: Τὸ ὄνικό. Βασικά ἀπὸ Diels-Kranz καὶ ἀπ' τὸν παλιὸ Mullach.	561
II: Ἡ φύση τῆς μελέτης.	562
III: *Αντισυστηματικὴ δομὴ τοῦ ἐπιβάλλει ἡ ὄλη.	564
IV: Ρίζα καὶ Βίβλος τῶν Ἑλλήνων.	564
V: Κίνητρα καὶ ὄρια.	566
VI: *Ο Νίτσε κ' ἡ σημασία τῆς γενναίας ἐπαναγωγῆς τῶν ριζῶν τῆς Ἑυρωπαϊκῆς Φιλοσοφίας στοὺς Προσωκρατικούς, πέρ' ἀπὸ κάθε κοντόφθαλμη «φιλολογικὴ» κριτικὴ τοῦ «τύπου» καὶ τοῦ «γράμματος».	567
VII: *Ανάντα-κάταντα. *Ὁδὸς ἄνω κάτω μία καὶ αὐτῆ. *Ανάβρα ἔσσει τῶν Πηγῶν.	568
VIII: Πίσω ἀνασαίνει Μεγάλῃ Χλωρίδα... *Ὅσοι ἔχουν τὰ βράγχια...	570
IX: *Ανίμηση σιδυλικῆς προμαντείας τῶν Καιρῶν, ἀπὸ τίς πυρηνικῆς προσωκρατικῆς ἐνοράσεις.	571
X: Ἑρμηνευτικά: Ἐπόθεση καὶ ἀπόδοση.- Ποιητικὸ ρυθμονόημα.- Ρυθμοδομὴ καὶ ἀπειρατὴ τάξη τοῦ ἀρχαίου λόγου.- Μεταφραστικὴ ἐφαρμογὴ στὸν «Ἐπιτάφιο» τοῦ Περικλῆ. (Θουκυδίδης, Β43 ἀπ.) Ποίηση, ἡ ἐσώτερη καύση κάθε λόγου.	574 575 577 578
Ταυτορρυθμίᾳ Λόγου-Πράγματος.- Πίσω, στίς Ρίζες!	581, 583

Σελίδες 184
Δραχμές 100

6-7

*Αμφισσα
Δεκέμβρης 1975

XI:	Τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα.- Φονικὲς «μεταφράσεις» σὲ «ἀρμενοελληνικά», ἀπὸ μὴ ἢ λογοτέχνες (μὰ, δυστυχῶς, καὶ ἀπὸ «λογοτέχνες») «φιλολόγους».- Μεταφραστικὴ δοκιμὴ στὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνος (A327-8d, Σωκράτης).- Λόγος χωρὶς ποίηση δ' ἐν «λέγει»!	584 585 588 589
XII:	Ἄπ' τοῦς Ἴωνες ὡς τὸν Εἰκοστὸ Αἰῶνα. Στὸν πυρῆνα τῆς νέας σκέψης οἱ Προσωκρατικοί.	590 593
XIII:	Παρασημαντικὴ καὶ Μυθιστορία Ἑννοϊῶν. «Στὸν Κυνηγημένον Καιρὸ.» (Ἄπόπειρα Μυθιστορίας Ἑννοϊῶν.) Ταυτὸν ἔστιν ἱστορεῖν τε καὶ μυθεῖσθαι. Πλάση Λόγου, πλάση Κόσμου!	594 595 597 599
XIV:	Δομὴ καὶ φάσεις τῆς μεταφραστικῆς λειτουργίας.	600
ΗΡΑΚΛΗΣ Ν. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ:	Τὸ χρονογράφημα. (Μελέτη τοῦ δημοσιογραφικοῦ εἴδους.)	520-4
	Ὡς καὶ τὸ δαχτυλίδι σου, Καλή... (Ἰδιόγραφο τοῦ '65. Στιγμῆ.)	519
	Σὲ φώναζα, δὲν ἔστρεψες... (Ἰδιόγραφο τοῦ '65. Στιγμῆ.)	519
ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥ:	Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης, ὁ ἄριστος. (Τὸ ἐγὼ καὶ τὸ μὴ ἐγὼ ἐνὸς ἀγνωστικοῦ ἀναρχικοῦ. Μελέτη σκέψης, βιοθεωρίας κ' ἔργου.)	525-31
ΔΡΟΣΟΣ ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΣ:	Ἐνδείξεις περὶ ναυμαχίας στὴν Ἀνεμοκάμνη, μεθ' ἐρρήματος μακεδονικῶν νομιμάτων δ' - β' π.Χ. αἰ. (Μελέτη. Ἀνακοίνωση. Ἐξ κλισῶ μακεδονικῶν νομιμάτων, τοῦ β' π.Χ. αἰ., ἐκ τῶν εὐρημάτων του: Ἀμφιπόλεως, Φιλίππου Ε', Περσέως.	604-8 605 608
	Τὰ «Τετράμηνια» δωρίζουν Αἰσχύλο! (Ὁρέστεια — «Ἀγαμέμνων», «Χοηφόροι», «Εὐμενίδες» — σὲ λαμπρὴ μετάφραση τοῦ Τάκη Μπαρλᾶ.)	503
	Ὁ ζυγγράφος Νίκος Καραγιάννης. (Σχόλιο.)	610
ΦΑΙΔΡΟΣ ΜΠΑΡΛΑΣ.	(Ἄφιέρωμα στὸ φίλο ποῦ πέθανε.)	472-501
	Κείμενά του: Ἡ Ποίησις τῆς Ἐποχῆς. (Μελέτη.)	489-95
	Ροῦθης. (Κριτικὴ μονογραφία.)	495-9
	Οἱ πεσόντες. (Πεζὸ, μὲ τὴ λεζάντα: «Σὰν ἀνταπόκριση, τοῦ δημοσιογράφου Φαίδρου Μπαρλᾶ, ἀπὸ τὸν Παράδεισο!»)	499
	Ψυχὴ μου, μὲ μόχθο καὶ κόουραση σ' ἔκανα... (Ποίημα.)	481
	«Τοῦ μπι» ἐδῶ, «ὄρ νὸτ τοῦ μπι»... (Χιουμοριστικὸ τετράστιχο γραμμμένο μὲ περιφρόνηση γιὰ τὴ στράτευση καὶ τὴν κτηνωδία τοῦ Ἐμφυλίου, τὸ '48.)	485
	Βιβλιογραφία: Τὰ βιβλία του κι ὁ sui generis «Στάχυς».	488
ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΔΡΟ ΜΠΑΡΛΑ,	τὴ ζωὴ, τὶς θέσεις, τὸ ἔργο του:	472-88, 500-1
ΡΕΝΟΣ:	Ὁ ἐγωτικὸς Φαῖδρος Μπαρλᾶς. (Συνέντευξη σὲ μιὰ νέα ποιήτρια, γιὰ τὴ ζωὴ, τὴ στάση, τὶς θέσεις καὶ τὸ ἔργο του.)	476-84
ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ.	Συνέντευξη γιὰ τὸ Φαῖδρο, σὲ μιὰ νέα ποιήτρια, λίγο μετὰ τὸ θάνατό του. (Ἡ ἐφηβεία κ' οἱ πρῶτοι νεανικοὶ του φίλοι: Δύντια Στεφάνου, Κ. Τρικουπῆς κ.ἄ. Ὁ «Στάχυς» καὶ τὸ πνεῦμα του. Ἡ ἐπ' ἀνδραγαθία παρασημοφορία του κ' ἡ καταδίκη του μετὰ σὲ θάνατο ἀπὸ στρατοδικεῖο τῆς Δεξιᾶς τοῦ Ἐμφυλίου τὸ '48.)	484-6
	Μνημόσυνο τοῦ Φαίδρου. (Νεκρώσιμο καὶ κρίση.)	500-1
ΜΑΡΙΑ ΣΕΡΒΑΚΗ-BLACKSTONE.	Συνέντευξη γιὰ τὸ Φαῖδρο, σὲ μιὰ νέα ποιήτρια, λίγο μετὰ τὸ θάνατό του.	487-8
ΦΡΕΝΤ ΚΑΡΑΜΠΟΤ.	Συνέντευξη γιὰ τὸ Φαῖδρο, σὲ μιὰ νέα ποιήτρια, λίγο μετὰ τὸ θάνατό του. (Τὸ ἀξέχαστο πνεῦμα του καὶ ἡ πηγαία εὐφυλολογία του. Ἡ «τυχαία» ἀνδραγαθία του, γιὰ τὴν ὁποία καὶ παρασημοφορήθηκε ἀπ' τὸ Στρατὸ τῆς Δεξιᾶς, ποῦ μετὰ τὸν καταδίκασε καὶ σὲ θάνατο «ἐπὶ λιποταξία»! Ἡ βαθεῖα ἀδιαφορία του γιὰ θλα τὰ «ἰδιαιτικά» καὶ τοῦς «-ισμοῦς».)	486-7

ΑΣΠΑΣΙΑ ΞΥΔΗ. Συνέντευξη για τὸ Φαῖδρο, σὲ μιὰ νέα ποιήτρια, λίγο μετὰ τὸ θάνατό του. (Ἡ γενναιότητα κ' ἡ μοναξιά του. Ὁ αντισυμβατισμὸς κ' ἡ δξυτατὴ του αἰσθησι τοῦ Καλοῦ Λόγου. Ἡ κριτικὴ του δξυδέρεια κ. ὁ αἰσθητισμὸς του.)	485-6
ΜΙΑ ΝΕΑ ΠΟΙΗΤΡΙΑ, ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΙΔΡΟ ΜΠΑΡΛΑ, ὅπως τὸν γνώρισε λί- γο πρὶν πεθάνῃ.	472-5
ΕΛΕΝΑ ΣΤΡΙΠΤΑΡΗ: Σήμερα ἡ Δομὴ μου. (Σύνθεση μὲ 13 νέα ποιήματα, ποῦ ἀνθολογεῖ ἀνέκδοτα ὁ Ρένος, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς ποιητικῆς Ἀνθολο- γίας, καὶ πρωτοδημοσιεύει ἐδῶ:)	553-9
Ἐποκάλυψη.	553
Γκέισα καὶ Σαμουράι.	553
Σὰ νάχε σημασία..	554
Ἐγὼ κ' ἡ Κοινωνία...	554
Διατάραξη τῆς κοινῆς ἡσυχίας.	555
Ἀθροίζω χωρισμούς.	555
Ἄγνωστο θεῶ.	556
Ἄσ' τὶς κουδέντες!	556
Τὸ θάρρος.	557
Στὰ νέα εἶδωλα.	557
Μὲ ὑπερτιμάει...	558
Θὰ Σοῦ ἔταν δύσκολο;..	558-9
Βάλε λιγάκι μουσικὴ.	559
ΧΑΡΙΣ ΠΓΓΛΕΣΗ: Τὰ κότσια. (Διηγήματα, ἀνέκδοτο, ἀνθολογημένο ἀπ' τὸ Ρένος, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς Ἀνθολογίας Διηγήματος, καὶ πρωτοδημοσιευμέ- νο ἐδῶ.)	532-40
ΚΩΣΤΑΣ ΜΟΝΤΗΣ: Ἄπ' τὴν Κύπρῃ στὸν Ἀπόλλωνα, μὲ ἀγάπη... (15 λιγό- στιχα ποιήματα καὶ 7 πιὸ λιγόστιχες στιγμές, ποῦ ἀνθολογεῖ καὶ πρωτοδη- μοσιεύει ἐδῶ ὁ Ρένος:)	541-3
Κύπρος 1975	541
Ἄπορία ἀγαθῆς γριούλας.	541
«Κάτω ἡ μόρφωση!»	541
Ἡ δυσφήμιση τῶν «ρωγμῶν».	541
Βάπτισι.	541
«Ὀλόκληρη ζωὴ».	541
Τὰ «σοκολατόπαιδα».	542
«Μ' ὅπλο τὴν ἀλήθεια».	542
Γερανοὶ - Κύπρος 1974.	542
Ἱστορία.	542
Δάσκαλος στὴν Κύπρῃ τὸ 1974.	542
Ἐκ θεοῦ	542
Ἐκ θεοῦ (II)	542
Ζωή.	543
Ζωὴ (II).	543
Στιγμὲς (1-7).	543
ΜΑΓΙΑ ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΥ. Ὁργισμένη κὶ ἀθυρόστομη Ἀνοιχτὴ Ἐπιστολὴ: Ἄγαπητέ μου φαλλοφασίστα... (Ἄρθρο-μικρομελέτη, πάνω στὸ θέμα: Νεο- φεμινισμὸς, Ρεβόλτ καὶ Σέξ. Μαζὶ μὲ μιὰν ἀπαντητικὴν ὑποσημείωση, τοῦ Ρένου, ὑπὲρ τῶν... «δημαλοαἰδιοκρατικῶν» κ.λ.)	549-52
ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΟΥ: Εἴκοσι καὶ ἓνα ποιήματα. (Σύνθεση μὲ 21 βιω- ματικὰ καὶ ἄλλα ποιητικὰ, ποῦ ἀνθολογεῖ ἀνέκδοτα ὁ Ρένος καὶ πρωτοδημο- σιεύει ἐδῶ:)	466-71
Χριστοῦγεννα..	466
Κόρη.	466
Προφάσεις.	467
Ἀμνησία.	467

Ἰανουάριος.	467
Κατάκλεις	467
Χάση τοῦ φεγγαριοῦ.	468
Θάμ' ἐγώ.	468
Λέει στὴν ἀγάπη μας.	468
Φθινοπωρινό.	468
Παῖς αἰών.	469
Φοῶμαι καὶ θέλω.	469
Ἐγγρηγέρτης.	469
Τώρα στερεά.	469
Πραγματικότητα.	469
Κάπως ἔτσι.	470
Προχώρησαν	470
Νεκρὸ σημεῖο.	470
Δὲ θάρθη ὅ,τι δὲν ἦρθε.	470
Ἡ Ἀπλότητα.	471
Ἀτελείωτο τέλος.	471
δοτο ἀπ' τὸ Ρένο, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς Ἀνθολογίας Διηγήματος, καὶ ΦΟΥΛΑ ΛΑΜΠΕΛΕ, ΚΟΥΡΚΟΥΤΑ-: Σὸλ δίεση. (Διήγημα, ἀνθολογημένο ἀνέκ- του πρωτοδημοσιεύεται ἐδῶ:)	544-7
ΖΑΝΝΗΣ ΜΑΡΓΕΤΗΣ: Μαθηματικά. (Σύνθεση μὲ τρία ποιήματα, ποῦ ἀνθολο- γεῖ ἀνέκδοτα, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς ποιητικῆς Ἀνθολογίας, ὁ Ρένος, καὶ πρωτοδημοσιεύει ἐδῶ.)	548
Λὲς καὶ χωρὶς...	548
Θάλασσα μὲ ρεστίες.	548
Μαῦρα.	548
ΑΝΤΩΝΗΣ ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ: Πτώση. (Ποίημα.)	531
ΝΙΚΟΣ ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τρία λιγδοστιχα.	531
ΒΑΣΩ ΔΑΝΕΖΗ. Πέντε ποιήματα, ἀνθολογημένα ἀπ' τὸ Ρένο, ἀνέκδοτα, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς ποιητικῆς Ἀνθολογίας, καὶ πρωτοδημοσιεύονται ἐδῶ:	609
Ἔμειναν.	609
Σιγοτρέμει.	609
Πρόλαβε.	609
Σὰν καράβι.	609
Καὶ δόθηκα...	609
ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΝΑΓΟΥ: Ἡ Ὀργή. (Ποίημα, ἀνθολογούμενο ἀνέκδοτο, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς ποιητικῆς Ἀνθολογίας, ἀπ' τὸ Ρένο, καὶ πρωτοδημοσι- εύομενο ἐδῶ.)	608
ΑΓΓΕΛΟΣ ΔΡΟΣΟΣ. Ἑπτὰ ποιήματα, ἀνθολογούμενα ἀνέκδοτα ἀπ' τὸ Ρένο, γιὰ τὰ συμπληρώματα τῆς ποιητικῆς Ἀνθολογίας, καὶ πρωτοδημοσιεύονται ἐδῶ:	611
365.	611
Δικαιοσύνη.	611
Ἀποστάσεις.	611
Καπνός.	611
Στοὺς δικούς μου.	611
Τοποθέτηση.	611
Διατύπωση.	611

ΛΙΓΑ ΑΠ' ΟΣΑ ΔΕ ΓΡΑΦΟΥΝ ΑΛΛΟΙ

I

Ἄς γίνουμε κι ἀκόμα πιὸ δυσάρεστοι· λέγοντας ἐκεῖνα ποὺ ἀληθεύουν, κι ἀδιαφορῶντας γιὰ τοὺς ἀφροὺς ὅσων πλανιοῦνται κι ὅσων πλανεύουν· ἀδιαφορῶντας ἀκόμα γιὰ τὴ μάταιη χαρὰ νεκρῶν καὶ νεκροποιῶν, ποὺ πρὸς στιγμή θὰ θαρρέψουν πῶς βρίσκουν «στήριγμα» στὰ παρακάτω.

Κινεῖται γύρω μας μιὰ «γενιά», ποὺ ἀξιώνει πῶς εἶν' «ἐπαναστατική». Ἀποδείξει πῶς τὸ ἀξιώνει. Χρησιμοποιεῖ κατὰ κόρο τὸν ὄρο «ἐπανάσταση»· διαβάξει (ἢ ἔστω ξεφυλλίζει ἢ πάντως ἀγοράζει «προτιθέμενη» κάποτε γὰ διαβάση) κατεξοχὴν ὅ,τι τῆς φαίνεται ἢ τῆς σεβίρεται γιὰ «ἐπαναστατικό»· ἀρνιέται ὅσα μπορεῖ (κι ὅσα δὲ μπορεῖ), μ' ὅσα ἔτσι τῆς κόβει, ἀπ' τὰ πάμπολλα πούγαι γιὰ σάρωμα καὶ γιὰ κάψιμο (μιὰ ἐξίσου ἀκριτὰ καὶ πολλὰ ποὺ δὲν εἶναι)· ζηλεύει τὰ ὕψη, τοὺς τρόπους, τὰ σέστα, τὰ ἐξωτερικὰ γνωρίσματα τοῦ «ἐπαναστατικοῦ»: τὰ μιμεῖται, τὰ καμῖνεται, τὰ ὑποκρίνεται, τὰ φτιασιδώνεται· τρέχει στοὺς δρόμους σ ἂ ν «ἐπαναστατημένη»· γυρνάει στὸ σπιτί σ ἂ ν «ὠργισμένη»· γράφει διαρκῶς κατεβατὰ φλύαρα κι ἀδούλευτα, γιὰ κάτι σ ἂ ν «ἄγχος»· παλεύει μὲ κρῦο ἰδρώτα γὰ στήση ὅπως-ὅπως «ἠρώα» ὑποτιθέμενων «ἀγωνιστῶν» τῆς (μὲ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς λαχάνιασμα καὶ χτυποκάρδι ποὺ ἀναφρόδιτοι πάλεϋουν γὰ φτάσουν σὲ σπασμὸ) ... Ἔτσι κοντεύουμε ν' ἀποχτήσουμε «ἠρωικά Πολυτεχνεῖα», ποὺ δὲν κατάφεραν γὰ ξεπεράσουν τὸν «ἠρωισμό» πανικὸβλητου παιδιοῦ ποὺ κλείνεται στὸν καμπινὲ τοῦ σπιτιοῦ του — δηλαδὴ ὅπου ἴσα-ἴσα τόκλεινε ὁ μπαμπάς του μὲ τὸ ζόρι· στὸ Πολυτεχνεῖο, στὸ Πανεπιστήμιο, «γὰ μορφωθῆ, ν' ἀνοιξῆ τὰ μάτια του, θέλει δὲ θέλει!» — κι ἀπὸ κεῖ φωνάζει πῶς «κάνει ἀντίσταση» καὶ «δὲ θγαίνει» — καὶ μὲ ποιὸ ὕφος τὸ φωνάζει αὐτό, μὲ τί φωνὴ μηχανικὴ καὶ γραμμικὴ-ἡδίκῃ καὶ τρομοκρατημένη (χωρὶς οὐτ' ἓνα νέο στοιχεῖο στὴν ἔκφρασή του, χωρὶς τὸ παραμικρὸ, οὔτε φραστικὰ ἐπαναστατικό, στὸ ρουτινιέρικο κι ἄφτερο λόγῳ του) — κι ὄχι μόνο «Πολυτεχνεῖα» παρὰ κι ἄλλα πολλὰ τέτοια (καὶ τόσο ἀδέξια, τόσο ἀνέμπνοα) παραμύθια.

Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτὲς οἱ ἀποδείξεις τοῦ ὅτι ζητάει ἐπανάσταση ἢ «γενιά» τῆς δεκαετίας· κ α τ ἄ φ ε ρ ε ῶ ς κ α ἰ ν ἂ π ἄ θ ἦ ἄ κ ὀ μ α γυρεύοντας· καὶ γὰ χτυπηθῆ καὶ γὰ κυνηγηθῆ καὶ γὰ συλληφθῆ, καὶ τίς μυθικὲς στὸ νοῦ τῆς «Ἀσφάλειες» γὰ γνωρίση, καὶ τίς νεόκοπες Ε.Σ.Α σύστοιχὲς τῆς γὰ φωμίση μὲ τὰ κορμιά τῆς.. - ναί, ναί, ὄλ' αὐτά, καὶ τὰ γνωστὰ παρόμοια. Ἄλλ' ὄλ' αὐτά, κι ὅσαδήποτε τέτοια, ἐνῷ ἀσφαλῶς πιστοποιοῦν τὴ ζήτηση ἐπανάστασης ἀπὸ μιὰ γενιά, διόλου ὡστόσο δὲν ἔχουν σχέση πρᾶγματι μὲ κανενὸς εἶδους ἐπανάσταση, παρὰ τὸ ἀντίθετο. τὴ Συντήρηση ἴσα-ἴσα ὠφελοῦν - κι αὐριο ὄλοι αὐτοί, οἱ γιὰ τὴ ζήτησή τους ἐπανάστασης χτὲς-προχτὲς θασανισμένοι, αὐτοὶ ἀκριβῶς οἱ ἴδιοι, μὲ χαρτιά πιά στὸ χέρι καὶ πιστοποιητικά (τόσο ψευτοσπουδῶν ὅσο καὶ ψευτοεπανάστασης στὰ νιάτα πίσω τους) τ ἦ Σ υ ν τ ἦ ρ ἦ σ ἦ ἐ π α ν δ ρ ῶ ν ο υ ν κι ἀνανεώνουν.

Ἄς κοιτάξουμε ψύχραιμα - και μαζί ἄς κοιτάξουν ψύχραιμα οἱ ὅσο-
δήποτε μαινόμενοι γιὰ τὶς παραπάνω ἀλήθειες:

Πρῶτα-πρῶτα τὶς θέσεις, τὶς τάχα «ἐπαναστατικές».

Εἶναι ἀγράμματοι «μαρξιστές», ἀδιάβαστοι «κομμουνιστές», ἢ «μα-
οικοὶ» (τοῦ ἀκατανόητου — σέ τί τάχα διαφέρει — «μαοισμού»), ἢ «τσε-
γκουεδαρικοί» (τοῦ τόσο πενιχροῦ σέ στοιχεῖα γιὰ σοβαρὴ θεωρητικὴ
παρέκκλιση Τσέ), ἢ τί ἄλλο τάχα; «Χοτσιμινικοί»; «Ἐμδερχοτζίκοι»;
«Πορτογαλικοὶ» τοῦ Γκονζάλβες, «Φιντελκαστρικοὶ»; Τί σακὰ ἢ τί σκου-
πίδια και σαρίδια ἀπ' ἑλ' αὐτά, π' οὔτε στὸ γυχάκι βέβαια μήτε τοῦ πιὸ
χοντρόκοπου (ἀλλὰ δ η μ ι ο υ ρ γ ο ὺ π ρ α γ μ ᾶ τ ω ν, ὅπως και
νὰ τὸ κάνουμε, π ρ ο σ δ ι ο ρ ι σ τ ι κ ὠ ν τ ῆ ς Ἴ σ τ ο ρ ι α ς)
σταλινισμού... «Ἀριστεριστικά» ἑλ' αὐτὰ κοινήματα, ἀπλούστατα - και
φυσικά· γαγγραινώδη συμπτώματα τῆς σηπτικῆς παρακμῆς τοῦ ἀντε-
παναστατικώτατου μπολσεβικισμού.

Ἄλλὰ κι ἂν ὑποθέταμε, ἢ ἂν δεχόμεστε, πὼς τάχα ἑλ' αὐτά, ἢ κ'
ἕνα-ἕνα χωριστά, ἢ κ' ἕνα τους μόνο, κατ' ἐξαίρεσιν ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα,
ἦταν νὰ ποῦμε μιὰ πολὺ σοβαρὴ, πολὺ οὐσιαστικὴ, πολὺ γνήσια ἐπανα-
στατικὴ θέση. Ἐρώτημα. εἶναι δικιά τους ἢ τῆ θρῆκαν ἔτοιμη; (Γιατὶ
ἑλ' αὐτὰ ἦταν βέβαια ἐκ τῶν πράξεων και τῶν πραγμάτων ἔτοιμα κι ἀ-
παιρισμένα, κι ἀπὸ δεκαετίες πίσω· κι ὅλα, περίπου, προβλεπόμενα και
χιλιосуζήτημένα, ὡς τὶς ἔσχατες πιθανές ἀπολήξεις.) Αὐτοὶ γυρεύουν
ἐπανάσταση. Τῆ θρῆκαν λοιπὸν ἔτοιμη; . Ἐ, ἄς ἀφρίσουν ὅσο τοὺς κά-
νει κέφι, ἀλλ' ἐγὼ τὸ λέω σ υ ν τ ῆ ρ ῆ σ ῆ ἀκριβῶς αὐτό: νὰ θρίσκῃ
ἔτοιμη κανεὶς τὴν «ἐπανάστασή» του ἕξω ἀπ' τὴ συνειδησή του.

Κ' οἱ τάσεις τῆς ὑποτιθέμενης «Ἀναρχίας»;.. Ἄλλὰ πού τὴν κανο
νάρχισε και δαύτην ποιάς; Τὸ τετυμποστοικο στυλάκι τοῦ μπούμπη Κόν-
Μπεντίτ, ἢ τὸ γερμαναρεῖκο καθηγητικὸ ὕφος θεωρητικοῦ σεμιναρίου τοῦ
γηραιοῦ Μαρκοῦζε, και δὴ ἕξ Ἄμερικας τῶν ἐμιγκρέδων τοῦ χιτλερι-
σμοῦ και τοῦ διεθνοῦς ἔθραισμοῦ; Ἡ τάχα οἱ «σιτουασιονιστικες» παιδα-
ριωδίες, πού σ' ἔσχατη ἀνάλυση — κι ὄχι κἀν ἐδῶ, με τ' ἀστεία «Πε-
ζοδρόμια» ἢ «Κράκ» κ.τ.π, ἀλλὰ κ' ἐκεῖ πού γεννήθηκαν, στὴ Γαλλία
τοῦ Μᾶη '68 — ἰσοδυναμοῦν, περίπου, μ' ἕνα: «Κάνω σαματά, κάνε σα-
ματά, κάντε ὅλοι σαματά, ὅσο πιὸ πολὺ μπορεῖτε, μ' ὄτι θρῆτέ μπρός
σας κι ὅπου κι ἂν θρεθῆτε!» (Ἐ, κάντε λοιπὸν σαματά! Και τί θγαί-
νει; Οὔτε κἀν τ ῆ ς σ τ ι γ μ ῆ ς σ α ς ἢ ἀπελευθέρωση δὲ θγαί-
νει! Σαματὰ ἔκανε κι ὁ Ἀλκιβιάδης, λογουχάρη. Μήπως ἦταν... «σιτου-
ασιονιστ»; Ζήτηω, λοιπὸν, ἢ μεγάλη «ἐπανάσταση» τῶν «Ἐρμολοκιδῶν»
τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα, καθάλλα σέ «πατερναλιστικά» — πληρωμένα ἀπ' τὸ
μαμπάκα ἐννοῶ — «Καθασάκια» ἢ ἄγριες «Χόντες», και με ὠραία πι-
σινὰ τὰ κορίτσια ἢ τὰ «ὀμοφυλάκια» ἀπὸ πίσω!..)

Ὁ τρόπος εἶναι θάνασος, βεβαιότατα .. Και εἶναι θάνασος, ἀκρι-
βῶς γιὰ νὰ προκαλέσῃ .. (Μήπως και προκαλέσει Ἄν τύχη κ' ὑπάρ-
χῃ κανένα ζῶπυρο πού νὰ προκληθῆ, και κάτι μέσα δῶ νὰ ξαναζωντα-
νέψῃ...)

Ἡ τάχα στὸ χῶρο τοῦ «ἐποικοδομήματος» - στὸ «πνευματικό»;

Δέκα χρόνια τώρα μιὰ ὑποτιθέμενη «γενιά» παλεύει νὰ σκαλίσει κά-
τι «δικό της» καὶ δὲν τὸ καταφέρνει. Πενιχρότατοι οἱ στίχοι της — μὰ
καὶ τ ὅ σ ο λ ί γ ο ι οἱ μὴ πενιχροὶ — κ' ἐλάχιστα ἐξ ἄλλου «δικὰ
της» κ' οἱ καλοί, τόσο στὴν οὐσία ὅσο καὶ στὰ ὕφη. Ὅλα τὰ ὕφη δ ι -
δ α γ μ έ ν α' καὶ τὰ μασάει γιὰ τσίχλες πού τις θαρρεῖ «καινούργιες»
ἢ «γενιά» π' ἀξιῶναι πὼς «φέρνει τὸ ἔ λ λ ο». (Ποιὸ «ἄλλο»; Μὴν πα-
ραμυθεύσετε κι ἀλληλοναρκισσεύσετε!) Τσίχλες μασημένες, καὶ φτυμέ-
νες, καὶ στὸ δρόμο (ἀπὸ δεκαετίες) πατημένες! Πολλές τους δὲν εἶναι
κἀν τοῦ Μεταπολέμου παρὰ τοῦ Προπόλεμου καὶ τοῦ Μεσοπολέμου· γιὰ
τοῦτο ἄλλωστε καὶ τόσο ἄνετα, τόσο εὐκόλα, καταφέρνουν ν' ἀνακατώ-
νουνται καὶ νάχουν «πέραση», στὰ μυαλὰ καὶ στίς «ψυχές» τῆς «γενιάς»
αὐτῆς, ἀποτυχημένοι τοῦ Μεσοπολέμου ἢ τοῦ Προπόλεμου (Σαμαράκης,
λ.χ.) ἢ καὶ παλιότεροι (Καζαντζάκης, λ.χ.)

Στὴν Πεξογραφία; Τίποτα τὸ «νέο» - ἢ σχεδὸν τίποτα. Κι ὅ,τι τυ-
χὸν καλὸ, καλογραμμμένο: σέ δ ε δ ο μ έ ν α ὕφη, τρόπους, στάσεις
Στὴ Σκέψη; Στὴν Κριτική; Στὴ Θεωρία;.. Τελείως τίποτα, οὔτε
γιὰ δείγμα!

Ἐ, σέ τί λοιπόν; Ποῦ εἶν' ἡ «ἐπανάσταση», στὸ «πνευματικό» ἔστω;

Μήπως στά... «ἦθη» τὰ «πνευματικά»; Ἐδῶ δὰ γλείφουν κι ἂν γλεί-
φουν, ξεφτιλίζονται καὶ ξεβρακώνονται, λιβανίζονται καὶ σφογγοκωλαρί-
ζουν, τὰ περιτρίμματα μάλιστα προηγούμενων «γενεῶν». — ὅταν μᾶς ἔ-
γιναν... «maîtres» διαδόητοι ἀτάλαντοι καὶ κλεφταράκοι Σεφέρηδων καὶ
ὑποΣεφέρηδων, ντόπιων καὶ τῆς Ἑσπερίας — μὲ τρόπους δὲ ἀκόμα πιὸ
ἐπαίσχυντους ἀπ' ὄλων τῶν προηγούμενων περιτρίμμάτων καὶ τενεκέδων
τρίτης κατηγορίας.

Ποῦ ν' ἡ «ἐπανάσταση» λοιπόν; Στὸ «μέσα χῶρο» τους τάχα; Ἐ-
νας-ἕνας τους χωριστά, προσωπικά, ἔγιν' ἐπαναστάτης; Τὸ ἔδειξε ποῦ;
πὼς; Μὲ ποιὸ ἐπαναστατικὸ ἔργο ἢ ἔκφραση ἢ ἐνέργεια ἢ στάση ζωῆς
ἢ ἀπόρριψη ἀγαθῶν ἢ κλωτσιὰ ὁ' εὐκαιρίες ἢ φτύσιμο σὲ θέσεις, σὲ «ἀ-
ναγωγίσεις», σὲ ἀπολαβές, ἢ χέσιμο «καθιερώσεων», καλοτριπύσεων
σὲ σιγυροάντζες καὶ διπλοτριπλοξασφαλισμένα; Ποῦ εἶν' ὄλ' αὐτὰ — ἢ
κάποιο ἔστω ἀπ' ὄλ' αὐτὰ — ποῦ μαρτυρᾶν, ποῦ βεβαιώνουν, πὼς ἕνα
πρόσωπο κ λ ὡ τ σ η σ ε μ έ σ α τ ο υ κ' ἔ ξ ω τ ο υ τὰ προσ-
φερόμενα ἀντίτιμα ἐξαγορᾶς, πὼς εἶν' ἐ π α ν α σ τ α τ η μ έ ν ο
πρόσωπο, πὼς σφαδάζει (ἔστω καὶ «μάταια» κι «ἀπογνωσμένα») γιὰ ἐ-
λευθερία του; Ἐδῶ, χρόνια τώρα, ξερνᾶμε — σ' ὄλη τὴ διάρκεια τῆς
δικτατορίας, καὶ πιὸ πρὶν, καὶ σήμερ' ἀκόμα πιὸ πολὺ — μὲ ξεκαπί-
στρωτα γλοιώδη φερσίματα (καὶ τῶν «νεώτερων» αὐτῶν πρωτίστως, τῆς
τάχα «ἐπανάστασης» ἢ «ἀμφισβήτησης»), τί πρὸς τὴν κυράτσα ποῦ μοι-
ράζει τὰ «Φόροντ» τῆς ἀμερικάνικης ἐξαγορᾶς ὀνομάτων (δὲ λέω «συνει-
δήσεων», γατι π ο ι έ s «συνειδήσεις», στὰ σοβαρά;) καὶ τί πρὸς τ' ὄρ-
θο Χοντρὸ-σά-βόδι, γιὰ λίγη προβολοῦλα ἀπ' τὸ βρωμοΣυγκρότημα καὶ
τὰ ρέστα!.. Ἐ, ὅχι κ' «ἐπανάσταση», κ' «ἐπαναστάτες», οἱ σφογγοκωλά-
ριοι κ' οἱ γλείφτες κ' οἱ τυχοδιώχτες τενεκέδες ξεγάνωτοι τῆς ὑποτιθέ-
μενης «νιάς γενιάς» τῶν κάθε λογιῆς σαματατζήδων!.. (Καὶ βέβαια ὑπάρ-

χουν — στὰ δάχτυλα τοῦ χεριοῦ — προσωπικὲς ἐξαιρέσεις. Μὰ θέτω ὅτι σ υ λ λ ή θ δ η ν ἀφορᾷ τὴ λεγόμενη «γενιά» τους, κ' εἶναι λοιπὸν αὐτονόητη — ὅσο ἦταν κι αὐτόματη, καὶ μόνη δείχτηκε, — ἡ προσωπικὴ ἐξαιρέσή τους. Ἄλλωστε καὶ μ' ἀνθολόγηση τῶν ἄξιων κειμένων τους, καὶ μὲ φιλοξενία τους ἐδῶ στὰ «Τετράμηνα» (μ' ὅ,τι νέο κ α λ ό τους) δ ε ί χ ν ω de facto τὴν ὑπαρξή τους. Παραπέρα δὲν πρέπει ν' ἀπονέμω κ' ἐγὼ «εὔσημα» σὰν τοὺς κλικαδόρους, κι ἀντύχη τοὺς πάρω καὶ στὸ λαιμό μου, μὲ τέτοια διάκριση ἀπὸ μένα, τοὺς ἐλάχιστους σωστοὺς μας νέους.

Λοιπὸν, ὄλ' αὐτὰ εἶν' ἡ Ψευτοεπανάσταση. Καὶ τώρα σὲ λίγο, ποὺ περνᾶν τ' ἀνήμπορα κι ἀνεπαρκέστατα νιάτα τους, ἡ Ψευτοεπαναστάσή τους θὰ ἐπανδρώσῃ ραγδαῖα τὴν Ἐπανάσταση ραγδαῖα ἀποφοιτοῦν καὶ ραγδαίωτερα διορίζονται — νάαα κάτι μισθάρες, καὶ παχυλότατες ἀβάντες κι ἀπολαβές, οἱ «ἐπαναστάτες» μας τῆς «νιᾶς γενιᾶς»: τῆς «ἀμφισβήτησης» καὶ τῆς «μὴ συμμετοχῆς» ἢ τῆς... «παραίτησης» (τάχα) «ἀπ' ὄλα» τοῦ «σάπιου Κατεστημένου»! — ραγδαῖα «γοικοκυρεύονται» καὶ ραγδαίωτερα πουλιοῦνται κάθε μέρα (μορ' καὶ τὸ «πνεῦμα» καὶ τὸ «σῶμα», καὶ τὴ «συνείδηση» καὶ τὴ συνέργεια, στὰ βρωμερώτερα καὶ στὰ πιὸ ζεστόπρωτα), μπουλουκῆδον «μπαίνουν στὸ παιγνίδι» κι ἀποδέχονται κυνικά ὄλους τοὺς «δρους» τῆς ζετσιπωσιᾶς, γιὰ τὴ «νέα» — δηλαδή τὴν πανάρχαια, τὴν προαιώνια, τὴν πασίγνωστη καὶ βουερή. — Ἐπιβολὴ τῆς ὤμῆς Ἄ ν τ ῖ δ ρ α σ η ε !

Κ' ἔτσι τοὺς θέλει πράγματι, ὄλους τοὺς νέους τῆς, ἡ παλιὰ αὐτὴ πόρνη Κρόνια Συντήρηση. ἀγράμματους καὶ ψευτοεπαναστάτες, ἀνήμπορους καὶ δειλοὺς νὰ πᾶν πιὸ πέρ' ἀπὸ τὴ θεά τῆς, χ ω ρ ῖ ε κ α ὕ - σ η ἔ σ ω τ ε ρ ῖ κ ή, ποὺ νὰ παράγῃ στοιχεῖα ἄ λ ή θ ε ῖ α ν έ α κ ι ἄ ν α τ ρ ε π τ ῖ κ ἄ τ η ς σ τ ῆ γ ο ὐ σ ῖ α - δηλαδή ἀνίκανους νὰ γίνουν αὔριο κ ἄ τ ι π ρ ἄ γ μ α τ ι Ἄ λ λ ο ἀπ' ὅ,τι τάχα θάχουν «ἀνατρέψει» (ἐπιφανειακὰ μονάχα. μπαίνοντας, ἀπλῶς, αὐτοὶ στίς ἀθανταδόρικες θέσεις τῶν ἰσάθλιων χτεσινῶν φορέων). Τοὺς θέλει ψευτοεπαναστάτες, τοῦ γνωστοῦ τύπου: «Πέστε σεῖς, γιὰ ν' ἀνέβουμε μεῖς! Πειγᾶστε σεῖς, γιὰ νὰ φᾶμε μεῖς!» Μόνον ἂν εἶναι τέτοιοι «ἐπαναστάτες», δὲν κινδυνεύει πράγματι ἡ Συντήρηση νὰ πέσῃ ποτέ — γιὰτ' ἡ Συντήρηση, ἀνέκαθεν, πολὺ πιὸ πρὶν ἀπ' ὅποια Ἐπανάσταση, εἶναι θ ε σ μ ό ε, εἶναι σ ὕ σ τ η μ α, δὲν εἶναι φορεῖς καὶ πρόσωπα (κ' ἐδῶ ἐγκεῖται ἴσα-ἴσα ἡ δύναμή τῆς κ' ἡ ἀντοχή τῆς) — ἔχοντας ἔτσι βέβαιη τὴν «ἐπάνδρωση», ἀπὸ τὰ «νέα κύτταρα», ὅποτε τῆς ξαναχρειάζεται! Κι ὅπως τέτοιους τοὺς θέλαν, λ.χ., τοὺς Ἀρχισταυρωτῆδες τους — τυφλοὺς, ἀμόρφωτους, ἄξεστους, πλεγματίες καὶ θάναυστους — οἱ κρατοῦντες γιὰ νὰ κρατηθοῦν (γιατὶ ἀπὸ φωτισμένους δὰ πῶς θάχανε μπουλντόγκ νὰ τοὺς φυλάνε;), ἔτσι ὁμοια κ' οἱ «διώκτες» Ἀρχισταυρωτῆδες τοὺς θέλουγε τοὺς νέους-θύματά τους ἀμόρφωτους κι ἀφώτιστους, ψευτοεπαναστάτες ὄχι ἐπαναστάτες πράγματι, ὥστε νάναι βέβαιο, κι ἀπόλυτα ἀσφαλές, πῶς οἱ σήμερα δαρμένοι καὶ διασμένοι α ὕ ρ ι ο μ π α ἰ γ ο υ γ ἄ - ν ε τ α κ α ἰ φ ο σ ῖ κ ἄ σ τ ὸ π α ἰ γ ν ῖ δ ι, κι ἄνετα καὶ φυσικὰ

τὸ παίζουσε κι αὐτοί, δέρνοντας καὶ βιάζοντας ἄλλους - δηλαδή: ἐπιβάλλοντας, μὲ τὴ σειρά τους, τὴ Σ υ ν τ ῆ ρ ῆ σ ῆ τὴν Κρόνια Συντήρηση θεσμοδαιώνιο!.. Αὐτὸ δὲν ἦταν ἄλλωστε κ' ἡ ἐκπαίδευση τῶν ἐσατζήδων; «Πρῶτα μαῦρο ξύλο καὶ ξεφτίλα ἐσὺ ἀπὸ παλιότερους, ὅμοια δαρμένους καὶ ξεφτιλισμένους, κ' ὕστερα — κατ' ἀφεύγατη συνέπεια κι ἀκολοιυθία — ὅμοιο μαῦρο ξύλο καὶ ξεφτίλα ἡ ἀφεντιά σου σ' ἄλλους!» (Καὶ σωστή «ἀφεντιά», πράγματι! Τί ἄλλο πάντα ἡ «ἀφεντιά»;) Καμμιά σημασία δέ, ποιοὶ λέγονταν «θύτες» καὶ ποιοὶ «θύματα», στήν «ἀγωγή» αὐτή. Καὶ δὲν εἶναι ἀπλῶς τῆς Ε.Σ.Α. μας ἡ «ἀγωγή»; τῆς ὀληγῆς Σ υ ν τ ῆ ρ ῆ σ ῆ ς εἶναι, ὄχι ἄλλῃ, ἢ ἡ σ τ α θ ε ρ ὴ τ α τ ῆ α ὕ τ ῆ ἀ π ὶ χ ι λ ι ε τ ι ὠ ν π α ι ἰ δ ε ἰ α! Καὶ δὲν, εἶναι δόγμα μου τοῦτο· εἶναι θ ε ὠ ρ ῆ μ α, γιὰ τὸ πιὸ βασικὸ σχῆμα «πολιτείας» συντηρητικῆς: «Σὲ θέλω ἔτσι θρασὺ κι ἀπαίδευτο, πὺ νὰ μὴ λιμάζης τίποτ' ἄλλο ἀπ' τὸ φαί μου καὶ τὴν ἐξουσία μου! Ὅχι νὰ γυρεύης ἄ λ ῆ θ ε ι α, ο ὄ σ ι α πέραν σκοπιμοτήτων, ἐ λ ε υ θ ε ρ ῖ α σου ἀληθινή, ἀναδόμησή σου κι αὐτανάγωγή σου στὸ Ἄ λ λ ο, μὲ πράγματι νέα στάση ζωῆς κι ἀντίκρουσμα τοῦ κόσμου νέο, δικό σου ἀπ' τὸ αἷμα σου· παρὰ μονάχα, στενά ἔτσι καὶ περιωρισμένα (μὲ κοντὸ σκοινὶ στὸ λαιμό): νὰ λιμάζης, ὅ μ ο ι α κ α τ ὴ τ ε ρ ο ς μ ἔ μ ἔ ν α, τὸ φαί μου καὶ τὸ ἔχει μου, τὴν ἐξουσία μου καὶ τὴν ἀφεντιά μου! Ἔτσι ἔχω βέβαιο, πὺς ὅταν θὰ ἐκνικήσης τὸ βάρος τῆς δικιάς μου ἐπικράτειας, θὰ ἐπιβάλῃς κ' ἐσὺ τὸ ἄχθος ὁμοίας ἐπικράτειας πάνω σὲ νεώτερους (ἐπίδοξους φορεῖς ἐπίσης ὁμοίας περαιτέρω ἐπικράτειας), καὶ οὕτως ἐσαιεῖ, στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων ἀμὴν... Κ' ἔτσι, α ὕ τ ὸ πὺ ἐκφράζω θὰ ἐκφράζης κ' ἐσὺ, α ὕ τ ὸ πὺ σ υ ν τ ῆ ρ ὴ θ ἄ σ υ ν τ ῆ ρ ῆ ς κ' ἐσὺ!..»

Λεῖπει βέβαια τὸ «θετικὸ» (ἢ ζητούμενη πάντα «πρόταση») ἀπ' τὰ παραπάνω... Ἄλλὰ τί θαρρεῖτε; Θὰ σᾶς δώσω τάχα κ' ἐγὼ καμμιά ἐτοιμη «ἐπανάσταση»; Θὰ σᾶς δώσω, ἀντύχη, τὴ χτεσινή δικιά μου γιὰ σημερινή «δικιά σας»; Πάλι ἔτοιμο φαί ζητᾶτε, παιδάκια;..

Σπάστε τὰ δόντια σας στὶς πέτρες τῶν πραγμάτων καὶ θὰ βρῆτε τὴν τροφή τὴ δικιά σας — τὴν πράγματι δ ι κ ι ἄ σ α ς — τὴ μόνῃ πὺ ἰσχύει σ ἐ δ ι κ ἄ σ α ς π ὶ ὀ δ ι α νὰ σᾶς στυλώσῃ... Ἄλλιῶς, μ' ὅποιες δοτὲς τροφές, δὲ στυλώνεστε· σ ο ὄ ρ γ ε σ τ ε !

Δὲν μπορεῖτε ποτὲ λοιπὸν νὰ θανατώσετε τοὺς Κρόνους καὶ ν' ἀπελευθερωθῆτε ἀπὸ ζητήσεις ἐτοιμῶν παιδικῶν τροφῶν; Ὅλο... «μπεμπελάκ», «μπεμπελάκ»; Δὲν τὸ ξεράσατε ἀκόμα;..

II

Πρὶν προσθέσω ὅ,τιδήποτε, θέλω νὰ πῶ σ' ὄσους δὲ μὲ ξέρου, πὺς εἶμ' ἀναρχικός, καὶ δὲν πρόκειται λοιπὸν ποτέ, ὅ,τι κι ἂν γίνῃ ἢ δὲ γίνῃ, νὰ δεχτῶ ἐξουσία ἢ ἀξίωμα ἢ συμμετοχὴ μ' ὅποιοδήποτε τρόπο, ἄμμεσο εἴτ' ἔμμεσο, σὲ κανενὸς εἶδους ἐπιβολή, κυριαρχία, κουμάντο ἐν γένει πάνω σ' ἄλλους. Τὰ ὅσα γράφω ἐδῶ, εἴτε προσεχτοῦν ἀπ' τοὺς

νέους και τους σωστούς, και κινήσουν τυχόν για μιάν ούσιαστικήν ἀλλαγὴ τῆς ζωῆς μας, εἴτε ὄχι, δὲν πρόκειται πάντως νὰ κουνήσουν ἐμένα ἀπὸ τῆ θέσῃ μου τῆς ἀσυμβίβαστης προσωπικῆς ἀνεξαρτησίας μου κι ἀποχῆς ἀπόλυτης ἀπὸ κάθε μορφῆ ἐξουσίας. Καὶ γιὰ τὴν πιὸ θετικὴ ἀκόμα περίπτωση δηλώνω, πὼς ἐγὼ δὲν πρόκειται μιὰ φορὰ νάμαι «φορέας» ἢ «ἡγέτης» — ντροπῆς πράγματα, κι ἀνελεύθερα, κι ἀντιελεύθερα, κι ἀντιανθρώπινα! — ἢ τάχα «ἐντεταλμένος» ἢ «στέλεχος» παράταξης και τὰ παρόμοια! "Ὁχι, ποτέ. Ἀκόμα κι ἂν ὑποθέταμε — στὴν πιὸ ἀπίθανη δηλαδὴ ὑπερβολὴ — πὼς «ὄλοι» δῆθεν «θάθελαν και θὰ γύρευαν» τέτοιο κακό (κι ἀντίθετο μὲ τὴ φύση και τὴ συνειδησὴ μου) ρόλο ἀπὸ μένα, ἐγὼ τὴν προσωπικὴ μου αὐτοτέλεια κι ἀπόλυτη ἀρνηση κάθε μορφῆς ἐξουσίας κι ἀρχῆς δὲν τὴν προδίνω γιὰ τίποτα. Κάνω δὲ τὴ δήλωση αὐτὴ ἐδῶ, ὄχι γιὰ νὰ φωνάξω τοῦ κόσμου τὴν προσωπικὴ μου ἀναρχία — πού δὲ μὲ νοιάζει νὰ τὴν ξέρουν δὲ ἢ ὄχι — μὰ γιὰ νὰ ἡσυχάσω, ἂν γίνονταν, ὅσους τυχόν θάχαν τὴν τάση νὰ υποφιαστοῦν και μένα γιὰ «φιλόδοξο», πού «ἀποσκοπῶ» σὲ κάτι, ὁπότε δὲ θὰ μπορούσαν νὰ σκεφτοῦν ἀνεπηρέαστα ὅσα θέτω ὑπόψῃ τους.

Φυσικά, ξέρω, πὼς οὔτε και μιὰ τέτοια δήλωση ἡσυχάζει τὸν καχύποπτο ἀπόλυτα, ἀφοῦ μπορεῖ κανεὶς νὰ δηλώσῃ ὅτι θέλει, και μὲ τὴν πράξη του ὕστερα ν' ἀθετῇ τὰ πάντα, ἢ και τὰ δόλοτελ' ἀντίθετα νὰ κινή, ἐπιμένοντας και πὼς «τηρεῖ» τὴ δήλωσή του, ὅπως πολυσυνηθίζεται στοὺς καιρούς μας, τοῦ κλονισμοῦ τῶν πάντων και τῆς γενικῆς μασκαροσύνης. Ναι. Μὰ δὲ βλέπω, ἐξ ἄλλου, και πὼς θὰ μπορούσε πιά νὰ πῆ κανεὶς τὸ παραμικρὸ στοὺς διπλανούς του, χωρὶς αὐτὸ τὸ ἐλάχιστο: τῆς καλοπροαίρετης ἀποδοχῆς πὼς σὰν τίμιος και μὲ ἀγαθὴ συνείδηση τοὺς ἀπευθύνεται, πέρα δὲ ἀπ' αὐτὸ ἢ πράξη μένει γιὰ ὅλους τὸ ἔσχατο δικίμιο - δηλαδὴ τὸ παρελθὸν και τὸ μέλλον τοῦ καθενός. Τὸ δικό μου παρελθὸν δὲν ἔχει καμμιά ἐξουσία μέσα του· οὔτ' ἐκ μέρους μου πάνω σ' ἄλλους, οὔτ' ἀπ' ἄλλους πάνω μου. "Ἦθελα ὅμως και νὰ θύμιζα ἐξ ἀρχῆς, σ' ὅσους κυνηγᾶν τὴν ἐλευθερία πᾶν' ἀπ' ὄλα: «Πρόσεχε κι ὁποῖον σου λέει τὴν ἀλήθεια, μήπως πάῃ μὲ δαύτην νὰ σὲ τυραννήσῃ!» Κι ἀπὸ μένα μὲν δὲ θὰ τὸ πάθετε· μὰ τὸ νοῦ σας σ' ὅποιον σὰς πῆ τὰ ἴδια μ' αὐτὰ ἐδῶ. Καὶ τότε νὰ ξαναφάξετε. Καὶ σ' αὐτὰ νὰ δυσπιστήτε. Σὲ ὄλα, πέρ' ἀπ' τὴν προσωπικὴ σας συνείδηση - κ' ἐφόσον εἴστε βέβαιοι πὼς δὲν ἀποκοιμήθηκε, φχαριστημένη και «χορτασμένη» ἀπ' τὴν ἐλευθερία της, πού θὰ πῆ δουλωμένη στὴν αὐτοικανοποίησή της.

Εἶναι πολλὰ ὅσα ἐνεδρεοῦν... Κι ἀδύνατο νὰ προαποκλειστοῦν ὅλα. Ἐγὼ πῆγα ν' ἀποκλείσω τὸ ἐλάχιστο μόνο: νὰ μὴν ἔχετε μάταιη ὑποψία γιὰ τυχόν «ιδιοτέλειές μου» ἢ «σκοποὺς» ἢ «συμφέροντά μου» τάχα πού σὰς μιλάω ἔτσι. Κ' εἶπα πὼς κάτι θὰ σῆμαινε τὸ νὰ σὰς ξαναπῶ, νὰ θυμᾶστε: Κι ἂν ποτὲ φτάσουμε σὲ κάποια πού ζητάω τώρα νὰ ἐξετάσετε μήπως εἶναι τὰ σωστά και τὰ πρέποντα γιὰ τὴν ἀξιώτερη ζωὴ μας σ' αὐτὸν τὸν Τόπο, ἐγὼ πάντως δὲν πρόκειται νὰ πάψω νάμαι ἄλλο ἀπὸ ἀπλὸ πρόσωπο ἀνάμεσά σας, ὅπως εἶμαι και σήμερα, χωρὶς καμμιά «ιδιότῃτα» - και σταθερὰ ἔτσι: χωρὶς τὴν παραμικρὴ σχέση μ' ἐξουσία ἢ ἀξίωμα ποτὲ στὴ ζωὴ μου ἢ στὴν πρόθεσή μου γιὰ ὅτιδήποτε.

Ἄς μιλήσουμε, κατ' ἀρχήν, μὲ τὸ σχῆμα: «Συντήρηση»-«Μεταβολή», ἀφίηνοντας γι' ἀργότερα τὴν ἐξέταση τοῦ «κατὰ πόσο εἶναι συντήρηση πράγματι — καὶ τίνος — ἡ Συντήρηση», ἢ «κατὰ πόσο μεταβολὴ τάχα ἢ Μεταβολή», δηλαδή οἱ ἐμφανιζόμενες σὰν τάσεις γιὰ μεταβολὴ κ.λ.

Λοιπόν, ἐκεῖνο ποῦ ἐγὼ παρατηρῶ — καὶ σήμερα (ἀλλ' ὅπως καὶ πρὶν δέκα χρόνια στὸν Τόπο μας) — εἶναι πὼς «Συντήρηση» καὶ «Μεταβολή» ἐδῶ δὲν διαφέρουν σὲ ποιότητες φορέων κ' ἐκδηλώσεών τους. Εἶναι δὲ ὅλες οἱ ποιότητές τους — δηλαδή ὅλες οἱ ποιότητές μας — κακές.

Αὐτὸ θὰ πῆ πὼς κάτι ριζικώτερο ἀπ' ὅ,τι ὀνομάζουμε «Συντήρηση» ἢ «Μεταβολή» — κρινοντας ἐπιτόλαια ἀπ' τὰ φαινόμενα κι ὄχι ἀπ' τίς οὐσίες — πάσχει ἢ λείπει. Τοῦτου δὲ «λογικὰ προηγούμενο» εἶναι: πὼς οὐτ' ἢ «Συντήρηση» οὐτ' ἢ «Μεταβολή» — θέλω νὰ πῶ: οἱ τάσεις, οἱ δυνάμεις τους κ' οἱ λειτουργίες τους μὲς στὴ ζωὴ μας — δὲν ἰσχύουν καθαυτὲς γιὰ παραγωγὴ καλῶν ποιότητων μέσα στὶς ἐξεργασίες καὶ τίς πραγματώσεις κάθε τομέα, λόγου ἢ πράξης.

Κ' ἐδῶ, ἀμέσως-ἀμέσως, χρειάζονται μιὰ βασικὴ διδαχὴ ὅλες οἱ πολιτικὲς μας τάσεις καὶ παρατάξεις: ἰσχυρίζονται ὅλες — κι ἀπὸ τὴν ἀντίστοιχη «θεωρία» τῆς καθεμιᾶ — μὲ δογματικὴ ἐπιμονὴ μάλιστα ἀποκλείοντας κάθε ἀμφισβήτηση, πὼς τάχα «ἄρκει» μιὰ «σωστὴ πολιτικὴ τοποθέτηση» (τῆς κάθε προσωπικῆς συνείδησης ἢ τῶν ὁμάδων ἢ τοῦ συνόλου) γιὰ νὰ παράγονται, σχεδὸν «αὐτόματα» κι «ἀναγκαῖα» — δηλαδή: χωρὶς κίνδυνο νὰ μὴν παράγονται διόλου (ἢ νὰ παράγονται κ' ἐντελῶς ἄσχετα) — «καλὲς ποιότητες» μὲς στὴ ζωὴ καὶ στὴν πράξη, ἀλλὰ καὶ στὸ λόγο, καὶ στὴν τέχνη, καὶ στὴν ἐπιστήμη καὶ παντοῦ ἔτσι, ἀκοῦμε τὸν ἐπιτόλαιο «κομμουνιστὴ» νὰ ἰσχυρίζεται, πὼς, περίπου, «φτάνει» ἢ «σοσιαλιστικὴ» τοποθέτηση τῆς συνείδησης τοῦ συγγραφέα ἢ τοῦ καλλιτέχνη, ἢ ἔνταξή του στὴν παράταξη «τῆς προόδου καὶ τοῦ σοσιαλισμοῦ», «μὲ τὸ λαὸ» καὶ «γιὰ τὸ λαὸ» (καὶ τὰ ρέστα), ἢ στὸ ἀπέναντι μπαλκόνι τὸν «ἐθνικιστὴ» νὰ μᾶς λιθανίζει τ' ἀντίστοιχα, γιὰ τὴ «σωστὴ ἐθνικὴ τοποθέτηση» τῆς συνείδησης, τὴν ἔνταξη στὸ μέτωπο τῆς «ἐθνικοφροσύνης», ποῦ «ἐξασφαλίζει», ὡς διὰ μαγείας καὶ κατ' αὐτόν, τὴν παραγωγὴ τῶν πιὸ τέλειων ποιότητων σὲ κάθε τομέα τῆς ζωῆς καὶ τῆς πράξης, τοῦ λόγου καὶ τῆς τέχνης καὶ τῆς σκέψης καὶ τῆς ἐπιστήμης, ἐνῶ γύρω μας τὰ πιὸ ἀνάξια κατασκευάσματα κ' ἐξαμβλώματα — «πράξης», «λόγου», «τέχνης» τάχα καὶ «σκέψης» κ' «ἐπιστήμης» τῆς κακίας ὥρας — μᾶς σερβίρονται ἀπ' αὐτοὺς τοὺς κακοὺς προπαγανδιστὲς γι' «ἀριστοουργήματα», γιὰ «ἔργα ἀξίας», κ' εἶναι τίποτα, εἶναι κενὰ οὐσίας, χωρὶς τὴν παραμικρὴ ποιότητα κι ἀξία.

Τὸ ἔσχατο ἀποτέλεσμα - ποῦ συνιστᾶ καὶ τὴν καθολικώτερη πιὰ κρίση τοῦ «πολιτισμοῦ» σ' ὅλο τὸν πλανήτη: πὼς οἱ νέοι, μέσα σὲ κάθε παράταξη ἢ «κόσμο» ἢ ἡμισφαίριο «Ἀνατολῆς» εἶτε «Δύσης», «Συντήρησης» ἢ «Ἐπαναστασης», «Δεξιᾶς» ἢ «Ἀριστεράς» — «ἰδεολογίας», «θεωρίας», «ἐνταξης», «στράτευσης», ἢ ὅ,τι παρόμοιο θέλετε — οἱ νέοι, ποῦ ἡ φύση κ' ἡ πάντα νέα ὀρμὴ μέσα τους δὲν κοροιδεῦται καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τραφῆ μὲ φλοῦδια καὶ κενὰ κι ἀνούσια, ὅπως κι ἂν τοὺς τὰ θα-

φτίζουνε οί γέροι, κ' οί ξεθυμασμένοι, πού τούς τὰ σερβίρουνε φορτικά για «τροφές αξίες» τάχα «ζωής» και «συνειδήσης», οί νέοι πουθενά, κι ανεξάρτητα από ιδεολογική ή πολιτική παράταξη όπου θέλουν ή θαρροῦν πώς «ἀνήκουν», δέ μπορούν, δέν καταφέρνουν νά νιώσουν ἀληθινά, ικανοποιητικά, σωστά ὅτι «ἀνήκουν» και ζοῦν. Κι αὐτό ἀκριβῶς παράγει τίς ὀρμητικές και σαρωτικές στόν καιρό μας — και στόν Τόπο μας πιά — ἀντικονφορμιστικές τάσεις τῶν νέων, μέσ ἀπό κάθε παράταξη ή πλευρά ιδεολογική, θεωρητική, «κόσμου» όπου βρέθηκαν και τυπικά μόνο «ἀνήκουν», ἐνῶ πράγματι ἀπογνωσμένα — και δίκαια — μόνο κλωτσᾶν κι ἀνατινάζουν

Καλά κάνουν οί νέοι και κλωτσᾶν κι ἀνατινάζουν ὅτι δέν τούς ἐκφράζει και δέν τούς τρέφει πράγματι — πώς; ἀφοῦ κενά κι ἀνούσια εἶναι ὅσα τούς «προσφέρονται» και στούς δυό «κόσμους» πού τούς διεκδικοῦν! — πολὺ καλά κάνουν κι ἀνατινάζου ἀσυμβίβαστα τὸ σάπιο Κονφόρμ και τῶν δυό Κατεστημένων σ' ὅλο τὸν κόσμο! ἀλλὰ τὸ πρόβλημα μένει (και για τούς ἴδιους τούς νέους κυριώτατα, γιατί αὐτοί θά ζήσουν τή ζωή αὔριο, πού δέ θά μπορῆ βέβαια νά πορευτῆ με τὰ κενά τῶν γέρων πού θάχουν λείψει): Θά μπορέσουν οί νέοι, θά προλάβουν, νά δοῦν ριζικώτερα, και ν' ἀλλάξουν βαθύτερα στάση και τάση, ὅποτε δέν θ' ἀνατρέπουν, ἀπλῶς, τίς ἀμέτρητες (κι ὅλο ξαναγεννώμενες) μορφές τῶν δυό Κατεστημένων και τοῦ Κονφόρμ, πού ἀέναα ξεφυτρώνουν μπρός τους, παρά θά γεννήσουν ἀλήθεια κόσμο νέο, δικό τους, όπου ὅλ' αὐτά δέ θά ὑπάρχουν (ή. ὅσο τουλάχιστον δέ θάχουν ξαναγεννηθῆ τὰ προαιωνία τέρατα τὸ «νέο» Κατεστημένο και πάλι, τὸ «νέο» Κονφόρμ); Ἐδῶ εἶναι τὸ πρόβλημα! Κι ὅχι σ' αὐτὴν ἢ σ' ἐκείνη τὴν πολιτική τοποθέτηση ἢ ἔνταξη, μ' αὐτὸ ἢ μ' ἐκεῖνο ἀπ' τὰ δυό ἀλληλοσυντηρούμενα μέσ στό γλοιῶδες τους κονφόρμ Κατεστημένα τῆς «Ἀνατολῆς» και τῆς «Δύσης».

Προτοῦ μακρύνουμε κι ὁ πυρήνας τῆς παρατήρησης για τίς κοινές ἀ-ποιότητες «Συντήρησης»-«Μεταβολῆς» θαφτῆ κάτω ἀπό ἄλλες στρώσεις τοῦ προβλήματος, ἄς πῶ, κ' ἔστω κάπως χοντρικά, τὸ κατά τὴ γνώμη μου πιὸ προυποθετικό για δημιουργία ποιότητων — (δηλαδή πολιτισμοῦ, ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει) — στή ζωή μας: Εἶναι — δίχως «λάμψη» δυστυχῶς, δίχως «ἐντυπωσιακότητα» κ' «ἐλκυστικότητα» ὑπόθεσης «ἀμέσου ἀποδόσεως», δίχως μορφὴ «εὐχάριστη» (κάθε ἄλλο! «δυσάρεστη» μάλιστα!) στούς νέους και στούς τεμπέληδες (γιατί νά μὴ λέμε τὰ πράγματα ὅλα με τὰ σωστά τους λόγια, και τότε τάχα ἢ ἐπανάσταση κ' ἢ μεταβολὴ ἦταν «εὐκόλη»,) — εἶναι λοιπὸν ἡ παιδεία, ἡ καλλιέργεια ἢ ἀληθινὴ και σὲ μεγάλο ὅθος τῶν συνειδήσεων, τὸ πραγματικό ἀνέθεμα τοῦ ἀνθρώπινου ἐπίπεδου, πού δέν πετυχαίνεται «ἀναγκαιῶς» κι «αὐτόματα» — ὅτι, κι ἂν ἀραδιάζου οί ψευτομαρξιστές (και λέω «ψευτο-», γιατί τέτοια δέν ἀράδιασαν ποτὲ οί ἀληθινοί κ' οί γνήσιοι, ἀπ' τὸν ἴδιο τὸ Μάρξ ὡς τὸ Λένιν και τὸν ἔσχατο συνειδητὸ σημερινὸ) — διόλου «ἀναγκαιῶς» κι «αὐτόματα» δέν κατορθώνεται, μ' ὅποια-δήποτε «μεταβολὴ τῶν οικονομικῶν» (ἢ «τῶν ὑλικῶν» γενικώτερα) «προ-

υποθέσεων», πού μπορεί καί ν' ἀλλάξουν ἄρδην, κι ἀπό «προσῆς κοινωνικοιστορικό» κι ἀπό «σχέδιο» μεταβολῆς ἐνεπίγνωσης, καί σοσιαλισμός, καί κομμουνισμός σωστός (στὸν τομέα τῶν «προϋποθέσεων») νάχη γίνεи στὸν κόσμον — καί δὲ βλέπω βέβαια πῶς «σὲ μιὰ μόνο χώρα» (καθὼς «τόβλεπε» τάχα ὁ Στάλιν) — ἀλλὰ μόνο ἀπ' αὐτό, «ἀναγκαῖα» κι «αὐτόματα», σὰ «φυσικό προϊόν», ὃ ἐν «παράγεται» καλλιέργεια κι ἀνάδασμα τῶν συνειδήσεων, πολιτισμός ὃ ἐν «παράγεται» χωρὶς καί εἰδική συνειδησιακὴ ροπή «μετὰ λόγου»· τὴν τραγικὴ δὲ αὐτὴ ἀλήθεια δυστυχῶς τὴ φωνάζει καί τῆς Ρωσίας, μὰ καί τῆς πού τόσα τάχα «ἐπέλυσε» προβλήματα «ἰσοτικοῦ ἐπιπέδου τῶν μαζῶν τῆς» καπιταλιστικῆς Ἀμερικῆς τὸ θλιβερό παράδειγμα. ὅπου ἔχουμε τὸ οικονομικῶς ἀνώτερο ἐπίπεδο ζωῆς τοῦ κόσμου (καί στὴ Ρωσία τὸ σοσιαλιστικῶς ἀνώτερο), ἀλλὰ πολιτισμὸ ποιόν; ποῦ, πῶς «ἀντίστοιχα» (καί σὲ τί «ἀνώτερο») συνειδήσεων ἐπίπεδο, καλλιέργεια, παιδεία σὲ ποιὸ βάθος καί πλάτος καί ποιότητες; Πῶς ὅχι «αὐτόματα» κι «ἀναγκαῖα» ἐκεῖ «προϊόντα» τὰ «ζητούμενα» τοῦτα;

Κακά εἰν' τὰ ψέμματα, λοιπόν, «μαρξιστῶν» τῆς μπροσούρας κι «ἀστῶν» τῆς προχειρολογίας καί τῆς φενάκης. Οἱ δὲ νέοι, κι ὅσοι θέλουν κάποτε νὰ ζήσουμε σωστά στὸν Τόπο μας, ἀψὲ δὲ δοῦν αὐτὴ τὴν πρώτη ἀλήθεια, καί δὲν ἀνασκουμπωθοῦν πραγματικά, χωρὶς ὑπεκφυγῆς καί ψευτοπαρηγόριες αὐτοπροπαγανδιστικῆς τους, μ' «ἐπαναστατικῆς» τάχα κραυγῆς καί σαματᾶδες τῆς κακομοίρας στοὺς δρόμους, ἀν δὲν ἀνασκουμπωθοῦν ἀληθινὰ ὅλοι οἱ νέοι, γιὰ δουλειὰ μὲ ποιότητα στὸ κάθετι, καί γιὰ μόρφωση, καλλιέργεια, παιδεία κι αὐτοπαιδεία τους θαθεῖα κι ἀναμορφωτικὴ τους, ποιτικὴ γιὰ πρώτη φορά στὴ ζωὴ τους (καί μὴν κοροϊδεύονται, γιὰ ποιότητες ἀπὸ τέτοιο ψευτοπολιτισμὸ δὲ γνώρισαν οὔτε καλοῦσφιάστηκαν), ἐπίμονη κ' ἐπίπονη καλλιέργεια ὡς τὸ πράγματι οὐσιαστικὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀναμφισβήτητου αὐτοανεβάσματος τῶν συνειδησῶν τους σὲ ὄντως ἀνώτερα ἐπίπεδα - δίχως αὐτὸ δὲν γίνεται τίποτα, μ' ὅσοιδήποτε φωνῆς καί ψέμματα γιὰ «ἐπαναστατικῆς» τάχα «μεταβολῆς» μὲ ψήφους, ἐκλογές, κυβερνήσεις ἢ «ὄργες λαοῦ» κι ἀνατροπὲς ψευτοκυβερνήσεων

Παρατάξεις καί κόμματα, ἄρα, δῆθεν «ἐπαναστατικά» ἢ «πατριωτικά» κ' «ἐθνοσωτήρια», κάθε λογῆς, ἐφόσον δὲν ἔχουν αὐτὸ ἢ κάτι τέτοιο στὴ βάση τῶν προγραμμάτων, καί στὸ καθεμέρα, στὸ καθεστιγμὴ τῆς κάθε πράξης κ' ἐκφραστῆς τους, δὲν πρόκειται νὰ φέρουν πουθενὰ ἀλλοῦ ἀπ' ὅπου βρισκόμαστε καί μένουμε ὑποφέροντας κενότητα κοινῆς ζωῆς, ἀδυναμία οὐσιαστικῆς προσωπικῆς ὑπαρξῆς κ' ἐλευθερίας

Ξένοι

Ο ΦΑΙΔΡΟΣ ΜΠΑΡΛΑΣ

ἀπὸ μιᾶ νέα ποιήτρια

ὅπως τὸν γνώρισε λίγο πρὶν πεθάνῃ
κι ὅπως τὸν θυμοῦνται οἱ φίλοι του

ὁ Ρένος

ὁ Νίκος Φωκᾶς

ἢ Ἀσπασία Εὐδῆ

ὁ Φρὸντ Κάραμποτ

κ' ἢ Μαρία Σερβάκη

Γνώρισα τὸ Φαῖδρο Μπαρλᾶ ἕνα βράδι τοῦ Φεβρουαρίου, πηγαίνοντας σπῆτι του γὰ πάρω γιὰ τὰ «Τετράμηνα» τὰ ποιήματά του πού δημοσιεύτηκαν στὸ 3-4 τεῦχος τους τὴν Ἔνοιξη.

Γιὰ τὸ Φαῖδρο ὡς τότε ἤξερα πολὺ λίγα πράγματα: ὅτι δικό του ὑπάρχει στὴν Ἀνθολογία τοῦ Ρένου - κι ἀκόμα: πὼς ἐξαιτίας τῆς ἀρρώστειας του δὲ θ ἄ ζ ο ὕ σ ε π ἄ ν ω ἄ π ὸ λ ἱ γ ο υ ς μ ἦ - ν ε ς (πρᾶγμα πού ὑποτίθεται πὼς ἐπειδὴ κανένας δὲν τοῦ τότε πῆ «δὲν ἐγνώριζε»...)

Ἄλλοι τὸν ἤξεραν ἀπὸ παλιὰ διηγοῦντο πόσο κομφὸς ἦταν, καὶ πόσο ἀπερίγραπτα τσάκισε μὲ τὴν ἀρρώστεια του καὶ τὴ «θεραπεία» τῆς, σὲ πολὺ μικρὸ χρονικὸ διάστημα. (Ἦιχε χάσει διάθεση, χρῶμα καὶ βάρος, ἐνῶ τὰ μαλλιά του, ἀπὸ κάποιες ἐνέσεις πούκανε, εἶχαν ἀρχίσει νὰ πέφτουν - κάτι πού ἀφάνταστα τὸν ἐνωχλοῦσε.) Γι' αὐτὸ καὶ κείνο τὸ βράδι τοῦ Φεβρουαρίου, πηγαίνοντας γὰ τὸν συναντήσω, μὲ ἀπασχολοῦσε ἡ σκέψη «μπρὸς σὲ τί εἶδους ἐρείπιο θὰ βρεθῶ, καὶ πὼς θὰ γίνῃ νὰ κρῦψω τ' ἀληθινὰ αἰσθήματα πού θὰ μοῦ προκαλέσῃ...»

Μὲ τὴν ἀγωνία αὐτὴ χτύπησα τὸ κουδούνι του... Μ' ἄνοιξ' ἕνας κομφὸς ἀρρενωπὸς ἄντρας. Τοῦ γύρεψά «τὸν κύριο Μπαρλᾶ»... «—Ἐγὼ εἶμαι. Περάστε!» μού ἀπάντησε, καὶ σασιτισμένη μετ' ὠδήγησε στὸ γραφεῖο του, ἀριστερά Μοῦ πρότειν' ἕνα ποτό, κι ἀμέσως μετὰ μού ζήτησε συγγνώμη καὶ γύρισε ν' ἀποτελειώσῃ κάποια κουβέντα μὲ κάποιον πού τὸν περίμενε στὸ τηλέφωνο. Ἐν τῷ μεταξύ — ἴσως νάφταιξε κ' ἡ προδιάθεσή μου γιὰ τὸ τί θ' ἀντίκρυζα (πού δὲν τὸ πιστεύω) — ἐγὼ ἔπλεα, ὁμολογῶ, σὲ πελάγη ἀνακούφισης· κι ὄχι μόνο αὐτό, παρὰ ἐνιωθα νάχω ἀπροσδόκητα — ὅπως στὰ παραμῦθια — ἐμπλακῆ σὲ κάποια δυνατὴ ἀτμοσφαιρὰ γοητείας...

Τὸ δωμάτιο ἦταν μᾶλλον μικρὸ ἀλλὰ σπάνια ὑποβλητικὸ. ἕνα βαρὺ παμπάλαιο σκαλιστὸ γραφεῖο, ἕκτακτης τέχνης· διβλιοθήκες· μιὰ μεγάλη γλάστρα, μ' ἕνα πλατύφυλλο («πόθος» ἦταν,)· στηριγμένη σὲ στρίποδο, σὲ μιὰ γωνιά· κάποιοι πίνακες — στὸν ἕνα (ὀδᾶλ) ὁ Μπωντλαίρ, σὲ κάποιους ἄλλους (πίσω του) ἕνα μελαγχολικὸ ἀγόρι (ὁ ἴδιος, σὲ νεαρὴ ἡλικία) — κι ἀντικείμενα λογῆς-λογῆς, διαλεγμένα καὶ τοποθετημένα μὲ λεπτὸ γούστο.

(Τὸ ἴδιο αὐτὸ δωμάτιο τὸ ξανάδα μετὰ τὸ θάνατό του ἄλλο Μὰ τὸ βράδι ἐκεῖνο τοῦ Φεβρουαρίου μοῦ δημιούργησε μιὰν ἀξέχαστη — καὶ φοβᾶμαι ἀμετάδοτη — συγκίνηση. Μοῦ φάνηκε σὰν καμπίνα καπετάντιου ἄλλων καιρῶν — ἴσως νάφταιγε καὶ τὸ μπλέ σακκάκι μὲ τ' ἀσημένια κουμπιά, ποῦ φοροῦσε — καί, θυμᾶμαι, ἀδικαιολόγητα ἀναρωτιόμουν «γιατί δέ μυρίζει καπνὸ πίπας ἐδῶ;» καὶ μοῦ φαινόταν παράξενο...)

Ἵστερ' ἀπὸ λίγο, καθὼς γύρισε ἀπ' τὸ χῶλ — τὸ τηλέφωνο δὲν ἦταν πάνω στὸ γραφεῖο του (τὸν ἐνωχλοῦσε τὸ «μηχάνημα»;) — τὸν πρόσεξα καλύτερα, ἐνῶ μιλοῦσε γιὰ τὰ ποιήματα-συνεργασία του στὰ «Τετράμηνα». Εἶχε μιὰν εὐγενική ἀπλότητα στὴ συμπεριφορά του, μιὰ γνήσια ἀντρικὴ κομψότητα κι ἄνεση αὐτὸ ποῦ λέμε «ἀέρα», ποῦ λέμε «σιγορὰ ὅτι κατακτᾶς, ὅτι ἀρέσεις». «Ὅταν, ἐκεῖνο τὸ βράδι, μετὰ τὸ Φαῖδρο, πῆγα στὸ Ρένο, ἤμουν θυμᾶμαι ἀκόμα θαμπωμένη, ἐνθουσιασμένη, ἐκστασιασμένη, «ἀσυμμάζευτη». Καὶ θυμᾶμαι τί λύπη, γιὰ ὄλους αὐτοῦ, ἡ ξανά καὶ ξανά ἀνάγνωση τῶν ποιημάτων, ὅπου ὁ Φαῖδρος μίλαγε γιὰ τὸν «ἐπικείμενο» θάνατό του («Τὰ ἐπικείμενα»), γιὰ τὸν ὅποιο σέ κανένα ὥστόσο δὲ μίλησέ, ποτέ. . Θυμᾶμαι τοῦ τηλεφώνησε ὁ Ρένος, κ' ἔκρυβε τὴ λύπη του μὲ ὀρμὴ κάτω ἀπὸ λόγια «ἐνθουσιαστικά» γιὰ τ' «ἄρτια ποιήματα», γιὰ τὸ τί «ξεκαρδιστικὸ» τάχα ἦταν «ἐκείνο μὲ τίς ψυχὲς τῶν νεκρῶν, π' ἀνεβαίνουν σὰ μπαλλόνια», μὴ μιλοῦντας διόλου γιὰ τὴν ο ὀ σ ί α, γιὰ τὴ φ ο β ε ρ ῆ ἀ λ ῆ θ ε ι α ποῦ ἀπειλοῦσαν μὲ θεβαιότητα οἱ λαμπροὶ στίχοι

Τὸ βράδι ἐκεῖνο, μετὰ τὸ τηλεφώνημα, δὲν τὸ ξενυχτήσαμε ὅπως συνηθῶς (δουλεύοντας τὴν ὕλη τοῦ τεύχους, γιὰ νὰ βρῆ χαράμματα στὸ τυπογραφεῖο ὁ μαστρο-Νίκος τὸ φάκελλο μ' ἔτοιμες τίς διορθώσεις του), ἀλλὰ νιώσαμε κουρασμένοι — μᾶλλον «μ ἄ τ α ι α ἔλ' αὐτὰ ποῦ θὰ μᾶς κούραζαν» — καὶ νωρίτερα τὸ διαλύσαμε

Αὐτὴ ἡ συνάντησή μου μὲ τὸ Φαῖδρο εἶν' ἡ πρώτη καὶ τελευταία μου εἰκόνα ἀπ' τὸν ἄνθρωπο - ποῦ μετὰ εἶδα τὴν κάσσα του γὰ τὴν κατεβάζουν στὸ λάκκο (καὶ μῦγες πολλὲς γύρω σὺν πρόσωπό του, ποῦ ἡ Ρόζα τίς ἔδιωχνε μὲ τὸ χέρι ἀπελπισμένο, ἀλλὰ καὶ σὰ χαιδευτικὸ πάνω ἀπ' τὸν ἀέρα τοῦ μετώπου του...)

Πολὺ λίγο, λοιπόν, τὸν γνώρισα «Ὅμως ὁ Φαῖδρος ἄφηγε πίσω του μιὰ γοητεία, ποῦ δυνάμωνα ὅσο μάκραινε στὸν καιρὸ (Μάλιστα μπορῶ νὰ πῶ — χωρὶς νὰ μπορῶ καὶ νὰ τὸ θεβαιώσω — πὼς φανταζόμουν τὴν περαιτέρω παρουσία του γὰ μὴ δυναμώνῃ τὴ γοητεία αὐτή... Ἵπάρχουν δυὸ εἶδη ἀνθρώπινης γοητείας ἐκείνες ποῦ δυναμώνουν μὲ κάθε νέα ζωντανὴ ἐπαφή, καὶ κείνες ποῦ σὰν αὐτοδύναμες φουντώνουν, λές μονάχες, μακρὰ κι ἀνεξάρτητα ἀπ' τὴν ἐπαφή καὶ τὴν ἐπανάληψή της - γιὰ νὰ μὴν πῶ «θ ἰ α μ π ὠ ν ο υ ν μάλιστα ἀπ' τὴν ἐπαφή»...). Κάτι σὰν τὴ μαγεία ἐκείνη ποῦ ὑπάρχει στὸ μικρὸ του — καὶ καθόλου σατιρικὸ (ἴσα-ἴσα ἐρωτικώτατο κ' ἐφηδικὸ) — ποίημα «L' amoureuse», ὅπου αὐτὴ (ποῦ «ὑπέθεσαν ὕλοι» ὅτι «θὰ ἦτο μαθήτρια — διότι φοροῦ-

σε τή γνωστή βαθυγάλαζη ποδιά, και εἶχε στό στήθος κεντημένο λευκό τόν ἀριθμό τοῦ Γυμνασίου ὅπου φοιτοῦσε» —, και πού «ὕποκλίθηκε μέ χάριν» μπρός στόν ὑποθετικό στρατηγό, ψιθυρίζοντάς του «μέ σιγανή γλυκειά φωνή, πού μόλις ἀκουγόταν· Στρατηγέ,.. εἶσαι προδότης!») μένει πράγματι ἐντονώτατα «amoureuse», δυναμώνει ὄλο και γοητευτικώτερη στή μνήμη μέ τὸ χρόνο (και τόσο περισσότερο ὅσο παλιότερα τόχει διαδάσει κανείς τὸ ποίημα της), ὥσπου φτάνει νά λάμπη μέσα μας σάν τὸ καθαρό «θ ε ὠ ρ η μ α» τ ο ὕ π ι ὸ φ υ σ ι κ ο ὕ κ α ι φ λ ο γ ε ρ ο ὕ ἔ ρ ω τ α κ ο π έ λ λ α ς, πρὸς τὸ «σκληρὸ» και δυθισμένο στά χρυσά του «ῶριμο», πού φυσικά-φυσικά εἶναι «προδότης», και πού ἀσφαλῶς «ἐπιθεωρεῖ» τὸ Γυμνάσιο, «εὐθυτενής και ἀγέρωχος, καταστόλιστος ὄλος μέ τὰ λαμπρά του παράσημα» (χι αὐτός πάλι, ποιός εἶναι τάχα, πού ὄλο ἐπίσης δυναμώνει ἡ γοητεία του μέ τὰ χρόνια, πού ὄλο και δικαιώνεται μέσα μας ἡ «σιγανή γλυκειά φωνή» της νά τὸν ἀποκαλῆ, ἐρεθιστικώτατα, «προδότη!»;.) — κι ὄλ' αὐτά, μέσα στόν τόσο ἀνοιξιάνικα δροσερὸ τόνο τῆς «βαθυγάλαζης ποδιάς», μέ «κεντημένο λευκό στό στήθος τὸν ἀριθμό τοῦ Γυμνασίου» (και «λευκό» και «στήθος», ὁ αἰσθησιακώτατος Φαῖδρος!) — ὄλ' αὐτά, ἔστω και μιὰ βιαστική φορά πρωτοδιαβασμένα, νά θαθαίνου ἐρωτικώτατα και λυρικότατα μέσ στά χρόνια, νά ὑψώνωνται σέ βαθυγάλαζο οὐρανὸ ἐλληνικώτατα (ἀκριβῶς μάλιστα: τῶν θερινῶν ἀπολυτηρίων ἐξετάσεων, μέ καταδρεγμένο, νοτερό, τὸ χῶμα τοῦ γηπέδου, μέ τίς σταγόνες ἀκόμα νά λάμπου πάνω στ' ἀγιοκλήματα τῆς μάντρας, μέ τίς σημαίες και τὰ φορέματα ὄλα ν' ἀνεμίζουν, και τὰ πουκάμισα τῶν νέων ἀνοιχτὰ στά στήθη), ὄλ' αὐτά, πού τόσο τ' ἀγαποῦσε, πού ἦταν ὁ κ ὀ σ μ ο ς ὁ ἀ ν ο ι ξ ι ἄ τ ι κ ο ς κ α ι θ ε ρ ι ν ὸ ς, ὀλόδροσος κ' ἐπιθυμητὸς θαθύτατα πάντα, τοῦ ἀνίατα ἐρωτευμένου μέ τὰ ὠραῖα ὄλα Φαῖδρου - ὄ λ' α ὕ τ ἄ ε ἰ ν' ὄ ἴ δ ι ο ς ὁ Φ α ἰ δ ρ ο ς, ὁ ἴδιος ὁ ὑποθετικός αὐτὸς «στρατηγός», «εὐθυτενής και ἀγέρωχος», «καταστόλιστος ὄλος», ὅπως τὸν γνώρισα και τὸ θράδι ἐκείνο,.. κι ἂν ὄχι μέ λαμπρά παράσημα, ἔστω μ' ἀσημένια λαμπερὰ κουμπιά στό ναυτικό σακκάκι του.. (Τί εἶ π ι λ ο γ ῆ κ ι αὐτὸ τὸ ναυτικό σακκάκι! Τί φ ω ν ῆ β α θ ὕ τ ε ρ ω ν ἔ φ έ σ ε ω ν γι' ἀγέραστα πάντα ν ι ἄ τ α !..)

Κ' ἤθελα νά τὸ γράψω αὐτό, ὄχι μόνο γιατί εἶναι μιὰ γοητεία πού θαθαίνει ὀλοένα ὅσο πίσω πάει μέ τὸν καιρὸ (και δέ σθῆναι μέ μιὰ ξύλινη κάσσα, οὔτε μ' ἕνα λάκκο στή γῆ), παρὰ και γιὰ νά βεβαιώσω, μέ τὴν αἰσθησι τῆς γυναίκας, σάν εἶδος μαρτυρίας ἀπ' τὴν «ἀπέναντι» ἐρωτική «ὄχθη», πὼς ὄχι μόνο οἱ «amoueuses», μά κ' οἱ μὴ «amoueuses» τοῦ «εὐθυτενοῦς και ἀγέρωχου» Φαῖδρου Μπαρλά δὲν ξέφευγαν αὐτὴ τὴν σάν ἀπὸ βραδινὸ γιασεμί προσωπική γοητεία του. (Κ' εἶναι μιὰ γοητεία πού ἡ ἴ δ ι α ὑπάρχει και στά γραφτά του, ὅπως ἦταν και σ' ὀλάκερο τὸ ζωντανὸ τὸ Φαῖδρο, και στήν κάθε λεπτομέρεια και τόνο και σιγμὴ τῆς παρουσίας του.)

Λοιπόν, ἀπ' αὐτὴν τὴν αἰσθησι ξεκίνησα, σάν ἔμαθα τὸν ξαφνικό του θάνατο — πού τὸν περιμέναμε, μά και πού θέλαμε ν' ἀντιλέγουμε

ὄλοι μέσα μας. πὼς ὁ Φαῖδρος, μὲ τ' ἀσημένια του κουμπιά, μὲ τὴν δλόδροση «φλοττάντ» γραβάτα του, μὲ τὴν ἐφηθικά μετἀλλινη φωνή του, θ ἄ τ ὄ γ κ α τ ἄ π ι ν ε α ὐ τ ὄ γ τ ὄ γ ἄ π ε ι λ η τ ι κ ὸ μ α ὐ ρ ο θ ἄ γ α τ ο — μ' αὐτὴ τὴν αἴσθηση λοιπὸν ξεκίνησα ὅταν πέθανε, νὰ μάθω, ἀπ' ὅσους ξέραν καὶ τὸν ἔζησαν ἀπὸ πιδ κοντά, ὅτι δικό του, ὅτι πιδ ὠραῖο του καὶ προσωπικό του, καὶ νὰ «μνημονεύσω» ἔ τ σ ι τὸν καλὸ ποιητὴ, πεζογράφο καὶ κριτικὸ τῆς προηγούμενης μας γενεᾶς: δίνοντας τὸ ζ ω ν τ α ν ὸ Φαῖδρο Μπαρλά, ὅπως ἄ π ε ἶ ρ α χ τ ο ς ζῆ σ τὴ μνήμη τῶν λιγοστῶν του στενῶν φίλων'.

Αὐτὰ πού μ'ἀξοφα, τὰ γράφω ἐδῶ καὶ σκέφτομαι πόσο θὰ τὸν εὐχαριστοῦσε, τὸν τόσο πού ἀγαποῦσε τίς γυναῖκες Φαῖδρο — ἢ μπορεῖ καὶ νὰ σάρκαζε, ὁ ἀπεριγραπτος (καὶ νὰ κάγχαζε, ψιθυρίζοντας· «Νεκροφιλία! ») — λοιπὸν ναι, πόσο θὰ τοῦ ἄρεσε, σκέφτομαι, μιὰ νέα ἐπόμενης γενεᾶς νὰ μὴ σκύβῃ καὶ νὰ τὸν ἀποκαλῆ «Προδότῃ!» παρὰ ἴσα-ἴσα πού μ' ἀγάπη θάθελε νὰ τοῦ ψιθυρίσῃ. « ..Εἶναι πάλι προχωρημένο θερινὸ ἀπόγευμα . Ἴκι Αὐτὸς πού δὲν ὑπάρχει, Φαῖδρο.. ἂν ὁ π ἦ ρ χ ε, .. ἂν ἀκούγε τοὺς ἀσημένιους στίχους σου — «ὠραῖα ἦταν, λοιπὸν, ἐδῶ κάτω / νὰ ξανάρθωμὲ κάποτε // ὠραῖα ζωὴ, / ὠραῖα πρῶινά κι ἀπογεύματα, ὠραῖα κορίτσια!» — ἂ ν τ ο ὕ ς ἄ κ ο υ γ ε, ὦ! ἀσφαλῶς δὲ θὰ μπορούσε νὰ μὴ δειχτῆ «γενναιόδωρος», ὅπως τοῦ ζήτηγες (σὲ τόσο ἐπίμονα «ἀδάκρυτη» προσευχὴ σου κρυφῆ), καὶ νὰ μὴ σοῦ χάριζε «μιὰν ἀκόμη ζωὴ στὸν ἴδιο πλανῆτη», πάλι «καὶ πάλι» ξαναγεμίζοντας «ξέχειλο τὸ ποτήρι» σου!..

» ὠραῖα πού θάταν, Φαῖδρο, νὰ ξαναρχόσουν ἀ λέει — δὲν ξέρω πῶς θὰ τοὺς ξεγέλαγες ἐκεῖ «πάνω» (ἢ ἐκεῖ «κάτω»), μὰ θὰ κατάφερνες ἐσὺ μὲ τίς «γνωριμίες» σου (τόσα σοῦ ὀφείλει, γιὰ τὴν «ἀποκατάσταση τῆς μνήμης του», ἐναντίον τοῦ ἄθλιου ἐκείνου ρολογιοῦ, ὁ ὑπέροχος «Φρανσουᾶ Τεντάλ» σου - συγγνώμην! «ὁ Ἅγιος Σουλπίκιος» ἤθελα νὰ πῶ, ἢ ἀμαρτωλῆ, «μεγάλῃ ἢ χάρῃ του!») — νὰ ξαναρχόσουν, λέει, Φαῖδρο — εἴτε μὲ τὰ μέσα τοῦ Σουλπίκιου εἴτε καὶ τῆς ἴδιας τῆς Ἐντιθ Κάρλσον ἐπιτέλους (τέτοιοι σωστοῦ «ἀρχάγγελου», Παναγία μου!), εἴτε γιὰτὶ τέλεια ἔπεσε ἀπνοια (κι οὐτ' ἔνα δροσερὸ μελτεμάκι τοῦ Αἰγαίου μετὰ τὴν κάσσα σου στὸ λάκκο, μὲς στὸ λιοπύρι τοῦ Πρώτου Νεκροταφείου) καὶ «κατάκατσαν», ὅπως ἔλεγες, «οἱ ψυχές», μαζὶ κ' ἡ δική σου, πού δὲ ὀρῆκε συντροφιά φαίνεται μὴ ἀνιάρῃ οὔτε κ' ἐκεῖ «πάνω», οὔτε κ' ἐκεῖ «κάτω» (ἀνιάτε ζ ω χ α ρ έ σ τ α τ ε Φαῖδρο!) — νὰ ξαναρχοῦν, λοιπὸν, κομφοὺς καὶ γοητευτικὸς ὅπως ἦσαν, καὶ — εἶμαι βέβαιη· πείσμων κι ἀμετανόητος — νάκανες, νάλεγες καὶ νάγραφες, τὰ ἴδια καὶ «χειρότερα»!..»

Λοιπὸν, νὰ! Σᾶς παραθέτω ἐδῶ, πιστά, ὅτι μοῦ διηγῆθηκαν ὅσοι μοῦ μίλησαν γιὰ τὸ φίλο τους τὸ Φαῖδρο.'

1 Ὅσοις βρῆκα, βέβαια. Γιατὶ ἔλειπαν, καλοκαιριάτικα, πολλοὶ κι ἄλλοι στὸ ἐξωτερικό, ἐδῶ ἢ ἐκεῖ - καὶ κάποιοι τους «ἐπιφυλακτικοί», χωρὶς νὰ καταλάβω γιὰτὶ

Ο ΡΕΝΟΣ

— Τὸ Φαῖδρο τὸν γνώρισα πρῶτα-πρῶτα ἀπὸ ἴνα γραφτό. Πρίν, δὲν ἤξερα κἄν τὴν ὑπαρξή του· ἤξερα τὸν καλὸ λυρικό ποιητὴ (κι ἀνθολογημένο ἀπ' τὸν πατέρα μου) Τάκη Μπαρλᾶ, μὰ καθόλου πῶς αὐτὸς εἶχε γιό. Ήμουνα στρατιώτης, καὶ τράβαγα τὴν κόλαση τῆς «Πυραμίδας 67», στὸν Ἐμφύλιο — θαρρῶ ἤμουνα τότε στὴ Μόλιστα, κάτω ἀπ' τὸν Κλέφτη (Σμόλιγκας) ἢ στὸν Τσομπάνη (ἀντίκρου ἀπ' τὸν Κλέφτη) — τὸ ματωμένο ἐκεῖνο καφτὸ καλοκαίρι τοῦ '48, κι ὁ πατέρας μου ἴστελεγε λογιῆς-λογιῆς περιοδικά, ὅταν διάβασα — γαί, τότε θαρρῶ ἦταν! — κάποιο δοκίμιό του (;), ἄρθρο του (.), ἀπ' τὸ ὅποιο δὲ θυμάμαι τίποτε ἄλλο παρὰ μόνο πῶς ἔγραφε τὸ (σημαδιακό τοῦ Φαίδρου, γιὰ μένα, ἔκτοτε). «Μὲ τοὺς Γιβελλίνους εἶμαι Οὐέλφος, καὶ μὲ τοὺς Οὐέλφους Γιβελλίνος!..) Αὐτὴ ἢ ἀ π ο φ α σ ι σ τ ι κ ῆ ὤ μ ὄ τ η τ α ἐνὸς ἀγνωστοῦ μου νέου, ἢ ἄ φ ο θ η ὄ ρ μ ῆ τ ο υ μὲς στὸ δολοφονικὸ καὶ ελακωδέστατο ἐκεῖνο Ἐμφύλιο, γὰ δηλώνη (ὅταν μόνο παραταξικὰ κτήνη μαίνονταν γύρω μας καὶ κόβαν κεφάλια), γὰ δηλώνη ἀ π ε ρ ῖ - φ ρ α σ τ α τ ῆ γ ἀ ν τ ῖ θ ε σ ῆ τ ο υ πρὸς κάθε φανατικὴ ψευτοθέση τους - α ὕ τ ὸ τὸ στοιχεῖο, ἀ λ ῆ θ ε ι α σ π ά ν ι ο στοὺς καιροὺς μας τότε (καὶ σπανιότερο, δυστυχῶς, σήμερα, πούναι καὶ τέλεια ἀδικαιολόγητη ἢ σπάνις του), μὲ εἰδοποίησε πῶς « α ὕ τ ὸ ς ε ἶ ν α ι δ ι κ ὸ ς μ ο υ ! »

Ἐνα χρόνο μετὰ πού ἀπολύθηκα, Χριστούγεννα τοῦ '50, τὸν θυμόμουνα, κι ἀναζήτησα γὰ γνωρίσω τὴν «περίπτωση»... Βρήκα ἕνα τηλέφωνο καὶ δώσαμε ραντεβού ἔξω ἀπ' τὸ «Πάλλας».

— Καὶ πῶς θὰ σὲ γνωρίσω; τοῦ εἶπα.

— Ἐγὼ θὰ σὲ γνωρίσω ὅπωςδὴποτε! μ' ἀπάντησε. Στὴν «Πυραμίδα 67» κάπου γράφεις πῶς εἶσαι ἕνα κι ὀγδονταδύο...

— Ἐσύ;

— Κάτι λιγώτερο... Θὰ κρατῶ μιά «Νέαν Ἐστία» ἐπιτέλους! (Μὲ σαρκασμὸ τὸ τελευταῖο .. Ἄργότερα τὴν ἔλεγε «Νέαν Ἀστειάν!»)

Μετά, δὲ θυμάμαι λεπτομέρειες συναντιόμασταν ὅμως σπῆτι μου, τὸ περσότερο, καὶ γελάω ἀκόμα μὲ τὸ πόσο μαίνονταν κι ἄφριζαν ἐναντίον του ὄλ' οἱ ἄλλοι πού ἔρχονταν τότε στὴν Τήγου 16. Ἰδιαίτερα τὸν μισοῦσαν — κυριολεκτικὰ τ ὀ ν μ ι σ ο ὕ σ α ν ! — μὲ ἀνεξήγητη κι ἀδικιάτατη ἐμπάθεια: ἢ Τατιάνα Μιλλιέξ, ὁ φίλος κι «ἀκόλουθός της» (καὶ «προστατευόμενός της», κ' ἐπονιτᾶκος παλιός, καὶ ψευτομαρξιστᾶκος τῆς δεκάρας) ὁ χτές καὶ χουντικὸς πιά Βασίλης Φράγκος, ὁ Σινόπουλος καὶ δυὸ-τρεῖς ἄλλοι, πού ἀλήθεια ἔφταιγε ὁ Φαῖδρος γιὰ τὸ δυνάμωμα τῆς ἀσυγκράτητης ἐμπάθειάς τους ἐναντίον του, καὶ τοὺς περσότερους ἀκόμ' ἄφροῦς τους. Εἶχε γράψει τότε τὸ ἄρθρο του γιὰ τὴν «Ποίησι τῆς Ἐποχῆς» — αὐτὸ πού βάζουμε, μαζὶ μὲ τὴ μελέτη του γιὰ τὸ Ροῖδη, στὸ τεῦχος τοῦτο, γιὰτ' ε ἶ ν' ἀ π ὀ λ υ τ α... «ἐ π ῖ κ α ι - ρ ο» ἀ κ ὀ μ α (κ' ἐξοργιστικὸ τ ὠ ν ἱ δ ι ω γ ἀ ν ὀ η τ ω ν) καὶ μετὰ ἀπὸ εἰκοσιπέντε χρόνια, δυστυχῶς! — κ' ἔσυρνε τὰ ἐξ ἀμάξης κατὰ τοῦ «χῆμα» καὶ «πολτώδους» πολλῶν γραφτῶν τῆς ψευτο-«νέας» αὐ-

τῆς κακογραφίας (πού γέρασε καὶ κ α κ ο γ ρ α φ ί α δὲν ἔπαψε διόλου νάναί, παρά χειροτέρεφε θρασύτερα κιόλας), σαρκάζοντας τὴν «ἀριστερίζουσα ποιητικὴ ἰντελιγκέντσια»!.. Θυμᾶμαι πὺ ἐγραφε — ἦ, μᾶλλον. τὸ μ ἐ π ό σ η ἦ δ ο ν ῆ τ ο ὺ ς τ ὸ δ ι ᾶ θ α ζ ε θυμᾶμαι αὐτὸ πὺ ἐγραφε, γιὰ ν' ἀπολάψῃ τοὺς ἀφροὺς τῆς λύσσης τούς — ἐκείνο τὸ παθιασμένο του: «. Χάρις στοὺς παρεξηγητάς τῆς Ποίησης, τοὺς δημαγωγούς τῆς Ποίησης» — θάζω ὀξεῖες, ἀντὶ θαρεῖες, στίς λήγουσες πὺ μ' ἐπιθετικότητα τόνιζε κι ἀπολάμβανε: «παρεξηγητάς!»! «δημαγωγούς! — «διατηρεῖται [] κάτι ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀλλοπρόσαλλη ἐκείνη ἐποχὴ» [τῆς «Ἀντίστασης»], «μὲ τὰ ξεχαλιωμένα κοριτσόπουλα» — μὲς στὰ «κοριτσόπουλα» κρῦβετ' ὡστόσο κι ὅλος ὁ ἔρωτισμός του! — «πὺ κουβαλοῦσαν προκηρύξεις καὶ χειροδομίδες [] στὴν τσάντα τους» — «ἀντὶ ρούζι καὶ κραγιόν!» συμπλήρωνε προφορικά, ὅποτε τὸ ξανάλεγε, στίς κουθέντες μας ἀργότερα — «μὲ τίς κόκκινες, τίς πράσινες, τίς γαλάζιες ἐπιγραφές στοὺς τοίχους...» καὶ λοιπά, ὅσο μποροῦσε δηκτικώτερα ὅλων τῶν ἀριστερῶν, καὶ ἰδιαίτερα ὄσων «τοῦ γλυκοῦ νεροῦ» ἀπαντοῦσε μπρὸς του, μὲ ὄνόματα ὄσαν «Μιλλιέξ», «Φράγκας», «Ἀργυρίου» καὶ τὰ παρόμοια, πὺ σὺχναζάν τότε σπῆτι μου... Ἦδονίζονταν, κατεξοχὴν, τὴ Μιλλιέξ καὶ τὸ Σινόπουλο νὰ ἐρεθίζῃ! Τῆς ἔλεγε μύρια ὄσα κατὰ πρόσωπο, ὁ ἀθεόφοβος, μ' ἀνατριχιαστικὸ κυνισμὸ καὶ ὀρηκτικὸτητα, ἦ δῆλωνε (κ ο ι τ ῶ ν τ α ς ὀ λ ὀ ς α, κ α τ ε υ θ ε ἰ α ν τὸ Σινόπουλο) «τὴ βαθύτατη ἀπέχθειά του», τὴν «ἀ λ λ ε ρ γ ί α πὺ τοῦ ὄφερνε κάθε χωριάτης», κάθε χωριατιά, «κάθε ψευτοαισθητισμὸς ἀπλυτῆς βλακὸκαλτσας» (!) καὶ δὲν ξεχνάω τ' ἀστράπτοντα — καὶ γελοῦμενα μέσα τους κατευχαιστημένα («πές κι ἄλλα! πές κι ἄλλα!.. νὰ πονέσουν κι ἄλλο! περισσότερο!») — γκριζα μάτια τοῦ «ἀπρόσιτου» Νίκου Φωκᾶ, πὺ «σώπαινε» μὲν, ἀλλὰ γιὰτί λές κ' εἶχε «διορίσει» τὸ Φαῖδρο «νὰ τοὺς ραπίση καλὰ-καλὰ» τίς «ἀναίσθητες παρεῖες»!..

Ξεχωριστά, ἄλλωστε, τ' ἄρεσε τοῦ Φαῖδρου ν' ἀπαγγέλλῃ τοὺς κάλιβειους αὐτοὺς στίχους τοῦ καρυωτακικοῦ λίβελλου:

*Μικράν, μικράν, κατὰπτυστον
ψυχὴν ἔχουν αἱ μᾶζαι
ἰδιοτελῆ καρδίαν
καὶ παρειὰν ἀναίσθητον
εἰς τοὺς κολάφους!*

Θυμᾶμαι εἶπε κάποτε τῆς Τατιάνας, πὺ πρώτη τοῦ εἶχε ἐπιτεθῆ μὲ τὴν ἀγενῆ «δῆλωση» πὺς «δὲν τῆς εἶναι καθόλου συμπαθῆς»:

«— Καὶ μένα, κ α θ ὀ λ ο υ ! .. Καὶ τοῦτο, διότι οἱ λόγιες γενικῶς εἶναι ἄσχημες» (καὶ τόνισε ἰδιαίτερα τὸ... «ἄ σ χ η μ ε ς »!).) Ἄλλ' οἱ ἀσχημότερες τὸς εἶναι καὶ ἰδιαζόντως κακαὶ λόγια! Σεῖς εἰσθε δὲ λογία ἰ δ ι α ι τ ῆ ρ ω ς κ α κ ῆ !..

Αὐτά, τὸ '51-'52, στὴν Τήγου 16, Σαββατόβραδα, ὡς τὰ ξημερώματα (ἂν δὲν ἀρχίζαμε καὶ σνάκι μὲ τὸν Ἄλεξ, γιὰ νὰ τελειώσουμε τότε πιά τὴ Δευτέρα τὰ ξημερώματα!..) Μοῦ μαζευόντουσαν τότε συμποῦρμπουλοι ὄλοι, γιὰτί ἀρχισυντάκτεα στὸν «Αἰῶνα μας» - καὶ μετὰ

γιατί επέκειτο ή έκδοσις «Τῶν Νέων Ἑλληνικῶν». Ὅλοι αὐτοί, πού σή-
μερα παραστένουν τούς τάχα «ἐνάντιους» (καί πού ἔγιναν τάχα «κάτι»
μέ τὰ χρόνια), γλειφτικώτατοι καί γλοιωδέστατοι τότε ἔλοι ἔρχονταν καί
τούς «δικάζαμε» ὅπως λέγαμε — οὐ! εἶναι μεγάλη ὑπόθεσις ἐκεῖνες οἱ
«δίκες»! πού νά τὰ δηγιέμαι τώρα ἔλα, — καί ὑφίσταντο τὰ πάνδεινα
ὄντως, πρέπει νά ὁμολογήσω, μέ τήν «κούφη ἐλπίδα»· ν' ἀποσπάσουν ἴ-
σως καμμιά στηλίτσα, ἕνα κάποιον «ἔῃμα» ἐπιτέλους κάποτε, καί νά γρά-
φουν τούς ναρκισσιμούς τους (πού τούς ἔχυσαν ποταμηδόν ἀργότερα,
καί τούς χύνουν ἀκόμα κατακέφαλα ἔλων μας) σέ «πνευματικό περιδι-
κό μέ κυκλοφορία»!.. Καί θυμᾶμαι, ἀκόμα, πού γύρναε ἄξαφνα κ' ἔδει-
χνε κ α τ α π ρ ὀ σ ω π ο ὁ Φαῖδρος τὸ Βασιλάκη τὸ Φράγκο — πού
στά σοβαρά μᾶς παραστένε τότε τὸ «μαρξιστῆ» (κι ἀμέσως μετά, γιά νά
ἐξασφαλίσῃ, ὅπως θαρροῦσε, τήν εὐνοια καί τοῦ ἀντρα τῆς Τατιάνας,
τοῦ Ροζέ Μιλλιέξ, ἔκανε τόν. «ἀριστερό περσοναλιστῆ»!) — θυμᾶμαι
λοιπόν πού γύρναγε ὁ Φαῖδρος καί τὸν ἔδειχνε, μέ τεγνωμένα τὰ τέσσα-
ρα δάχτυλα τῆς δεξιᾶς παλάμης, ὡμά κι ἀπροκάλυπτα λέγοντάς μου:
«— Μά δέν μπορῶ νά καταλάβω πῶς τὸν ἀνέχεσαι, μ' αὐτά τὰ κόκκινα
χωριάτικα γ ο ὕ λ α του πού ἔχει!.. Κοίταξέ τα, κοίταξέ τα!..» (Ἐνῶ
γέλαγε βλακωδῶς, ἀπὸ ἀμνηχανία, ὁ Βασίλης ὁ Φράγκος, κ' ἐνῶ χτυ-
πιόταν ὁ Ἄλεξ ὁ Σχινᾶς, σπαρταρῶντας ἀπ' τὰ γέλοια καί φωνάζοντας:
«Πῶς τὰ εἶπε, Γ ο ὕ λ α , . Τὰ εἶπε γ ο ὕ λ α , . Νά τὸν δικάσουμε
ἀπόψε δῶ! Νά γίνῃ ἡ δίκη του, γιά τὰ γ ο ὕ λ α του!..)

Κι ὁ Φαῖδρος πρόσθετε μέ κέφι:

—...Διότι αὐτῆ ἡ θ ρ α σ έ ω ς σ φ ύ ζ ο υ σ α ὀ γ ε ί α τ ὠ ν
γ ο ὕ λ ω ν τ ο υ , τῶν χωριάτικων γ ο ὕ λ ω ν του, ἐκφράζει ἀκρι-
βῶς τὸ «μαρξιστικό» μυαλό του! . Π ὠ ς τ ὸ ν ἀ ν έ χ ε σ α ι , .

Ἄνεκτικώτερος ἔλων ἐγώ, εἰν' ἡ ἀλήθεια, μὴ παραδεχόμενος οὔτε
γι' ἀστεῖο τὸν τάχα «μαρξισμὸ» τοῦ ἀγράμματος σ' αὐτὰ Βασιλάκη μας,
καί μὴ ἀκολουθῶντας τήν ὑπόμνηση τοῦ Φαῖδρου (ἀπὸ τὸ «Ζαρατού-
στρα»): «Mein Bruder, sei hart!»², εὔρισκα τότε σ' ἔλους κάτι, ὡς καί
σπῆν Τατιάνα, καί στὸ Βασίλη τὸ Φράγκο, καί στὸ Σινόπουλο ἀκόμα —
παρά πού τὸν ἔλεγα «καραγκοῦν-ἔστέτ», καί τοῦχε κολλήσει! — ἀλλὰ
βεβαίωτατα καί ἀπολάμβανα τὸ Φαῖδρο, πού δικαιοῦτα τούς ράπιζε κα-
ταπρόσωπο καί ἀ ν ο ι χ τ ᾶ μπρός τους, ὄχι πίσω τους, ὅπως ἔλοι
ἀναμεταξύ τους ὁ ἕνας κρυφὰ γιά τὸν ἄλλον, κι ἔλοι τους κατὰ ἔλων!

Πρῶτος ὁ Φαῖδρος ἔβγαλε «Πισινόπουλο» τὸ Σινόπουλο, ὅταν ὁ
ἄτυχος «ποιητῆς», γιά ν' ἀποκλείσῃ — ὅπως φαντάζονταν — τῆ σύγ-
χυση μέ ἄλλον ποιητῆ Σινόπουλο ἐπίσης (τὸν Τάκη Α Σινόπουλο), ἔ-
κανε τήν ἀντιπνευματικώτατη ἀνοησία νά γράψῃ ἐπιστολὴν στά «Νέα»
— πού γιά κακὴ του μοῖρα καί δημοσιεύτηκε! — καί νά γυρεῦῃ δημο-
σίᾳ τοῦ ἄλλου Σινόπουλου (ὄχι κατὰ τὸν «Ἄλλο Ἀλέξανδρο» τῆς Λυ-

2 «Ἀδελφὲ μου, ἔσο σκληρός!» Τὸ ἀκριβές «Oh meine Bruder, stelle ich über
euch w e i d e t h a r t!» (Nietzsche, «Also sprach Zarathustra», τελευταία
φράση τοῦ 29, στὸ κεφ «Von alten und neuen Tafeln» Ἐκδ Kronei, τόμος
στ', «Nietzsche's Werke», σ. 312β, Leipzig '10)

μπεράκη, ἀλλὰ ἐδῶ πραγματικά, μὲ τὰ σωστά του!) νὰ μὴν ὑπογράφη «Γάκης» ἐπίσης (!) - ὅποτε ὁ Φαῖδρος μὲ ρώτησε, μὲ τὰ σιδερωμένα του σαρκαστικά Ἑλληνικά:

— Μὰ πῶς ἔχει τὸ βαπτιστικόν, ἐπὶ τέλους, αὐτοῦ τοῦ ἐκ Πύργου Ἡλείας φίλου σου «ποιητοῦ», ποῦ προσφυστάτα τὸν λέγεις «καραγκοῦν-ἐστέτ»; . Ἄφου δὲν θέλει «Γάκης» νὰ λέγεται ὁ ἄλλος «Γάκης», λοιπὸν δὲν θέλομε οὔτε κ' ἡμεῖς νὰ λέγεται «Γάκης» καὶ αὐτός, θρασέως οὕτω φερόμενος ὡς «οἰκείος» ὄλων!.. Πῶς εἶναι τὸ βαπτιστικόν του ἀκριβῶς;

— Θαρρῶ «Παναγιώτης»..

— Ἐ, ἡ «παναγιότης» του λοιπὸν τῆς κακῆς ποιήσεως νὰ λέγεται ἐφεξῆς, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τοῦ ἄλλου: «Πί Σινόπουλος»! (Καὶ τόνισε ἐμφαντικώτατα τὸ «Πί» ὁ Φαῖδρος, ἐνῶ ἀκούγονται — κι ἀκούγονται ἀκόμη — τρανταχοῖ καγχασμοί!.. Ποῦ δὲν ἐμπόδισαν ὅμως διόλου τὸν ἄτυχο «ποιητὴ τρίτης κατηγορίας» νὰ μοῦ κἀνῃ καί... «μῆνυση» μετὰ ἀπὸ χρόνια, γιατί καὶ τόγραφα στὰ «Νέα Ἑλληνικά», ὅταν παραφούσκωσε ἡ ὅλη «πνευματικὴ» του οἴηση.)

Δέν εἶναι λοιπὸν ν' ἀπορῆ κανεῖς, ποῦ καὶ τελευταία, λίγο πρὶν πεθάνῃ ὁ Φαῖδρος εἶπε στὴ μετριώτατη «ποιήτρια» τῆς «γενιάς» σας — τί γελοῖες αὐτὲς οἱ «γενιές», ποῦ σᾶς ἔχει πιάσει ὅλους μανία μὲ δαῦτες, τόσο πιό πολὺ ὅσο πιό ἀνυπόστατες εἶναι πνευματικά! — λοιπὸν στήν κακομοῖρα τῆ Νανά, Ἡσαΐα (ποῦ ὡς καὶ τὸ παράνομά της δὲν ξέρει νὰ γράψῃ σωστά, καὶ τοῦ ἐβάζῃ μεγαλοπρεπέστατη ψιλὴ ἢ στὰ ξώφυλλα τῶν φλύδρων «ποιητικῶν» συλλογῶν της, τὴν ὁποῖαν ὅμως ἀναφανδὸν «ἐκτιμοῦσε» ὡς... «κορμί» ὁ Φαῖδρος) εἶπε τὸ πράγματι «ἀμίμητο» τῆς παρακάτω ξεκαρδιστικῆς ιστορίας.

Ἐαπλωμένοι σὲ ἀμμουδιά, ἡ Νανά, ὁ Φαῖδρος, κ' ἕνας ἄθλιος φευτοποιητῆς σὰ βόδι (ἀσυμμάζευτα πλαδαρὰ κρέατα, πασίγνωστος ἀπὸ τραγουδάκια τοῦ κάρρου)· κ' ἐκεῖ, στὸ καμίνι, ὁ μὲν Φαῖδρος ἔχει ἀποχαινώθη — καί, φυσικά, μόνο τὴν Ποίηση καὶ τὴν Τέχνην δέ σκέφτεται, παρὰ τὸ πῶς ξανά θά δουτήξῃ στὸ γαλάζιο δροσερὸ νερό — ἐνῶ ἡ πάντα μάταια «ιδεοχτυπημένη» (ὄλο μ' ἀνόητες «ιδέες» καὶ τάχα «κρίσεις») Νανά, μὲς στὴν κόλαση ἐκείνη, ἀναπτύσσει (στὸν αἰσθησιαζόμενον ἐπὶ τῇ ὄφει τῆς «κορμάρας» της πλαδαρὸ ποιητὴ τοῦ κάρρου) «ἀπόψεις» της περὶ Τέχνης καί... Τρέλλας!.. Καὶ λέει, ἡ ἀπερίγραπτη.

— Τὰ λ ὕ τ ρ α τῆς Τ έ χ ν η ς, τὸ ἀ ν τ ῖ τ ῖ μ ο π οῦ π λ η ρ ὴ ν ε ἰ κανεῖς, εἶναι ἡ Τ ρ έ λ λ α !..

Ὅποτε ὁ Φαῖδρος, ποῦ μισοῦσε ἰδιαίτερος τοὺς «περὶ Τέχνης» ἀφορισμοὺς τῶν «διανοουμένων» — καὶ ε ἰ δ ῖ κ ὠ τ ε ρ α τῶν γυναικῶν, καὶ ε ἰ δ ῖ κ ὠ τ α τ α τῆς ἀνίατα θερμιπαλλίζουσας Νανάς (ὁ ἴδιος εἶχε πῆ ἄλλοτε σὲ μιὰν ἄλλη, σὲ ὥρα ἐρωτικῆ, ποῦ αὐτὴ ἐπέμενε νὰ τοῦ ἀναπτύξῃ τίς . «φιλολαϊκές» ιδέες της. «Δέν θέλω τὴν ψυχάρα σου, τὴν ἑαμική! Τὸ κ ο ρ μ ῖ ο σ ο θέλω! Μ ἐ σ α τὴν ψυχάρα σου!» κ' ἡ δύστυχη τὴ ρούφηξε τότε ὁ λ η μέσα της, παρὰ ποῦ δέν ἦταν καὶ κακὴ ἐπιτέλους ἡ «καλὴ» ψυχὴ της· ἀλλὰ ὁ Φαῖδρος ἦταν, πράγματι, κ α ἰ κ ο ν ἰ κ ὄ ς...) — λοιπὸν ὁ Φαῖδρος, στὸ ἄκουσμα τῶν «ἀντιτίμων» τῆς τάχα «Τέχνης», ἀπὸ ναρκισσευόμενη «ἐπὶ μεγαλοφυῆ» πε-

ρίπου «Τρέλλα» Νανά Ἡσαΐα, γυρνάει, κουτουρντισμενος ἀπ' τὸ φλογερὸ Ἀπόλλωνα τοῦ «Λέοντος», καὶ τῆς λέει.

— Ναί, ὁμορφουλά μου ἐσύ! Κ' ἐ σ ύ «ἐπλήρωσες», ἀλλὰ σ ἐ γ έ - λ α σ α ν !..

Αὐτὴ ἦταν καὶ ἡ ὀριστικὴ «δολοφονικὴ» κρίση τοῦ δξύτατου κριτικοῦ Φαῖδρου Μπαρλά, γιὰ τὴν ὑποτιθέμενη «ποίηση» τῆς Νανᾶς Ἡσαΐα τῆς ὁποίας καὶ πάλι, προφανῶς, δέν ἤθελε καθόλου τὴν «ψυχάρα» ξέω, ἀλλὰ θὰ ἐπέμενε — εἶμαι βέβαιος — καὶ πάλι, ὅπως ὅταν ζούσε, στὴν «κορμάρα», ὅπως τὴ θεωροῦσε.. (Ἐγὼ διαφωνοῦσα μαζί του καὶ γιὰ τὸ «ξέω» καὶ γιὰ τὸ «μέσα» - φυσικὰ καὶ τῆς Νανᾶς!)

...᾿Ωραϊά! ᾿Ας σταματήσουμε τὰ «διασκεδαστικά» — δέν ἀξίζουν δὰ καὶ τὸν κόπο «νὰ τοὺς δοξάσουμε» κιόλας! — γιὰτι θὰ λυντσάρουν ἐσένα, μιὰ καὶ δέν μποροῦν νὰ λυντσάρουν ἐμένα!.. (Ἐγὼ, ὡς γνωστόν, «δέν καταπίνουμαι», καὶ χρειάζονται καὶ πολὺ γερὰ μπράτσα· ἐνὼ ἐσένα θὰ σὲ σκίσουν - καὶ δέν ἔχεις προλάβει νά. «πληρώσης» ἀκόμα οὔτε τό... «ἀντίτιμο» ποὺ «πλήρωσε» γιὰ τὴν... «ποιητικὴ» τῆς «μεγαλοφυΐα» ἡ φίλη σου τῆς «γενιάς» σου!..)

Λοιπόν, ὁ Φαῖδρος, τοὺς τὰ εἶπε ὅλα, ὅλων, ὅσα φρονοῦσε, πάντοτε τόσο ὠμά, καὶ σαρκαστικά, καὶ ἀγέρωχα, ποὺ καταλαθαίνεις, ἐλπίζω, τώρα, γ ι α τ ἰ ὅσοι τόσο τὸν μίσησαν τ ὅ σ ο σιωποῦν, κ' ἐπιβάλλουν καὶ σ' ὅλες τίς θρωμοφυλλάδες τοῦ τύπου τους π λ ῆ ρ σ ι ω - π ῆ γιὰ τὴν ο ὕ σ ἰ α τοῦ Φαῖδρου Μπαρλά.. (Πέθανε, ἔ; Καὶ εἶδες νὰ γράψουν μιὰ τίμα καὶ οὐσιαστικὴ λέξη γιὰ τὸ ἔργο, γιὰ τὴν ποιότητα, γιὰ τὸ λόγο του, γιὰ τὴν ὁποία δημιουργία του στὴν Πεζογραφία καὶ τὴν Ποίησή μας; Ο ὕ τ ε μ ἰ α !. Κατεβάζουν τὴν κάσσα μὲ τὸ κουφάρι του ὅσο πιὸ βαθιὰ μποροῦν!.. Στὸν ᾿Αδῆ!.. Στὰ Τάρταρα, τοὺς «καταραμένους» τους!.. Ν ἄ μ ῆ μ ἄ θ η ν ἔ ο ς, νὰ μὴν πληροφορηθῆ κανεὶς, πῶς ὑπάρχει καὶ κάτι πέραν τοῦ «Πί» Σινόπουλου, τοῦ Πλάσκα Σοβίτη μας, τοῦ Σά Βέδι μας, κι ὅλων τῶν «προστατευόμενων» βοδιῶν καὶ προβάτων καὶ Σαμαρωμένων τους!..)

᾿Ω μ ὅ ς, λοιπόν, ἀλλ' ὄχι πράγματι «κακός»... Ἦταν ἓνα θαρραλέο ἀγόρι, καὶ μισοῦσε τὴν κατωτερότητα, τὴν ξαδιαντροπιὰ τῆς κατωτερότητας, τὰ θρώμικα πόδια καὶ τίς θρώμικες πελεξοῦδες (ποῦ δέν τίς εὔρισκε διόλου «ἀγνές», παρὰ «θρώμικες, καὶ γεμάτες... κόν' ᾿δα³»)· μισοῦσε τὴ λίγδα καὶ τὴ χωριατιά, τὴν κοιλιά καὶ τὸ ξεδιπλωμα τῆς κοιλάρας - ὅ,τι ἀκριβῶς κάνει καὶ ξεδιπλώνει σήμερα τὸ «Ρωμείο» ὁ Φαῖδρος τὸ μισοῦσε! Μισοῦσε τὰ «πελαγίσ'α στήθια», καὶ τὸ ξεμποχείλιασμα στὸ στίχο καὶ στὴ «μορφῆ» τοῦ γραφοῦ μισοῦσε τὸ νὰ ξαμολᾷ κανεὶς τὴν παχυλὴ «ψυχάρα» του, καὶ τὸ νὰ μὴν ντρέπεται τὴν ἀποφορὰ τῆς (ὑποτίθεται) «γνησιότητάς» του καὶ νὰ μὴν τὴ μαζεύῃ μισοῦσε τὸ «χῦμα», τὸ «οὐά!», τοὺς ἤχους τοῦ στόματος καὶ τοῦ ἐντέρου. τοῦ στόματος ποὺ λι-

3. «Κόν'δα». Δηλαδή: κόνιδα· ἀβγά ἀπὸ ψεῖρες! (Τὸ πρόφερε ἐπίτηδες χωριάτικα)

μάζει καὶ τοῦ ἐντέρου πού δέ συγκρατεῖται· μισοῦσε τὰ δῆθεν «πηγαῖα», πού δὲν εἶναι παρὰ ἢ «Χαρχάλω» τοῦ ξεμποχειλιάσματος κάθε ἀποθραυσμένης «ρωμιουσύνης»! Ὁχι, ὄχι· γιὰ τὸ Φαῖδρο δέ ν «πετιότανε» ἢ «Ρωμιουσύνη»! Γιὰ τὸ Φαῖδρο ἢ «Ρωμιουσύνη» ἤθελε β ο ὄ λ λ ω μ α (ὅπως βουλλώνου τὶς τρυπες τοῦ νεκροῦ, ἢ καὶ τοῦ νήπιου μὲ τὶς ἀπανωτές φασιές ἢ τὰ νάιλον ἀεροστεγῆ θρακάκια)! Β ο ὄ λ λ ω μ α ἢ ἀποφορὰ της, νὰ μὴ μᾶς πιάνη· β ο ὄ λ λ ω μ α τὸ ξεχαλινωμά της, νὰ μὴν ξεδιπλώνεται! (Ὁχι, ὄχι «νὰ τη! πετιέται!») Νὰ μὴν «πετιέται», ἢ πού ἔτσι σοῦρνεται νὰ μὴ θρασύνεται! Πρῶτα ν ἄ σ ο σ τ α - θ ἦ», καὶ μετὰ νὰ τολμήσῃ νὰ σαλέψῃ - καὶ λιγώτερα «πετάγματα», ἐν γένει!..) Ὁ Φαῖδρος ἀγαποῦσε τὰ κρύσταλλα, τὰ ἐλάσματα, τὰ δόλωμαυρα κυπαρίσσια - καὶ νὰ οἱ στίχοι του πού τὸ φωνάζουν.

Ψυχὴ μου, μὲ μόχθο καὶ κούραση σ' ἔκανα
σὰν τὸ ἔλατο μαύρη, ψηλὴ καὶ αὐστηρὴ!
"Οπου πᾶς, δέ θὰ βροῆς ἓνα χέρι νὰ σφιξῆς!
"Οπου πᾶς, δέ θὰ βροῆς παρὰ μόνο τὸ μῖσος!
(᾿Ω μεθύσι! ᾿Απὸ δῶ μοναχὸς νάσαι σὺ
καὶ ἀπὸ κεῖ νάν' οἱ ἄλλοι..)

Γι' αὐτὸ ἔκανε τὸ λάθος ν' ἀγαπᾶ, ὅπως ἐδήλωνε κάποτε, «ἀκόμα καὶ τοὺς χιτλερικούς!» Ἄ γ α π ο ὕ σ ε ὀ μ ω ς σ' α ὐ τ ο ὕ ς ἔ - κ ε ἶ ν ο π ο ὐ δέ ν ἦ τ α ν ὡ σ τ ὅ σ ο τὸ μοναδικὸ τους τὴν ἰθυτενὴ συγκρότηση, τὸ ἀτεγκτο τοῦ κρυστάλλου ἢ τοῦ χάλυδος, τὸ θαγκνερικὸ συνεπὲς ὡς τὸ θάνατο, μὲ τὴν ἀπόλυτα μαύρη ἀπόγνωση... Καὶ πού δὲν ἦταν τοῦτο ἀποκλειστικὰ οἱ χιτλερικοί, διόλου δὲν τὸν ἐνοιαζε τὸν ἔστ'ετ Φαῖδρο. Καὶ πού ὁ ἴδιος ποτέ δέ θὰ ἐκτελοῦσε τὴν ψυχὴ τῆς Μαρίας γιὰ νὰ πάρῃ τὸ κορμὶ της — ἔστ'ω κι ἂν κυνικά τῆς ἔρριχνε κατὰμουτρα (καὶ γυμνὴ στὰ χέρια του) τὸ «μέσα τὴν ψυχάρα σου!» (ἐνῶ ἐκεῖνοι, ὡς γνωστόν, καὶ ψυχές καὶ κορμὰ περᾶσαν ἀπ' τὰ κρεματόρια) — δὲν τὸν ἐνοιαζαν αὐτὰ τὸ Φαῖδρο! Ὁ Φαῖδρος δ ι ἄ λ ε - γ ε, ὅ,τι τοῦ ἄρесе! Κι ἀπὸ μένα τὸν ἴδιο ἐπέμενε νὰ διαλέγῃ ὅ,τι τ ο ὕ ἄ ρ ε σ ε !.. Τὸ ρέστο, τὸ πετοῦσε στὸ δόθρο, θ ε ω ρ η τ ι κ ἄ μέσα του, χωρὶς νὰ λερῶσῃ οὔτε τ' ἀκροδάχτυλό του μὲ πράξη (τὴν παραμικρὴ) ὡς πρὸς ὅ,τι ἀπλῶς: «δὲν τὸν ἐνδιέφερε»! Κ' ἔτσι κι ἀπέναντί μου, πολλές φορές, ὑπῆρξε ὁμοιος. Μὰ ἐγὼ τὸν ἀγαποῦσα πρῶτα «γιατὶ τὸν ἀγαποῦσα» καὶ δὲν μπορούσα νὰ κάνω ἀλλιῶς, ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅ,τι εὐρισκα π ο ι ο τ ι κ ὸ σ' αὐτόν (᾿Ε, σχωρνᾶτε μου κ' ἢ «γενιάσας», πού βαστάω ἓνα νυστέρι, χωρίζω σάρκες μὲ σφύζον αἷμα καὶ ἱστοὺς ἀκόμα ζωντανούς, ἀπὸ σάρκες σάπιες καὶ σαρκώματα βδελυρὰ - ἢ γιὰτὶ «βλέπω τοὺς ἀνθρώπους σὰν ἀντικείμενα, τὸς ζυγιάζω σὰν ἀντικείμενα», πού λέει κάποιος ποιητᾶκος σας, κ' ἐννοεῖ δυστυχῶς μόνο τοὺς γραφιαῖδες, καὶ «δὲ μ' ἀντέχει, δὲ μ' ἀντέχει!».. Τί νὰ σᾶς κάμω γώ — ἀλλὰ κι ὁ Φαῖδρος — πού δὲν τ' ἀντέχετε ὅσα σᾶς κρῖνουν καὶ σᾶς δοκιμάζουν ὀδυνῆρά; Ἡ «ὀδύνη» εἶναι δ ι κ ι ἄ σ α ς ἀπόρροια, α ὐ τ ο ὕ π ο ὐ ε ἶ σ τ ε ἀπόρροια. Ὅπως κ' οἱ δικές μου «ὀδύνες», ὄλες, εἶναι α ὐ τ ο ὕ π ο ὐ ε ἶ μ α ι — καὶ καθ' ὅ,τι τοῦτο π ἄ -

σ χ ε ι — ἀπόρροια. Δέ μου φταίει κανείς άλλος. Και τοῦ Φαῖδρου κ α ν ε ἴ ς ἄ λ λ ο ς δὲν εἶπε ποτέ πῶς «τοῦ 'φταιγε». Σιωπηρά πάντα ἐνιωθες πῶς ἦ ξ ε ρ ε, παραδέχονταν, μόνο φταιχτή του τὸν ἑαυτὸ του... 'Ε, εἶχε ξεφύγει, ὅπως και νὰ τὸ κάνουμε, ἀπ' τὴν ἀγκαλιά τῆς μανούλας του! 'Αλί σ' ἐκείνους ποὺ δὲν ξεφεύγουν οὔτε πρό τοῦ τάφου!)

Καί, στὸ κάτω-κάτω, ἐγὼ δὲν ἀκολούθησα ποτέ τὴν προσταγὴ «sei hart!» Καί, γιατί δὲν «ἀκολουθῶ» γενικά «προσταγές» ἄλλων — μὰ οὔτε και τοῦ ἑαυτοῦ μου, ἂν μ' ἀνέβηκε κατὰ λάθος ποτέ καμμιὰ, πρὸς ἐμέ τὸν ἴδιο — ἀλλὰ και γιατί δὲν συμφωνῶ εἰδικά με «σκληρότητες» πρὸς τοὺς ἄλλους, δηλαδὴ ἐπιεικείες πρὸς τὸν ἑαυτὸ μας. (''Ἄλλο δικαιοτήτες και ἄλλο «σκληρότητες». Οἱ δικαιοτήτες εἶναι σ τ ο ρ γ ε ς, σ' ἔσχατη ἀνάλυση.) Γι' αὐτό, λοιπόν, κ α ἰ στὸ Φαῖδρο κατὰφερα νὰ καταλάβω κ α ἰ τὸ πληγωμένο ἀγόρι — τὸ ἀ δ ι κ ῶ τ α τ α ἀπ' ὅλους πληγωμένο — ποὺ δυνατὸ ἔμως, και θυμωμένο, συσπειρώνεται και ὀρμᾶ, κυνικώτατα και ἀδίστακτα, «με τοὺς Γιβελίνους Οὐέλφος, και με τοὺς Οὐέλφους Γιβελίνους!» Καί, παραπέρα — ἦ, πρὶν ἀπ' ὅλα — τὸν ἀγαπάω γιατί εἶχε ὀρμὴ και θάρρος! Εἶν' ὁ μόνος ἔλληνας δημοσιογράφος, ποὺ τόλμησε κ' ἔγραψε, σὲ ἡμερήσια ἐφημερίδα, «σ υ μ μ ο ρ ῖ α» τὴν κ υ β ἔ ρ ν η σ η! Μορέ «συμμορία» τὴν ἔγραψε, και ἄς χάλασαν μετὰ τὸν κόσμο! Καί τότε χάλασαν, πράγματι, ἐναντίον του: κίνησαν τὸν «περὶ τύπου» (και «δημοκρατικό» ὑποτίθεται, ὄχι «δικτατορικό» τότε) νόμο, κάναν δίκην ἐρήμην του — ὁ Φαῖδρος, φυσικά, δὲν παρουσιάστηκε νὰ «δικαστῆ» — κ' ἔμεινε καιρὸ κρυμμένος, μέσα στὴν Ἀθήνα (ἐφευγε ἀπ' τὴν Ἀθήνα του αὐτός;), ἐν μέσῃ καραμανλικῆ «δημοκρατία» (ποὺ γύρευε τὴν «θαθεῖαν» ἐκείνην «τουμὴν» τότε - «τ ο υ μ ῆ ν» ὅπως τὴν ἔλεγε, «χωριάτικα ἀπ' τὸ Κιούπκιοι», ὁ ἀνιάτα εἴρων Φαῖδρος), και τὸν κρῦθαμε ὄλοι διαδοχικά, ἀνεξαρτήτως «συμφωνίας» στὶς ἰδέες, ἀπὸ ἄκρους ἀναρχικούς μέχρις ἄκρων δεξιῶν, στὸ πείσμα ὄλων τῶν νόμων και ὄλου τοῦ «Νόμου», ὅσπου ἤρθε «ἀντιπολιτευόμενη» ἢ ἄλλη ψευτοδημοκρατία, τοῦ Παπατζῆ, ὁπότε και ἢ «ἄλλη» πιά «δικαιοσύνη» τὸν ἔβγαλε «ἄθῶο» τὸ Φαῖδρο, και αὐτὸς τότε, σὰ νὰ μὴ συνέδαινε τίποτα, ἐγκατέλειψε τὴν «παρανομία» και ξαναγκάλιασε «αἰσθησιακώτατα» τὴ «νομιμότητα» (τῆς ὁποίας πάντοτε ἤθελε, με συνέπεια, τὸ «κορμί», ὄχι τὴν «ψυχάρα»), ἔχοντας και τὴν ἐξῆς ὠμὴ «ἄποψη» γιὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημοσιογράφου:

«— 'Ο δημοσιογράφος εἶν' ἐξ ὀρισμοῦ αὐτὸ ἀκριβῶς· ἕνας π λ η ρ ω μ ἔ ν ο ς πάντοτε κ ο ν δ υ λ ο φ ὀ ρ ο ς! Αὐτὸ εἶναι τὸ «ἐπάγγελμά» του: Μ ι σ θ ῶ ν ε ι τ ῆ γ ἰ κ α ν ὀ τ η τ ἄ τ ο υ ν ἄ γ ρ ἄ φ η. Τὸ ποιές εἶναι οἱ προσωπικές του ἰδέες, δὲν πληρώνεται· ἦ, ἴσως: μόνον ὑπὸ ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκῶς διὰ τὸ πρόσωπον τοῦ δημοσιογράφου περιστάσεις. 'Ἄλλ' ὁ δημοσιογράφος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑπογράφη ὅσα γράφει πληρωνόμενος, ἐνῶ δὲν τὰ φρονεῖ.»

'Ἔτσι, ὁ Φαῖδρος, ἐν μέσῃ «δικτατορία» — ἦ, ἔστω: «ὀπερέττα δικτατορίας» (γιατί αὐτὸ ἦταν καραγκιοζλίκι, δὲν ἦταν «δικτατορία», παρὰ τὰ ὅποια θύματα) — με τὴν ὑπογραφή του μὲν ἔγραφε στὰ πρῶτα «Τετράμηνα» (''Ἀνοιξὴ '74, ἐπὶ ἔσατζῆ Ἰωαννίδη) τοὺς «Τροχονόμους»,

μὲ τὸ σαρκαστικὸ δὲ ψευδώνυμο «Νέρων Χριστιανός» — ἦταν, φυσικά, καὶ φλογερός ἀ ν τ ι χ ρ ι σ τ ι α γ ό ς ! — τὶς πιὸ ἐπικίνδυνες βέβαια «Λεοπαρδάλεις»! — καὶ τοῦτα, ὅταν δῆθεν «ἀντιστασιακοί» ἦταν κρυμμένοι κάτω ἀπ' τὶς κουβέρτες τους κ' εἶχαν συνεχῆ διάρροια ἀπ' τὸ φόβο τους — ἀλλὰ κ' ἐξίσου ἀνετα, πληρωνόμενος φυσικά (καὶ μάλιστα ἀδρότατα) ἀπ' τὴν ἀνόητη «χουῦντα» τῆς «Νέας Πολιτείας», καὶ βεβαίως ἀνευ ὑπογραφῆς, ἔγραφε (νιτρογλυκερινικά ἐκ τοῦ ἀντιστρόφου πολλές φορές) σχόλια καὶ ἄρθρα στὴν ἐγκάθετη ἐκείνη παλιοφυλλάδα!

Τὸν καταλαβαίνω... Τὸν μισοκαταλάβαινα καὶ τότε... Μ' ὄλο πού καὶ τότε, καὶ τώρα, καὶ ποτέ, δὲ θά συμφωνοῦσα μὲ τὸ Φαῖδρο. Ὁ δημοσιογράφος, γιὰ μένα, δὲ ν εῖν' αὐτό Ἡ, κὶ ἂν ἦταν, ἐγὼ δὲ θάμουν ποτέ δημοσιογράφος. Καί, τέλος, ἀνεξαρτήτως ὄλων αὐτῶν: ἀντὶ νάμαι «hart», κατὰ ὁποιοσδήποτε νιτσεικῆς² «προσταγῆς», ἐγὼ ἐπιμένω νάμαι πάντα ἐ π ι θ ε τ ι κ ό ς — καὶ μὲ ὅλα τὰ μέσα ἐπιθετικός, πλὴν τῶν ἀπάνθρωπων — γ ι ἄ τ ὸ σ ω σ τ ὸ, τὸ ἐλεύθερο, τὸ ἐλευθερωτικὸ ὄλων, πενταράκι τσακιστὸ μὴ δίνοντας γιὰ «ἐπαγγέλματα» ἢ «κορμιά» καὶ «ψυχές» τῶν «νομιμοτήτων», τῶν «καλῶν ζωῶν», τῶν «ἀπολαύσεων» καὶ τῶν «αἰσθήσεων», πού (πῶς νὰ τὸ κάνουμε καὶ νὰ τὸ κρύψουμε; καὶ γιατί νὰ τὸ κρύψουμε;) π ἄ ν τ ω ς κ ρ α τ ο ὕ σ α ν τ ὸ Φ α ῖ δ ρ ο, περισσότερο ἀπ' ὅσο τὸ ἀξίζου, κὶ ὅπως ἀσφαλῶς δέν τὸ ἀξίζαν οἱ λαμπρῆς ποιότητες του, πού φθείρονταν ἔτσι μιὰ ζωὴ δόλακερη!..

Καὶ καταλαβαίνω μὲν ὅτι «τοὺς πρέπει» — μορέ μ ὄ ν ο α ὐ τ ὸ « τ ο ὕ ς π ρ ἔ π ε ι » τ ὶ ν φ α ρ ι σ α ί ω ν ! — νάμαι κανεὶς κυνικά σκληρός μαζί τους, σινικά κυνικός μὲ τοὺς πιθήκους καὶ τοὺς μασκαράδες ὄλους, τῶν παρατάξεων ὄλων καὶ τὸ καταλαβαίνω περισσότερο, ὅταν κάποιος εἶναι ρομαντικὸ ἀγόρι καὶ δέν μπορεῖ νὰ χωνέφῃ ἐντέλει μέσα του τὴ μοναξιά. Θὰ ἔλεγα ὅμως, ὅτι γιὰ νὰ μὴν τὸ προτιμᾷ κανεὶς, παρὰ πού «τὸ καταλαβαίνει» κάτι τέτοιο, θά πρέπει ἰ δ ι ο σ ο γ κ ρ α σ ι α κ ἄ ν ἄ γ χ η εὐκολὴ τὴν ἄμεση ἐπίθεση. Ἰδιοσυγκρασιακὰ ὁ Φαῖδρος δὲ ν τὴν εἶχε, καὶ μάλιστα τὴν ἄμεση. Ἀκόμα κὶ αὐτὸ τὸ αἰτήμα του «ἐντέλειαις στὴ μορφῇ» εἶναι ἀκριβῶς αἰτήμα ἐ μ μ ε σ ὸ τ ἠ τ α ς.

Ἄλλὰ τώρα δὲ θά πέσουμε νὰ ψυχαναλύουμε τὸ Φαῖδρο, καὶ μάλιστα ὅρα πού λιώνει, πού τὸν τρῶνε τὰ σκουλήκια ἀκόμα - ἂν δέν τὸν ἔχουνε φάει κιόλας.. Θὰ εἶχε, ἄλλωστε, νὰ μ' ἀντιτάξῃ μύρια ὅσα σαρκάζοντας - ἢ καὶ ἀνατρέποντας τὸν ἰσχυρισμὸ μου κατὰ τῆς «προσταγῆς» τοῦ Νίτσε, καὶ πολλὰ τέτοια ἐν γένει.

Δὲ βαριέσαι. Ἐγὼ τὸν ἀγαποῦσα, καὶ τίποτα δὲ μὲ παρηγορεῖ πού πέθανε ὁ φίλος μου, ἐνῶ τόσα καὶ τόσα πού ἔκρινε καὶ σάρκαζε, ἀκόμα ζοῦν καὶ βασιλεύουν, καὶ γι' αὐτὸ εἶναι τόση ἢ ἀποφορά, τέτοια ἢ πνιγερὴ μπόχα γύρω μας, πάνω καὶ κάτω, δεξιά κὶ ἀριστερά, παντοῦ καὶ συνέχεια. Μὰ κὶ ἄς «ἐπιβιῶναν», κὶ ἄς «δοξάζονταν» περισσότερο, στὸ μᾶξιμουμὶ πού μπορούμε νὰ ὑποθέσουμε, ὅλες οἱ ἀποφορές πού σιχαίνονταν ὁ Φαῖδρος - μόνον ἐκεῖνος νὰ μᾶς ζοῦσε λίγο ἀκόμη, καὶ νὰ ἐπινοοῦσε διαρκῶς πιὸ τσουχερούς μυκτηρισμούς, ἔστω καὶ τῶν ἀστείων

μπεχλιδάνηδων τῆς ψευτολογιότητάς μας μοναχά - πού δέ θεραπεύεται οὔτε καίγεται ξεπαστρευτικά, ὀριστικά, ἐξυγιαντικά πράγματι τίποτα μέ τέτοια Τριανταπέντε χρόνια τόκανα λυσσαλέα - και γά! Δέ βγήκε τίποτα - οὔτε κᾶν στό χῶρο τῆς «λογιότητας»!.. Εἶναι χῶρος «έτερονομούμενος», ἔταν δέν υγιαίγη· ἂν πάλι αὐτός εἶχε δυνατά ζώπυρα, τότε κ' εὐρύτερα δέ θά σαπίζαμε συνάμα, και δέ θάταν κ' «έτερονομούμενος» - ἀλλά και δέ θάχαμε λόγο γά σκεφτόμαστε τήν ἐκπύρωσή του, μήπως και ξεμολέψη "Ἄσ' τα! Φοδᾶμαι πῶς τίποτα πιά δέ γίνεται, δέ σώζεται, μέσα δῶ... Μπορεῖ νάμαστε κ' οἱ τελευταῖοι τ έ τ ο ι ο υ ε ἶ δ ο υ ς . 'Ο Φαῖδρος μπορεῖ κ ἄ τ ι γ ἄ ξ ε ρ ε — μπορεῖ κι ἀπ' τόν ἅγιο Σουλπίκιό του! — και διάστηκε . Μᾶς κοιτάει τῶρ' ἀπό «πάνω» — ἤ ἀπό «κάτω» (τό ἴδιο κάνει) — και γ ε λ ἄ ε ι φοδᾶμαι... «'Αστε τὰ ἐπικείμενα νά ἐπικεινται, ἀγαπητοί! Οὔτως ἤ ἄλλως, τό πᾶν εἶναι γ ι ἄ γ έ λ ο ι α ! »

Ο ΝΙΚΟΣ ΦΩΚΑΣ

— Πρωτοσυνάντησα τό Μπαρλά τήν "Ανοιξη τοῦ 1943. Ἐκείνη τήν ἐποχή διέσχιζα πεζός τὰ Τουρκοβούγια και κάνοντας μακρυνοῦς περιπάτους «ἀνακάλυπτα» τήν "Αθήνα Σέ μιάν ἀπ' αὐτές τίς ἐξορμήσεις μου, ἐνῶ κατέβαινα τήν Πατησίων, συνάντησα μιᾶ παρέα πού ἀνέβαινε ἀπ' τήν "Ομόνοια. Τήν ἀποτελοῦσαν κάμποσα ἀγόρια, και μιᾶ κοπέλλα στή μέση, πού μοῦ φάνηκε πολὺ ὁμορφη - ἡ Λύντια Στεφάνου, ὅπως ἔμαθα ἀργότερα. "Ολ' ἡ φλόγα τοῦ ἥλιου τῆς δύσης ἀντανεκλοῦσε πάνω τους, ἔτσι πού ἡ εἰκόνα ἦτανε μοναδική. "Ἐτσι ὅπως ὀρητικώτατοι, πιεσμένοι ἀγκαζέ, ἀνέβαιναν πιάνοντας ὄλο τό πλάτος τοῦ δρόμου, αἰσθάνθηκα θαμπωμένος ἀπ' τό θέαμά τους Τήν κοπέλλα, τῆ Λύντια Στεφάνου, δεξιᾶ τήν κρατοῦσε ἕνας νεαρός, πούταν ὁ Φαῖδρος, κι ἀριστερά κάποιος ἄλλος, νομίζω ὁ Κώστας Τρικούπης. "Ἄλλοι νέοι συνεχίζονταν δεξιᾶ-ἀριστερά. Τῆ στιγμή ἐκείνη αἰσθάνθηκα ἀφάνταστα μόνος και παραμέρισα γιά νά περάσουν, ἐφόσον κατεῖχαν ὄλο τό πλάτος τῆς λεωφόρου και ἤμουνο μόνος μου "Ωστόσο, δέν πέρασαν πολλοὶ μῆνες ἀπό τότε, και τὰ παιδιὰ αὐτὰ εἶχανε γίνει στενοὶ μου φίλοι — δέ θυμᾶμαι πῶς — κ' ἐξακολουθοῦν ἀκόμα νά εἶναι, ὅσο κι ἂν αὐτό φαίνεται ἐξύμυρο σέ σχέση μέ τό Φαῖδρο.

— Τί θυμᾶσαι ἀπό τό Φαῖδρο τῆς ἐποχῆς ἐκείνης;

— Ἐλάχιστο καιρό ἀφ' ὅτου τόν εἶχα γνωρίσει κ' ἤμαστε φίλοι, ἀρχισε νά παίρνη τηλεφωνήματα ἀπό κάποιον Ἐλδῖρα, ἡ ὅποια ἰσχυρίζονταν πῶς τοῦ τηλεφωνοῦσε γιά λογαριασμό μιᾶς φίλης της πού πέθαινε ἀπό ἔρωτα γιά τό Μπαρλά, και ἡ ὅποια φίλη οὔτε φωνή εἶχε οὔτε ὄψη - ἀλλ' ἐκδηλωνόταν πάντα μέσω τῆς Ἐλδῖρας. "Αρχισαν μάλιστα και συναντήσεις Φαῖδρου-Ἐλδῖρας (σέ μιᾶ ἀπ' αὐτές εἶχα παρευρεθῆ κ' ἐγώ), ὅπου αὐτῆ πληροφοροῦσε τό Φαῖδρο γιά τήν ὑγεία τῆς φίλης της πού μονίμως πέθαινε. Τό πρᾶγμα συνεχίστηκε γιά καιρό, σέ σημείο πού ὁ Φαῖδρος, μέ τήν ἔπαρση πούχε και τήν ἀγνόητά του, πράγματι ἐρωτεύτηκε αὐτῆ τῆ φίλη τῆς Ἐλδῖρας.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη, προκειμένου νὰ διοργανώσουμε ἓνα πάρτυ, μιλούσαμε μὲ ὄρους ποδοσφαιρικούς. Λέγαμε: «Θὰ κατεβούμε μ' αὐτὴ τὴ σύνθεση» (ἐννοῶντας ποιὸς θὰ ζευγαρωθῆ μὲ ποιάν). Παρ' ὅλη τὴν ἀβρότητα τῆς ἡλικίας, ἡ μόνιμη ἔκφραση τοῦ Φαίδρου τότε δὲν ἦταν «μὲ ποιάν τάχεις;» ἢ «ποιάν ἀγαπᾷς» ἢ κάτι παρόμοιο, ἀλλὰ: «ποιάν χρησιμοποιοῖς;..»

Εἶχε γράφει, καὶ μᾶς διάβαζε, μισὴ γουβέλλα μὲ τὸν τίτλο «Ἡ ποιήτρια Σύλβια» — ἐννοοῦσε τὴ Λύγτια Στεφάνου — ὅπου ἀναφέρονταν στὴν ἐποχὴ τῆς νεότητάς του. Μέσα κεῖ περιγράφονταν πρόσωπα, πάρτυ, καὶ ἄλλα τῆς ἐποχῆς αὐτῆς.

«Ὅταν ἐξέδιδε τὸν «Στάχου», γιὰ κάποιον λόγο δὲν πρόλαβε νὰ ἐτοιμάσῃ τὸ τεῦχος Φεβρουαρίου. Τὸν ἄλλο μῆνα, λοιπόν, κυκλοφόρησε καγονικὰ τὸ ἐπόμενο τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ του, μὲ ὑπότιτλο, ἄνευ ἄλλης ἐξηγήσεως. «Κυκλοφορεῖ κάθε μῆνα, πλὴν τοῦ Φεβρουαρίου.»

Ἔλεγε: «Ὁ Σεφέρης ἐβελτίωσε τὸν Ἕλιο!»

Εἶχε μιὰ καταπληκτικὴ εὐφράδεια, μιὰ καταπληκτικὴ εὐστροφία πνεύματος, καὶ εἶναι δυστύχημα πού τὸ πνεῦμα αὐτὸ εἶχε πάντα ἓνα πολὺ περιστασιακὸ χαρακτήρα, ἔτσι πού χωρὶς κάποιος νὰ γνωρίζῃ πρόσωπα, πράγματα καὶ καταστάσεις, δὲν μπορεῖ νὰ ξεκαρδιστῆ, ὅπως θὰ συνέβαινε ἀλλιῶς. Δηλαδή τὸ πνεῦμα του δὲν εἶχε τὴ γενικευτικὴ διάθεση τοῦ Ὁσκαρ Οὐάιλντ, ἀλλ' ὀπωσδήποτε εἶχε τὴν ἴδια αἰχμὴ - κι αὐτὸ τὸ λέω ἀδίσταχα.

— Γιὰ τὴν καταδίκη του σὲ θάνατο;..

— Τὴν ἐποχὴ πού θρυσκόταν στὸ μέτωπο, μοῦ ἔγραψε πὼς παρασημοφορήθηκε διότι βρέθηκε τυχαῖα πρῶτος σὲ κατάληψη ὑψώματος. Σὲ συνέντευξή του ἀργότερα εἶπε, πὼς ἐξαιτίας τῆς φοβερῆς ἀηδίας του γιὰ τὸν Ἑλληνικὸ Στρατό, καὶ τοὺς κανόνες, ἀνδραγάθησε Μετὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς δηλώσεις του καταδικάστηκε ἀπὸ στρατοδικεῖο σὲ θάνατο, κ' ἔγραφε στοὺς φίλους του στὴν Ἀθῆνα νὰ φροντίσουν νὰ διαδοθῆ ἡ καταδίκη του, ἰδίως στὶς κοπέλλες. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἔγραψε τὸ «Πεσῶν ὑπὲρ Πατρίδος», τὸ «Οἱ νεκροὶ φυλακισμένοι» (ἂν θυμᾶμαι τὸν τίτλο καλὰ) καὶ τὸ τετράστιχο

«Τοῦ μπι» ἐδῶ, «ὄρ νὸτ τοῦ μπί»,
ποῦναι τὰ μπράντν τοῦ «Τζὶ Μπί»,
τὰ «ἔσποέσσο» τοῦ Λουμίδη
καὶ ἡ Ἀσπασία Ξύδη!..

Η ΑΣΠΑΣΙΑ ΞΥΔΗ

— Ἦταν ἓνας γενναῖος μαχητής, ἔστω καὶ ἂν κατὰ καιροὺς τοῦ ἀφήρεσαν τὰ ὄπλα.

Ἀπὸ τὰ πρῶτα μας νιάτα ξεκινήσαμε — ὁ Φαῖδρος, ὁ Μάνος Χατζιδάκις, ὁ Νίκος Γκάτσος, ὁ Ὀδυσσεύς Ἐλύτης καὶ ἄλλοι — ἀπὸ τὸ πατάρι τοῦ «Ἀετοῦ». Ἀργότερα, οἱ νεώτεροι ἀρχίσαμε νὰ συχναζοῦμε στοῦ Λουμίδη, μεταβάλλοντας ἔτσι τὸ πατάρι του σὲ λογοτεχνικὸ στέκι!

ἦταν μιὰ μεσημεριάτικη φωλιά ἐξάψεως, ἐπιθυμίας, καθγάδων - και κάποιου κουτσμπολιού. Ἐκεῖ ὑπῆρχε ὁ Τάκης, τὸ γκαρσόνι, ποῦ — πιστεύω — ἀπὸ τὰ θερεσέδια μας, στὸ τέλος τοῦ μηνὸς δὲν ἔπαιρνε μισθό! Ποῦ και ποῦ ἐρχόταν και κανένας ἀπὸ τοὺς «φθασμένους» νὰ μᾶς δῆ· Μελαχρινός, Κοσμᾶς Πολίτης (τότε ὅλοι εἶχαμε κι ἀπὸ μιὰν «Ἐρίκα» μέσα μας) και ἄλλοι.

Ὁ Φαῖδρος εἶχε μιὰ πνευματικὴ και ψυχικὴ κομψότητα. Σὲ λίγους ἀνθρώπους ἐκδηλώνονταν - και σ' αὐτοὺς κατὰ καιροὺς. Αὐτὸ δὲν ὀφειλόταν στοὺς ἄλλους, ἀλλὰ στὸ Φαῖδρο, ποῦ εἶχε μεταπτώσεις πάρα πολὺ ἔντονες και τὸν διέκρινε μιὰ ἄρνηση γιὰ τοὺς γύρω του. Πιστεύω πὼς ὁ Φαῖδρος δὲν π ἔ θ α ν ε, μονάχα, κατάρμονος, ἀλλὰ και ἔ ζ η σ ε, ὅλη τὴ ζωὴ του, μόνος.

Ἦταν ἔξω ἀπὸ συμβατικότητες - τόσο ποῦ θεωροῦσε «ἀπαράδεκτο» τὸ νὰ πᾶς στὰ μαγαζιά νὰ ψωνίσῃς. Πρόσεχε ἰδιαίτερα τὴν ἐμφάνισή του. Χαρακτηριστικὸ εἶναι πὼς κρατοῦσε διαρκῶς ἕνα ζευγάρι γάντια ἀπὸ χοιρόδερμα.

Λίγοι ἔλληνες εἶχαν τόσο σωστὴ αἴσθηση τοῦ κ α λ ο ὕ λόγου.

Δὲν ἦτανε καθόλου αὐθαίρετος. Διάβαζα προχτές στὰ «Τετράμηνα» τὴν κριτικὴ του γιὰ τὴν «Πυραμίδα 67» τοῦ Ρένου, κ' εἶχα διάθεση νὰ τὴν τριψω σὴ μούρη πολλῶν «κριτικῶν» μας.

Τοῦ Φαῖδρου τὰ Ἑλληνικὰ ἦταν τόσο ἄμορφα, κι αὐτὰ ποῦ ἐγιωθε ἦταν τόσο ἄμορφα, πούλεγες: «Γιατί δὲν ἔχει κι ἄλλο;..»

Ο ΦΡΕΝΤ ΚΑΡΑΜΠΟΤ

Γνώρισα τὸ Φαῖδρο ἀπὸ τὸ Σχινᾶ, τὸ 1952 .. Ἦταν ὠραῖος, ὑπερήφανος νέος, συντηρητικώτατος στὸ γνύσιμό του, μὲ λαμπρὴ ἑλληνικὴ διμιλία και στόμφο. Ἐκανε στατιστικὲς στὰ χαρτιά καταπληκτικούς πίνακες!. Τὸ χαρτί τὸ γλένταγε ἐπιστημονικά!. («Μάρκετινγκ» ἔκανε!)

Δὲν τοῦ ἄρεσαν οἱ ἀκρότητες: Τὸν εἶχε ἐρεθίσει ὁ Σχινᾶς, ποῦ ξόδευε βλακωδέστατα και χυδαῖα, κ' εἶχε σκαρώσει τὸ ἔξῃς ἀνέκδοτο γι' αὐτόν, ποῦ μᾶς τὸ διηγείτο: ὅτι κάποτε εἶχαν πάει στὴ Μύκονο παρῆα, κι ὅτι ὁ Σχινᾶς μπῆκε τάχα στὸ περὶπτερο Πληροφοριῶν και ρώτησε· «— Παρακαλῶ, ποῦ πληρώνουν ἐδῶ;»

Α ἰ σ θ η τ ι κ ᾶ ἦταν ὑπὲρ τοῦ Ναζισμοῦ τὶς «θεωρίες» του ὅμως δὲν τὶς ἐνστερνίστηκε ποτὲ - ὅσο κι ἂν κάποιοι, ποῦ πράγματι δὲν τὸν γνώριζαν, τὸν παρεξήγησαν. Συζήτησε μὲ γερμανοὺς ἀξιωματικούς και τοὺς τάλεγε χύμα στὴν Κατοχὴ, ὑποστηρίζοντας θαρραλέα τὴν πιὸ ἀσυμβίβαστη προσωπικὴ ἐλευθερία.

Τοὺς Ἀγγλοαμερικάνους τοὺς θεωροῦσε «χυδαίους». Κοροϊδευτικὰ τοὺς ἀποκαλοῦσε «Μπιμπισήδες».

Κοροΐδευε τὴν Ἀγγλικὴ γλῶσσα, τὴν ὁποία «δὲν θεωροῦσε γλῶσσα».

Νὰ και μερικὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πνεύματος τοῦ Φαῖδρου:

Θέλαμε νὰ πᾶμε σινεμά, μὲ τὸν Ἄλεκ Σχινᾶ και τὸ Ρένο Ἀποστολίδη. Ὅλοι θέλαμε νὰ δοῦμε μιὰ ταινία μὲ τὸν Ἄλεκ Γκίνες, ἀλ-

λά ὁ Ἄλεξ Σχιναῆς διαφωνοῦσε. Ὑστερ' ἀπὸ φωνῆς καὶ καθγὰ λοιπόν, πήγαμε τελικὰ στὴν ταινία πούθελε ὁ Ἄλεξ Σχιναῆς - κι ὁ Φαῖδρος παρατήρησε.

— Ἐμεῖς ἀπόψε, τελικὰ, καταστήσαμε νὰ δοῦμε τὸν Ἄλεξ .. Γκρίνιες!

Κάποτε εἶχαμε πάει σ' ἓνα πάρτυ μπάλ-μασκὲ στὸ Μαρούσι. Ἀλλάξαμε ροῦχα στ' αὐτοκίνητο τοῦ Ρένου. Μαζί μας ἦταν ὁ Ἄλεξ Σχιναῆς καὶ ἡ Ρόζα. Στὸ πάρτυ χαθήκαμε. Γύρω στίς τρεῖς-τέσσερις τὰ χαράματα ἐγὼ ἔφυγα.

Κατὰ τίς ἔξι ἡρθε ὁ Φαῖδρος μαινόμενος ἔξω ἀπ' τὸ σπίτι μου καὶ ντυμένος ἀκόμη μασκαρὰς οὐρλιαζε καὶ μ' ἔβριζε:

— Ποῦ παρατάτε τοὺς ἄλλους,.. Ποῦ εἶναι τὰ ροῦχα μου,..

Τὴν ἄλλη μέρα μοῦ ζήτησε συγγνώμη, γιατί κατάλαβε πὼς δὲν εἶχα σχέση μὲ τὴν τάλαιπωρία του. Κι ὅταν τὸν ρώτησα γιατί παραπονέθηκε σὲ μένα, ἀντὶ στὸ Ρένο, πού στ' αὐτοκίνητό του βρίσκονταν τὰ ροῦχα του, αὐτὸς μ' ἀπάντησε.

— Μὰ ἀγαπητέ μου, ὅταν ἔχῃς ἓν' ἀρνὶ κ' ἓνα λιοντάρι, δὲν τὰ βάζεις μὲ τὸ λιοντάρι!..

— Αὐτὸ τὸ ἀνδραγάθημα τοῦ Φαῖδρου στὸν Ἐμφύλιο, κ' ἢ μετὰ καταδική του σὲ θάνατο ἀπ' τὸ Στρατοδικεῖο;..

— Ἀπ' ὅ,τι ἔλεγε, κατάλαβα πὼς ἀνδραγάθησε τυχαῖα... Θὰ ξέρετε βέβαια πόσο κομπὸς ἦταν κι ἀνεξάρτητος ἀπ' ὅ,τι τοῦ θύμιζε «κοπάδι» ἔξαιτίας τῶν δύο αὐτῶν ροπῶν του — γιὰ νὰ μὴ λερώσῃ τὴ στολή του περνώντας ἀπὸ μέρος πού εἶχε λάσπες, καὶ γιὰ νὰ μὴν πάῃ ὅπου οἱ ἄλλοι — βρέθηκε ξάφνου νάχῃ καταλάβει κάποιον ὑψωμα, καὶ παρασημοφορήθηκε!..

Τώρα, ὅσον ἀφορᾷ τὸ δεύτερο σκέλος τῆς ἐρώτησής σας, ἐξ ὧν ξέρω σκέφτηκε: «Ἐγὼ εἶμαι νέος, ἀρτιμελής, ὑγιής, καὶ θέλω νὰ γληντήσω τὴ ζωή!» Καὶ λιποτάκτησε!.. Ἐφυγε ἀπ' τὴ μονάδα του καὶ ἦρθε κατευθεῖαν σ' ἓνα πάρτυ πού γινόταν στὴν Ἀθήνα!

Μετὰ δύο ἡμέρες τον συνέλαβαν σπίτι του.

— Λέγε πὼς λιποτάκτησε, ἀκριβῶς γιὰ νὰ πάῃ σ' αὐτὸ τὸ πάρτυ, ἐπειδὴ ἐκεῖ θάταν μιὰ κοπέλλα πού τὸν ἐνδιέφερε καὶ δὲν ἤθελε νὰ τὴ φλερτάρῃ κάποιος ἄλλος...

— Δὲν ξέρω... Εἶναι πιθανόν... Πολὺ πιθανόν!

Η ΜΑΡΙΑ ΣΕΡΒΑΚΗ

— Ἀγαποῦσε κάθε ὥραϊο. Καὶ σκεφτόμουν — ὅταν τώρα τελευταῖα ἡ Ρόζα του μοῦ διηγόταν μὲ πόση δυσκολία κατάφερε νὰ δώσῃ λίγα κεράσια γιὰ μεσημεριανὸ στὸ Φαῖδρο (πού ὁ ὀργανισμὸς του κι αὐτὰ δὲν τ' ἄντεξε) — σκεφτόμουν πόσο δυστυχῆς θάπρεπε νάταν πιά στὸ

τέλος ὁ Φαῖδρος, βλέποντας τὸ ἴδιο τὸ κορμί του νὰ διώχῃ τ' ὄμορφο...

Ἀγαποῦσε τὰ χαρτιά, τόσο, πὸς τὸ τελευταῖο Σάββατό του, ἐνῶ τὸν περίμεναν ἐξάπαντος νὰ πάῃ στὸ νοσοκομεῖο γιὰ νὰ ξαναρχίσῃ θεραπεία, αὐτὸς ἔμειν' ἔξω κ' ἐπαιζε ὡς τις τέσσερις τὰ χαράμματα, πὸς ἰσχυρὴ κρίση εἰδοποίησε τοὺς συμπαίχτες πὺς ἔπρεπε νὰ τὸν πᾶν στὴν κλινικὴ ἄρον-ἄρον...

Τελευταία ἀπέφευγε νὰ δλέπῃ γνωστούς. Δὲ μᾶς εἰδοποίησε κἂν πὺς ἦταν ἄρρωστος. Ἀπὸ ξένους του — καὶ ξένους μας — τὸ μάθαμε: ὁ Ρένος μού πρωτόπε, πὺς στὴν Ἑνωσὴ Συντάκτων λέγαν οἱ γιατροὶ της, ὅπως τοῦπε ὁ θεὸς του, πὺς ὁ Φαῖδρος Μπαρλάς δὲν ἔχει ζωὴ παραπάνω ἀπὸ λίγους μῆνες... Ὑστερα διαβάσαμε «Τὰ ἐπικείμενα» - καὶ μὲς ἀπ' αὐτὰ ὁ Φαῖδρος μᾶς μιλοῦσε ἐμᾶς πολὺ καθαρώτερα ἀπὸ τοὺς ξένους... Κ' οἱ ἴδιοι ἀποφύγαμε νὰ πᾶμε νὰ τὸν δοῦμε, ἀφοῦ νιώθαμε πὺς δὲν τόθελε, μάλιστα ἐμᾶς πὸς τὸν ἀγαποῦσαμε νὰ δῆ ξ τ σ ι.

Ἔφυγε, σὰν ἓνα ὠραῖο ἀδικημένο ζῶο...

Ἔργα Φαίδρου Μπαρλά

★

ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Ἀθῆναι '43. Ἐξηντηλημένον.

★

ΣΤΑΧΥΣ

Μηνιαία λογοτεχνικὴ καὶ κριτικὴ ἔκδοσις. Τεύχη: 1 (ΙΧ/50), 2 (Χ/50), τὸ 3 δὲν ἐξεδόθη ποτέ, 4 (ΧΠ/50), 5 (Ι/51), τὸ 6 δὲν ἐξεδόθη ποτέ, 7 (ΙΙΙ/51), 8-9 (ΙV-V/51), 10-11-12 "Στάχυς τελευταῖος". Σελίδες ἐν ὄλῳ 236. (Ἔχει λίγα σκόρπια τεύχη ὁ Ρένος Ἀποστολίδης.)

★

ΠΟΛΥΕΔΡΟΝ

Ποιήματα - Μελέτες - Πεζογραφήματα
Ἀθῆναι '56.

(Ἐπολείπονται λίγα ἀντίτυπα στὸν Κολλάρο)

★

Ἡ ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ

21 διηγήματα - Ἀθῆναι '63

(Ἐπάρχουν ἀντίτυπα στὸν Κολλάρο.)

ΗΡΑΚΛΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Τὸ χρονογράφημα¹

Τὸ χρονογράφημα² εἶναι ἰδιότυπον εἶδος τῆς ἔφημεριδογραφίας, ἀφορμώμενον ἐκ τῆς εἰδησιογραφίας καὶ ὑπηρετοῦν τὴν κοσμικὴν ἐπικαιρότητα, ἐπικουρούμενον ἀπὸ παραστατικὴν ἰκανότητα καὶ ἀφηγηματικὴν χάριν, τροφοδοτούμενον δέ, συνήθως, ἀπὸ εὐρηματικὸν καὶ ἀναμνηστικὸν πλοῦσιον, μὲ ἐκφανῆ, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, τὴν τάσιν πρὸς τὸ παιγιωδὲς καὶ τὸ παρὰ προσδοκίαν. Θυμόσοφος ἐπιστάσις τῆς ἐπιφανείας τῶν πραγμάτων καὶ τῶν κατ' ἐπιπολὴν ἐκφάνσεων τῆς κοινῆς πείρας, ἀντιρρητικὸς διαστοχασμὸς πρωτότυπος μέχρι τοῦ παραδόξου καὶ φιλοπαίγιμον μέχρι τοῦ ἀκροβατικοῦ, τὸ χρονογράφημα ἀποτελεῖ τὸ ἄλλας τῆς πνευματικῆς τροφῆς τῆς ἡμέρας (Ζέγγελος), τὴν καθημερινὴν ἱστορίαν τῆς ζωῆς καὶ τὴν φιλοσοφίαν τῆς - μίαν ἱστορίαν τοῦ λεπτοῦ καὶ τοῦ δευτερολέπτου (Νιρβάνας), καὶ μίαν φιλοσοφίαν περιέχουσαν μόνον δύο-τρεις σταγόνας φιλοσοφίας, ὅσας ἀνέχεται ὁ στόμαχος τοῦ ἀναγνώστου ἔφημερίδος (Μενάρδος). Κατὰ τὸν Φ. Πολίτην, χρονογράφημα εἶναι τὸ λογογραφικὸν ἐκεῖνο εἶδος ἐπισκοπήσεως τῶν ἡμερησίων γεγονότων, πού εἶτε εἰρωνεύεται τὴν ἐξωτερικὴν των ἐμφάνισιν, εἶτε, λαμβάνον ἀπλῶς ἀφορμὴν ἐξ αὐτῆς, παραθέτει συγνεπεστάτους «σωρεΐτας» σκέψεων, τῶν ὁποίων ὅμως ἡ θάσις εἶναι τεχνητῶς ἀφελῆς καὶ παράδοξος. Τὸ χρονογράφημα εἶναι, πολλάκις, ἡ αὐθαίρετος ἄρνησις τῆς κοινῆς λογικῆς - μία ἄρνησις μὴ προϋποθέτουσα οὐδεμίαν βαθύτητα σκέψεως, ἀλλὰ δικαιολογημένη μὲ ἀραχνούφαντες δαντέλλες εὐτραπέλων συλλογισμῶν, πού κεντοῦν ἀπλῶς τὴν περιέργειαν καὶ φέρουν εὐχάριστον μειδίαμα εἰς τὰ χεῖλη. Ἔστια τῆς περὶ τοῦ κόσμου ἀντιλήψεως τοῦ χρονογράφου εἶναι τὸ γυναικεῖον πνεῦμα, τὸ ὁποῖον καὶ τὸν ὠδήγησεν εἰς τὴν λατρείαν τοῦ παραδόξου καὶ τοῦ ἔδωσεν ὡς κύρια μέσα ἐκφράσεως τὴν λεπτὴν εἰρωνείαν καὶ τὸν αἰσθητισμὸν. Ἔτσι, ὁ χρονογράφος στολίζει τὴν σκέψιν του ὅπως ἡ γυναῖκα τὸ σπῆτι τῆς καὶ τὸ κορμί τῆς. Αὐτὴ εἶναι ἡ κυριωτέρα του τέχνη, καὶ ἡ καλυτέρα σκέψις δι' αὐτὸν εἶναι ἐκεῖνη πού ἐπιδέχεται ἀφθονώτερον στόλισμα μὲ λέξεις καὶ μὲ λογοπαίγνια.

1. Ἡ μελέτη καλύπτει τὸ εἶδος ὡς τὸ 1934. Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸν «Ἐπιστημολόγον», 1933-4, σ. 386 κ.ἐπ., 411 κ.ἐπ. Ἀνεδημοσιεύθη εἰς τὴν «Πνευματικὴν Κύπρον», 144, Σεπτ. 1972, σ. 342-5. 2. Ἐν τῇ μελέτῃ ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν. Ν. Ἐπισκοπόπουλου, «Τὸ δεκαπενθήμερον», ἐν «Παναθηναίσις», Α' (1900), σ. 35 - Φώτου Πολίτη, ἐπιφυλλίδες ἐν «Νέα Ἑλλάδι», Νοεμβρίου 1915, καὶ «Πρόσφω», Ἰανουαρίου 1917. - Α. Καμπάνη, διὰλέξις περὶ τοῦ Ἰ. Κονδυλάκη, εἰς τὸν «Παρνασσόν», ἐν «Ἑλληνικῷ Ἔτει», Α' (1929), σ. 66 κ.ἐπ. - Πρακτικὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, Γ' (1928), σ. 171 κ.ἐπ. - Τὰ αὐτὰ κείμενα ἐν τομίδιφ, ὑπὸ τὸν τίτλον. «Δεξιώσεις ἀκαδημαϊκοῦ Παύλου Νιρβάνας, 8 Μαρτίου 1928. Προσφώνησις Κ. Ζέγγελος καὶ Σ. Μενάρδου. Ἀντιφώνησις Π. Νιρβάνας.» Ἐκδ. Ἐλευθεροδάκη, Ἀθ. 1928. - Τέλος, τὰ χρονογραφήματα τῶν: Γρ. Ξενοπούλου καὶ Σπ. Μελά, εἰς τὰ πρῶτα φύλλα τῶν ἔφημερίδων. «Ἐλευθερος Λόγος» καὶ «Ἀθηναϊκὰ Νέα».

Συμβάντα, επεισόδια, σκηναὶ τῆς ζωῆς, ἀσήμαντα πολλάκις γέγονότα, τὰ ὅποια εἶναι ἢ κρίνονται χαρακτηριστικὰ μιᾶς καταστάσεως ἢ μιᾶς νοοτροπίας τῆς ἐποχῆς, παραλαμβάνονται, κατὰ τὸν Νιρβάναν, ἀπὸ τὸν χρονογράφον, ἰστοροῦνται, διυλίζονται, κλυοῦνται νὰ ἀποδώσουν τὴν βαθυτέραν τῶν οὐσίαν καί, κάποτε, τὴν βαθυτέραν τῶν ἔννοιαν... Οὕτως ὁ χρονογράφος ἀντλεῖ συχνὰ τὰ θέματά του ἀπὸ τὰς πλέον διαφορετικὰς πηγὰς: ἀπὸ μίαν μικρὰν εἰδησιγ ἑφημερίδος, ἀπὸ μίαν ἐντύπωσιν τοῦ δρόμου, ἀπὸ ἕνα ἀστυνομικὸν χρονικόν, ἀπὸ ἕνα θέμα γενικῆς συζητήσεως, ἀπὸ ἕνα τίποτε καὶ ἀπὸ τὸ πᾶν. Ὅπως ἔγραφε σχετικῶς ὁ Ν. Ἐπισκοπόπουλος, κανὲν πλαίσιον δὲν περιορίζει τὴν «δικαιοδοσίαν» του, καὶ κανὲν δὲν τοῦ εἰδικοποιεῖ τὴν ἔκτασιν. Ὅλα τὰ θίγει, χωρὶς νὰ τὰ συγκρατῆ ἢ γραφίς του. Καὶ προσέθετεν, ὅτι ὁ καλῶτερος τρόπος διὰ νὰ γίνῃ κανεὶς καλὸς χρονογράφος εἶναι, ὅπως εἶπε καὶ ὁ Λεμαίτρ, νὰ ἐργασθῆ προηγουμένως ἐπὶ τινα χρόνον ὡς ἀκροβάτης! Εἰδικώτερον, χρειάζεται ἕνα δῶρον διασκεδάστου, ἕνα τάλαντον ἐξομολογητοῦ, ἕνα ἔστικτον μελίσσης, μίαν εὐκαμφίαν ἐντελῶς ἐξαιρετικὴν, μίαν περιέργειαν ὀξυτάτην, μίαν ἰδιοφυίαν μοναδικὴν εἰς τὸ νὰ κουργιέται εἰς τὴν διαπασῶν, μὲ τὰς μᾶλλον διαφόρους εὐαισθησίας, νὰ παίξῃ ἐν πάσῃ ἀνάσει μὲ τὰς φράσεις, νὰ χειρίζεται ταχυδακτυλογικῶς τὰ θέματα, νὰ φαιδρῶνῃ μὲ μειδιάματα τὰς ιδέας, νὰ στολιζῆ μὲ εἰρωνείας τὰς σοβαρότητας, νὰ συγκιρνεῖ μὲ μέθυ τὰς μονοτονίας, νὰ εἶναι ἐγκυκλοπαιδικὸς χωρὶς εὐρυμάθειαν προσβλητικὴν, φιλόσοφος χωρὶς βαθύτητα ἀδιάκριτον, ἐν ἀπολύτῳ δὲ ἀνάγκῃ καὶ ὀλίγον φιλόλογος!

Ἀναμφισῆστῶς πρόκειται περὶ ὑπερβολῶν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ ἠθελημένης ἐξάρσεως «δευτερευόντων» - ἀμφοτέρων τῶν προσφιλῶν εἰς τοὺς χρονογράφους. Οὐχ ἤττον, ὑπὸ τὴν αὐστηράν αὐτὴν «ἐξ οἰκείων» ἐπίκρισιν, τὴν ἐν μέρει δὲ καὶ ἐσκεμμένην συνεκφορὰν οὐσιωδῶν καὶ ἐπουσιωδῶν, ἀναγνωρίζομεν, χωρὶς δυσκολίαν, ὅτι αὐτὰ, περίπου, εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ εἶδους, καὶ αὐταὶ αἱ ἱκανότητες, αἱ ὁποῖαι, ἂν μὴ τι ἄλλο, κατέστησαν σὺν τῷ χρόνῳ ἀπαιτηταί, τρόπον τινα, ἀπὸ τὸν χρονογράφον. Ἡ φιλομουσία τοῦ κοινοῦ ζητεῖ διασκεδάσιν τῶν φροντίδων, ὄχι γέννημα νέων ἰδεῶν, καὶ τὸ χρονογράφημα τοῦ παρέχει ὅ,τι θέλει: πείραγμα, ἀστεῖσμόν, κακολογίαν - ἀλλ' ὄχι μόνον, διότι τότε θὰ πρέπει νὰ εἶχε δίκαιον ὁ Κονδυλάκης, λέγων ὅτι τὸ νὰ διαβάξῃ ἕνας λεπταίσθητος ἄνθρωπος χρονογράφημα εἶναι ὡς νὰ ἐδαρύνῃ τὴν κρεοφαγίαν καὶ θέλει μίαν ἡμέραν νὰ γρασιδοφαγῆσῃ ὡς ὑποζύγιον! Δὲν εἶχεν ὅμως δίκαιον, διότι, ἐν πρώτοις, ἡ στήλη τοῦ χρονογραφήματος δὲν περιλαμβάνει πάντοτε ὅ,τι δύναται νὰ ὀνομασθῆ κυρίως χρονογράφημα, ἀλλὰ τὰ πλέον ἐτερόκλητα εἶδη τοῦ λόγου: ἐντυπώσεις, ἀπομνημονεύματα, κριτικὴν, ἐπιστολήν, αἰσθητικὰς ἀκόμη καὶ κοινωνιολογικὰς συζητήσεις - μέσα δὲ εἰς τὰ χρονογραφήματα τοῦ οὕτως ἀποφανθέντος, ἀλλὰ καὶ ἄλλων χρονογράφων, ὑπάρχουν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Καμπάνης, χαριτωμένα σελίδες, ἐξαίρετοι ἀφηγήσεις, εἰρωνικαὶ περιγραφαὶ προσώπων καὶ πραγμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων πολλαὶ θὰ ἤξιζαν τὰς τιμὰς τοῦ βιβλίου, καὶ τὰς ἤξιώθησαν πράγματι, ἐκδοθέντος κατὰ καιροῦ καὶ ἐκδιδομένου συνεχῶς εἰς τόμους ἱκανοῦ μέρους τοῦ καθημερινοῦ ἔργου πολλῶν

χρονογράφων. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ποικίλων καὶ ἀξιολόγων παραχρονογραφηματικῶν μορφῶν, ἠιρύνθη τόσον ἐν τῷ μεταξὺ τὸ καὶ φύσει εὐρὺ πλαίσιον τοῦ καθαυτοῦ χρονογραφήματος, ὥστε, ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τοῦλάχιστον αὐτῆς, νὰ μὴ ἔχη τίποτε νὰ ζηλεύσῃ ἀπὸ τ' ἄλλα δημοσιογραφικὰ καὶ λογοτεχνικὰ εἶδη, τὸν μεταξὺ τῶν ὁποίων σ ὄ ν δ ε σ μ ο ν ἀποτελεῖ.

Ἐκ τῆς θέσεώς του ταύτης, τῆς πολυμορφίας του, τῆς αὐταρκειας του, καὶ τῆς ζητήσεώς του, τὸ χρονογράφημα εἰλκυσεν ἐνωρίς καὶ ἀπερρόφησε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου πολλοὺς καὶ ἐκλεκτοὺς ἐργάτας τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ λόγου, ὑπὸ τὴν σύντονον καλλιέργειαν τῶν ὁποίων, ἐξελιχθὲν γοργά, ἀνήχθη — ἰδίως ἀφ' ἧς περιέλαβε καὶ ἐξειργάσθη τὸν διάλογον — εἰς περιωπὴν δικαίωγουσαν τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ Σ. Μενάρδου, ἐν Ὁξφόρδῃ, ὅτι τὰ ἑλληνικὰ χρονογραφήματα καὶ τὰ ἑλληνικὰ καπνὰ δύναται νὰ συγκριθοῦν πρὸς τὰ ἄριστα τοῦ κόσμου.

Ἡ δημοσιογραφία μας ἰδιαιτέρως ὀφείλει πολλὰ εἰς τὸ χρονογράφημα, ἀλλ' ὑπὲρ πᾶν ἄλλο τὴν τιμὴν ὅτι, ὑπὸ τὴν συνειδητὴν προώθησίν του, ἐξῆρε τὴν συμβολὴν τῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τῆς ἀστικῆς μας γλώσσης. Ἡ ὄλονέν προϊούσα γεφύρωσις τοῦ μεταξὺ καθαρευούσης καὶ δημοτικῆς χάσματος εἶναι τοῦ χρονογραφήματος κυρίως ἔργον καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ ἐπηρεασμῶν.

Ἡ μελέτη τῆς ἐξελιξέως τῆς γλώσσης καὶ μόνον τοῦ χρονογραφήματος ἀπὸ τοῦ 1848, ἦτοι ἀφ' ἧς ὁ πιθανολογούμενος γενάρχης τοῦ εἶδους Κ. Πῶπ ἐγκαινίασεν, ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Γοργίας», εἰς τὴν Εὐτέριπην, τὴν ὑπὸ τὸν τίτλον Ἐργακαίημεραι ἀνεκδοτολογικὴν ἐπισκόπησιν τῶν συμβάντων τοῦ μηνός, μέχρι τοῦ σημερινοῦ γνωρίμου εἰς ὅλους χρονογραφήματος, θὰ ἦγεν εἰς τὴν διαπίστωσιν ὅτι οὐδὲν εἶδος ἐπραγματοποίησε σταθερωτέρας προσόδους ἐπὶ εὐρυτέρου θεματογραφικοῦ καὶ πολυπληθεστέρου ἀναγνωστικοῦ κύκλου. Δὲν ἔτυχε, ἀπλῶς, ἀκόμη, τῆς δεούσης γραμματολογικῆς ἐξετάσεως καὶ εἰδολογικῆς ταξινομήσεως.

Αὐτὰ τὰ περὶ τῶν προδρόμων καὶ γεννητόρων τοῦ εἶδους παραμένοισι, κατὰ τὸ πολὺ, ὑποθετικὰ καὶ ἀμφισβητήσιμα· φυσικῶν τὸ λόγῳ, ἐφ' ὅσον ὁ μὲν τὸ θεωρεῖ ὡς ἀντικαταστήσαν τὸ ἀπὸ Πλινίου τοῦ νεωτέρου φιλολογικὸν εἶδος τῆς ἐπιστολῆς (Κονδυλάκης), ὁ δὲ ὡς παρέκταμα τῆς βυζαντινῆς καὶ τῆς μετέπειτα χρονογραφίας, ἀναγνωρίζων κάποιους σπόρους του εἰς τὸ ἔργον τοῦ Μαλάλα (Νιρβάνας), ἄλλοι ὡς προελθὸν ἐκ τῆς ἀνάγκης ὅπως σχολιάζονται μερικὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν ἦσαν ἐπιδεκτικὰ σοβαρᾶς ἀρθρογραφίας (Φ. Πολίτης), καὶ ἄλλοι, γενικώτερον, ἐκ τῆς πολλαπλῆς χρησιμότητος, ἦν πρωταίτατα ἐμφάνισεν ἢ διαμόρφωσις μεσάζοντος εἶδους μεταξὺ δευτέρου ἀρθρου καὶ χρονικοῦ — ἐξ οὗ καὶ «χρονικογράφοι», μέχρι τινός, ἐκαλοῦντο οἱ χρονογράφοι — πρὸς δὲ ἀνεξαρτήτου πως ἀπὸ τῆς ἐφημερίδος, διὸ καὶ ἐνουπογράφως ἢ ὑπὸ ψευδώνυμον ἀνέκαθεν δημοσιευομένου, ἀλλ' ὑπὸ μόνυμον ὑπέρτιτλον καὶ ἐν παγίᾳ — συνήθως πρωτοσελίδῳ — θέσει.

Ὅπως δὴ ποτε, ἀφήνοντες κατὰ μέρος τὴν ἀναγωγὴν εἰς τὸν Λουκιανὸν — ἢ τινα ἄλλον, ἀρχαιότερον — πρέπει, νομίζομεν, νὰ ἐκκινώμεν, ὡς οἱ πολλοί, ἀπὸ τὸν Κ. Πῶπ καὶ τὰ προμνημονευθέντα πρωτοφανῆ διὰ τὴν ὕλην των χρονικά τοῦ μηνός, τὰ ὁποῖα, ὅπως ἔγραφεν ὁ ἐκδότης τῆς Ἐ ὕ τ ἔ ρ η ς Γρ. Καμπούρογλου, εὐηρέστησαν ἀρκούντως τότε τὸ κοινόν, προσέχοντες ἅμα καὶ τὰ τοῦ Δ. Βρατσάνου, ἐν τῷ «Ἀθηναίῳ», τοῦ Δ. Πανταζῆ, ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Φιλομαθῶν», τοῦ Εἰρηγαίου Ἀσωπίου, ἐν τῇ «Χρυσάλλιδι» καὶ τῷ «Ἀττικῷ Ἡμερολογίῳ» τοῦ («Ἐπινομίδες»), τοῦ Ἐμμ. Ροΐδου, πολλαχοῦ, τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου («Ἀθηναϊκαὶ ἐπιστολαί», ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον «Σοφία»), τοῦ Μ. Λάππα («Ραδαμάνθυος»), ἐν τῷ «Ἄστει», τοῦ Δ. Καμπούρογλου, ἐν τῷ «Πολιτικῷ Συλλόγῳ» («Πάρεργα») καὶ ἄλλων. Εἰς τὰς «Πινακίδας», ἀφ' ἐτέρου, τῆς «Ἐφημερίδος» τοῦ Κορομηλά — τὰς ὁποίας ἔγραφον, κατὰ καιροῦς, οἱ: Κ. Ξένος, Χ. Ἄγγινος, Δ. Κακλαμάνος, Κ. Παλαμᾶς, Ἰ. Κονδυλάκης, Θ. Βελλιανίτης κ.ἄ. — διαφαίνεται ἡ προσπάθεια πρὸς δημοσιογραφίαν φιλολογικωτέρου καὶ μᾶλλον πρὸς βραχύλογον χρονογράφημα τείνοντος χρονικοῦ. Ἄλλ' ἀφοῦ τοῦτο ἐπὶ μακρὸν διετηρήθη ὡς χρονικόν, ἀπαντᾷ δὲ ἔτι εἰς τοὺς τόμους τῆς «Ἐστίας», παρεχώρησεν ἐντέλει τὴν θέσιν του εἰς τὸ χρονογραφημάτιον τῆς β' σελίδος ἢ τὸ τριτοσέλιδον ὀρισμένων ἐφημερίδων: «Νέου Ἄστεως» κ.ἄ.

Βραδέως, μόλις ἀπὸ τοῦ 1890, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, τὸ χρονογράφημα ἐχειραφετήθη ὡς εἶδος ἀπὸ ἄλλων. Εὐθὺς ὁμως ἀμέσως ἤρχισε διαφοροῦμενον καὶ καθ' ἑαυτὸ, ἀναλόγως πρὸς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν κυρίαν ροπὴν ἢ ἐπιτήδευσιν τῶν χρονογράφων, καὶ τὴν μᾶλλον ἢ ἥττον ἐκσεσημασμένην τάσιν των πρὸς τὸ εὐθυμολόγον ἢ τὸ ψυχολογικόν, τὸ διηθησιμὸν ἢ τὸ κλασικίζον κ.ἄ. Ὅριστικῆ ἐν τούτοις διαίρεσις κατὰ κατηγορίας καί, πολὺ ὀλιγώτερον, κατὰ σχολάς, δὲν εἶναι ἀκόμη, διὰ πολλοὺς λόγους, δυνατὴ, παρὰ τὸ ὅτι διακρίνομεν ἤδη ἀπὸ χρόνων τὸν τύπον τοῦ λαικοῦ, φερ' εἰπεῖν, χρονογραφήματος, ἀπὸ ἄλλων.

Εἰς τὸ χρονογράφημα ἐπεδόθησαν οἱ: Ἰ. Κονδυλάκης, Π. Νιρβάνας, Γρ. Ξενόπουλος, Ν. Ἐπισκοπόπουλος, Τ. Μωραϊτίνης, Δ. Ταγκόπουλος, Γ. Τσοκόπουλος, Δ. Χατζόπουλος, Ζ. Παπαντωνίου, Τ. Σταθόπουλος, Σπ. Μελάς, Δ. Κόνκινος, Κ. Χαιρόπουλος, Γ. Πῶπ, Γ. Βλάχος, Τ. Παπαμιχαήλ, Στ. Μπράνις, Ἀ. Χρυσάνθης, Χ. Σταματίου, Γ. Ξερούσιος, Γ. Φτέρης, Π. Χόρν, Κ. Ἀθάνατος, Α. Δούζας, Ν. Πετιμεζάς, Μ. Κανελλής, Κ. Μπαστιάς, Δ. Ψαθάς, Χ. Καθαφάνης, Σ. Χαρμίδης καὶ ἄλλοι, δὲν ἐνέμειναν ὁμως πάντες εἰς τὸ εἶδος, ἀσυγκρίτως δὲ περισσότεροι ἐδοκίμασαν ἐπὶ βραχὺ ἢ ἐπιμονώτερον τὰς ἰκανότητάς των εἰς αὐτό. Κατὰ κανόνα ἄλλωστε οἱ νεόφυτοι εἰς τὴν δημοσιογραφίαν, μάλιστα δὲ οἱ αὐτόκλητοι, χρονογράφημα τὸ πρῶτον γράφουν, τινὲς δὲ καὶ παραδίδουν, δειλὰ, εἰς τὸν ἀρχισυντάκτην ἢ τὸν ἐπὶ τῆς ὕλης, οὐδέποτε ὁμως ἢ τοιαύτη ἀρχὴ προσημαίνει καλὸν τέλος. Διότι, ὅσον καὶ ἂν τὸ εἶδος δὲν ἀπαιτεῖ προσωπικότητα, παρὰ μόνον κέφι (Σπ. Μελάς), εἶναι εἶδος δύσ-

κολον, και τόσο, ώστε ο Γρ. Ξενοπούλος να θεδαιώνει, ότι ένα χρονογράφημα είναι δυσκολότερον από ένα δράμα. Και αν δέν είναι τόσο, πάντως εύκολον δέν είναι, επί πλέον δέ — και δια τήν σπάνιν ένιστε του θέματος — είναι λίαν κοπιώδες και τό έν ακόμη τήν ημέραν, πολύ δέ περισσότερον τά τέσσερα και τά πέντε χρονογράφων τινών.

Συνεργούντων και άλλων δυσμενών παραγόντων, τό χρονογράφημα λείπει ήδη από πολλές έφημερίδας, πολύ περισσότερας από εκείνας αι όποια δημοσιεύου, ως άλλοτε, τακτικώς πλείονα του ένός - και λείπει, λέγουν, μάλλον άζημίως. Μήπως είχε δίκαιον ο Ήπισκοπόπουλος, θεωρών αυτό είδος μεταβατικόν, προσιδιάζον εις ένθνος με γηπιώδη πνευματικήν και κοινωνικήν ζωήν;.. Δέν δυνάμεθα να τό εΐπωμεν, αλλά και δέν δυνάμεθα να άρνηθώμεν, ότι ή ένεστώσα κατάστασις του Τύπου, και του δημοσιογραφικού σώματος, ούδέν έγγουάται.

“Οτι τό χρονογράφημα είναι ιδιότυπον ιθαγενές είδος (Νιρβάνας), και δή άθιναϊκόν (Φ. Πολίτης), δέν δύναται ν’ άμφισβητηθή, παρά τό γεγονός ότι δέν λείπει από τον ξέγον Τύπον — μ’ όλον που εκεί έχει άλλην μορφήν και ποιότητα — από έτών δέ καλλιεργείται και εις τον έπαρχιακόν. Η άνέκαθεν σοφιστική και φιλοσκόμμων διάθεσις του μεσημβριου έξαντλείται, συνήθως, εις τό κουρείον, τό καφενειον, τό φαρμακειον, τήν έν οικογενειακώ κύκλω συναναστροφήν, και, αν δέν συνεργούν τοπικοί έκασταχού λόγοι, και τής δημοσιογραφίας ανάγκαι ζωτικά, δέν θά ήτο ποτε μόνη ίκανή να υπερβή τά στενά όριά της, να εμπλουτισθή με τόσας άλλας διαθέσεις και δεξιότητες, να έκφρασθή ευθύς έξ αρχής κατά τρόπον έξηγούντα ένδυνάμως τήν τελείωσιν ένός Κονδυλάκη, ένός Harden, ένός Jérôme-Jerôme — των τελευταίων, αν δέν σφάλλω, και μη μεσημβρινών — και, είτα, ένός σμηγους καλλικελάδων ήμεροβίων, ως ο Clément Vautel, ο Gaston Téry — των όποιων χρονογραφήματα μετεφράζοντο άλλοτε τακτικώς εις τάς άθιναϊκάς έφημερίδας —, οι λαμπρόστολοι άνώνυμοι των τριτοσελίδων Discorsi di farmacia του ιταλικου Τύπου, οι ιδιοτυπώτατοι και άδρότατα άμειβόμενοι διασκεδασται του πολυφρόντιδος άμερικανου άναγνώστου έφημερίδος, οι chroniqueurs fantaisistes του γαλλικου Τύπου: Maurice Prax, G. de la Fouchardière, και τόσοι-τόσοι άλλοι, ξένοι και ιδικοί μας, αναλώσαντες πολυτίμους δυνάμεις και φθειράντες δημιουργικάς ίκανότητας εις τήν καλλιέργειαν ένός έκλεκτου μέν αλλά και άχαριστου είδους, μη εύδοντος ακόμη μίαν θέσιν εις τήν Γραμματολογίαν ούδεμιās χώρας.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥ

Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης ὁ ἄριστος

Ἡ sed excellentiori moto τάση τοῦ Ἡρακλῆ Ν. Ἀποστολίδη, γιὰ τὸ καθολικὸ καθ' ἑαυτό, εἶχε σὰ διακριτικὸ γνώρισμα καὶ συνέπεια τὸ ξεπέρασμα ἱστορισμῶν, συμβάσεων, «κατεστημένων» - καθιερωμένων τρόπων κατανοεῖν, ἀξιολογεῖν καὶ κρίνειν ὁ Ἡρακλῆς Ν. Ἀποστολίδης ἀνήκει στὴς σπάνιες προσωπικότητες ποὺ δὲν ἀνάγονται καὶ δὲν ἐντάσσονται, ἀλλὰ προβάλλουν καθοριστικά, ἀπογυμνωμένα θάλαγα, δίχως καιρικὲς τυποποιήσεις κ' ἐντοπισμοὺς στὰ ἐπικρατέστερα κριτήρια, τὸ σύνθετο φαινόμενο ἄνθρωπος καὶ τὴς πολλαπλῆς συναρτήσεως του. Νά γιατί, ἀβασάνιστα, τὸν εἶπαν «ἀντιφατικὸς», «ἀσυνειπή», σ' ὅτι ὑποστήριζε τὴ μιά γιὰ τὸ «ἀναθεωρήση» τὴν ἄλλη. Δὲν πρόσεξαν πὼς ἡ ἀντιθετικὴ ἐπιχειρηματολογία, ποὺ ἀνέπτυξε πάνω σ' ἓνα θέμα, παραλλάσσοντας τὴς θέσεις του, χωρὶς νὰ σταματᾷ ἰδιαίτερα σὲ καμμιὰ, εἶχε, σὲ κάθε περίπτωση, τὸ ἴδιο κύρος. Γιατὶ οἱ ἀντιθέσεις αὐτὲς δὲν ἀλληλοαναιροῦνταν, ἀφοῦ εἶχαν αὐτοτέλειαν, ἑτερότητα. Τὴς ξεχώριζεν ἡ ἐννοιολογικὴ συστοιχία. Ὁ στοχασμὸς του ξεκινοῦσε ἀπὸ τὴν ἀπαρασάλευτην ἐνδεχομενικὴν ἀφετηρία, πὼς κάθε πρᾶγμα, ποὺ δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ ὅπως εἶναι, μποροῦσε ἢ νὰ μὴν ὑπάρχη ὀλόγελα, ἢ νὰ ὑπάρχη διαφορετικὰ ἀπ' ὅ,τι ὑπάρχει. Τὸν ἀπασχολοῦσε πάντα ὁ οὐκείκεισμός τῆς γνώσεως. Τὸ μόνο ποὺ θεωροῦσε βέβαιο, ἦταν ὅτι οἱ συλλήψεις, οἱ ὑποθέσεις καὶ οἱ ἐπαληθεύσεις, δραστηριοποιοῦνται μέσα στὰ πλαίσια τοῦ «πλάσματος».¹

Ὅσοι τὸν γνώρισαν ἀπὸ κοντὰ, καὶ γεύονταν τὴς γόνιμες ἀντιδράσεις του, τὴν παλαιῶδη ζωτικότητά του, τὴ δημιουργικὴν εὐλιγισία τῆς ἀνήσυχης διάνοιάς του, τὸν «ἄπεφθο, πέρα γιὰ πέρα ἀντιρητορικὸ κι ἀντισυμβατικὸ, λόγο του»², τὴν ἀσκητικὴν ἀλλὰ βαθύτατα ἀνορθόδοξην ἠθικὴν ἀκαμψία του, ἔνιωθαν μιὰν ἐσώτερη τόνωση, μιὰν ἐνίσχυση τῆς πίστεως τους στὴν ἀνθρώπινην αὐτοτέλεια κι αὐτονομία. Βίωσαν τὸν ἐξισορροπημένον μηδενισμό του, τὸν ἀρρενωπὰ αἰσιόδοξο τόνο του, τὴν ἠρωτικὴν αὐτοκατάφασή του: ἀτομικὴ ἐλευθερία μὲ ὑπόβαθρο τὴν ἄρνηση τῶν πραγμάτων. Μιὰ ἄρνηση σὰν αὐτὴ σημαίνει ἄρση τῆς ὑποστασιακῆς μας δομῆς. Κι νιώμαστε μέσα σὲ φαινομενικότητες, σὲ πιθανότητες, σὲ ἀγνωστικὲς ἐκφάνσεις, ἔρμαια μιᾶς χαώδους ἑτεραρχίας, μὲ μοναδικὸν ἀπὸ τὸν γνῶμονα τὴν ὀρισμένην ἐνεργειακὴ κατασκευὴ μας, ποὺ ἂν ἦταν

1 Βλ. καὶ στὸν «Παρνασσό», περ β', 3, Ἰούλ.-Σεπτ. '70, Γιάννη Κουχτσόγλου: «Ἡρακλῆς Ν. Ἀποστολίδης», σ. 488, καὶ στὴν «Πνευματικὴ Κύπρος», 144, Σεπτ. '72, Γιάννη Κουχτσόγλου: «Ὁ ἄριστος», σ. 319. 2. «Παρνασσός», αὐτ. 1972, σ. 489.

διαφορετική, διαφορετικοί θάταν τότε και οί στόχοι τῶν ἐνεργειῶν μας. Ν' ἀντλήῃς ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν ἀβεβαιότητα, νὰ ὑφίστασαι μιὰ τέτοιαν ὀδυνηρὴ, διαλυτικὴν ἀβεβαιότητα, καὶ νὰ αἰσιοδοξῆς γιὰ τὴν τυφλὴ σου μοῖρα, παλεύοντας νὰ διαφεντέψῃς, αὐτόβουλα καὶ ὑπεύθυνα, καὶ ν' ἀνανεώνῃς ὀλοένα, τὸ πολυτιμότερο στοιχεῖο πού ἔχεις: τὴ δ υ ν α μ ι κ ῆ ν ἀνθρωπιὰ σου. Ἔτσι τελειώνεις τὴν αὐτοσυνειδησία σου, στὴν πῶθ θετικὴ της μορφῆ, καὶ κατακτᾷς — ἐπώδυνα, μὰ χεροπιαστὰ — τὴν ὀργανικώτερη καὶ καθαρώτερην ἐμπειρία. Ἡ διαλεκτικὴ τούτη συμπλοκὴ ἄρνησης καὶ κατάφασης, θέσης κι ἀντίθεσης, ὀδηγεῖ στὸ σχῆμα μιᾶς σύνθεσης μετεωρισμένης σ' ἕνα-θολὸ Σύμπαν, ἀπροσπέλαστο, κλειστὸ - κι ὅμως ὁ ἀνθρώπινος δυνατισμὸς δικαίωκεται πωῶνται, μὲ τὴ συνειδητοποίηση τοῦ δεοντολογικοῦ ὕψους του. Νάσαι ἀνθρώπος, γνωρίζοντας πὼς δὲ θὰ γνωρίσης ποτὲ τὴν ὑφή, τὸν πυρῆνα τοῦ εἶναι σου, τὴν ἀλήθεια τῶν γύρω σου, τὸ ν π ρ ο ο ρ ι σ μ ὸ σ ο υ μέρα στὸ ἀδιάτακτο γίνεσθαι τοῦ Παντός. Ὡστε ἡ ἀ ν θ ρ ω π ι ᾶ πρέπει ν' ἀναγνωριστῆ — ἀναγκαιότερα, ἁδρότερα — ὡς τὸ πάγιο ἀντικείμενο τῶν ἀναζητήσεών μας. Καὶ ἡ πραγμάτωσή της ἔχει τὴ σημασία τῆς μόνῃς ἄμεσης αὐτοβεβαίωσής μας. Ἡ ἀ ν θ ρ ω π ι ᾶ γ ι ᾶ τ ῆ ν ἀ ν θ ρ ω π ι ᾶ, ὅχι γιὰ τὴν εὐτέλεια τῆς ζωικῆς χρησιμότητος, τῆς κοινωνικῆς βόλεψης, τῆς ἐνστιγμιατικῆς σύνδεσής μας μὲ τοὺς ἄλλους. Ἡ ἀνθρωπιὰ τοῦ π ρ ο ο σ ῶ π ο υ καὶ ἡ σφρηλάτιση τῶν δυνατοτήτων του, μ' ἐπίμονες, ἐξαντλητικὰς προσπάθειες. Ἐγγραψε: «Μπορεῖς! Δέ φαντάζεσαι τί μπορεῖς! Καὶ μόνος! Τόλμα, λοιπόν, μὲ σύνεση καὶ φειδῶ.» Κι ἀνάλαβε τὴ δρᾶση μὲ πνεῦμα περιήφανης ἀνεξαρτησίας: «Ζεῦγου μόνος στὴ δουλειά, νὰ μὴ θέλῃς ζευγολάτη.» Τίποτα, ὡστόσο, νὰ μὴν ἐπχειρῆς, ἀν ἀρχικὰ δὲ νοιαστῆς γιὰ τὸ διπλανό, γιὰτὶ μονάχα τότε θὰ ἐξασφαλίσῃς τὴ σιγουριά τοῦ ἑαυτοῦ σου: «Πρῶτα τὸ δίκιο τοῦ ἄλλου κ' ὕστερα τὸ δικό σου.» Ἄν ἔχῃς πάλι μιὰν ἰδανικὴν προσήλωσιν σ' ἕνα κανὸνα βίου, ἀν σὲ θερμαίνῃ κάποια πίστι, μὴν ὑποκύπτῃς παθητικὰ σ' αὐτήν. Διατήρησε ἀδέσμευτο τὸν ἐσωτερισμό σου, δίκως νὰ ὑποδουλωθῆς σ' ὅ,τι νιώθεις ρυθμιστικὰ ἀνώτερο στὴν ψυχὴ ἢ στὸ πνεῦμα σου: «Σὲ θέλω καὶ νάχῃς θεὸ καὶ νὰ μὴν προσκυνᾷς.» Μὴν προχωρῆς, ὅμως, ἀουγκράτητος, χωρὶς νὰ ἰσοζυγίσῃς τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ, τὸ «πρέπον» καὶ τὸ «μὴ πρέπον», γιὰτὶ ἡ ἐμπρακτικὴ ἄγνοια ἢ ἡ παραμέλησις τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὰ δυὸ θ' ἀποβῆ καταστροφικὴ γιὰ σένα: «Καὶ τὸ κακὸ καὶ τὸ καλὸ ἡμωροῦν ὅταν τὰ ὑποτιμᾷς.»³

³ Ἄλλ' ὅχι μονάχα ἡ ἀνθρωπιὰ, παρὰ καὶ ἡ ἀ ν τ ρ ε ῖ α, ὁ σουσχεπιόμος, ἡ ταύτιση ἀνθρωπιᾶς καὶ ἀντρείας, μᾶς ὀλοκληρῶνουν ἔναντι τοῦ ἑαυτοῦ μας.

3. «Ἐνάριθμα». Αὐτὰ, ὅπως τὰ «Ἰστερόγραφα» καὶ τὰ «Τελευταῖα», εἶναι τὸ ἀπόσταγμα καὶ τὸ ἐπιστέγασμα μιᾶς πολυεδρικῆς ἐνατένισης. Ἰπάρχει τόσο συμπυκνωμένη ἐπιγραμματικότητα ἐδῶ!

Ἐνα πεντακάθαρο, ἀξιόπρεπο, αὐστηρὰ πειθαρχημένο πνευματικό περιβάλλον ἐπικρατοῦσε χρόνια στὸ σπίτι του, ὅπου οἱ τακτικοὶ ἐπισκέπτες, οἱ «συμποσιαστὲς» νὰ ποῦμε, ἦταν ἄτομα μὲ καλλιέργεια, μὲ ζωηρὴν ἔφεση κ' ἐντιμότητα, ὅπως ὁ Γιάννης Ἀποστολάκης, ὁ Φῶτος Πολίτης, ὁ Γ. Ν. Πολίτης, ὁ Ν. Λούβαρις, ὁ Φαίδων Βεγλεοῆς, ὁ Κ. Θ. Παπαλεξάνδρου, ὁ Σεραφεῖμ Μάξιμος, ὁ Τηλέμαχος Κουρμούλης - ἀπὸ τοὺς γνωστότερους. «Ἡ συζήτηση στὸ σπίτι μας ἦταν ἡ μόνη δουλειὰ — πέρ' ἀπ' τὴ δουλειὰ τοῦ καθενὸς — κ' ἡ μόνη ἀνάσα», γράφει ὁ Ρένος, δίνοντας τὶς «καταβολές» του, στὸ «Κατηγορῶ» του⁴. «Τόσο αὐστηρὰ διεξάγονταν, πὺ οχεδὸν ὅλες οἱ σοβαρὲς ἀταξίες» μου ἦταν — κυρίως — ἄ θ ε - τ ἦ σ ε ι ς τ ῶ ν ὄ ρ ω ν τ ῆ ς σ υ ζ η τ ῆ ς !.. Ὡφειλες μόνο νὰ παρακολουθῆς· νὰ μὴ διασπᾶς τὴν προσοχὴ σου καὶ τὴν προσοχὴ τῶν ἄλλων· ἀλλιῶς, νὰ μὴ παρίστασαι κἀν!.. Πολὺ περσότερο: νὰ διακόψης! Ἡ νὰ μετακινήσης, νὰ χάσης, ν' ἀλλάξῃς θέμα!.. Ἡ νὰ προσφύγῃς σὲ παράδειγμα, σὲ μεταφορά, σὲ παρομοίωση... Ἡ ν' ἀρνηθῆς νὰ παρακολουθήσης μιὰν ὑ π ὀ θ ε - σ η, σὰν ὑ π ὀ θ ε σ η, σιὴν ὁποία σὲ καλεῖ ὁ ἄλλος — καὶ ὑποχρεοῦσαι — γιὰ ν' ἀναπτύξῃ μαιευτικὰ τὴν ἄποψή του ἢ νὰ δεῖξῃ μὲ τίς δικές σου ἀποκρίσεις τὸ ἄτοπο τῆς δικιάς σου.» Κι ἄλλες ἀπαγορευτικὲς «διατάξεις», κι ἄλλο ἀκόμα ὄρο (συντελεστικοὶ τῆς «ἀπὸ περιωπῆς» συζήτησης) ἴσχυαν, ὅπως: νὰ μὴ συγχέῃς τὴν «ἀπλήν» ὑπόθεση τοῦ συζητητῆ μὲ τὴ «θέση» του, ν' ἀποφεύγῃς τὴν «πονηριά» καὶ τὴν «κρυψίνοια», νὰ μὴν «ἀλλοιώνῃς», «ἀπομονώνῃς» καὶ «παρερμηνεύῃς» τὸ λόγο τοῦ ἄλλου «κακουργῶντας» τον, νὰ μὴν παρατραβᾷς τὴν ἀνάπτυξη λεπτομερειῶν, ὅχι περιγραφὰς ὅταν τὸ θέμα εἶναι «ἔννοιες», ἀρτίωση τοῦ λόγου χωρὶς παρενθέσεις, διαφορετικὰ ὁ λόγος καταστρέφεται κ.λ.π.⁵

Ὁ σκληρός, ἀπαιτητικός, ἰδιαίτερα ἀπέναντι τοῦ ἑαυτοῦ του, κι ἀδιάλλακτος, ἀνυποχώρητος ἀπέναντι τῶν ἄλλων, ἐκλεκτισμὸς του, ἀλλὰ καὶ οἱ «γυμνὰς» γενικὲς ἰδέες του, ὠδηγοῦσαν, ἀναπότρεπτα, σιὴν (κάποτε παγερὴ κι ἀσφυκτικὴν) αὐτοαπομόνωση, σιὴν ἀποξένωση ἀπὸ τὴ φτηνὴ καθημερινότητα: «Ζήσαμε μ ὀ ν ο ι, κυρίως εἰπεῖν, ἐγὼ μὲ τὸν πατέρα, σ' ἔ ρ η μ η χ ῶ ρ α, τριάντα χρόνια - μόνοι τέλεια, μὲ θέματα ἀγωνίας καὶ προσωπικῆς τ ἡ - ξ ε ω ς, σὲ ὑπέρτατες ἐσωτερικὲς κ α ὕ σ ε ι ς, πὺ οἱ ἄλλοι (κι ἀπὸ τοὺς ὑπευθυνότερους, φοβᾶμαι) δὲν ἀντιλαμβάνονταν οὔτε σὰ λέξεις.»⁶ Τί κληροδότησε ὁ μοναχικὸς πατέρας στὸ γιό! Μ' ὄλο πὺ οὐ τὸν ἀπέτρεπε, «μὲ χίλιους ἡμεσοὺς κ' ἔμμεσοὺς τρόπους», ἀπὸ τέτοια τραγικὴ κληρονομιά, ὁ γιὸς «ἐπέμενε», γράφει, «μὲ μανία, νὰ γνωρίσῃ, νὰ οἰκειωθῆ κατάβαθα, ἀπὸ νέος, ὅλες τὶς ἀπόλυτα ἐλευθερωτικὲς καὶ κατεξοχὴν πνευματικὲς κι ἀσυμβίβαστες τάσεις, πὺ

4. Ρένος Ἡρ. Ἀποστολίδη: «Κατηγορῶ», Ἀθ. ὅ65, σ. 79-80.
σ. 80-1.

6. Ρένος, αὐτ. σ. 112.

5. Ρένος, αὐτ.

έβλεπε νά συγκροτοῦν αὐτὸ τὸ φωτεινότατο στερέωμα καλλιέργειας καὶ καθαρότητος συνειδήσεως, μὲς στὸν ἄνθρωπο ποὺ πρωταγάπησε περσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλον στὸν κόσμο.»⁷

Ἡ πολυδιάστατη ἀγκύνοια τοῦ Ἡρακλῆ Ν. Ἀποστολίδη αὐτοαξιολογήθηκε, ὥστόσο, μερικά. Μ' ὅσα ἔγραψεν, ἔδειξε τ ἰ θ ἄ μ π ο ρ ο ὕ σ ε ν ἄ δ ὶ σ η. Γιατὶ ἄφηνε τὴν ἐντύπωση ἀνθρώπου ἀπεγνωσμένα φειδωλοῦ σὲ πληρότητα δημοσίων ἐκδηλώσεων. Οἱ καθαρὰ δημιουργικὲς του ἐπιδόσεις ἔμειναν γιὰ δική του χρῆση. Κάποτε τὸ πῆρε ἀπόφαση νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴ συγγραφὴ ὀλόκληρης Κοινωνιολογίας «γιὰ ν' αὐτοπληροφορηθῆ τὶ μ πορ εἰ κ ἰ ὡ ς π ο ὕ μ πορ εἰ». Κατόπιν ἔσκιε τὰ χειρόγραφα. Ἴσως ἐπειδὴ βίωνε διαβρωτικὰ τὸ ἄσκοπο καὶ τὸ μάταιο, ποὺ τοῦ προκαλοῦσαν ἀνάσχεση τῆς δημιουργικῆς του παρουσίας, ἢ τὸν παρῶτρυναν σ' ἀνεφικτες ἀξιώσεις νὰ τὰ ξεπεράσῃ, διασπῶντας τὴν ὀλοῦθε ἀμορφία... Πόσο ἐπιπόλαια τὸν χαρακτήριζαν «ἀγονο», αὐτὸν ποὺ ἐπεξεργάστηκε ριζικὰ ξένα χειρόγραφα κ' ἔγραψε γιὰ λογαριασμὸ ματαιόδοξων τρίτων, πολὺ γνωστῶν καὶ «φτασιένων» ὑστερα! Ὅμως ὁ κυμῶδης προφορικός του λόγος, ποὺ πολλοὶ τὸν χαίρονταν, δὲ γνώριζε σταματημὸ σὰν ἄρχιζε νὰ κυλᾶ - πλημμυρίδα πραγματικῆ!⁸

Τὰ ἄρθρα του στὴ «Μεγάλην Ἑλληνικὴν Ἐγκυκλοπαιδεία» — ποὺ σ' αὐτὸν ὀφείλεται ἡ ἐξαίρετη διάρθρωση καὶ ἡ αὐθεντικότητά της — εἰδικώτερα τά: « ἄ γ ν ω σ ἰ α », « ἄ θ ρ η σ κ ἰ α » καὶ « ἄ ν ο μ ἰ α », δείχνουν ἐξαντλητικὴν ἀφομοίωση τῶν θεμάτων, ἄνεση στὴ διαπραγματεύσῃ τους, καίσιαν ἐπισήμανση τῶν πρωταρχικῶν σημείων τους, συμπυκνωτικὲς καὶ προεκτατικὲς ἰκανότητες. Καὶ χρησιμοποιεῖ μιὰ καθαρῆουσα πλαστικὴ, καλλιπέεστατη. Τὸ προσωπικὸ ὕφος καθίσταται κ' ἐδῶ ἔκδηλο.

Ἡ συνθετικὴ ἐργασία του γιὰ τὸν Γιάννη Ἀποστολάδη⁹ ἀποτελεῖ τὴν πρώτη καὶ τελευταία σοβαρὴ τοποθέτηση τοῦ γεμάτου ἀγκάθια θέματος Ἀ π ο σ τ ο λ ἄ κ η ς. Γιατὶ «ἡ κριτικὴ του σκέψη» (τοῦ Ἀποστολάκη) «βγαίνει ὀργανικὰ, ἀπὸ ψυχικὴ ἐμπειρία, καὶ διόλου δὲν προσφέρεται σὲ ἀξιωματικὴ σχηματοποίηση». Καὶ καταλήγει, εὐστοχώτατα, ὅτι τὸ ἀποστολακικὸ ἔργο «τὸ διαπερνᾷ ὀλόκληρο καὶ τὸ τρεμίζει ἐξαισία μουσικὴ πνοή, φερμένη ἀπ' τὸ γοργοπέταμα μιᾶς σειρήνας· αὐτὴ ὀρίζει τὸ ἀποκαλυπτικὸ καὶ νέο, μαζὶ ὅμως καὶ φευγαλέο κὶ ἀσύλληπτο ἄλλων τόνων, ἄλλων συν-

7. Ρένος, αὐτ. σ. 112.

8. «Παρνασσός», αὐτ. σ. 487, 489.

9 «Νέα

Ἑστία», 1-7-36, καὶ Ρένος, «Κατηγορῶ», 95-104, ξαναθεωρημένη σὲ μικρολεπτομέρειες ἀπ' τὸν Η.Ν.Α.

10. Χριστουγεννιάτικη «Νέα Ἑστία» '47, Γιάννη Κουχτσόγλου, «Ὁ ἄνθρωπος» (Γιάννης Ἀποστολάκης), σ. 209.

11. «Παραλλαγὲς στὸ ἴδιο θέμα», 11-7-31, καὶ Ρένος, «Κατηγορῶ», 106-10, ξαναθεωρημένη σὲ μικρολεπτομέρειες ἀπ' τὸν Η.Ν.Α.

χορδιῶν στὰ πὸ γνωστὰ μοτίβα.» Μιὰ τέτοια φ ω τ ε ι ν ἠ τοποθέτηση ξάφνιασε καὶ τὸν ἴδιον «ἀνοικονόμητον» Ἀποστολάκη.¹⁰

Ὅρίζοντας, σὲ μιὰν ἐπιφυλλίδα του στὴν «Πρωία»¹¹ τὸ ἀληθινὰ ἀντιπολεμικὸ βιβλίο, γράφει πῶς εἶν' «ἐκείνο» — «ὑποθετικὸ ὅμως γιὰ σήμερα, καὶ ἴσως γιὰ πάντα» — «ποὺ θὰ ἦτανε σὰν προέκταση στὸ πεδίο τῆς Τέχνης ἐνὸς Γκάντι πὸ ἐξελιγμένου, ποὺ δὲ θὰ σταματοῦσε στὴν ἀρχὴ τῆς σ α τ υ α γ κ ρ ά x α, σ' ἓνα ἀ ρ ν ο ὕ μ α ι (σχετικὸ κι αὐτό, κ' ἰνδικό), παρὰ θὰ εἶχε καταστρέψει, θὰ εἶχε σβήσει ὀλωσηδιόλου μέσα του κάθε μαχητικὸ ἔνστικτο γιὰ τὴν ὅποια πίστη καὶ τὴν ὅποια ἀνάγκη». «Μὰ αὐτὸ προϋποθέτει ὄχι πληθώρα ζωῆς ποὺ ξεχύνεται στὰ κανάλια μιᾶς θολῆς αἰωνιότητος καὶ ὑπηρετεῖ σκοποὺς ἔξω ἀπὸ τὸ ἄτομο, παρὰ στρίψιμο τοῦ ζωικοῦ πρὸς τὰ μέσα, θεληματικὸ στόμωμα τοῦ θυμικοῦ καὶ τοῦ νοητικοῦ, σὲ βαθμὸ ποὺ μόλις ν' ἀφήνη μιὰ θεσοῦλα γιὰ τὸ ἱερὸ ἐνὸς μικρότατου καὶ διόλου ἀπαιτητικοῦ θεοῦ, ὅπου νὰ χωρᾷ ἓνας πιστὸς κι αὐτὸς ἀμίλητος!» «Ὅσο ὁ κόσμος εἶναι μπλεγμένος στὸ μάγγανο τῶν ἰδανικῶν, θὰ πληρῶνῃ τὸ φόρο τοῦ πολέμου, εἴτε μὲ τὴ μιὰ μορφὴ εἴτε μὲ τὴν ἄλλη, κ' ἡ φιλολογία θὰ εἶναι ἡ τελευταία ποὺ θὰ λογαριάζεται.» Πικρὲς ἀλήθειες!

Θάθελα ἐδῶ νὰ ἐξάρω καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρθρογραφία τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη — ὑπόδειγμα καὶ παράδειγμα — ἀντιδημοκοπικοῦ κι ἀντιπαραπλανητικοῦ δημοσιογραφικοῦ στυλ. Ὅχι μόνο δὲν ἐπιδιώκονται αὐτοῦ, μὲ λεξιθηρικὴν ἠχηρότητα, ταπεινοί, «ἐκ τοῦ πονηροῦ», ἐντυπωσιασμοὶ — φαινόμενο συνηθέστατο, κι ἀποκαρδιωτικὸ — παρὰ βλέπουμε καὶ τὴν ἀποφασιστικὴν ἐμμονὴ τοῦ ἀρθρογράφου ν' ἀντλή τὴν ἔνθερμη πίστη του μὲς ἀπ' ὅσα ὑποστηρίζει. Εἶναι ἀρθρογραφία εἰλικρινέστατου τόνου, κλημακωμένου ἀνάλογα, ἐπιλεγμένων λέξεων κ' ἐπιθέτων, φραστικῶν σχημάτων μετρημένων ἢ τολμηρῶν, ξεκομμένων. Μὲ τίς προϋποθέσεις αὐτὲς ὁ ἀρθρογράφος ἀσκεῖ ὑψηλὸ λειτούργημα: ὀρθοστομεῖ κατευθύνσεις, ἐλέγχει, σιηλιτεύει, καταδικάζει, παραινεῖ, ἀποτρέπει, φρονηματίζει, διανοίγει ὀρίζοντες κοινωνικούς, ἐθνικούς, πολιτειακούς, πολιτικούς, μ' εὐθύτητα καὶ μὲ διατύπωση νευρώδη, κυριολεκτοῦσα, προβάλλοντας ἔντονα τὴν εὐεργετικὰ ὀδηγητικὴ παρουσία του.¹²

Ἡ Ἀ ν θ ο λ ο γ ί α τοῦ Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη εἶναι, χωρὶς ὑπερβολή, ἡ μόνη ἀντιπροσωπευτικὴ τοῦ εἴδους (ὡς τότε εἶχαν ἐκδοθῆ 62). Ἡ σύνθεσή της δικαιώνει τὴν ἀκμαίαν αἰσθητικὴ συν-

12. Βλ. τὴ στίθαρην ἀρθρογραφία του στὴν «Ἠχὴ τῆς Ἑλλάδος», ἀπὸ 1-3-35 μέχρι 30-6-36. Μῆρος της καὶ στὸ «Κατηγορῶ» τοῦ Ρένου, 3-4, 6-35.

είδηση, ιή λεπτήν εύαισθησία, τήν δξζύτατη κριτικήν αΐσθηση, τήν άξιολογικήν ίκανότητα καί τήν πληρέστατην έννημέρωση τοῦ άνθολόγου. Για πρώτη φορά τέτοια σύνθεση άξιώσεων ποιοτικής γνησιότητας, όπου περιλαμβάνεται (κατά ένότητες-μονάδες ή άποσπασματικά) ό,τι καλύτερο έχει νά έπιδείξει ή νεοελληνική ποίηση μέσα σέ δύομιου αΐωνες, βρήκεν ανταπόκριση στο πλατὺ κοινό μας — τὸ μίζερο, δύσπιστο, άκατατόπιστο, άκαλλιέργητο —, γιατί τοῦ κέντρισέ τὸ ένδιαφέρον, κέρδισε τήν έμπιστοσύνη του, τὸ ίκανοποίησε, τοῦ ἔδωσε χαρά. Περίπτωση ένθαρρυντική, καί πού πολλά άποκαλύπτει καί διδάσκει. Μέσα σέ 30 χρόνια, «μαζι με τὰ Σ υ μ π λ η ρ ώ μ α τ α καί τὸ Ἔ λ λ ο», «έφτασε τὶς όχτῶ εκδόσεις καί ζύγωσε τὶς 40.000 άντίτυπα»¹³ - για νά μὴν ύπολογίσουμε τοὺς δανεισμούς, πού πολλαπλασιάζουν τοὺς άναγνώστες της. «Τὴν ἴδια τήν πνευματική ψυχή αὐτοῦ τοῦ τόπου», «τὴν κατασπαταλημένη», «τὴ μάζεψε ὁ πατέρας μου κόμπο-κόμπο, δάκρι-δάκρι, λιθάρι τὸ λιθάρι, διαμάντι τὸ διαμάντι, κόρη-κόρη πού εἶδε τὸν κόσμο ύγρὴ καί παρθένα, τὴ σήκωσε άπ' τὴ λάσπη κι άπ' τὴν άδιαφορία, τὴ φρόντισε σὰ νάταν τὸ πιὸ άξετιμητὸ μας — τὴν έγραψε, τὴν ξανάγραψε με τὸ χέρι του, τὴ ζέστανε, τὴν ξαναζέστανε ξαναπαγγέλλοντάς την καί ξανασπέρνοντάς την σέ μύριες διάφορες καρδιές, καί στὴν κοινή μας πείρα καί δίψα για ζωὴ άγνότερη, εὐθύτερη, εὐγενέστερη, τὴν άφησε νά κριθῆ, νά ξανασυντηχηθῆ — καί τὴν ξαναδῶρισε! Πῆρε τὴ διάσπαρτη ψυχή μας καί τὴν ξαναδῶρισε π ρ ό σ ω π ο τῆς ψυχῆς μας!...»¹⁴

Ἡ «άθελα» σταματημένη άπ' τὸ Ρένο «Εἰσαγωγή στο Ἔ λ λ ο»¹⁵ δείχνει — τολμηρά, πρωτότυπα — τὸν προσανατολισμὸ του: ν' «άκεραιώση» στίχους άποσταγμένους, για «νά ζήσουν αὐθύπαρχτα κι άποφθεγματικά, κατ' άρχήν, σὰν ψ υ χ ῆ ς γ ν ῶ ρ ε ς έντελείς, αὐτόνομες, έξω άπ' τὸ λυρικό κλίμα (πού κι ἄ λ λ α παρακομίζει, άζήτητα), μὰ καί νά τ' ανασυνθέση ὅλ' αὐτὰ μετὰ — κατὰ ποιητὴ (όπου δείχνεται κ' ἡ γ ω ν ί α λ ή ψ ε ω ς τοῦ κόσμου) — στὴ βαθύτερή τους, τὴν ὀργανική ένότητα...»¹⁵

Ἐτὸ Διήγημα άνθολογημένο», τέλος, εἶναι μὰ βασανισμένα άξιολογημένη παρουσίαση πεζογραφικῶν έπιτευγμάτων, πού τὴν εκτιμοῦμε άνάλογα.

Ἐπικράτησε στοὺς «έπιπέδους τῆ διανοία» ἡ έντύπωση ὅτι ὁ γραπτὸς λόγος τοῦ Ἡρακλῆ Ἄποστολίδη «γίνεται, τὶς περισσότερες φορές, δυσκολοοικεῖωτος» ἢ καί «άπρόσιτος, άπωθητικός», έξαιτίας τῶν έλιγμῶν καί τῆς τεθλασμένης πορείας του, τῆς εἰδι-

13. Ρένος, αὐτ. 151-2.

14. Ρένος, αὐτ. 153.

15. Ρένος, αὐτ. 162, καί

«Τὸ Ἔ λ λ ο στὴν Ἄνθολογία», Ἄθ. '64, σ. ι', καί Ρένου Ἡρακλῆ Ἄποστολίδη, Ἰ ν θ ο λ ο γ ί α τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, ἔκδ. ι', Ἄθ. 1970-3, τ. α', σ. κε'.

κῆς χρήσης τῶν λέξεων, τῶν μονολογικῶν θαρρεῖς φραστικῶν τρόπων, τῆς διάσπασης πού προκαλοῦν οἱ παρενθετικὲς ἐπεξηγήσεις καὶ συμπληρώσεις. Οὐσιαστικά, πρόκειται γιὰ μιὰ διαδικασία οκέπτου καὶ αἰσθάνου, πού ἐκφράζεται φιλτραρισμένη ἀπὸ ἓνα φλεγομένο ἐσωτερισμό. Πρόκειται, συγκεκριμένα, γιὰ στέρεην ἐμπνευμάτωση, γιὰ κυμαινόμενο ψυχισμό, γιὰ ἐπίμοχθες ἀφαιρέσεις, μὲ ἀναφορά σὲς ρίζες τῶν ἐννοιωγὰ τάση προβολῆς ἀτόφιου τοῦ νοηματικοῦ πυρῆνα ὁ ὄχι σπάνια βραδυκίνητος ρυθμὸς τοῦ στοχασμοῦ καὶ τῶν συναισθηματικῶν ἀντιδράσεων ἐδῶ ἀποτελεῖ ἀποδεικτικὸ τεκμήριο τοῦ πόσο ἀκριβοζύγιζε ὁ συγγραφέας τὴ διατύπωσή του, ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν ὑστατη στιγμή τῆς ὀριστικῆς μορφοποίησης.

Πρόκειται γι' ἀγωνιώδη λόγο οἰκουμενικῆς βαρύτητας, πού ἀναβρῦζει «ἐκ τῶν ἐγκάτων».

ΡΕΝΟΣ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

Ἀνάλυση, μετάφραση, σχόλια, στὰ οὐσιαστικά

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΩΝ

σὲ συνάρτηση μὲ τὴν ὅλη Ἀρχαιοελληνικὴ Παιδεία
καὶ τὸν σύγχρονο θεωρητικὸ προβληματισμὸ

ΣΥΝΤΜΗΣΕΙΣ

- A = Ἀποστολίδης, Ρ. Η.: Ἀνθολογία τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, 10^η ἔκδ., Corpus, σὲ 6 τόμους (A₁, A₂, A₃, A₄, A₅, A₆), Τὰ Νέα Ἑλληνικά, Ἀθῆναι '70 -'73.
Μὲ τὸν πρῶτο ἀριθμὸ — τὸν ὄρθιο — παραπέμπω σὲ σελίδα, καὶ μὲ τὸν ἐπόμενο — πλάγιο — σὲ στίχο, συνοριθμῶντας καὶ τοὺς τίτλους ἢ τὰ ὀνόματα
- D = Diels, H.: *Die Fragmente der Vosrokratiker*, 10^η ἔκδοση, ἀπὸ τὸν W. Kranz, σὲ τρεῖς τόμους (. D₁, D₂, D₃), Berlin, Weidmannsche Verlagbuchhandlung '60 (ὁ α' τ.) καὶ '61 (ὁ β' καὶ ὁ γ').
Παραπέμπω — μὲ τὸν πρῶτο ἀριθμὸ μετὰ τὸ D₁ ἢ D₂ ἢ D₃, τὸν ὄρθιο — σὲ σελίδα τοῦ τόμου, καὶ μὲ τὸν ἐπόμενο (πλάγιο) σὲ γραμμὴ τῆς σελίδας, ἀριθμημένη ἀπ' τὸν Diels εἶτε ὄχι.
- M = Mullachius, Fr. Guil. Aug.: *Fragmenta Philosophorum Graecorum*, σὲ τρεῖς τόμους (: M₁, M₂, M₃), Paris 1875 (ὁ α' τ.) καὶ 1881 (ὁ β' καὶ ὁ γ').
- MEE = Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια, τοῦ «Πυρσοῦ». Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Συντάξεως: Ἡρακλῆς Ν. Ἀποστολίδης. Τόμοι 24. Ἀθῆναι '26 -'34.
Τὸ μετὰ τὸ ΜΒΕ πλάγιο γράμμα δείχνει τὸν τόμο, ὁ ἀριθμὸς τῆ σελίδα, καὶ τὸ α ἢ β ἢ γ. τῆ στήλης.
- TNE = Τὰ Νέα Ἑλληνικά Ἡρ. καὶ Ρ. Ἀποστολίδη, Ἀθ. '52 (περίοδος πρώτη: TNE52), '57 (περίοδος δευτέρα. TNE57), '66 -'67 (περίοδος τρίτη: TNE66, TNE67), '69 (ἕκτακτο φυλλάδιον 9-10/V/69: TNE69). Τεύχη ἐν ὄλῳ 27, ἦτοι: TNE52, I-VII, μὲ τὸ ἕκτακτο 6α. (Σημειώνονται: TNE52₁, TNE52₂, TNE52_{6α} κ.λ.) TNE57, I-II. (Σημειώνονται: TNE57₁, TNE57₂.) TNE 66, I-XII. (Σημειώνονται: TNE66₁ κ.ο.κ.) TNE67, XIII-XVI. (Σημειώνονται: TNE67₁₂ κ.ο.κ.)

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗΣ

Ἐντικείμενο, τρόποι, κίνηση τῆς μελέτης.

Ἐρευνητικὲς δοκιμὲς μετάφρασης χωρίων.

I

Ἡ μελέτη μου τῶν Προσωκρατικῶν ἔγινε, βασικά, πάνω στὸ δεδομένο ὕλικό, πού ξεκαθάρισαν κι ἀνθολόγησαν, ἀπ' τὴν Ἀρχαιοελληνική, Λατινική, Βυζαντινὴ Γραμματεία, οἱ Mullach²⁴ καὶ Diels, ἀντὶ πηγῶν πιά χρησιμοποιοῦμενοι εὐρύτερα καὶ γενικώτερα ἀποδεκτοὶ σὰν ἐγκυρότατοι, ἀσχέτως ὅσων κατὰ καιροὺς ἀσκήθηκαν κριτικῶν στὶς πολὺτιμες συλλογές τους.

Τ' ὅτι καὶ σήμερα οἱ δυὸ συλλογές αὐτὲς παραμένουν, καὶ γιὰ τοὺς φιλολόγους, οἱ πιὸ προσιτῆς κ' εὐχρηστες, εἶναι κι ὁ εἰδικώτερα πρακτικὸς λόγος πού δούλεψα μ' αὐτὲς κυρίως, παραπέμποντας συστηματικὰ στὰ χωρία τους, συχνὰ καὶ δίχως ἄλλη ἀναφορά, καθὼς δὰ καὶ τὰ ἐγκυρότερα Λεξικὰ τῆς Ἀρχαίας²⁵ ἢ ἄλλα θεμελιώδη βοηθήματα τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς Φιλολογίας.

Μὲ τὸ ὕλικό τοῦτο, λοιπόν, κατὰ βάση, πορεύτηκα — καὶ κατὰ προτίμησιν τὸ πιὸ «ἐξειδικευμένο» τῶν Diels-Kranz (πού καὶ προσιτώτερο ἄλλωστε στοὺς πιὸ πολλοὺς²⁴) — μὰ καὶ δὲν περιορίστηκα σ' αὐτό· συχνὰ ἔκρινα, πὼς διάφορα πού παραλείπουν οἱ Diels-Kranz ἔπρεπε νὰ τὰ ξαναδῶ καὶ νὰ τ' ἀντιμετωπίσω, εἴτε γιὰ τ' ἦταν προσωκρατικὰ ἐπίσης (καὶ δὲν εἶχα τελικὰ πειστῆ γιὰ ὅλους τοὺς κριτικούς ἢ δεοντολογικούς ἐξοβελισμούς τους), εἴτε γιὰ τὴν κριτικὴ ἀναμφισβήτητητα συνιστῶντας — ἔστω κ' ἔμμεσα, κι ἀπόμακρα — δίναν ὀπωσδήποτε θέσεις κι ἀπόψεις ἐξ ἀντανανκλάσεων, κάποτε σημαντικώτατες (ἢ καὶ πού δὲν προκύπταν ἀπ' ἄλλοι) αὐτῶν ἢ ἐκείνων τοῦ προσωκρατικοῦ χώρου.

Δὲν κρατῶ παρὰ τὰ οὐσιώδη. Ἡ φιλολογικὴ εὐσυνειδησία τῶν συλλογῶν φόρτωσε τὸ ὕλικό μὲ πολλὰ, πού μόνο εἰδικώτερα ἐνδιαφέρουν φιλολόγους, ὄχι ὅμως καὶ τὸν γενικώτερα σκεπτόμενο σημερινὸ πνευματικὸ ἄνθρωπο. Ἀρχὴ καὶ τέλος τῆς δουλειᾶς μου — ἂν ὑπάρχη

24 Ὁ Mullach, παρὰ πού παλιότερος, καθόλου δὲν ἔχει χάσει τὴν ἀξία του. Καὶ ἀφρονώτερο ὕλικό φυσικὰ παρέχει, πού δίνει κ' εὐρύτερο φάσμα τῆς Προσωκρατικῆς Παιδείας, ἐνῶ κ' οἱ ἀποδόσεις του, στὴ φιλολογικὰ κρατερώτατη Νεολατινικὴ — τὴν τόσο μοχθηρὰ πολυδουλεμένη, καὶ φτασμένη ἔτσι σὲ θαυμασῆ ἐντέλεια σωστοῦ ἐργασιοῦ ἐπιστήμης, ἀπ' τὴ βαθειὰ φιλοσοφικὴ παράδοσιν τῶν αὐστηρότατων (κ' ἐκπληκτικὰ ἐλευθερῶν συχνὰ), μεσαιωνικῶν σεμινάριων — εἶναι, κατὰ τὸ πλεῖστον, προσφυέστερες στὶς οὐσίες καὶ τίς ποιότητες, τίς ἀκριβεῖς ἀποχρώσεις τοῦ προσωκρατικοῦ λόγου καὶ ἰογισμοῦ. Δὲ βρισκείται διωμὸς πιά, οὔτε στὴν εὐρωπαϊκὴ βιβλιογραφία, ὁ Mullach — ἐγὼ ἀπὸ καλῆ τύχης ἔχω τὸ ἀδίχτο τρίτομο τοῦ Δημητρίου Βερναρδάκη, ἀπ' τὴν προσωπικὴν του βιβλιοθήκη — ἐνῶ συνεχῶς φωτοτυπώνεται στὴ Γερμανία τοῦ Diels-Kranz καὶ μ' αὐτὸν πορεύονται οἱ περσότεροι. 25 Λίντελ καὶ Σκότ, λχ, θ' ἐκδ Ὁξφόρδης, πού παραπέμπει στὸν Mullach, μὲ τὴν ἀπλὴ σύντμησιν FPG, καθὼς κεκυρωμένη συλλογὴ, ἀπ' τίς πιὸ βασικὲς τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς Φιλολογίας στὸν περασμένο αἰῶνα καὶ τοῦτον

τέλος, στὰ σοβαρά! — εἶν' ἡ ἔρμηνεία, ὁ σχολιασμός, ἡ μετάφραση κάθε οὐσιαστικοῦ ἀποσπάσματος· ἀλλὰ τοῦτο, ὄχι γιὰ νὰ δώσω μασημένη τροφή σὲ τεμπέληδες, οὔτε τὸ παραμικρὸ συμβατικὸ σὲ μὴ διψασμένους γιὰ πρώτη οὐσία, οὔτε βέβαια στοιχεῖα «πρὸς ἐνημέρωση» — γιὰ ποιοὺ σκοποῦ; ποιά «ἐνημέρωση»; — τίποτα ἐν γένει πρὸς «γνώση» καὶ πασάλειμμα ψευτοπνευματικῆς ἐπιφάνειας, μὲ καμμιά ἐννοια, σὲ μωροξίπτασμένες «συνειδήσεις» καὶ «προβληματιζόμενους» τάχα τοῦ καιροῦ μας, ποὺ τώρα-τώρα κοντεύουν νὰ γυρεύουν, σὰ σχεδὸν καὶ «τῆς μόδας», ὡς καὶ προσωκρατικούς γιὰ «ἐπιμορφωτικὸ» ἀπεριτίφ τους!.. Ἐγὼ ψίχρα κυνηγοῦσα, γιὰ προσωπικώτατο λογαριασμό μου, καὶ τὸ κυνήγι δίνω - μᾶλλον κ α τ α γ ρ ἄ φ ω, ὅσο μπορῶ, γιὰ τὰ παιδιὰ μου, κι ὅς' ἀκόμα παιδιὰ ὑποθέτω διψασμένα τῆς αὔριου.

II

Τὰ σχόλια κ' οἱ σημειώσεις μου βαραίνουν πολὺ ἀπὸ «παρεκτάσεις» — ἢ ποὺ φρίνονται «παρεκτάσεις», σὲ πρῶτο ἀντίκρουσμα — καὶ συχνὰ ἐπίμονες ἀναλύσεις, ποὺ τέμνουν τὸ συνεχῆ λόγο γιὰ τὰ βασικώτερα. Μὰ τὸν τέμνουν, πράγματι; Κ' εἶναι, τάχα, δυνατός, «λόγος συνεχῆς», γιὰ κόσμο ὀλάκερο θραυσμάτων, μύδρων — λὲς ἀκόμα διάπυρων, π' ἀνοίγουν στὸ διάστημα — διαρκῶς ἀμφιλεγόμενων (κι ἀμφινοούμενων ἢ πολυσήμαντων) στοὺς αἰῶνες, συνεχῶν κι ἀσυνεχῶν μαζί, κατὰ καὶ ὑπὲρ τοῦ συνεχοῦς καὶ τοῦ ἀσυνεχοῦς — πούναι δὰ καὶ ὀσμειλιακὰ λανθάνον πρόβλημά τους, μέγιστο, σχεδὸν ὅλων τῶν μεγάλων Προσωκρατικῶν — ἢ τοῦ ὀργανικοῦ καὶ τοῦ μῆ (κι ὄχι ἀρχότερα κἂν, ὅπως θάταν φυσικό, παρὰ καὶ πρωτόθετα κιόλας, ἀπ' αὐτοὺς τοὺς Ὀρφικούς);

Μεγάλη ὑπόθεση, καὶ περίπλοκη!.. Μάλιστα ἐγὼ τὰ λέω πηγάδια, ὅσα ἔχουν ἀνοίξει κ' ἐκκρεμοῦν γύρω μου χαίνοντα σὰν «παρεκτάσεις», τώρα ποὺ πιάνω — γιὰ ποσοστὴ φορὰ; δέκατη; εἰκοστὴ; σὲ μᾶκρος τρίτου αἰῶνος! — νὰ καθαρογράψω πάλι, καὶ ξέρω. Ὅ' ἀνοίξουν ἄλλα τόσα, μὲ τὴν παραμικρὴ περαιτέρω ἐπεξεργασία τῶν στοιχείων ποὺ ἀκόμα φλέγονται!..

Εἶναι μιὰ κίνηση ὄχι εὐθύγραμμη, οὔτε στὸ χῶρο οὔτε στὸ χρόνο... Θάλεγα. τὸ ἔχνος μιᾶς σκοτεινιάρας — ποὺ ἀγρεύει (ἐπίτηδες πηρετυμολογῶ), ὄχι ἀπλῶς «εἶναι» μιὰ σκοτεινιά· σκότια, κι ἀγρεύει μὲς στὸ σκότος — σὰ μιὰ μεγάλη ἀπόχη, ἀπροσδιόριστη, π' ἀπλώνεται, χίλιες φορές, ἀπογνωσμένα, καὶ κάθε ποὺ κάτιτι σπαργὸ ἀγρεύει, καὶ τὸ σέρνει ἀπάνω, παλεύοντας μαζί του ν' ἀνεβῆ στὸ φῶς τοῦ ἡλίου, αὐτὸ διατείνεται, ὀγκώνεται, γίνεται τεράστιο — κόσμος ὀλάκερος γίνεται, ἅπαν, «ὁ κόσμος ὅλος α ὕ τ ὄ», ἀπέραντος — μὰ καὶ μέσα του, στὸ βυθὸ του, ξανά μικρόκοσμος ἢ ἴδια σκοτεινιάρα, πάλι παλεύοντας, σκαλίζοντας τὸν πυρῆνα του νὰ γραπώσει, πάλι κάτι ἐλάχιστο ἀδράχνοντας, πάλι μὲ μιὰν ἐκτίναξη νὰ τ' ἀνεβάσῃ, καὶ τοῦτο ξανά πελώριο, μακρόκοσμος πάλι νέος, «κόσμος ὅ λ ο ς πάλι αὐτό»!.. Καὶ ξανά τὸ ἴδιο καὶ τὸ ἴδιο, σὲ πῖο βαθύ βυθό, ἀτελεύτητα, σὰ λίθος ποὺ κατρακυλάει πρὸς τὸ ναδῖρ αἰώνια, σὰν πάθος ἐσαεὶ Σισύφου...

"Έτσι, μοιάζει νὰ προχωρᾶς, καὶ μένεις ὄλο καὶ πιὸ πίσω· νὰ βαδί-
ζης, καὶ ὄλο βουλάζεις· νὰ φωτίζης, καὶ ὄλο πιὸ σκότος μέσα σου τρις-
βαθο καὶ μυστικό σὲ οικειώνεται... (Ἡ «ἐρμηνεία»; Ἡ «ἀπόδοση»; ..
Μοιάζει ἀστέρι ἐλάχιστο, ἀπόμακρο, ἄφταστο, σ' ἄλλον κόσμου!.. Προ-
σωπικά, δὲ σοῦ χρειάζεται πιά καθόλου καμμιὰ ἐρμηνεία, καμμιὰ ἐξή-
γηση, καμμιὰ ἀπόδοση, σὲ καμμιὰ μιλούμενη γλῶσσα τοῦ κόσμου τού-
του!..)

Τί μπορεῖ ν' ἀπομείνῃ ἀπ' ὅλ' αὐτά; .. Τί γιὰ τὸν ἄλλον - γιὰ ὅποιον
ἄλλον; ..

Τὰ ἔγνη, ἂν τὰ χάραξα; .. Αὐτὸ σκέφτηκα, αὐτὸ ἀποπειρῶμαι...
Μὰ κι αὐτά μοῦ θυμίζουν κολάσεως κίνηση: κύκλοι μιᾶς σπειρας πού·
γιγάντια ἀνοίγει — ἢ κλείνει (τὸ ἴδιο κἀνει) — χωρὶς οὐδὲ ἄνω καὶ κάτω,
χωρὶς μπρὸς καὶ πίσω, χωρὶς βυθὸ καὶ ἥλιο. "Όλα, σὰν πραγματικά, καὶ
μαζὶ σὰν ἀνύπαρχτα. Καὶ σὲ διαστάσεις πού δέν εἶν' αὐτοῦ τοῦ κόσμου!
Δέν εἶναι βάθος, δέν εἶναι ὕψος· δέν εἶναι: αὐτὸ μ ι κ ρ ὀ κι αὐτὸ μ ε -
γ ἄ λ ο· τίποτα δέν εἶναι, καὶ ὅλα εἶναι. (Τίποτα, ὅταν ὑποκρίνεται τὸ
«τίποτα», γιὰ νὰ τὸ πιάσῃ πιθανό, σὰν πᾶς νὰ τ' «ἀνεβάσῃς»· πελώριο
ἄξαφνα, τερατικό, κόσμος ὄλος α ὕ τ ὄ, ὅταν σὲ σέρνῃ μέσα του, σὰν
τίποτα ἐ σ ἔ ν α πιά - ὄχι «εἰς αὐτὸ ἀπάνω», ἀλλ' «αὐτὸ ἐσένα κάτω
κι ἀπ' τὸ κάτω»: ἐκεῖ ὅπου δέν ἔχει πιά πάνω καὶ κάτω, μπρὸς καὶ
πίσω, πρὶν καὶ μετὰ!..)

Σὰν τοὺς «ἐλικες» τῆς Ἱστορίας..- π ο ὕ ἀνοίγουν (ἢ συγκλίνουν);
Μὲ ποιὰν ὑπερδύναμην ἐμβέλεια; ..

Αὐτὴ τῆ μυθιστορία ἐντέλει — μυθιστορία ἐνοιῶν — θέλησα ν' ἀνα-
συστήσω, πιστεύοντας (ἀναπόδειχτα) πὼς ἔτσι συνέβη κ α λ γ ε ν ε τ ι -
κ ἄ, καὶ πραγματικά, μὲς στὸν ἠφαιστειακὸ καιρὸ τῶν Προσωκρατι-
κῶν, ἔτσι καὶ μὲς σὲ κάθε ἐννοια πού πρωτοσύνηξαν, ἀληθινά, καὶ μὲ
πλήρη ἀνταπόκριση πρὸς ὅ,τι ξανασυμβαίνει διαρκῶς πανόμοιο — σὰν
ἐκτὸς χρόνου — μέσα σ' ὅποιον ξαναζυγῶσῃ τὴν ἴδια ἐννοια, τὸν ἴδιο
δρόμο, τὴν ἴδια δὴν καὶ στρόφαλο τοῦ Σφαιροῦ κόσμου!..

Τί κατάφερα δέν ξέρω... Εἶν' ἓνα πάθος πού δέ μὲ ρωτᾷ, καὶ δέ
μ' ἀποκρίνεται. (Πάθη, δέν νοιάζονται τί «καταφέρουν»). Εἶ ν α ι, καὶ
καῖνε!..) Μὰ κι ἂν τίποτα, ἢ ἐλάχιστα - νά! Δέν τὸ κατάφερε οὐτ' ἓνας
Νίτσε, ὄχι ἐγώ! (Νά ἢ Γέννησή του τῆς Φιλοσοφίας στὰ χρόνια τῆς
ἐλληνικῆς Τραγωδίας²⁶, ἄλλο θέατρο πολὺτιμων θραυσμάτων καὶ διά-

26 "Έτσι ὁ τίτλος, στὴν (ἀπ' τὸ γαλλικὰ) «δημοσιογραφικὴ» μετάφραση τοῦ Αἰμ.
Χουμουζίου, Ἄθ '44 Πρόκειται ὁμῶς γιὰ σύνθεμα τῆς ὄχι καὶ τόσο καλοπροαί-
ρετης Γενεθιῆνε Βιανκίς, ἀπὸ διάφορα σχετικὰ κείμενα καὶ σημειώσεις τοῦ
Νίτσε (κι ὄχι ὅλα) Δουλειὰ γινόμενη μ' ἐπικριτικὴ ἀντινιτσεϊκὴ διάθεση, καὶ ὄχι
πολὺ ἱκανὸ πνεῦμα, ὅπου γαλλίδα χωρὶς μέγεθος καὶ στοιχοῦσα στὶς ἀντιγερμανι-
κὲς — κ' ἰδιαίτερα ἀντινιτσεϊκὲς — θέσεις τῆς παραδοσιακῆς γαλλικῆς σχολῆς Πε-
ρασμένα, ἐξ ἄλλου, ἐπὶ διπλῆ μεταφραστικῆ μηχανῆ, καὶ μὲ τὴν τσαπατσουλιὰ
ἐν γένει τοῦ Χουμουζίου, ἔχουν καταντήσῃ σχεδὸν ἀγνώριστα τὰ νιτσεϊκὰ κείμε-
να, μὰ κι ὅσα τῶν Προσωκρατικῶν παραθέτονται. Κι ὥστόσο αὐτὰ μένουσιν, τριάν-
τα χρόνια τὰ μόνια προσωκρατικὰ τοῦ Νίτσε στὴν Ἑλλάδα, καὶ ἄσκησαν παρααἰσ-
τὰ καλὴ ἐπίδραση - ὅπως πάντα, ἴσως, τὰ ἔστω καὶ διὰ τρίτης χειρὸς ψήγματα
σκέψης ἀλήθεια γενναίας, ἀκόμα κι ὁσοδήποτε ἰδιάζουσας καὶ προσωπικώτατης

πυρών μύδρων, γὰ κόσμους πρὸ θραύσματα καὶ μύδρους τοὺς βλέπου-
με ἀκόμα ν' ἀνοίγουνται ἀπιαστοί, συνεχίζοντας τὴν πρώτη ἐκρηξή τους
ἀπ' τὸ ρωγμαῖο κάποτε στηθαῖο τῆς ἡφαιστειακῆς Ἀνατολῆς: τὴν Ἴωνία.

III

Παράγραφοι εἶναι, κυρίως εἰπεῖν, ὅλο αὐτὸ τὸ ὕλικό μελέτης μου,
πὸ πῶς θὰ συνταχτοῦν, πῶς θὰ ἐνώνωνται στὸ νοῦ ἄλλου, δὲν ξέρω...
Νὰ τίς θεωροῦσα («κεφάλαια»), ὅσες μοῦ ἴμοιαζαν πῶς πολιορκοῦν ἓνα
θέμα, καὶ νὰ τίς ἐνοποιοῦσα κάτω ἀπὸ ἐνιαῖο τίτλο - τὸ σκέφτηκα, μὰ
δὲν τὸ προτίμησα. Θυμῆθηκα τοὺς παλιότερους, πὸ τιμιώτερα τίς ἀ-
φηναν παραγράφους, καὶ τίς ἀριθμοῦσαν - τὸ πολὺ. Ἡ συστηματικὴ,
ἄλλωστε, δὲν εἶν' οὐσία. Ἡ ἀλήθεια: παρὲ συστηματικὴ. Καὶ τῶν πιό
τολμηρῶν συστηματῶν, οἱ ὅσες ἀλήθειες, μόνον στὸ σύστημα δὲ χρω-
στιοῦνται - καὶ συνήθως ξεφεύγουν ἀπ' τὸ σύστημα, καὶ λάμπουν αὐτό-
νομες καὶ ἀνυπόταχτες. Ἡ ψίχα, πάντα, τί ἄλλο ἀπὸ σπάσματα; («Ὡς καὶ
ὁ λόγος, νὰ, πὸ τὴ δηλώνει τώρα, παίζει, πεττεύει ἡρακλείτεια, παρη-
χῶντας: ἀπο σπάσματα!..)

Δουλειὰ βύθια, ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, καὶ γιὰ βύθισμα, ὄχι γιὰ
πτεροκόπημα... Τί νὰ γίνῃ; Αὐτὸ εἶναι... Κι ὅσο καὶ ἂν πάλεψα, τώρα,
γιὰ τὸ πρωτοφανερῶμά της, ν' ἀφαιρέσω, ν' ἀποκαθάρω, νὰ πετάξω πε-
ριττὰ κ' ἐπαναλήψεις, νὰ συντάξω τ' ὅλο — ἂν γίνονταν — γύρω ἀπὸ
δύο-τρεῖς βασικούς ἀξόνες, ἀδύνατο! Ἡ ἴδια ἡ φύση τῆς μελέτης ἀντι-
στέκεται - μ' ὅλο της τὸ αἶμα, καὶ τὸ πρωθόρημητο, καὶ τὴ φυσικὴ ἐ-
λευθερία πὸ κινήθηκε, ἄτα ὅπου ἤθελε νὰ βοσκήσῃ τὰ πιό χλωρὰ καὶ
τὰ οὐσιαστικώτερα!

Τὴ δίνω, λοιπόν, ὅπως ξετυλίχθηκε — ἢ ὅπως κουβαραίστηκε ἀξε-
μπερδευτῆ (μὲ τόσες καὶ τόσες ὑπαναδρομίες, τριάντα τόσα χρόνια!) —
χωρὶς καμμιά ἐξώτερη τῆς φύσης καὶ τῆς ἀλήθειας της «ἀναδομικὴ»
ἐπέμβαση, πὸ βρῆκα πῶς πολλὰ θ' ἀλλοίωνε καὶ περσότερα θὰ θυσία-
ζε στὴ ματαιόδοξη ἐπιδιώξη μιᾶς ἐπιφατικῆς «ἐνότητας», ὄχι μόνον μὴ
ἐνδιαφέρουσας καθαυτῆς, ἀλλὰ κυρίως. δίχως ἀντίκρουσμα στὰ ἴδια τὰ
τόσο ἐτεροειδῆ, κ' ἐτερογενῆ; κείμενα καὶ ἀποσπάσματα διαφορώτατων
καὶ χρονικὰ (δηλαδή ἱστορικὰ) διαφερόμενων στοχαστῶν.

IV

Μὲ τὸν καιρό, ἡ μελέτη μου ἔπαιρνε μέσα μου καὶ ἄλλη γεύση...
Τέλος ἔφτασα νὰ σκέφτωμαι ὡς καὶ θρησκὰ γιὰ τοὺς Προσωκρατικούς!
Θρησκὰ ἓνας ἄθεος;.. Μὰ ναι, ἂν γιὰ «θεό» καὶ πίστη σὲ «ὑπερ-
βατικὰ» δὲν πρόκειται — καὶ δ ἐ ν π ρ ὀ κ ε ι τ α ι, στοὺς ρωμαλεώτε-
ρους, ἕτι καὶ ἂν θέλῃ νὰ λέῃ ὁ Jaeger²⁷, πὸν παλεύει, σώνει καὶ καλά,

27 *A la naissance de la Theologie - Essai sur les Présocratiques* Les éditions du cerf Paris '66 Μετάφραση ἀπ' τὰ γερμανικά (*Die Theologie der fruhengriechischen Denker* Kohlhammer Verlag. Stuttgart '53 Πρωταβγήκε ἀγγλι-
κά. *The Theology of the early Greek Philosophers* Oxford University Press '47.)

νά τοὺς σερβίρη, περίπου, θεολογοῦντας (κατὰ τὴν προκατατεθειμένη γραμμὴ τοῦ ἱεροῦ Ἀύγουστίνου, καὶ στοιχῶντας συντηρητικὰ στὶς θέσεις τοῦ παραδοσιακοῦ «Εὐσεβισμού» καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας) — παρὰ γιὰ προσήλωσιν στὸ ἄκουσμα καὶ ἀντίκρουσμα τοῦ Κόσμου ὡς ἐν ὄσ, καὶ ἄρα ὡς καὶ γιὰ μορφὴς ἀγίων — «ὡς ἀγίων» (: als ob ἁγίων) ναί! — ποὺ προσηλώθηκαν π ρ ῶ τ ο ι, καὶ σ π ε ρ μ α τ ι κ ἄ μ ἐ τ ὸν ἱερατικό τους λόγο (κάθε «ιερατεῖο», ὅμως, ὄχι καὶ ἀναγκαῖα «θεολογικόν») στὸ ἄκουσμα καὶ ἀντίκρουσμα τοῦ Κόσμου ὡς Ἐν ὄς! (Δέν εἶν' ἄλλο οἱ ὄπιοι ἄγιοι, ὅποιας θρησκείας, γιὰ μένα· καὶ ἄσχετα μὲ τὸ πῶς βλέπει τὸ «ποίμνιό» τους τὴν ἀγιοσύνη καθενὸς τους, ἢ καὶ τὴν ἀγιοσύνη ἐν γένει τὰ «ποίμνια») ὄλων τῶν πιστῶν ἀνὰ τοὺς αἰῶνες.)

Ἔτσι, λοιπόν, (γιατί ὁ ἱερός Ἡσαΐας ἢ Ἄγγουστίνος ἢ ὄπιοις;) ἔφτασα ν' ἀναρωτιέμαι, (καὶ ὄχι καὶ ὁ ἱερός μου Ἡράκλειτος, Παρμενίδης, Δημόκριτος ἢ Ἰπποκράτης;..)

Ὡς ἐκεῖ!.. Καὶ πῶς ὄχι Βίβλος; Δικιά μας Βίβλος, ἑλληνική!.. Καὶ μὲ τὴν αἰσθησιμὴ δυνατὴ: πῶς ξένα, τραυτικά, τρύπωσαν ἐπὶ χιλιετίες σπῆτι μου — ἔστω, ναί, καὶ πατριωτισμός (ἂν μοῦ συμβαίη!) — καὶ φάγαν τοὺς δικούς μου λάρητες, ζετρύπωσαν ἀπὸ τὰ μάτια τῶν ἀγαλμάτων μου τὰ μοχθηρὰ τους ἄλλα μάτια καὶ μὲ κοιτάζου ν ξένο οἱ ξένοι μὲς στὸ ἴδιο μου τὸ σπῆτι, κηδεύοντάς με σὰν ἀνάξιο τῆς κληρονομίᾳς νεκροῦ!..

Θέλησα νὰ τὰ διώξω τὰ στοιχεῖά ποὺ μὲ ξενώνουν — καὶ αὐτὸ εἶν' οἱ Προσωκρατικοί μου, καθὼς προσπάθησα νὰ τοὺς οἰκειωθῶ. Θέλησα νὰ σύρω τὴν κραυγὴ τῆς ρίζας μου²⁸, νὰ ξαναψυθῆ διάτορη, κυρίαρχη μὲς στὸ σπῆτι, νὰ ξαναβεβαιωθῶ πῶς εἶναι σ π ῆ τ ι, σ π ῆ τ ι μου ἂ κ ὀ μ α, ὄχι ρέπειοι τοῖχοι ὄλα μας, συντρίμια καταφαγωμένα!..

Ἀὐτὸ θέλησαν, νιώθω, καὶ ὄλ' οἱ καλοὶ ποιητές μας, οἱ δημιουργοί μας οἱ γνήσιοι. τὰ ξένα μάτια εἶδαν, νὰ τοὺς κοιτᾶνε ξένους μὲς στὸ ἴδιο μας τὸ σπῆτι — καὶ γύρεψαν νὰ ξυπνήσουν, νὰ ξυπνήσουμ' ὄλοι!

Μὰ δέν ξυπνάμε — κ' εἶναι τ' ἀντίτιμο»· τριάκοντ' ἀργύρια ποὺ προδώσαμε τὶς ρίζες, τὶς χάσαμε, τὶς θάψαμε, τὶς ξεχάσαμε! Οἱ θεοὶ φύγαν, πετάξανε... — καὶ ἄξαφνα ὁ Καιρὸς αὐτός, ὅστερ' ἀπ' τὸ Μεσαίωνα: οἱ ἀλήθεια ξένοι, αὐτοὶ νὰ μᾶς πληροφοροῦν (ἰταλοὶ, γερμανοὶ, γάλ-

28 Ὁ ἐλέφας, ἀναφέρουν Ἰνδοί, ὅπου καὶ νάχη φτάσει, ὅσοδῆποτε μακρὰ ἀπ' τὸ σπῆτι, ἂν καβάλλα του σκύψῃ καὶ σύρῃ μὲς στ' ἀφτί του τὴν κραυγὴ τοῦ ἀφέντη — ποὺ τοῦχουν μαθημένη ἀπὸ μικροῦ, καὶ πολὺ σπάνια βέβαια τὴ χρησιμοποιοῦν (ποτέ γιὰ ψέμμα ἢ γιὰ γούστο) — στρέφεται καὶ τραβάει ὄλοισα πίσω στὸ παχὺ του, μὴν παρεκκλίνοντας, ὅ,τι καὶ ἂν βρῆ μπροστά του (σπίτια, δέντρα, ζουγκλα, ἐμπόδια κάθε λογῆς), παρὰ γκρεμίζοντας, λακπατώντας, ἰσοπεδώνοντας κάτω του τὸ πᾶν, ἀνοίγει δρόμο ἰδανικά εὐθύ γιὰ τὸ σπῆτι! Ἔτσι, ἡ κραυγὴ αὐτὴ σὲ φέρνει πάντα πίσω, στὴ βάση σου, ἂν ὁ ἐλέφας εἶναι δικός σου, καὶ τοῦ μιλάς ἀληθινὰ, βρισκόμενος σ' ἀνάγκη, καὶ τοῦ γυρέψῃς ἄμεση ἐπιστροφὴ σ' τὸ δικό σου! [Οἱ ὄροι αὐτοὶ — ἀληθινὰ, καὶ βρισκόμενος σ' ἀνάγκη, καὶ ἄμεση ἐπιστροφὴ στὸ δικό μας, μαζὶ μὲ τὴν ἀπόλυτη πιστότητα τοῦ τίμου ζώου σ' ὅ,τι τοῦ χάραξαν στὸ πρωτόδημητο, κάποτε, γιὰ κάθε κρίσιμη ὥρα — δέ μοῦ δίνονταν καλύτερα καὶ προσφύστερα ἀπ' ὅσο μὲς ἀπ' αὐτὸ τὸ ἰνδικό, πούχω διαβάσει μικρός, σὲ παιδικὸ βιβλίο (καὶ ποὺ δέ θυμᾶμαι πιά παρὰ τὸν τίτλο του. Ὁ ἐλέφας Καρὶ).]

λοι, ἄγγλοι, ὀλλανδοί), αὐτοὶ νὰ μᾶς ξεθάβουν τὶς ἀπαρνημένες ρίζες, κ' ἐμεῖς ἀνέκφραστοι, βουβοί, χωρὶς τὴ λαλιά μας (μὲ τὴ λαλιά ναί, τὴν ἴδια, μὰ μὴ μπορῶντας κι αὐτὴ νὰ τὴν ἀρθρώσουμε ἀκέρια, ἀπ' τὴν ἀρχή ὡς τὸ τέλος, στὸ στόμα τὸ ἴδιο, π' ἀκόμα τὴ μιλάη, καὶ σὲ δαύτη νιώθει καὶ νοεῖ, μὰ τὴ λησμονάει, ἀπ' ὅλα ἐξαρθρωμένο, καὶ τὴν ἀκούει σὰν ξένη τὴ δικιά του) σὰ στὸν πιὸ φριχτόν ἐφιάλητ!.. Μὰ νὰ ξυπνήσουμε λοιπόν, νὰ ξυπνήσομε, τὸν πρῶτο στυλο τοῦ σπιτιοῦ ἀγκαλιάζοντας στὸ πηχτό σκοτάδι, τὸν οἰκεῖο, τὸ γνώριμο, τὸ συστατικό κ' ἐπαναστατικό μας, πού τὸν κατοικοῦν, τὸν ἄξονα, ὅλοι οἱ λάρητές μας οἱ πανάρχαιοι, κ' ἔτσι βάσταξε τὸ σκάφος ὅλο χτισμένο πάνω του, νὰ τρίζῃ ὀλοζώντανο καθὼς ἔσκιζε τοὺς αἰῶνες, μ' ὄλο τὸ στερέωμα σταθερὸ ψηλά, φιλικὸ καὶ στὸ ἄγνωστο!..

Αὐτὸ εἶναι τὸ κίνητρο.

Παράλογο, σὰν ὅλα τὰ κίνητρα· ἀξιωματικό, σὰν ὅλα τὰ πρωθόρμητα· θρησκο, σὰν ὅλα τ' αὐτοβέβαια, τ' αὐταπόδειχτα, τὰ ὑπαρξιακά, πέρ' ἀπ' ὅποιες «ἀποδείξεις», «ἐπενδύσεις», «ὀπλισμούς» κ' «ἐπιχειρήματα» καὶ κείμενα καὶ «τεκμήρια».

V

Τώρα, γιατί μόνο Προσωκρατικοί, κι ὄχι κι ὁ Πλάτων — ὄχι ὁ Πλάτων; — κ' οἱ Νεοπλατωνικοί, κι ὁ Πλωτῖνος, κ' οἱ Στωικοί, κ' οἱ Σκεπτικοί, κι ὁ Ὀργύνης, κι ὁ Γεμιστός²⁹, .. Πῶς αὐτὸ τὸ «ὄχι», καὶ πρὸς τί; Ἀπὸ αὐθαίρετη, ἀπλῶς, τομῆ;

Μὰ πρῶτα-πρῶτα ναί, κι ἀπὸ «αὐθαίρετη» - δηλαδὴ τομῆ, ἀκριβῶς. Μεθοδική, σὰν ὅλες τὶς τομές, κι ἀναγκαία, κυρίως, γι' ἀντιμετώπιση τῆς ἀδυναμίας ν' ἀντικρουστοῦν ὄλοι, νὰ ὑπαχθῶν ὅλα σ' ἓνα. Πῶς, ἀφοῦ κ' ἓνα δὲν εἶναι — πολλὰ εἶναι, καὶ διάφορα, καὶ διαφοροῦνται —, μὰ καὶ τὸ ἓνα, ἐξ ἄλλου, πού συνιστοῦν (κι ἀποσυνιστοῦν ὀλοένα), πού πολιορκοῦν (κι ὄλο «πέφτουν», ποτὲ δὲν «ἐκπορθοῦν»), μ' ὄλο πού τὸ διελαύνουν), εἶναι πάμπλου, εἶναι τὸ ὄλο!

29 Εἶχε γνώση τῶν θέσεων τοῦ Γεμιστοῦ ὁ Νίτσε, Θάπρεπε κάποτε νὰ ἐρευνηθῆ, γιὰ τὴν ἰσχυρὴ παραλληλία στὶς ἀντιχριστιανικὲς ροπὲς καὶ τὸ «ζωροαστρικὸ πρότυπο» Μὰ νὲ ἀνεξάρτητα, τὸ σπουδαῖο ἔργο κ' οἱ φανατικὰ συκοφαντημένες ἀπ' τὴν Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξο ἀπόψεις τοῦ Γεμιστοῦ (περίπου ὅτι τῶν Ἑλλήνων μᾶς ἔφταν' ὁ Πλάτων κι ὁ Πλατωνισμὸς, ἐνῶ ὁ Χριστιανισμὸς μᾶς ἐβλάψε, συντελῶντας στὸ βαθύτερο ἀφελλῆνισμὸ μας κ λ, κι ὅτι λαμπρὰ μπορούσε νὰ στηθῆ ἐδῶ ἓνας καθουτὸ ἑλλαδικὸς πολιτισμὸς κ ἄ) — θέσεις πού εὐφύεστατα καὶ πολιτικώτατα συνέλαβαν τὴν ἱστορικὴ προσφορότητα καὶ γονιμότητά τους οἱ ἡγεμόνες τοῦ Μυστρά, καὶ γι' αὐτὸ στήριξαν ἔτσι τὸν ἐμπνευσμένο φορέα τους, περιβάλλοντάς τον μὲ τί αἰγλή καὶ κύρος, μὲς στὴ μικρὴ πελοποννησιακὴ βασιλεύουσα μιᾶς ὀλότελα δικιᾶς μας ἀναγέννησης (πού θάταν δυνατό καὶ νάχε προχωρήσει, καὶ νάδινε ὄλωσ ἄλλο, κοὶ στερεώτερο, καὶ ποιοτικώτερο ἴσως, νεοελληνικὸ ἀνάπτυγμα) — ὄλ' αὐτὰ πρέπει νὰ μελετηθοῦν, κάποτε, μ' ἀνορθόδοξο πνεῦμα, σύγχρονο κι ἀπελευθερωμένο, νὰ ξεκαθριστοῦν καὶ ν' ἀναδειχτοῦν, νὰ φωτιστοῦν σωστά, κι ὄχι μόνου γιὰ τὸ καθουτὸ θεωρητικὸ-ἱστορικὸ ἐνδιαφέρον, παρὰ καὶ γιὰτι μπορεῖ (τί τ' ἀποκλείει,) ριζικὰ νὰ τὰ χρειαστῆ ἓνα ὄλωσ ἄλλο μέλλον μας, πού δὲ θάν' ἀπλῶς «ἐκπορθῆ» τέτοιου πενιχροῦ καὶ τρισάθλιου παρόντος

Κ' έπειτα, υπάρχει ένα κώνειο έδω - όπως ένας σταυρός εκεί. "Ένα κώνειο, ένας σταυρός, πού γεννά κρίσιμο, αυτόματα χωριστικό *υδάτων*, τó έρώτημα: «Πώς αυτό, Πώς ως έδω;»

Δέν είν' ένας λόγος είν' ένας θάνατος! Τό κώνειο, ó σταυρός: άξαφνα, στó μέσο ενός κόσμου, ένας θάνατος — προσωπικός, άναμφισβήτητος, αίματηρός *αίματος άληθινοϋ*, καφτού στά μάτια ακόμα αιώνων — για όλα μαζί τά προγενέστερα *λόγια έλων!*

Είναί μια κρίση, μιá πράξη... Είν' ή Φιλοσοφία ή ίδια - ή πεμπουσία της. τó φτάσιμο κ' ή δοκιμή της, ή σκέψη πού κινεί! Κι όχι σέ τυχαία πράξη, άσημαντη, παρά σέ όριστική, καιρία: σημάδι — πάνω στήν καρδιά ενός κόσμου — σταυροϋ, θάνατου!

"Όποτε τó ξαναγγίξης, καίει! "Όπως και νά τó ξαναδής, πιστός ή άπιστος, πάλλεται αϋτοϋ ή μηγγμένη ρομφαία πάντα: στήν καρδιά!..

Τρόπαιον, έλεγαν οί άρχαίοι: τρόπαιον αϋτοϋ όπου ή μάχη *ετράπη*, ή κρίση *ετρέφθη*, *έγειρε* — κατά δώ τοϋ λóφου ή κατά κεί τοϋ άκρου (θέλεις και τοϋ φαλακροϋ; τοϋ κρανίου τόπου; οί όροι, βλέπεις, τηροϋνται, άπ' Αθηνών μέχρις Ιερουσαλήμ, άναλλοίωτοι, σά νά πρόκειται για τόν ίδιο μϋθο, άφοϋ τó ίδιο είναι τó θέμα, τó πανανθρώπινο κ' ύπεριστορικό) — κ' οί (έχθροί *ετράπησαν*, έφυγαν, ντρέπονται *έκτοτε!* "Όπως ντρέπεται ό Ιούδας και κρεμιέται - κι οϋτε *σική ξηραμένη* νά τόν βαστάξή· όπως ή Πολιτεία ήλη - κι άποσυνιστάται όριστικά, διασπάται, γκρεμιζεται· όπως τó *Νεϊκος*³⁰ *έρχεται*, καταφτάνει *μινόμενο*³⁰, και *πίσυνους*³⁰ *σέρνει*, σκόνη πίσω του, τούς φονείς τοϋ *Σφαίρου*³¹, τούς σταυρωτῆδες, τούς κωνειαστές, και τούς άθλιους (κόσμους) τους!..

Είναι λοιπόν τομή· *μάχαιρα*³²! Κ' είναι, φυσικά, και μεθοδική: τάσσοσα, *όρίζουσα*. Δίχως διόλου, έξ άλλου, νά σημαίνη — όπως τόθελ' ό Νίτσε (παρακμία θεωρώντας τó Σωκράτη, και τόν Πλάτωνα *όλάκερο*) — πώς για ποιό άλλο πρόκειται, έπέκεινα ή πρότερα. (Ποτέ, άλλωστε, ποιό δέν αλλάζει, παρά βραδύτατα και βύθια. Καθώς δά είναι πάντα κάθε ποιό ιδιούστατο, και τά όριά του δέν ξεκαθαρίζονται - σ τ ό "Όλο ποιεΐται!..)

VI

Τί ριζιμιό λιθάρι ό Νίτσε, στήν καρδιά τῆς οϋσιαστικῆς φιλολογικῆς *έπιστήμης* - κι ως προσπεροϋν τώρα τις εύκολες «κρίσεις» τῆς γαλλίδας Μπιανκι (πού προλογίζει τῆ *Γέννηση τῆς Φιλοσοφίας* στα χρόνια τῆς *έλληνικῆς Τραγωδίας*²⁶) όσοι δέν εύτυχήσουν ν' *άποφύγουν* αϋτό τó από δεύτερο χέρι συνουθύλευμα, και νά γευτοϋν, πρωτοχάραχτα, στή

30 Έμπεδοκλῆς, D₁ 358 8. 31 Σφαίρος στόν Έμπεδοκλή· D₁ 318 19, 320 3, 324 3-4 10, 326 4 και 32 - 327 3 Βλ και στόν λαμπρό Έμπεδοκλή τοϋ Ρομαίν Ρολλάν, μτφρ Τέκη Μπαρλά, Αθ '44 32 *Όκ ήλθον βαλείν ειρήνην* αλλά *μάχαιραν* (Ματ 10 34)

γλῶσσα του τὰ ἴδια τὰ ἐμπνευσμένα κείμενά του, μὲ ὄλες τὶς ρωμολέες σκέψεις του καὶ σημειώσεις γιὰ τοὺς Προσωκρατικούς, σκόρπιες, ὅπως ἔγραφονταν ἐκρηκτικὰ καὶ λάμπουνε πετράδια ἀτίμητης ἀρχαιογνωσίας, ψίχας ὄχι γράμματος, στοὺς διάφορους τόμους τῶν καταλοίπων του. Ὁ αἰάντας αὐτός, κι ὅταν ἀκόμα «υπερβάλλῃ» — κι «ἀδικῆ» (ἓνα Σωκράτη ἢ ἓνα Χριστό, λ.χ.) καὶ κεραυνῶνῃ καὶ κυλάῃ κοτρόνια κατὰ μεγίστων ἀπὸ τὸ ὕψος του (τὸ δικό του ὕψος, ὄχι τὸ δικό μας βύθος!) — Νίτσε μένει καὶ μέγεθος ἔχει πρῶτο, μὲ φτερά γιγάντια, πού πάντ' ἀνασηκῶνουν ὄλο του τὸ βᾶρος, κι ἀπὸ κατολισθήσεις σὲ τρίσβαθα! Ἐνῶ οἱ ὄχθοι καὶ ὀλίγο ἐπικριτές του, ἀκόμα καὶ μὲ «ἀδικιο» — τόσοδᾶ, ὅταν ἔχουν (ἄν τόχουνε καὶ δαῦτο) — ποῦ νάβρουν οἱ ἀλαφροὶ τὸ βᾶρος του, κι ὅπου φτάνει αὐτός, ἔστω καὶ κατακυλῶντας, νάφταναν καὶ λόγου τους, νὰ βᾶθαιναν, νὰ χάραζαν, νὰ γονιμοποιοῦσαν (ἔστω κι «ἀντίθετα» τάχα) καιροὺς καὶ συνειδήσεις!..

Λοιπόν, μ' ὅσα κι ἂν τοῦ «καταλόγισε» — καθὼς δὲ καὶ γιὰ τὴ *Γένεση τῆς Τραγωδίας* — ἢ «αὐστηρὰ φιλολογικῆ» κριτικῆ, κι ὄχι καμιᾶς Μπιανκί (στὰ σοβαρὰ τώρα;) παρὰ ποιῶν, καὶ τί ὀπλισμένων πράγματι — μὲ τὴν ἀρματωσιὰ ἐνὸς Βιλαμόβιτς (κολοσσοῦ), καὶ μὲ τόση οὐσιαστικότητά ἐξ ἄλλου (ἄσχετο ἂν ἐναντιόδρομη) — ὁ φλεγόμενος Νίτσε δίνει μιὰ κλωτσιὰ καὶ οἰακίζει ἀκόμα γενναίᾳ τὴν εὐρωπαϊκὴ σκέψη καὶ Φιλολαγία, δείχνοντας εἰδικώτερα — μὲ τομὲς ὡς τὸ μεδούλι, πέρ' ἀπὸ συγκεκριμένα γράμματα καὶ τυπικὰ «σωστὲς ἐκδοχῆς» χωριῶν, ρήσεων, θέσεων — πῶς νὰ εἶ, τὸ κέντρο βάρους, ὁ ἄξονας, ἡ ριζικὴ δομὴ καὶ προβληματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας πρέπει ν' ἀνιχνεύεται κεῖ, στὴν αὐγὴ τῆς, ὅπου πρωτολαβαίνει ἐξ ἀνατολῶν τὸ φῶς: στὴν πρώτη ὄραση — ἐνὸς Ἡράκλειτου, ἐνὸς Ζήνωνα, ἐνὸς Παρμενίδη, ἐνὸς Ἐμπεδοκλῆ, ἐνὸς Δημόκριτου — μιᾶς Εὐρώπης-βρέφους ἀλλ' ἡράκλειας ἤδη, πούναι πυρηνικὰ κ' ἡ νέα πάλι ὄραση τοῦ ἐσχάτου αἰῶνος τῆς: αὐτοῦ, τοῦ δικοῦ μας!

Τὸ ἔργο τοῦ Νίτσε δὲν κρίνεται — δὲν μπορεῖ νὰ κριθῆ — ἀπὸ δασκάλους τοῦ γράμματος, κι ἀπ' τὸ ἂν (ἢ ὄχι) «διατείνῃ» ἢ «παρακομίζῃ» τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ «δικό του»! Αὐτό ἔλειψε, ὁ Νίτσε νὰ μὴν ὑπερτείνῃ καὶ νὰ μὴν ὑπερκομίζῃ σπουδαιότατα, σ' αὐτόν ἢ σ' ἐκεῖνο τὸν προσωκρατικὸ πού ἐπανεμψυχώνει, ξαναπυρώνει στὴ δικιά του φλόγα κ' ἐμβληματίζει ἄστρο σὲ ρομφαία ἐκεῖ κατὰψήλα! Μὰ καὶ «αδιατείνει», βεβαιότατα, καὶ καλὰ κάνει· καὶ πάμπολλα «παρακομίζει», ἀνοίγοντας μάτια στὰ ἐντασιακώτατα, ὄχι στὰ ἡπια καὶ χαμηλόθωρα, πρὸς νῆα δημιουργία τοῦ χόσμου, ἀσφαλῶς, πού μακάρι μάλιστα νὰ βόηθαγαγ, ὡς κ' οἱ στενοί, κ' οἱ δάσκαλοι, δίνοντας ἓνα χέρι (στὸ γράμμα του ἔστω) ἢ, καλύτερα, σπαλίνοντας — καὶ στοχαζόμενοι κάποτε!..

VII

Στὴν τελευταία τώρα ἐπεξεργασία τῆς μελέτης μου — ὅσης εἶχε μὲ τὰ χρόνια συγκομιστῆ — ἀκολούθησα τὴ γραμμὴ: ἄλλο βιβλίο νὰ μὴ χρειάζεταιαι στὸν ἀναγνώστη, καὶ κείμενο ἀρχαίο νὰ μὴν περιέχεται

δίχως και να μεταφράζεται, είτε άμέσως, δίπλα, είτε όπωσδήποτε κάπου κοντά κ' εύκολόβρετα "Έτσι κ' εκείνος πού κανένα σχετικό βιβλίο δέν έχει, και καμμιά έκδοση κειμένου, να μὴν εμποδίζεται στην παρακολούθηση - έντελώς ανεξάρτητα άπ' ό,τι άλλο.

Οί ύποσημειώσεις - φοβερή όδύσεια! Έκει άνοίγανε τὰ περσότερα πηγάδια, κ' έχαιναν! Τέλος, ένα γραφτό, διαρκώς, κύλαγε άποπάνω, κι άλλο βόγγαγε άποκάτω - ύπόγειο και πιό άσυμμάζευτο! Κ' ένώ τὸ άπάνω ήταν «γενικώτερης», να πούμε, «έποπτείας», όλοένα - κι όποτε τοῦ κáπνιζε - γίνονταν και τὸ κάτω «γενικότερης έποπτείας», μόνο ξεκινώντας αυτό άπό «ειδικότερες», κατ' άρχήν, αναλύσεις, πού δέν τὸ έμποδίζαν όμως γοργά ν' ανάγεται - και κάποτε γοργώτερα (έξαρτιότητα άπ' τὸ θέμα, ἢ κι άπ' τὴν άλλη διάσταση πούπαιρνε μέσα μου) - σ' έποπτικώτερες συνθέσεις.

Τί θά γινόνταν ;.. Ποιό ρεύμα θ' άκολουθοῦσε κανείς ;..

Σὰ να βρέθηκες, άπό τόπους άνυδρους, σέ χώρα όπου ποτάμια πλούσια κι άλλεπάλληλα κι όποιο πρώτο άπαντᾶς μπρός σου, «α ὗ τ ὄν» λές «ὸ κορμός, ὸ πτόταμος!» Μά να και τ' άλλο άπανωτὰ παραπέρα, και τὸ παράλλο πιό ὀρμητικό, και τὸ πιό κάτω πιό βαθύ, πιό πλατύ - πιό άργαρο άλλοι τὸ νερό! "Έεε, τί γίνεται! "Η χώρα ὄλη διαρρέεται σπάταλα, άφειδώλευτα, άκατάσχετα! "Ολ' εἶναι βυθισμένη στίς Πηγές, κι άπό παντοῦ άναβρῦζει λάλον ὕδαρ!

Τί τὸ ακύριο», τότε, και τί τὸ «δευτερευόν», τὸ «βοηθητικό»; "Ολα κυριώτατα κι άλληλοβοηθητικώτατα! Μαζί, κ' έναμιλλα, ποιό βαθύτερα και σφοδρώτερα σέ ρουφάει στή δικιά του δίνη κι άπ' τὴ δικιά του σέ ὄλες ;.. (Σάν κάποια τέτοια περιγραφή νάχω κάποτε διαβάσει - ἢ τὴν έχω φανταστῆ; - πώς ὸ Μεγαλέξαντρος βρέθηκε σέ τέτοια χώρα, εκεί στὸ τέρμα του, στοὺς παραπόταμους τοῦ Ἴνδοῦ, κ' ἦταν άμέτρητα τὰ πλοκάμια κ' οἱ κατάδροσες φλέβες τοῦ νεροῦ, μέ σέ τερατώδη κι ὀργιαστική χλωρίδα πρωτόγνωρη, και διάβαιναν ὄλο ρέματα, παράκαμπία καταρράχτες, ξάτμιζαν τὰ πάντα γύρα τους δρόσο αἰώνια κ' εύλογία μιᾶς άρδευσης ανεξάντλητης, π' ὄλοφάνερα ἦταν πρώταρχη κι άπ' τοὺς θεοὺς κατευθεῖαν στελλόμενη στην τρισαγαπημένη τους γῆ τῆς «έδεμικῆς» ζωῆς! . Και γι' α ὗ τ ὸ σταμάτησε!.. Α ὗ τ ὸ θεώρησε «σημεῖο» πράγματι θεικό, πώς ἔ π ρ ε π ε ν ἄ σ τ α θ ἦ, να μὴν μπῆ και καταποντιστῆ παραπέρα στή λασύτατη κι άναβρῦζουσα ἔτσι τόσα ὕδατα μυθοφόρα μ ἦ τ ρ α τ ο ὕ κ ὸ σ μ ο υ !.)

Τέλος, τὸ πῆρα άπόφαση κ' έπαψα να διακρίνω «σημαντικά» και «λιγώτερο σημαντικά». "Ολα έξισώθηκαν στὸ νοῦ μου, κι άπλώθηκαν πέλαος³³ άπέραστο, ταραχμένο, άείρροο κι άσίγαστο .

"Ολα τ' άνέβασα πάνω : κείμενο! Κ' ύποσημειώσεις άφησα ὅσο μποροῦσα λιγώτερες - ἢ τις άπλῶς παραπεμπτικές. ["Άλλο πού, συχνά, μέσα στην παραπομπή (ἢ συνδυασμένες παραπομπές) ἐγκλείεται κρίση. Αὐτές όμως θά τις βροῦν ὅσοι ἐλέγξουν κι ὄλες τις παραπομπές - ὅπως εἶναι δὰ και τὸ πιό σωστὸ γιὰ κάθε πλήρη μελέτη.]

33 Δεῖται γὰρ δηλοῦν κολυμβητοῦ. (Κατὰ τὸ γνωστὸ τοῦ Κράτητος, ἐν D₁ 142 16)

Προλόγους και «είσαγωγικά» πολλά έγγραφα. Στο τέλος, κι αυτά ενώνονταν με το κύριο σώμα, κρατώντας το καθένα κι από κάτι το ουσιαστικό... Ποιό μπάζει σε ποιό ; . "Όλα μπάζουν κι όλα βγάζουν, τὰ μὲν στὰ δὲ (καὶ πάλι μπρός, καὶ πάλι πίσω) ἀγκαλιὰ ὅμως καὶ τὸ καθένα : μοναδικό, ἀνεπανάληπτο, ἀπροσπέλαστο ἀπ' ὅποιου ἄλλου τὸ δρόμο.

Δὲν εὕρισκα τίποτα εὐθύτερο, καὶ τ' ἀρίθμησα ὅλα σὰν παραγράφους, ὅπως τίς βλέπετε, κατὰ ὀμάδες ἐποχῶν διαφορῶν ὅπου γράφτηκαν ἢ ξαναδουλεύτηκαν κάποιες τους ὅλες μαζί ξανά.

Ἐπιτέλους, πίνακες σχεδιάζω νὰ δένουν τὸ ὅλο, ποὺ θὰ δώσουν στὸ κάθετὶ σωστὴ θέση καὶ συσχέτιση. Τοῦτο εἶναι κ' ἡ μόνη μὴ βλάπτουσα τὴν οὐσία *συστηματικὴ*. Κάθε προσύστημα καὶ προδιαγραφή — ἀκόμα κ' ἔνας τίτλος, ἕνας ὑπότιτλος — δεσμεύουν ἢ στραγγαλιίζουν πολλές φορές τὴν ἀνετη σκέψη, τὴ «φυσικὴ» κι ἀνοιχτὴ πρὸς ὅλα σπουδῆ. Φτάνουν οἱ οὐσιαστικὲς δυσκολίες - βουνά! Δέ θὰ προσθέτω ἐγὼ κι ἄλλες, γιὰ λόγους «τάξεως» ἢ «συμμορφώσεως» μ' αὐτὸν ἢ μ' ἐκεῖνον τὸν κανόνα ἐπιφανείας - ποὺ τί τ' ὀργανικὸ ἀντιπροσωπεύει ; "Ἄν πάλι ναί, θὰ προκύψῃ θάν' οὐσία τότε καὶ μορφή εἶναι. Κ' ἐδῶ εἴμαστε, ὡς τὸ τέλος. Καμμιά προδέσμευση, οὔτε στὴν ἴδια μας τὴ σκέψη, ἀφοῦ πάντως ἐν χρόνῳ ποιεῖται κι ὁ χρόνος δὲν δεσμεύει οὐσία.

Ζήτημα ἀν ἐλευθερος — ἀπόλυτα — πλὴν κανεῖς σὲ τέτοιον πόντο.

"Ὅχι καὶ στὰ σίδερα!

Λοιπόν, ἄς πλεύσουμε - ὅσο πιὸ ἐλευθερωμένοι, πιὸ «μαζί» μὲ τὸ

"Ὅλο, στὴν πιὸ πυρηνικὴ του οὐσία.

Νά γιατί ἄ ν α ρ χ ο ς προπάντων ὁ στοχαστὴς.

VIII

"Ὅπως εἶναι βιβλίον παίρνει κανεῖς ἀκριβὴ συντροφία του — σὲ φυλακὴ, σ' ἐξορία, σ' ἀσκητεῖα οὐσίας — ἔτσι βίβλο θεωρῶ τοὺς Προσωκρατικούς, κι ὁρμάω ξανά μαζί τους στὰ παγωμένα νάματα τῆς πολυ νεότητάς μου, καθὼς ὅταν ἄξαφνα σπρωγμένος, στὴν ἐκρηξὴ τοῦ αἵωνα, ἀπ' τὸν πατέρα μου, πρωτοβουτοῦσα στὶς ἀστέρεινες Πηγές μας!

... "ὦ, πρῶταρχα Νερά κι Αὐγὴ ἀβασίλευτη! Ξαναδωρῆστε τὴν Πρωθορησια!.. Πίσω ἀνασαίνει με γ ἄ λ η χ λ ω ρ ἰ δ α... "Ὅσοι ἔχουν τὰ βράγχια θ' ἀντλήσουν μέλι!

Σκοπὸς δὲν εἶν' ἡ «σοφία»· ἀλλὰ διψήσας, λέει, ὁ Φερεκύδης, κ' ἐκ φρέατος ἀ ν ι μ ῆ σ α ς, καὶ πῶν, σ ε ι σ μ ὄ ν προεῖπε!..

Τέτοια νάματα!

Συχνὰ σκοτεινά... — μὲ π ο ἶ η σ η ψαύεις... Κι ὥστόσο ἡ αἴσθησις: πὼς ὄ γ κ ο ι παραστέκουν, σιωπηλοί, ἐνὸς κόσμου ὁ ρ ο θ ε τ η μ ἔ ν ο υ...

Σὲ κοιτοῦν ποὺ εἰσδύεις - ἔντομο τυφλό... Σὲ βοηθοῦν, κάποτε, νὰ διαβῆς - τενάγη ὀλόμαυρα, κρυφὰ παραμερίζοντας... (Στὴ λογικὴ: πολὺ δύσκολα... Στὸ παιδί: ναί, δωρίζοντας!..)

Π ὀ θ ο ς Α ὐ γ ῆ ς μὲ κινεῖ. Καὶ — παράδοξα — πίσω τὴν ἀναζητῶ! 'Ὡς ἀν οἱ δυνάμεις γιὰ κάθε αὐγὴ νὰ βρίσκωνται, ὅλες, στὴν π ρ ὶ τ η αὐγὴ! 'Ὡς ἀν ἡ νύχτα εἶναι μ ἰ α, νῦν καὶ ἀεὶ ἐπανερχόμενη' κ' ἡ αὐγὴ μ ἰ α, ἔξω χρόνου, μὴ κινούμενη!..

Σ ε ι σ μ ό ν προεΐπε... Σ τ έ ρ ε α αντιστύλια ώστίσο κρατούν τὸ στερέωμα...

Στὸ σκοτάδι ψαύω τὰ νεῦρα καὶ τοὺς γόμφους ποὺ β ε β α ι ὠ ν ο υ ν, στὸν κόσμο εἰσδύοντας τῆς μεγάλης χλωρίδας, γυμνός ἀπ' ἀσπίδες — «ἐρείσματα» τῆς «λογικῆς» — μὲ τὰ βράγχια ἐξοιδημένα στ' ἀψὺ ὄξυγόνο...

Κάθε εἰσπνοή: ἐ κ δ ο ρ ᾶ !

Μὰ τὸ μέλι γ λ υ κ ῦ τ α τ ο - γιὰ ζωὴ ὀλάκερη!..

IX

Εἶπα καὶ στὴν ἀρχή: Δέν ξέρω ἂν ἐνδιαφέρῃ κι ἄλλον σπουδῆ τόσο προσωπική - μὰ δέ μὲ νοιάζει. Κι ἂν τὴν προδημοσιεύω τώρα, ἔστω κι ἀτέλειωτη (ἢ καὶ καθαυτό «ἀνάρχιστη», ποὺ τὴ νιώθω, ὀλοένα καὶ πιὸ πολὺ), εἶναι γιὰ νὰ τὴ δῶ σὰν ἄλλος καθαρογραμμμένη νὰ μοῦ τὴν προσφέρῃ, ποὺ τόσο τὴν ἐπιθυμοῦσα νέος· Προσωκρατικούς, ἀπὸ σ η - μ ε ρ ο ῦ, καὶ γιὰ σ η μ ε ρ ο ῦ ς ! Ἀπὸ κυνηγὸ ο ὕ σ ι α ς, καὶ γιὰ στοχαζόμενους: τὰ πάντα τοῦ καιροῦ τους — κ α ἰ τὴ Σκέψη κ α ἰ τὴν Ποίηση (γιατὶ καὶ Ποίηση δά, μεγάλη!), κ α ἰ τὴν ἄλλοτε κ α ἰ τὴ σύγχρονη Προβληματική, τῆς Θεωρίας κ α ἰ τῆς Πράξης [γιατ' εἶναι δά κι ἂν εἶναι Πολιτικὴ καὶ Ἡθικὴ, βαθύτατων τομῶν τῆς συνειδήσεως (μὲ τί «Κάντ-κριτῆ» στὸ τέλος: ἕναν Πλάτωνα!), κ α ἰ τῆς Κοινωνίας: θεμέλια ἀκλόνητα, τόσο τῆς Γνώσεως καὶ τῶν Ἀρχῶν, ὅσο καὶ τῆς Ἀγνωσίας καὶ τῆς Ἀναρχίας (: τῆς πιὸ ἀποστακτικῆς Σοφίας, μὲ τὴν πιὸ ἀπεφθῆ κι ἀδείλιαστη Ἐλευθερία!) — ὄχι τ' ἄχρηστα καὶ τὰ νεκρά, καιρῶν ποὺ πέρασαν καὶ σβῆσαν! Α ὕ τ ο ὕ π ο ὗ ζ ῆ τὴ ρίζα γυρεύοντας, κ ι α ὗ τ ο ὕ π ο ὗ μ ε λ λ ε τ α ι πιὸ ἐναγώνια (καὶ ποῦ, ὡστόσο, μαντικὰ προοιωνίζονταν ἐκεῖνοι, α ὗ τ ο ὕ σ ι ο κ ι ὸ λ α ς, σὲ πυρηνικά κι ἀξονικώτατα - ὄχι «ἀλληγορικό», ἀπλῶς, κι ἀμφισβητήσιμο).

Τέτοιο θέλησα.

Μὰ μπορεῖ, λοιπόν, καὶ γιὰ παιδεῖα νέα, κάποτε, δωμέσα ;.. Ναι. Γιατὶ ὄχι ;.. Φανταστῆτε τὴν· Μὲ τοὺς βασικούς καὶ κινητήριους ἄξονες τῶν ἔτσι σημεριῶν ξανά Προσωκρατικῶν στὴν καρδιά ἐ λ ε υ θ ε ρ ω τ ι κ ῆ ς καλλιέργειας, ποὺ καὶ βαθύτερα, ὀργανικά θὰ συμπορευόνταν μὲ πολὺ πιὸ οὐσιαστικὴ καὶ γόνιμη οἰκείωση τῆς σύγχρονης ἀπελευθερωτικῆς ἐπιστῆμης καὶ τῶν τόσο ἐπαγωγῶν προβληματισμῶν τῆς ! [Ἄνευρο ;. Μπορεῖ. Μόνο τώρα, συνθήκη ἰδανικὴ μοῦ μοιάζει, γιὰ ἔργο ἀσκητείας σ' ἔρμου τόπο ποὺ χαλιέται³⁴, τ' ὅτι ἴσα-ἴσα κανεῖς δέν τὸ ζητάει, δέν τὸ στέργει, δέ βρίσκει πῶς τοῦ λείπει, πῶς θὰ τοῦ χρειάζονταν... (Νάσαι βέβαιος, μοῦ λέει μιὰ φωνή, πῶς ἄλλο ἀπὸ σ π α τ ᾶ λ η, ἀπὸ θ υ σ ῖ α, δέν κάνεις... Κοντὰ στὴν π ο ἰ ῆ σ η ἄρα - στὴν ο ὕ σ ῖ α !.. Κι ἀκούω πάντα τὴ φωνὴ ποὺ μ' ἀσωτεύει, διώχοντας μιὰ ζωὴ ὅσα μ' «οἰκονομᾶνε».)]

34 Σολωμοῦ, Λάμπρος, «Ἡ δέηση τῆς Μαρίας καὶ τὸ ὄραμα τοῦ Λάμπρου (Τὸ ἐσπέρας τῆς Λαμπρῆς)» 4 ᾠδ. Α₁ 709 20

Σκέφτομαι, βαθύτερα, πώς εἶν' ἐπιταγή ὄνειρου. Ὁ Νίτσε στάθηκε σημεῖο γιὰ μένα - κ' εἶν' ἡ προσαγή του, μαζί με τοῦ πατέρα μου, πού μ' ἔτρεφε κι ὄριμο (καθὼς καὶ παιδί, καὶ θαρρῶ καὶ γέρο θὰ με παραδώσει) ἀπ' τ' ἀπτικὸ («Ἀπομεσήμερο») στὴν πύρινη «Αὐγή» τῆς Ἰωνίας! Αὐτοῦ τὸ ἥρακλείτειο αἰὼν παῖς ἐστὶ παίζων πεσσεύων — παιδὸς ἢ βασιληῆ³⁵ τὸ ἰρατιονηελ — κ' ἐκεῖ τοῦ Αἰῶνα τούτου οἱ ρίζες, ὅσο κι ἂν φαίνεται παράξενο, π ρ ο τ ε θ ε ι μ ἔ ν ε ς, στὸν προμηθεϊκώτερο τῶν στοχασμῶν καὶ στὴν πρωτόλοβη ποίηση τῆς εὐρωπαϊκῆς προιστορίας!

Γυρνᾶμε τώρα π ἰ σ ω - στὴ μήτρα πάλι! Στὸ ἀκριβὲς οἰάκισμα³⁶ τῶν Πρωινῶν μας, ὕστερ' ἀπὸ τόση πελαγοδρομία, μὲ δοικὰ ἄθλημα τὸ Νοῦ καὶ τ' Ὀργανό του! Π ἰ σ ω, στὴ Σίβυλλα τῆς προμαντίας, πού φθέγγεται³⁷ ξανά σὰ σήμερα³⁷ μὲ τὴ φωνή μας - σὰν τῶν πῶ «ἐπιστημονικῶν» μας «βεβαιότητων» κ α θ α υ τ ὀ π ι ἄ «ἡ χ ῶ»!³⁸

35 D₁ 162 5-6

36 Διόδωτος, στὸ Διογένη Λαέρτιο IX 12 D₁ 142 17-8, M₁ 311a (9) 6-7

37 Ἀπ' τοῦ Ἡράκλειτου τὸ ἀπόσπασμα γιὰ τὸν ἴδιο του συμβολικὸ λόγος - πού τὸ παραθέτω, ὀλόκληρο, παρακάτω D₁ 172 3-5, M₁ 316a 16-9

38 Παίρνω ἐπιτήδες ἀπὸ ἐφημερίδα τοῦ καιροῦ μας, γιὰτὶ ἱστορικὰ-κοινωνιολογικὰ σημάδια ἔχει τὸ τί κ ο ι ν ἄ βιώνεται σὰν προβληματικὴ τῆς σύγχρονης ἐπιστημονικῆς-θεωρητικῆς συνειδητοποίησης, καὶ μ' ἐνδιαφέρει α ὕ τ ὀ π ρ ω τ ῖ σ τ ω ς ν ἄ δ ε ἴ ξ ω : Βῆμα, φύλλο τῆς 14-2-69 Τὸ Σύμπαν εἶναι ἥρακλειτικόν, ἂν κρινῆ κανεὶς ἀπὸ ἀνακοίνωσιν τοῦ Ἰνστιτούτου Κάρνεγκι ἐπὶ τῶν παρατηρήσεων πού ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μὲ τὸ γιγαντιαῖον τηλεσκόπιον τῶν 508 ἑκατοστομέτρων τοῦ ὄρους Παλόμαρ τῆς Καλιφορνίας Ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Ἰνστιτούτου ἀναφέρει ὅτι αἱ ἐν λόγῳ παρατηρήσεις ἐπιβεβαιῶνουν ὀριστικῶς μίαν παλαιότεραν διαπίστωσιν ὅτι ἡ ἐπεκτατικὴ κίνησις τοῦ Σύμπαντος ἐπιβραδύνεται προοδευτικῶς καὶ μὲ ρυθμὸν δυνάμενον νὰ ὑπολογισθῇ Ἡ ἐπιβεβαίωσις αὐτῆ, προσθέτει ἡ ἀνακοίνωσις, ἀποτελεῖ ἐπιχειρήμα πειστικώτατον ὄχι μόνον ὑπὲρ τῆς θεωρίας ὅτι τὸ ἐπεκτεινόμενον Σύμπαν ἐγεννήθη ἀπὸ μίαν ἀσύλληπτον εἰς ἑκτασιν κοσμογονικὴν ἐκρήξιν, [ἀλλὰ καὶ] ὑπὲρ τῆς ἄλλης (ἐκ πρώτης ὄψεως ἀντιφατικῆς) θεωρίας ὅτι τὸ ἱστορικόν τοῦ Σύμπαντος εἶναι παλαιότερον καὶ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἴδιον τὸ Σύμπαν «Αἱ [] παρατηρήσεις ἐκ τοῦ ὄρους Παλόμαρ καὶ οἱ [] ὑπολογισμοὶ πού ἐστηρίξαμεν ἐπ' [] αὐτῶν», γράφει ἡ ἀνακοίνωσις τοῦ Ἰνστιτούτου, «μὰς δίνουν τὴν εἰκόνα ἐνὸς Σύμπαντος, τὸ ὅποιον ἔχει μὲν ἀρχὴν καὶ τέλος, τοῦ ὁποίου ὅμως παραδόξως ἡ ἀρχὴ δὲν ἀποτελεῖ ἀρχὴν καὶ τὸ τέλος δὲν ἀποτελεῖ τέλος Τὸ Σύμπαν αὐτό, συνεχίζει ἡ ἀνακοίνωσις, εἰς κανονικοὺς κύκλους τῶν 80 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἀλληλοδιαδόχως διαστέλλεται, ὡς ἀποτέλεσμα μιᾶς γιγαντιαίας κοσμογονικῆς ἐκρήξεως, καὶ συστέλλεται, ὑπὸ τὴν ἐπίρρασιν τῶν κοσμικῶν νόμων τῆς βαρύτητος. Ὅταν ὅλη ἡ ὕλη τοῦ Σύμπαντος συγκεντρωθῇ ἐντὸς ἐνὸς κοσμικοῦ πυρῆνος, ἐπέρχεται τότε ἀφάνταστος συμπύκνωσις τῆς, ὥστε προκαλεῖται ἔσωτερικὴ κατάρρευσις τοῦ κοσμικοῦ πυρῆνος, νέα ἐκρήξις καὶ νέα ἐπέκτασις, μὲ πῆληρ ἐπανάληψιν τοῦ ὅλου κύκλου» Οἱ ἀστρονόμοι μάλιστα τοῦ Ἰνστιτούτου ὑπελόγησαν, ὅτι τὸ Σύμπαν, εἰς τὸ ὅποιον ἡμεῖς σήμερον ἀνήκομεν, εἶναι σχετικῶς νέον - ἔχει ἡλικίαν μόλις 11 - 13 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ἀπὸ τότε πού ἐξεργάγη ὁ κοσμογονικὸς του πυρῆν [] Τὴν εἰκόνα αὐτὴν τοῦ παλλομένου αὐτοδιαδεχομένου Σύμπαντος εἶχε συλλάβει ἤδη ὁ [] Ἡράκλειτος πρὸ 2500 ἐτῶν, χωρὶς μαθηματικὰ καὶ τηλεσκοπία τῶν 508 ἑκατοστομέτρων, ὅταν ἔλεγε: «Ὁ κόσμος αὗτος, ὁ ὁποῖος δι' ὅλους εἶναι ὁ αὐτός, δὲν ἐδημιουργήθη ὑπὸ θεοῦ τινος ἢ ἀνθρώπου Ὑπῆρχε πάντοτε, ὑπάρχει καὶ πάντοτε θὰ ὑπάρχῃ - μὴ φωτιὰ αἰωνία, ἡ ὁποία μόνη τῆς ἀναζωογονεῖται, σφάνεται πρὸς ὀρισμένους κανονικοὺς νόμους. Ἀπλώνει καὶ μετὰ πάλιν μαζεύεται, προχωρεῖ καὶ μετὰ πάλιν ὑποχωρεῖ.» [Καὶ βέβαια δὲ χρειάζεται νὰ ὑπογραμμίσω ἐδῶ, πὼς αὐτὰ τὰ

Τί *αἰνικτής*³⁹, συλλήπτωρ τῆς Σχετικότητας⁴⁴, δυόμιση χιλιετίες πρίν, καί τῆς διαλεκτικῆς δομῆς τοῦ Κόσμου — ἀπό ἀλλη-ἀνθύλη), ἐνιαία, διαρκῶς *γνώμενη-ἀπογνώμενη*, ἐλκτικά-ὠστικά *συντεινόμενη-διατεινόμενη*, ἐξ ἧς τὰ πάντα⁴¹ — καί τί Λεύκιππος καί τί Δημόκριτος, ἀτομικοί, δίχως μέσα νά διασπάσουν τίποτε — ξόν ἀπ' τὸ κουκούτσι τὸ ἴδιο τοῦ ὄντος, ἐνορατικά πάμφωτο καί τροχιακό ἐντός τους — καί τί ἐγκέλαδος Ἐμπεδοκλῆς πυρφόρος, τοῦ Παντός συνθέτης, κοσμοποιός, ἀπὸ δίφορο ἔρωτα *Νείκου-Φιλότητος*, μὰ καί τί Παρμενίδης προΑριστοτέλης, τί Ζήνων διαγνωστής σύρριζα τῆς ὀργανικῆς ἀσυμφωνίας τοῦ Νοῦ μὲ ὅτι, *Κίνηση καί Χρόνος καί Καμπύλη καί Ζωή καί Γήνεσθαι* ἐν γένει — ποῦ ἓνα βῆμα ἦταν παραπέρα ὁ Μπάρκλευ καὶ ὁ Χιούμα καὶ ὁ Κάντ καὶ ὁ Μπέρζον, μὰ πῆσανε τρεῖς κόσμοι (κ' εἰκοσι αἰῶνες) γιὰ νὰ τὸ τολμήσουμε! — καί τί Πυθαγόρας, προμηθέας ἀπεφθῆς σοφίας χιλιετιῶν ἀπ' τὰ κράσπεδα τῶν Ἰμαλαίων, τί Ἀναξαγόρας καί Πρωταγόρας, τί θεῖος Ἴπποκράτης, ἀνεκτίμητος, τῆς τελευταίας (σὲ πάμπολλα) σημεριῆς μας λέξις πάλι, στήν πειραματικώτερη, τὴν τεχνικώτατη — κι ὠστόσο, ναι, σ' αὐτή! — τῶν «θετικῶν» ἐπιστημῶν!..

Πῶς εἶδανε; Πῶς βεβαιώθηκαν;.. Πῶς ξεστόμισαν, οἱ Πρωτοχάραγοι, τὰ ἔσχατα, σφυρήλατα μὲ τὰ πρωτεϊκά, στὴ φλογερότερη σύντηξη Ἀνατολῆς καὶ Δύσης;.. Ἐδῶ δὲν εἶχε σβῆσει ἀκόμα ἡ στριγγιά ἀπ' τὴ ρόδα τοῦ Ἀγαμέμνονα στὸ γρανίτη λιονταρίσιας πύλης⁴², δὲν εἶχε ἀκόμα ἀτόλιθος⁴³ καλμάρει, ἀπὸ φουρτούνα ὀδύσσειου Ποσειδῶνα καί τριγμὸ σκαριοῦ στὸ πέλαγο ἄγριων μύθων, μὲ Μόνωπες, μὲ Τρίτωνες, μὲ Λαιστρυγόνες!.. Πῶς; Πῶς; Σὲ ποιά λάμψη ἀπ' ἀστροπελέκια εἶδανε, χωρὶς φακό, χωρὶς σωλήνα, χωρὶς θεοδόλιχο καί καλειδοσκόπιο καί μικροσκόπιο καί νυστέρι καί στήλη ἀπὸ βαρὺ νερό;.. «Θεολογοῦσαν»; («Ὅπως περίπου λέει ὁ Jaeger.²⁷) Μὰ δὲ «θεολογεῖ» κανεῖς, μὲ λόγο ἔτσι σαφῆ, εὐκρινῆ, ξύπνιο, προσδιοριστικώτατο συγκεκριμένων (μ' ἀκρίβεια διαβήτη) καὶ «ἀνυπερβατικό» ξεκάθαρα, θετικώτατο, ἐδραιωμένο ἀκλόνητα, σ' ἐμπεδη αἴσθηση *πραγματικοῦ*, κ' ἐνεπί-

(ἐντός εἰσαγωγικῶν μάλιστα) «φερόμεν» — ἀπ' τοὺς ἀμερικάνους ἢ τοὺς «μεταφραστές» τῆς ἐλληνικῆς μας ἐφημερίδας (τρέχα γύρευε, δηλαδή, τώρα, «ὕπευθυνότητα») — ὡς αἰσιωνότατα (καὶ μάλιστα, ὄχι συμπληρωματικῶν) τοῦ «ἀφεισίου», ὁ νόμος ἀπὸ μακρῆ (καὶ δυσκολοαναγνωσιζόμενη) σχέση ἔχουν μὲ γνήσια «ἀποσπάσματα», ἢ θέσεις ἔγκυρα ἀποδιδόμενες στὸν Ἡράκλειτο ('Ἀλλὰ τέτοια εἶναι καὶ ἡ «ἐλληνομάθεια» καὶ ἡ περὶ «πνευματικῆς εὐθύνης» ἀντίληψη σημερινῶν ἐλλήνων «ἀημοσιογράφων» ἢ ἀμερικάνων «θεωρητικῶν» σύγχρονης Κοσμολογίας!)]
39 *Αἰνικτή* λέει ὁ Τίμων τὸν Ἡράκλειτο, στὸ Διογένη Λαέρτιο IX 6 D₁ 141 4
40 Τοῦ Ἀισαίν **41** Ἡράκλειτος, D₁ 160 7-8 **42** Στις Μυκήνες, στὸ κατώφλι τῆς Πύλης τῶν Δεόντων, ἀνά οἱ ροδιές», λένε, ἀκόμα, τῶν Μυκηναίων, ἀπ' τ' ἄρματα τους καί τὰ κάρρα! » (Πρβλ καί τοῦ διηγῆματός μου 'Ἡ μηχανὴ ποῦ ἔδινε τὴν Εὐτυχία, τίς 10 τελευταῖες ἀράδες στὴ σελίδα 21, τοῦ τόμου Ἀπὸ τὸν Κόσμο Πά Εἶναι στοιχεῖο ἀπὸ τὸν ἴδιο χῶρο μνήμης) **43** Ὑστερ' ἀπὸ ταξίδι σὲ φουρτουνασμένη θάλασσα, ἐξακολουθεῖ παραίσθησι κλυδωνισμοῦ καὶ ἀστασία, ὅπως εἶν' ὁ ὄρος, γιατί δὲν ἔχουν ἠρεμῆσει οἱ ἀτόλιθοι ἀκόμα, ὁ λαβύρινθος κ.λ. (Πρβλ καί τὸ διήγημά μου Ἀναβατόριο, στίς σελ 81-2, τῆς συλλογῆς Στὴ γέμισσι τοῦ φεγγαριοῦ Κάτι ἀνάλογο — ἀλλὰ μὲ τὴν ἀνωση — ἐκεῖ)

γνωστα ἄθεο ἐπιτέλους, σ' ὄλες τὶς «γενναῖες» τῶν περιπτώσεων (κι ἄς λέη ὁ Jaeger²⁷, κι ἄλλοι, πού δέ διακρίνουν θρησκός⁴⁴ ἀπὸ θεοληψία).

X

Σπούδασα, ναί, «φιλόλογος» - μὰ δέν πολυσημαίνει. Ὁ μόχθος μου αὐτός, πάνω στους Προσωκρατικούς, ἂν μιλήσῃ καὶ σ' ἄλλους, θ' ἀποδεικνύῃ πὼς δέ χρειάζεται, ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει, τίποτα κανεῖς νὰ προσπουδάσῃ, γιὰ νάβρῃ — ἂν διψᾷ οὐσία — τὶς Πηγές του, ἀστέρειτες, ν' ἀναβλύζου ἀπ' τὴν ἴδια τοῦ τῆ Γλῶσσαι, θαμμένες μυστικά, σωτήρια φυλακμένες, ἀπὸ καταβολῆς, ἀπὸ «κιβωτό» τῶν πρῶτων του λέξεων καὶ συνδέσεων. «Ὀλῆ ἢ σύλληψη κλείνεται, κατὰ βάση: στ' ὄνομα, τὸ οὐσιαστικό - πρῶτο ἀντίκρουσμα! «Ὀλῆ κι ὄλῆ ἢ «γνώση» ἀσφυκτικᾶ σ τ ῆ λ ἔ ξ η: πρώτη ἀνάκλαση καὶ εἰρκτῆ! Αὐτοῦ, πυρηνικά, καίει καὶ φλέγεται ἀνίμηση⁴⁵, «πνευμάτωση» — «εὕρεση», «διαίσθηση», «ἐκφραση»: «ἐπανεμφύχωση», «ἀναπαρθένευση» — κάθε πρωτοχάραγῃ ἐμπειρία.

Στὴ μόνωσή μου, τώρα, ἄλλο δέν παίρνω ἀπὸ τὸ σ κ ἔ τ ο κ ε ἰ μ ε ν ο - ἔτσι ὅπως κάποτε μελέτησα, παιδί, τὸν Ἐπιτάφιο (: ἕνα ἀλοκαίρι, τὸ '40), κ' ἔμαθα σύνολη τότε τὴν Ἑρμηνευτικὴν, μετ' ἡμέρο στὸν ἑαυτό μου «τάμμα». *Μόνο σ μετὸ κείμενο!.. Κανείς ἄλλος, τίποτ' ἄλλο - κα μ μ ι ἄ β ο ἡ θ ε ι α (ἀ π ὅ ξ ω)!.. «Ὀ, τι βγάλης μόνος!»* Μὰ τὴ λέξη ἀπὸ τὴ ρίζα — ἀντὶ ἀπ' τὸ λεξικό ἢ τὸ σχόλιο — τὴν ἄγνωστη ἀπὸ τὴ γνωστή, τὸ σωστὸ ἀπ' τὸ λάθος (κι ἀπ' τὸ ἄλλο λάθος): τὸ νόημα ἀπ' τὸν ἦχο, τὸ νόημα ἀπ' τὴ μουσικὴ, τὸ νόημα ἀπὸ τὸ ρυθμό, κι ἀπ' τὴν ἀλλοίωση, τὴν παρήχησῃ, τὴν παραίσθησῃ, τὴν παρετυμολογία, τὴν παρερμηνεία: τὸ νόημα ἀπ' τὴ φαντασία... *π ο ἰ ῆ σ η!* Τὸ τί ἐκ ε ἰ ν ο σ — ὁ Θεουκιδίδης, ὁ Περικλῆς του: ὁ Πρῶτος, ὅς ἤρεθῃ λέγειν ἐπὶ τοῖς πρώτοις τοῖσδε⁴⁶ — ἀπὸ τὸ τί ἐσὺ θάλεγες στὴ θέσῃ του, στὴ στιγμή του, στὸ πάθος καὶ στὸ στοχασμό του, γιὰ τοὺς νεκροὺς τοῦ ἰνδάλματός του, τὸν πρῶτο ἐκείνο χεῖμῶνα: *Αὐτό, τάχα,*

44 Οὐδέτερο τὸ θρησκός Στὴ σημασία τῆς ροπῆς πρὸς- 45 Φτιαχτὴ λέξη-κλειδί, γιὰ πολλὰ πού γράφω παραπέρα Προέρχεται ἀπ' τὸ χωρίο τοῦ Πορφυρίου (D₁ 45 26-7) διψήσας [ ] καὶ ἔκ τινος φρεάτος ἀνιμήσας καὶ πιδὼν πρὸ εἰ-πεν ὡς εἰς τρίτην ἡμέραν ἔσοιτο σεισμός. [Δικαία μου ἢ ἀραιώσῃ τοῦ ἀνιμήσας προεῖπε, ὅπου κ' ἐντοπίζω τὸ νόημά μου ἀντλήσας — ἀέκ βαθέων] — πρόβλεψε Κ' ἔγω, ἀπ' τὸν καιρὸ τῆς μελέτης μου τοῦ Μπέρξον ('*Η* δημιουργὸς ἐξέλιξε, μπφρ Κ Ὀ Παπαλεξάνδρου, 'Αθ '25), τὴν ὑπόψια ὅτι ἡ διαίσθησῃ (ἢ ἐνόρσῃ) — δηλαδὴ κάτι πολὺ κοντινὸ στὸ ἀνιμήσας — μπορεῖ νὰ μᾶς κατεβάζῃ στὸν οὐσιαστικὸ «χῶρο» τοῦ ἀχρονου «ὄντος» (ὅπως κι ὅτι τὸ ἴδιο μπορεῖ νὰ συμβαίῃ μετὰ κάποια ὄνειρα ἢ ρέμβες ἢ ἐκστάσεις) κ λ π.) Παράλληλα, κάτι ἐπιμένει νὰ μοῦ λέη τὸ παρηχητικὸ ζεύγμα ἀνιμάω (ἀνεβάζω, ἀνέλω, ἀνασύρω) καὶ *anima* «Ὀλ' αὐτὰ ὑπάρχουν — ἢ ἀπηχοῦνται — στὴ λέξη-κλειδί ἀνιμήσῃ, πού ἐφτιαξά γιὰ υποδηλώσῃ τους, κι ὁσηδήποτε σχετικὴ ἐτυμολογία — ἀλλὰ καὶ παρηχητικὴ σπουδῆ — ἐπιβεβαιώνουν κ' ἐμπλουτίζουν τὸ νόημά μου, πού τείνει στὸ ἐξῆς, περὶπου «Φυσικά καὶ προεῖπε, πρόβλεψε, ἀφοῦ δ ι ψ ο ὕ σ ε, καὶ κατέβηκε κι ἀντλήσε ἐκ βαθέων τοῦ ἀχρονου ὄντος.»] 46 Θεουκιδίδης Β 34 δ.

λέει;» (Μήπως ἀλήθεια αὐτό, πού νιώθεις, λέει, ἀπλά, ὁ σύρριζα στὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά πού κυνηγάει τῆς ἐκάστου βουλήσεώς τε καὶ δόξης τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλείστον⁴⁷;..) Μὰ πῶς (ἔχι αὐτό);.. Ὅλα τοῦ ἀνθρώπου — τοῦ ἐνὸς καὶ ὄλων — καί, στὸ ἴδιο μπρός, ὁμοιοστέκει ὁ σωστός μὲ τὸ σωστό, κάθε καιροῦ καὶ κάθε τόπου, «μικρὸς» ἢ «μέγας»!.. Τὸ κείμενο: σὰ φύση· καὶ γυμνός μαζὶ τῆς!.. Ἄκουσα, κάποτε, τὸ νόημα — τὸ αἰσθητικὸ» (καὶ τόσο «δυσκολόφταστο» μὲ τὸ νοῦ μονάχο) — πῶς τὸ νόημα ὄλο εἶν' ὁ ρυθμός, μὲς ἀπ' τὸ ἴδιο μου τὸ βῆμα, ὁ οσμένο μου ἄμεσα, ἀπ' τὸ σκελετό μου, σ' ἔρημη ἀμμουδιά ξυπόλητος πού βάδιζα:

«...Μὰ πῶς ἔχι, δίποδες;.. Ἄφοῦ βαδίζεις - νά! τὸ δίποδό σου δοῦπο φέροντας συνεχῆ μὴν πέσης!..»

Ὁ ρυθμός: τὸ σῶμα σου - μόνη δυνατὴ του ἰσορροπία!.. Ἡ δομὴ σου τέτοια - οἱ ρυθμοὶ σου τέτοιοι, ἀναγκαῖοι! Δέν εἶν' «αὐθαίρετοι», δέν εἶν' «ἄσχετοι»· δέν εἶν' στὸ χέρι σου νὰ τοὺς ἀλλάξης - ἢ νὰ τοὺς ὑπερβῆς, ἢ νὰ τοὺς ἀγνοήσης... «Μορφὴ», καὶ «παιγνίδι», διόλου· ἀνάγκη! Μόνος «τρόπος» ὕλης ὁ παλμός σου· πού σημαίνει — καὶ στὴ ζουγλα, καὶ σὰ τύπανα τοῦ αἰῶνα σου, καὶ στὸ χῶρο τῶν ἐνωϊῶν σου — τὴν ἔλευση: «Νάτος, ἔρχεται ὁ δίποδος, ζυγώνει! Δέν μπορεῖ νάχη ἄλλο δοῦπο, ἄλλο ρυθμό, ἄλλο σημάδι, γιατί ἔχει αὐτὴ τὴ δομὴ, αὐτὴ τὴν κατασκευὴ, ἔχι ἔλληλη!..» Πῶς ἔχι, λοιπόν, ὅ,τι νοεῖς: παλμός τοῦ ὅ,τι ἀνασαίνεις;.. Καὶ πῶς ν' ἀριθμοῦσες) κἄν ἀλλιώτικα; — σάν καγκουρῶ; σὰ χταπόδι: σὰ σαρανταποδαροῦσα; — καὶ νὰ «υπολόγιζες» ἀλλιώτικα, νάβρισκες ἄλλες ἀναλογίες), καὶ γιὰ τὸ νὰ καὶ γιὰ τὸν πύραυλο, καὶ γιὰ τὸ κέντημα καὶ γιὰ τὸ στίχο καὶ γιὰ τὸ τραγούδι;.. Κι ὁ Μπάχ, κ' οἱ μηχανές σου, κ' οἱ λίθοι πού κυλάει ὁ Νίτσε ἀπ' τίς κορφές του, ἢ ὁ Αἰσχύλος (καὶ πρωτοπλάθουν τὴ γλῶσσα σου), ἢ ὅποιος τ' ὅ,τι σου — ο *altra cosa*, πού γράφει ὁ Σολωμός⁴⁸ —,

47 Περικλέους Ἐπιτάφιος, Β 35 β Ἡ φράση αὐτὴ δείχνει ὅ,τι λέω ἀκριβῶς Ἄφοῦ τῆς ἐκάστο βουλήσεώς τε καὶ δόξης ἐκείνος — ὁ Περικλῆς, ὁ Θεουδίδης, πού γράφει τὸ λόγῳ του — πειράται τυχεῖν ὡς ἐπὶ πλείστον, ἂν πράγματι τὸ πέτυχε αὐτὸ τὸ ἐπὶ πλείστον, τότε κάθε ἓνας (ἕκαστος) πού ποτὲ τίθεται πρὸ τοῦ αὐτοῦ (ἦτοι τοῦ λέγειν ἐπὶ τοῖς πρώτοις τοῖσδε) «σάν ἐντελὸς δικοῦ του, προσωπικοῦ του χρέους, καὶ πάθους, βουλήσεως καὶ γνώμης γιὰ κείνους», θὰ λέγη τὰ ἴδια, θ' ἀναπαράγη ἐξ ἑαυτοῦ τὸ κείμενο τὸ κείμενο τὸ κείμενο τῆς ἐρμηνείας) του Ὅπου, δηλαδή, τὸ «τί τάχα νὰ λέγη», μὲ τὸ. «φαντάζομαι πῶς θὰ λέη αὐτὸ καὶ αὐτό», ἢ τὸ «εἰς θάλαγα στὴ θέση του αὐτοῦ καὶ αὐτό», τ α υ τ ῖ ζ ο ν τ α ι [Τοῦτο εἶναι καὶ ὁ βασικὸς πυρήνας τῆς Ἑρμηνευτικῆς πού προτείνω εὐρύτερα γιὰ τοὺς Προσωκρατικούς σ τ ὶ ν Κ α ι ρ ὸ μ α ς, ἀφοῦ — σ' ἔσαχτη ἀνάλυση — μᾶς ἐνδιαφέρει ἐμεῖς τί νοοῦμε (ἢ τί μπορούμε νὰ νοήσουμε) ἀπ' ὅσα σῶθηκαν σπασματικὰ ἐκείνων, ἔχι τί ἐκείνοι τάχα (πού παραμένει, οὕτως ἢ ἄλλως, περίπου ἀνεφικτο ἢ τραγικὰ ἀτελές)] 48 Α₃ 1400 34-5 Κλείσε μέσα στὴν ψυχὴ σου τὴν Ἑλλάδα [ο *altra cosa*] καὶ θὰ αἰσθανθῆς [] νὰ λαχταρῆζῃ κάθε εἶδος μεγαλείου (Πρόλογος Ἰακώβου Πολυλά Πρβλ Α Πολίτη Σολωμοῦ Ἀπαντα, ἀνατύπ, τ α', Ἀθ' 61, σ 30 ΙΙ-2, ὅπου παραλείπεται τὸ: ο *altra cosa* καὶ Σολωμοῦ Ἀνέκδοτα ἔργα, ἐπιμέλεια Κ Καιροφύλα, Ἀθ. '27, σ. 6, ὅπου ὑπάρχει - κ' εἶναι σημαντικώτατο!)

τὴ δ ο μ ῆ σ ο υ, στὸ ἔσχατο βάθος, δ ῆ λ ῶ ν ο υ ν, κ ι α ὐ τ ῆ ς ἀπόρροια - νόμος!.. Τρέχεις; Λαχάνιασες! : Κοφτά τὰ νοήματά σου τώρα, πνιγηρά τὸνα τ' ἄλλου - σάν τις ἀνάσες σου, σάν τὴν καρδιά σου! Μιᾶς ἀνάσας μάκρος: συχνὰ μ ι ᾶ ς ἔ ν ν ο ι α ς ἔ κ τ α σ η! (Τί στήθη πρέπει ἀλήθεια νάχουν οἱ μακροσκελεῖς!..)

Καὶ πῶς (ἀδὲ σὲ νοιάζει) ν' ἀλλάξης βάδισμα :.. Κακά εἰν' τὰ ψέμματα!.. Μόνον αὐτὸ γνοιάζεσαι: ποιὸ τὸ φ υ σ ι κ ὸ σ ο υ, τ' ἀβίαστο, τ' ἀκυνήγητο - τὸ «τ α υ τ ο τ ι κ ὸ σ ο υ» βάδισμα-νόημα, πού ἀψευδέστερα κ ι ἀπ' τὴν ἴδια τὴ μορφῆ σου παρουσιάζει «σέ ν α»!..

Ἔ, πῶς λοιπὸν ἀλλάξεις τοῦ ἄλλου τὸ βάδισμα — καθὼς σᾶς δίδαξαν («γιά νὰ τὸ συλλάβης», λέει!) — καὶ δέν εἰν' ἡ δομὴ π' ἀλλάξεις, ἡ σύσταση, τὸ «εἰδικὸ» του («ῦμα», τὸ μοναδικὸ κ ι ἀνεπανάληπτο στὸν κόσμον (καθὼς εἶναι τοῦ καθενός);.. «Βάλε, παιδί μου, τίς λέξεις στὴ σωστὴ συντακτικὴ σειρὰ!» Π ο ι ᾶ σειρὰ «σωστὴ» ἄλλη ἀπ' τὴν π ρ α γ μ α τ ι κ ῆ, ἀπὸ κείνη π ο ὐ ἔ χ ο υ ν, δάσκαλε, φυσικὰ βγαλμένες καὶ «ταγμένες», ἀβίαστα, ἀπ' τὴν «ψυχὴ» στὴν «ἐκφραση» τοῦ δημιουργοῦ; Δέν ἤξερε ὁ Θεουκιδίδης νὰ τίς τάξη τίς λέξεις του «σωστά», καὶ «ξέρεις» ἐσύ; Δέν εἶχε ὁ Πλάτωνας, ὁ Λυσίας, ὁ Δημοσθένης, ὅ λ ε ς τίς δυνατὲς σειρὲς καὶ διατάξεις «νόμιμες» στὴ διάθεσή του, τὴν «αἰσθησφῶ» του, καὶ δέν προσέκυψε ὡστόσο α ὐ τ ῆ σάν ἀναγκαῖα, σάν «προσφορώτατη» α ὐ τ ῆ, κατὰ τὸ δημιουργικὸ-ἐκφραστικὸ του ἐνστικτο, τὸ πολυδύναμο; Καὶ «σημασία δέν ἔχει» πῶς α ὐ τ ὸ, λογουχάρη, προτάσσει⁴⁹ — σάν κοτρόνα, πρῶτα, νὰ παφλάσῃ — κ' ὕστερα ἐπιφέρει ἐκ ε ἶ ν ο — νὰ παρηχῆ μὲ τ ο ὕ τ ο —, ἐνῶ ὑπεμφαίνῃ τ' ἄ λ λ ο — γιά νὰ «ὑποβάλλῃ» τὸ π α ρ ᾶ λ λ ο —, κ' ἐπενθέτει τ ρ ῖ τ ο τώρα, τ ἔ τ α ρ τ ο βιαστικά — νὰ κρυφτοῦν, νὰ ὑφαρπαστοῦν, χωρὶς νύξη ρητὴ (πού μπορεῖ νὰ συνεπάγεται καὶ θάνατο: τὰ θεωρικὰ θυμήσου! «ποτέ κανεὶς νὰ μὴν προτεινῇ νὰ θιγοῦν!») — μὰ πάνω κεῖ ἐν' ἄ ν τ ῖ θ ε τ ο ἐγκλωβίζει — μὰ εἶναι ἢ δέν εἰν' ἀντίθετο»; — νὰ σοβῆ δισύλλαβο, μονοσύλλαβο (ὄχι ὀσοσύλλαβο, ὄχι περιφραστικὸ καὶ νὰ μακραίνῃ!), πού δ ῆ λ ο ῖ τ ὸ ν κ ῖ ν δ ὕ ν ο (τὸν ἄ μ ε σ ο τὸν κίνδυνον τῆς Πόλης, πού λατρεύουν ὄλοι), καὶ τὸ τελικὸ τὸ πρόσταγμα, τὸ ἐγερτήριο: παρατατικὸ καὶ πολυσύλλαβο, πολεμιστήριο — κ ι ὄχι ὀξύτονο, δάσκαλε (π' ὅ,τι θέλεις κάνεις, κ ι ὅ,τι σοῦ ῥχεται «ἀντικαθιστᾶς») μ' ὅ,τι πιὸ παράταιρο σοῦ κατεβαίνει, κ λ ο ν ι σ μ ἔ ν ο ἔχοντας μέσα σου ἐξυπαρχῆς τὸ λ ὀ γ ο τοῦ «μεγάλου», πού «μικρός» ἐσύ κ ι ἄψυχος «διδάσκεις», ἂν εἶναι ποτὲ δυνατό!), παρὰ π ρ ὸ παροξύτονο: νὰ μάκροξεδιπλώνεται, κ ι ὄχι μὲ συριστικότητά, μ ἔ μ ε τ α λ λ ι κ ὸ τ η τ α (: δέκα «νῦ») καὶ «-ον» ἀπανωτά!) — γιὰ τὴ γ ι ᾶ κ λ α γ γ ῆ πιά πρόκειται, μ ι ᾶ ς Π ὀ λ η ς, πού μὲ σιδερο κινάει, καὶ θώρακες, καὶ λόγχες ἀπαστράπτουσες, ὄχι γιά ἐλιγμὸ πιά πανοῦργο, μὲ «βελοῦδινα» προσχήματα καὶ τριδιπλοὺς πολιτικοὺς σιωπητῆρες μιᾶς ἀναγκαῖας αὐτοσυσπείρωσης γιά πόλεμο!

49. Δομὲς τοῦ δημοσθένειου λόγου λαυθάνουν, παραδειγματικά, κάτω ἀπ' τὸ θεωρητικὸ σχῆμα ἐδῶ. Ἐνῶ, στὴν ἀμέσως ἐπόμενη παράγραφο, τὸν Ἐπιτάριο πιά ἔχω στὴ μνήμη μου - κ' εἶναι βέβαια σαφὲς κ ι ἀπ' τὰ κλασσικὰ νοήματα.

Μὰ δὲν ἀκοῦτε τὴν κλαγγή, τὴ μάχη;.. Τὴν Πόλη πάνοπλη δὲν βλέπετε ν' ἀστράφτη μὲς στὸ λόγο; Νὰ πολεμάη, νὰ πέφτη, νὰ σηκώ-
νεται, πάντ' ἀπ' τὸν κόσμον τῶν ἰδεῶν ν' ἀρπάξῃ τὴ λόγγη⁵⁰, καὶ ὁμόγνωμη
κατέχοντας γιὰ τὴ ⁵¹, γιὰ π ο ι α ἀξιώτερα ζωῆς ⁵² — πού μ ὄ ν α καὶ
τὸ θάνατον ἀξιῶνουν ⁵² — ὁμόθυμη καὶ ὁμόκαπνη ⁵³ ζωὴ νὰ δίνῃ ⁵⁴ — κ' αἷ-
μα κ' ἰδρωτὰ καὶ κορμὶ ⁵⁴ — ν' ἀθανατίζεται, σ' ἀναίσθητον θάνατον ⁵³ !;..

Ἀκοῦστε τὰ πού ἤχουσι ἀκόμα μεγαλειώδη - καὶ στὴ «φυσικῆ» τους
τὴ «σειρά», τὴν ἀπειραχτὴ⁵⁵, τὴ δεδομένη ἀπ' τὸ θουκυδίδειον κείμενον⁵⁵,
πού δίνουν π ο ἰ ἡ μ α αὐτογενές ⁵⁶ ἀ π' τ ἄ ἰ δ ι α τ ἄ φ τ ε ρ ω μ ἔ -
ν α π ρ ὶ γ μ α τ α μιᾶς ἀκμαίας ἱστορικῆς στιγμῆς (πούναι μαζί, πάν-
τα, κ' ἐμπνευστὴ καὶ ἀνάγκη, γι' αὐτὸ κ' ἰδανικὸ καὶ θεώρημα συνάμα τῶν
ἀνθρωπίνων, ὅπότεν οὕτως ἔχη πάλιν, ἔσαι).

50 Συγκεκριμένη ἀναφορὰ στὸ γνωστὸ τοῦ Ἐπιτάφιου — Β 43 I καὶ γιγνώσκον-
τες τὰ δέοντα ἢ Β 40 3 οἱ τὰ τε δεῖνὰ καὶ ἡδέα σαφέστατα γιγνώσκοντες καὶ
διὰ ταῦτα μὴ ἀποτρεπόμενοι τῶν κινδύνων κ.λ.π — ἀλλὰ καὶ στὸ ὅτι βέβαια ὁ
Περικλῆς ἦταν καὶ τοῦ Ζήνωνος μαθητῆς, καὶ τοῦ Ἀναξαγόρου μαθητῆς καὶ φίλος
μετὰ, καὶ τοῦ Πρωταγόρα κ.ἄ. **51** Ἀκούεται — καὶ ἀντικρούεται — τὸ γαλλικὸν
roumizoi **52** Τὸ πλατωνικὸ εἰς ζῆν - εἰ θανεῖν ὅλη καὶ θέσθι πάλι τοῦ Ἐπιτά-
φιου [Στὸν ἴδιον κύκλον ἰδεῶν, ἄλλωστε, ἀνήκουν, ὅχι μόνον Περικλῆς καὶ Σωκρά-
της, ἀλλὰ καὶ Πλάτων-Θουκυδίδης Ἦταν ὁ ζῶν καὶ δρῶν ἀεμαῖος κύκλος ἰδεῶν
τῆς τελευταίας εὐσταθοῦς — καὶ ἀμὲν νεφρῶν! — Ἀγορᾶς τῶν Ἀθηνῶν Α ὑ τ ἡ ν
ὁ Θουκυδίδης διατηρᾷ μέσσα του — καὶ συνιστᾷ τὸ σκελετὸ του στέρεων θεωρητι-
κῶν καὶ ἱστορικῶν κριτηρίων — στὴ Σικαπτηνύλη ἐξόριστος (καὶ αὐτοεξόριστος ἐγὼ
λέω) πού ξυγγράφει καταλεπτῶς τὸ θάνατον τοῦ ἰνδάλματός του (καὶ δὲ σώζει νὰ
τὸν φτάσῃ τέτοιον θάνατον, οὔτε μὲ τὴν τραγικὴ γραφὴ του)] **53** Ἀπ' τὸν Ἐπι-
μενίδην, καὶ τὴ λέξιν καὶ τὴν ἔννοια ἢ μὲν οὖν εἰς πᾶσαν ἡμέραν συννεσηνυῖα κοι-
νονία κατὰ φύσιν οἰκός ἐστίν, οὗς ὁ μὲν Χαρώνδας καλεῖ ὁμοσιπνοῦς, Ἐπιμενίδης
δὲ ὁ Κρής ὁ μ ο κ α π ν ο υ ς (Ἀριστοτέλης, Πολιτικά Α 2 1252b D₁ 33 9-11
[Ὁ W D Ross, στὴν Ὁξφόρδη, προτιμάει τὴ γραφὴν ὁμοκάπους Κοὶ ὁμοκάπους .
ὁ μαζί ζῶν, ὁ μαζί τρώων Ἀπὸ τὸ κᾶπη φάνη, κοίλωμα, γούβωμα Ἀπὸ τὸ
ἴδιο καὶ τὸ καπνίζω,] Καὶ δὲν ἐτυμολογεῖται μὲν ὅπ' αὐτὸ μὰ ἐγὼ προτιμῶ νὰ
σκέφτωμαι «Ὅπου κοῖλο καὶ καπνός! Κι ὁμοκαποὶ-ὁμοκαπνοὶ αὐτοὶ ποὺ βγῆκαν
ἀπ' τὴν ἴδια γούβαν, τὸ ἴδιο κ ο ἰ λ ο κοινῆς ζωῆς, τὴν ἴδια μ ἦ τ ρ α — τὴν ἴδια
ἐστία ἢ φλόγα» (Συχνὰ ἡ ἐτυμολογία κ' ἡ παρετυμολόγησι σ τ ὁ ἰ δ ι ο φέρουν,
ὅταν ἡ ποίησις, σὰ «διαίσθησις», ὀδηγῆ σωστά κ ἄ τ ω ἀπ' τὴν τυπικὴ δομὴ καὶ
γενετικὴ τῆς «ἐκφρασεως»)] **54** Θέσεις τῆς μεταφραζόμενης, παρακάτω, Β 43
τοῦ Ἐπιτάφιου, μὲ κάποιες παραλείψεις - πού σημειώνονται διὰ [] **55** Μετα-
φράζω ἐπίτηδες ἔτσι, φροντίζοντας, στὸ ἀνώτατον δυνατὸ, νὰ σώσω καὶ τὴ σει-
ρὰ τῶν λέξεων τοῦ θουκυδίδειου κειμένου, γιὰ ἐμπρακτὴ ἀπόδειξιν τῆς ἐρμηνευτι-
κῆς μου τάσεως Οἱ ἐλάχιστες ἀθετήσεις ἐπιβάλλονται μ ὄ ν α ἰ σ θ ἡ τ ι κ ἄ γ ι α -
τὴ ἢ π ο ι ἡ τ ι κ ἢ τῆς Νέας Ἑλληνικῆς τις ἀπαιτεῖ Μὲ παραγνώρισή της, θάταν
δυνατὸ καὶ αὐτὲς ν' ἀποφεύγονταν ἀλλὰ γιὰ τὴν παραγνώρισή της, θά ρωτοῦ-
σα, «καὶ βλάβη ἀισθητικῆ τῆς νεοελληνικῆς ἀπόδοσης», Δὲ ὅταν καὶ αὐτὸ, ἐξίσου,
καταστροφικὴ ἐρμηνευτικὴ δογματικὴ, **56** Μόνον στίχους κόβω - ἀλλ' ὅπου τὸ
νόημα καὶ ὁ ρυθμὸς τοῦ ἀρχαίου λόγου α ὑ τ ὄ μ α τ α τὸ ὑποδεικνύουν (καὶ ἀγκα-
λά, ὁ λόγος τῆς ἀπόδοσης) πιστὰ καταφάσκει καὶ φερώνεται σύστοιχα) Τοῦτο
δὲ ἴσα-ἴσα δείχνει, πὼς καμμιά μετὰταξιν λέξεων σοβαρῆ, καὶ «σύνταξιν» νοημά-
των σ' ἄλλη σειρά, δ ἔ ν χρειάζονται, γιὰ νὰ νιώθῃ, καὶ νὰ εἰσπράττῃ ἐν γένει, ὁ
νεοελληνικὸς δέκτης, σ ἄ ν α ὑ τ ὄ π ο ὗ π ρ ὶ γ μ α τ ι εἶ ν α ι, τὸ κείμενον π ο ἰ -
η μ α, αὐτογενές ἀπ' τὰ ἴδια τὰ πράγματα Κι ὅχι μόνον χωρὶς ἀνάγκη καμμιάς
εἰδικῆς «ἀνασύνταξης», παρὰ οὔτε κἂν κ' «ἐρμηνείας» θάλαγα, ἂν ὑπάρχῃ ἐπαρκὴς
αἰσθησις τοῦ ἀρχαίου λόγου - πού ἀποκτᾶται μὲ στοιχειώδη σχετικὴ ἐξοικείωσις

Και όταν ὑμῖν μεγάλη δόξα εἶναι, / ἐνθυμουμένους ὅτι τολμῶντες / και γιγνώσκοντες τὰ δέοντα / και ἐν τοῖς ἔργοις αἰσχρῶμενοι / ἀνδρες αὐτὰ ἐκτήσαντο [] κοιῆ γὰρ τὰ σώματα διδόντες / ἰδίᾳ τὸν ἀγῆρων ἔπαιων ἐλάμβανον / και τὸν τάφον ἐπισημῶτατον, // οὐκ ἐν φῶ κείνται μᾶλλον, / ἀλλ' ἐν φῶ ἡ δόξα αὐτῶν / παρὰ τῶ ἐντυχόντι αἰεὶ / και λόγου

Κι όταν μεγάλη σᾶς φανῆ [μιὰ τέτοια Πόλη]
νὰ θυμηθῆτε πὼς τ ο λ μ ὦ ν τ α ς
και γ ν ω ρ ί ζ ο ν τ α ς
και γ ι ᾶ ἔ ρ γ α φιλότιμοι
ἄ ν τ ρ ε ς τάστησαν ὅλα! []
Γιατὶ μ α ζ ί τὰ κορμιά τους δίνοντας
χ ὡ ρ ι α ὁ καθένας κέρδιζε τὸν ἔπαιω
τ ὦ ν ἄ γ έ ρ α σ τ ω ν⁵⁷
και λαμπρό τὸν τάφον εἶχε!
Κι ὄχι τόσο αὐτοῦ πόννοι θαμμένοι,
ὄσ' ὅπου ἡ γ ν ὡ μ η γ ι' αὐτοὺς
ἀξέχαστη ἀπομένει
σ' ὅποιον ποτὲ ἀπαντᾷ λόγο ἢ ἔργο τους!
Ἄ ξ ι ω ν ἄ ν τ ρ ὦ ν ἢ γ ῆ ὅ λ η τ ᾶ φ ο ς⁵⁸,

57 Ὁχι «νέων», ἀλλ' ἀγέραστον. Γιατί, ἄλλωστε, τάχε κι ὁ Περικλῆς κι ὁ Θουκυδίδης τὰ σημαίνοντα «ὄριμος» ἢ «νέος» ἢ «ἐν ἡλικίᾳ» κ.λ.π., ἀλλὰ δὲν τάβαλε, παρὰ ἔβαλε ἀγήρων. Μπορεῖ — ποίος ξέρει, — και γιὰ νὰ θυμίσῃ σ' ἀψυχους «ἐρμηνευτὲς του», ἀκόμα κ' ὕστερ' ἀπὸ δυὸ ντουζίνες αἰῶνες, πὼς ὑπάρχουνε δά και «νέου» γ έ ρ ο ι, καθὼς και «γέροι» ν έ ο ι. Ἄλλο πού ἤθελε ἀσφαλῶς ν' ἀκούγεται — γιατί ὁ λόγος ἀ κ ο ὗ γ ε τ α ι (μὴν τὸ ξεχνᾶμε) — κ' ἐπιθετικὰ στὸ ἔπαιον, σάν. ἀγήρων ἔπαιων ἐλάμβανον. 58 Ἀνδρῶν γὰρ ἐπιφανῶν πᾶσα γῆ τάφος βέβαια και στῆ σηματοῖα «Φτάνει νάναι κανεὶς ἄξιος, και νὰ τοῦ 'ναὶ ἡ γῆ ὄλη» — παναπῆ «ὄ,τι μὴ οὐρανός» (τῶν ιδεῶν ἢ πόλη, τοῦ Καβάφη) — («τ ᾶ φ ο ς!») Ὅτι τοὺς ἄξιους, δηλαδῆ, τοὺς θάβει ἡ ζωῆ, παντοῦ! («Δέν τοὺς σηκώνει ἡ γῆ ὄλη» — διὸ και. Ἦ ὄν ἀγαπᾷ ὁ θεός, πενήθηκει ν έ ο ς! (τῆς «Εὐθανασίας», τοῦ Μαβίλη, Α₂ 711, πούν' ἀπ' τὸ Μένανδρο, ὄχι δικό του) Κ' ἡ ἔννοια αὐτῆ, ὄχι γιατί ἐγὼ τῆ θέλω, αὐθαίρετα, μὰ νά, τὸ ἴδιο τὸ κείμενο, πού μὲ πολὺ συγκεκριμένες ἐμμονές στα φυσικὰ ριζώματα τέτοιας ἔννοιας τὸ ὑποβάλλει κ ο ι ν ῆ γ ᾶ ρ τ ᾶ σ ὡ μ α τ α διδόντες. - σάν κάτι δηλαδῆ «π ε ρ ί σ σ ι ο ἡ ἡ δ η» τὰ σώματα, γιὰ ὄσους ὄχι ἄλλο παρὰ ἐ λ ε ὗ θ ε ρ ο ν τὸ εὐδαιμον, και ὀλίσι ε ὕ ψ υ χ ο ν τὸ ἐλεύθερον ἔκριναν! Ὁ δὲ ἀόριστος τῆς κἀναντες, γιατί τάχα νὰ μὲν, ἀποκλειστικά, μές στῆ μάχη, νοσηματικά ἔτσι περιορισμένους, Πῶς και δέν τραβάει πολὺ παραπίσω, στῆ ζωῆ ὅ λ η τοῦ ἄξιου, μ' ἀνοχτὰ πάντα και ἀγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του, Ἔτσι γεννιέται τέτοιο φρόνημα, Πάνω σὲ μ ι ᾶ μάχη, μάνι-μάνι, Μὰ πῶς, Ἄφου νά τ ἡ ς γ ν ὡ μ η ς (τους) μᾶλλον, παρὰ τοῦ ἔργου (τοῦ συγκεκριμένου τοῦ πολεμικοῦ) ἢ ποιότῃ χαράζει ἄγραφή μνήμη στῆ συνείδηση ὄλων! [Ἐνῶ τοῦ ἔργου, παναπῆ, και τοῦ σώματος μ ὄ ν ο ν ἐν τῆ οἰκείᾳ, στῆν πατρίδα τους εἰδικά, γιὰ τὸ «ἀπτό» και «ουσιτικό» πού τῆς πρόσφεραν μὲ τῆ θυσία τους εἶδος «ἀντίτιμου», περίπου, τέτοια «πολιτογραφῆσεως» στῆν «ἐπουράνια πόλη», ὅπου ὄμως ἀνέκαθεν «ἀνῆκαν», μὲ τέτοιο φρόνημα βίου - και ἀργόσανε νὰ φτάσουν (Και βλ ὄχι μόνο τοῦ Καβάφη «Τὸ πρῶτο σκαλί», 21-3, Α₁ 439-40, ἀλλὰ και τοῦ Σολωμοῦ τὸ ὕπερο, ἀπὸ τὸ «Εἰς θάνατο Αἰμιλίας Ροδόσταμον», 2 1-3, Α₂ 1395 Στῆ θύρα τῆν ὀλόχρωμα τῆς Παντοδυναμίας / πνεύματα μύρια παλαιά, πνεύματα μύρια νέα / σ' ἀκαρτεροῦν γιὰ νὰ σοῦ πούν πὼς ἀργησες νὰ φθάσῃ Δές, ἐπίσης, τὸ Γρασαδόρο μου — πού τελειώνει μ' αὐτό, μὰ και ἀπ' αὐτό ἐμπνέεται ὄλος — στὸν τόμο. Ὁ γρασαδόρος και Τὰ χειρόγραφα τοῦ Max Tod, 7-36 Εἶναι τὸ θέμα ἀκριβῶς τοῦ ἄξιου, πού δέν ἔχει θέση στὸν κόσμον τοῦτο, και γι' αὐτὸ ἀναλαμβάνεται, περίπου σάν τὸν Ἴηλια - ἢ τοὺς ἥρωες τῶν Ἑλλήνων) Μὰ, φυσικά, ὁ Περικλῆς κι ὁ Θουκυδίδης λειτουργοῦν μ έ σ α, σ τ ἡ ν κ α ρ δ ι ᾶ τῆς ἑλληνικῆς ἡρωικῆς παράδοσης — βλ γενικώτερα και J Jaeger. Paedeia, I — και γι' αὐτὸ ἐδῶ μὲς στὸ λόγον λαυθάνει αἰσθητά, γινόμενον νόημα και κρίση, τ' ὄρφικον πού ἔσχη ἀπὸ αἰῶνες. και τότε ἔπειτ' ἄ(λλοισι μεθ') ἠρώεσι ἀνάξει(ς). (D₁ 15 31)]

καὶ ἔργον / καιρῶ ἁ-
εἰμνηστος καταλείπε-
ται // ἀνδρῶν γὰρ ἐπι-
φανῶν πᾶσα γῆ τάφος
καὶ οὐ στηλῶν μόνον
ἐν τῇ οἰκίᾳ σημαίνει
ἐπιγραφή, ἢ ἀλλὰ καὶ
ἐν τῇ μὴ προσηκούσῃ/
ἄγραφος μνήμη/ παρ'
ἐκάστῳ / τῆς γνώμης
μᾶλλον / ἢ τοῦ ἔργου
ἐνδιαίτῳ // οὓς νῦν
ὁμῆεις ζηλώσαντες /
καὶ τὸ εὐδαιμον τὸ
ἐλεύθερον / τὸ δ' ἐλεύ-
θερον τὸ εὐψυχον κρι-
ναντες / μὴ περιορά-
σθε / τοὺς πολεμικοὺς

κι ὄχι ἐπιτύμβια ἐπιγραφή
στὸν τόπο μόνο νὰ σημαίῃ⁵⁸
παρὰ ὅ π ο υ γ ἦ⁵⁸
— καὶ ξένη —⁵⁸

ἄ γ ρ α φ η μνήμη μένει⁵⁸,
στὸν καθένα,
γιὰ ὅ,τι φ ρ ο ν ο ὤ σ α ν
πιὸ πολὺ⁵⁸
παρ' ὅ,τι ἔ π ρ α ξ α ν⁵⁸!

Α ὁ τ ο ὗ σ τ ὴ ρ α μ π ρ ο σ τ ᾶ σ α ς -
κ' «Εὐτυχία»⁵⁹: τῇ Λ ε υ τ ε ρ ι ᾶ !⁵⁹
καὶ τῇ Λευτεριά· «Κ α ρ δ ι ᾶ !»⁵⁹ θαρρῶντας,
μὴν παρασκοτίζεστε⁶⁰
γιὰ πολέμου κίνδυνους! []

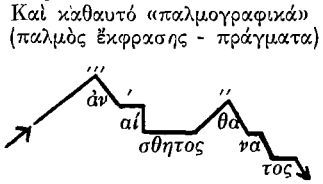
59 Σὲ εἰσαγωγικὰ τὸ «εὐτυχία», σὰν αἴτημα τοῦ δήμου, τῶν παρισταμένων καὶ σὲ εἰσαγωγικὰ, με θαυμαστικῶς, τὸ «Καρδιά!», γιατί ἔχει τὴν εἰδικὴ σημασία τοῦ εὐψύχου «Σπᾶσου καὶ ἀντίκρουσε μὲ καρδιά τὴν κατάστασιν» (ἐτὰ πράγματα), (ἐτὴν περίστασιν) κ λ π) Καὶ φυσικὰ, μόνο ἡ ἐλευθερία — τὸ ἐλεύθερον, πούναί καὶ ὁ ἄξονας — δέν ἀλλάζει στὴν «ἀπόδοσιν» Δέν εἶναι δὲ ὑπόθεσις «φιλολογικὴ», ἀπλῶς, τὸ «ἀν λέρη» ἢ «ἀδὲ λέρη» ἕνας λαός — ὁ σημερινός, ὁ δικός μας, στὴν «ἄ μ ε σ ῆ» του γλῶσσα, τὴν αὐθόρμητη — οὐτ' «εὐδαιμονία» οὐτ' «εὐψυχία», καθὼς οὔτε βέβαια «μακαριότητα» οὔτε «σθένος» καὶ τὰ παρόμοια καθαρευουσιάνικα — ὅλ' αὐτὰ εἶναι «λόγι-α», καὶ ὁ λαός δέν εἶναι «λόγιος» καὶ δέν τ' ἀνέχεται — παρὰ ναί, «καρδιά!» δέχεται, καὶ λέει, πῶς εἶναι τῆς ἐλευθερίας ἡ μήτρα, δίνοντας ἔτσι, ὁ μ η ρ ι κ ᾶ του ἀκόμα — χαράγματ' ἄσβεστα, χιλιετιῶν, στὴν ὀμαδικὴ μνήμη καὶ γλῶσσα! — σημασία «β ο ὕ λ η σ η ς» στὴν καρδιά, ρόλο «κινητήριου π ρ ὸ ς δ ρ ᾶ σ η» στὴ «θυμικὴ ὄρμη», ἀφοῦ κάθε δράση, ἄλλωστε, δέν εἶναι παρὰ ἐλευθερία — (ὅπως τὸ θέλει καὶ ὁ Bergson, στὴ Διημουργίᾳ του ἐξέλιξη) — καὶ γι' αὐτὸ κάθε «κίνημα», πού ἀ π' τ ῆ ν κ α ρ δ ι ᾶ ὀρμάει, π ρ ὸ ς ε λ ε υ θ ε ρ ι ᾶ πάντα κατατείνει. Κεφαλαία ἀρχικὰ ἔβαλα στὰ δυὸ — Λευτεριά καὶ Καρδιά (τὸ ἐλεύθερον καὶ τὸ εὐψυχον) — πού θεωρῶ πῶς προβάλλει ὁ Περικλῆς-Θουκυδίδης, μὲ τὸ διπλὸ αὐτὸ «ζεῦγμον» τὸ εὐδαιμον τὸ ἐλεύθερον, τὸ δ' ἐλεύθερον τὸ εὐψυχον, φιλοσοφικὰ καὶ πολιτικὰ διερμηνεύοντας τὸ φύσει ζητούμενο (ἀπ' ὅλους) εὐδαιμον 60 Τὸ «φιλοπολέμων» τῶν «ἐθνικιστῶν» φιλολόγων μος — ἀλλὰ καὶ τῶν λογιῶν-λογίῶν («περιδιαγραμμάτου» καραβανάδων μας, πού συχνὰ γράφουσι καὶ ἀναρτοῦν σὺς καζάρμες μας (σὰν κάτι «δικὸ τους»), πού «συμπορευεῖται» κατὰ κάποιον τρόπο μὲ τὴ νοοτροπία τους) τὸ μὴ περιοράσθε τοὺς πολεμικοὺς κινδύνους — γέννησε κρισίμη παρεξήγηση τοῦ μὴ περιοράσθε καὶ ἀντιστροφή τῆς σημασίας τῆς ρήσης. Περιορῶμαι (τὸ μέσο) δὲ θὰ πῆ περιορῶ (παραβλέπω, παραμελῶ, περιφρονῶ), ἀλλὰ ἴσα-ἴσα βραδύνω, ἀργοπορῶ, κοιτάζω κάτι ἀπὸ γύρω-γύρω — δ ι σ τ ᾶ ζ ο ν τ α ς, ἄρα, ὡς πρὸς αὐτό, μὴν ξέροντας πῶς νὰ τὸ ἀντιμετωπίσω κ λ π — καὶ κατὰ συνέπεια ὑπολογίζω, ζυγιάζω πολὺ, δίνω σὲ κάτι περισσότερη σημασία ἀπ' ὅση πράγματι ἔχει, π α ρ α λογαριάζω (ἐνῶ δέν τ' ἀξίζει, δέν εἶναι τόσο σπουδαῖο, ἢ δύσκολο, ἢ ἐπικίνδυνο) Ἔτσι, μὲ περισσό καὶ ἀπριοριστικὸ «φιλοπολεμισμὸ» — μήπως καὶ τὸ πόλεμος πάντων πατῆρ δὲ θαρροῦν, ἀδιόρθωτοι ἀκόμα, πῶς τὸν πόλεμο (τὸ «μπαμ!» μπουμ!) ἀνυμνεῖ πατέρα, — ἔτσι, λοιπόν, καὶ τὸν Περικλῆ τὸν βάζουν, κατὰ τὰ μαλατὰ τους, νὰ κραυγάζῃ περίπου Ἰτε, παῖδες Ἑλλήνων! Ἐνῶ ἀπλῶς (καὶ σεμνόντα, ὁ γενναῖος) μὴν παραδίνετε σημασία, μὴν πολυφροβάστε τὸ θάνατο — ἢ μ ἠ ν π α ρ α σ κ ο τ ῖ ζ ε σ τ ε γιὰ πολέμου κίνδυνους — λέει Τίποτ' ἄλλο! Καὶ τοῦτο ἔφτανε, καὶ παράφτανε, γιὰ τοὺς πράγματι γιγνώσκοντας ὑπὲρ τ ῖ ν ο ς, καὶ π ο ι ὸ ς ζωῆς ὅ ξ ῖ α ς — καὶ στάσης μὲς στὸν κόσμο ἐνεπιγνώστης — πολεμοῦν

κινδύνους // [ ] ἀλγει-
νοτέρα γὰρ ἀνδρὶ γει/
φρόνημα ἔχοντι / ἢ
μετὰ τοῦ μαλακισθη-
ναι κάκωσις / ἢ ὁ
μετὰ ρώμης / καὶ κοι-
νῆς ἐλπίδος / ἅμα γι-
γνόμενος / ἀναίσθη-
τος θάνατος [ ]

Πιό πόνος γὰρ τὸν ἄντρα
πούχει καρδιὰ
τὸ μὲ δείλια πάθημα,
παρὰ πάνω στὴν ἄψη⁶¹
καὶ μὲ κοινὴ⁶¹ ἐλπίδα
ὁ «μιά κ' ἔξω»⁶¹ πὸν γίνετα
ἀναίσθητος⁶² θάνατος! [ ]

61 Τὸ μετὰ ρώμης ἔχει τὴ σημασία τῆς ὑπερέντασης δυνάμεων, δυνατο-
τήτων — δηλαδὴ τῆς ἄψης, τοῦ «πυρετοῦ δράσης» καὶ προσπάθειας — ὄχι ἀπλῶς
τῆς «δύναμης» Ράννυμαὶ θὰ πῆ «δυναμώνω» (ὁ ἴδιος), ὄχι «δύναμαι» Καὶ εἰδι-
κώτερα «ἐνεργῶ ἰσχυρὰ, δυνατώτερα ἀπὸ συνήθως», μὲ εἰδικὴ ἔνταση εἶναι δὲ
καίρια ψυχολογικὴ αἴσθησις τοῦ «Περικλῆ-Θουκυδίδη» αὐτῆ ἢ λαυθάνοσα ἐδῶ. ὅτι
στὴν ὑπερένταση στὴν ἄψη πάνω μιᾶς «ὑπερδύναμης» προσπάθειας — μετὰ ρώ-
μης — οἱ πόνου υποχωροῦν, ἀτονοῦν, ὡς τὸ «μὴ αἰσθητός» καὶ ἄρα καὶ ὁ θάνατος, ἐν
ἔρῳ τότε — ἄκομα καὶ ἀπὸ πολεμικῆ πληγῆ — ἀναίσθητος θάνατος εἶναι!
Ἄλλὰ καὶ τὸ ἅμα, ἐξ ἄλλου, βέβαια καὶ στοιχεῖ μὲ τὸ κοινῆς Δηλαδὴ Πεθαίνον-
τας κανεὶς (καὶ ὁ μὲ ὅθιμα ἐνεργῶντας) μὲ ἔλλους — ἅμα γινόμενος θάνα-
τος — δὲν τὸ πολυωιάθει. [Θάνατος μὲ τοὺς πολλοὺς δὲ λογιέται! εἶναι καὶ
παρομία μας (Παρασκευᾶς I, 14-8-75 Πρὸβλ Φ Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ
πολιτισμός, Α Π 49 9-21)] Τοῦτο μ' ἐνίσχυσε στὸ ν' ἀποδώσω πάνω στὴν ἄψη
— καὶ ὄχι ἀπλῶς «μ' ἔντασι» (ἢ ἄλλιως, ἀτονώτερα) — τὸ μετὰ ρώμης 62 Καί
νά, μιὰ χτυπητὴ ἀπέδειξε, πὼς ὁ ρυθμὸς εἶναι ὁ χῦπος τῆς καρδιάς τοῦ νοήμα-
τος, καὶ ὄχι κάτι ἀξιώτερον ἢ «ἄσχετο» ἢ «ἐτερογενές», καὶ ἄρα δὲ νοεῖται πὼς δὲ
θὰ τηρηταί μ' ἄκρα εὐλάβεια, σύστοιχα ἢ ἀνάλογα, καὶ στὸ κείμενο τῆς «ἀπόδο-
σης» (Καὶ ὄχι μόνον ὁ ρυθμὸς, μὰ καὶ τὸ μ' ε τ α λ λ ο υ ς, κ' ἢ εὐρύτερη ἀ ν ὄ σ α τοῦ
κειμένου, καὶ μὴ μ' ἄλλες τίς κλίμακες «γενικῆς οἰκονομίας» καὶ «δομῆς» τοῦ λόγου)
Διαβάζοντας σωστά τὸ κείμενο, καὶ φτάνοντας στὸ τέλος τῆς Β43, αὐτὸ τὸ κατα-
πληκτικὸ ἀναίσθητος θάνατος (διπλοτονίζω ἐπιτηδες, ὅπως ὁ ἀπὸ πρὶν ρυθμὸς τοῦ
κειμένου τὸ ἐπιβάλλει) ἔχει τὸ ν ἴδιον τὸν παλμὸν τοῦ πραγματικοῦ ποῦ ἐκφράζει
τοῦ πολεμιστῆ, ποῦ ἔξ α φ ν α — ἅμα — πάνω σὲ ὑπέρτατη ἔνταση — μετὰ ρώ-
μης — καὶ κοινὴ ἐλπίδα — πού, σὲ κοινὴ, ὀμαδική, σβῆγει, καλύπτει, ὅλα
τ' ἀτομικὰ τὸ φόβο, τὴν «αὐτοσυντήρησι» κ λ — δέχεται πληγῆμα θανάσιμο, μιὰ
κ' ἔξω — ἅμα γινόμενος — κ' ἐκτινάσσεται. μὲ ὕστατο σπασμὸ, σὲ ἔλασμα,
πὲρ' ἀπ' τὴ ζωὴ — καὶ τὴ μάχη, καὶ τὸ φόβο, καὶ τὸ σῶμα, καὶ τὴ γῆ, καὶ τὰ ἐγ-
κόσμημα ὅλα — στὸν πράγματι ἀναίσθητο θάνατο! Κ' εἶναι («ἀδόκιμα» ἔστω) καὶ ὁ
θάνατος ἀναίσθητος — μὴ αἰσθητός [καθὸ ἅμα ἐπερχόμενος, ἀλλὰ καὶ μετὰ ρώμης
καὶ κοινῆς ἐλπίδος: πέρα ποῦ κ ἄ θ ε θ ἄ ν α τ ο ς ε ἴ ν α ι «μὴ αἰ σ θ η τ ὄ ς»
κ α θ α υ τ ὸ, θάλεγα, ἀφοῦ εἶναι θάνατος (μὰ γιατί, τόγα, νὰ μὴν τόθει' ἐπίσης καὶ
ὁ «Περικλῆς-Θουκυδίδης» ὑποδηλούμενο ἐδῶ,) — ἀλλὰ καὶ ὁ ἴδιος ὁ πολεμιστῆς,
ἀναίσθητος πιά (μ ἢ αἰσθανόμενος), νεκρὸς ἀστραπιαῖα! Κάθε ἀνάλησι — κ' ἢ
εὐφύεστερη, κ' ἢ πληρέστερη — μένει τὸ λιγώτερο ἀ ν ε π α ρ κ ῆ ς, ἐν προκειμένῳ,
ἀφοῦ πάντως δὲν ξαναδίνει σ τ ῆ ν α ἰ σ θ ῆ σ η (ἄμεσα), παρὰ στὸ νοῦ (ἔμμεσα,
καθὸ νοηματικά), τ ὸ ν ἔ μ π ρ ἄ γ μ α τ ο ρ υ θ μ ὸ, ποῦ κλείνει ὅλο τὸ «νόημα»,
μεταγυζόμενο (κυριώτατα μέσῳ αὐτοῦ τοῦ ρυθμοῦ) ἐνδοθεν, κ' ἐπανεμπεριωνόμε-
νο «βιωματικὰ» ἀπ' τὸ «δέκτη». ἀν-αίσθητος θάνατος

Νὰ τὸ γράψουμε ρυθμικὰ
— — — — —
— — — — —
ἀν-αίσθητος θάνατος
Καὶ κινητικὰ (ἀνω-κάτω).
ἀν-   θά   μ ε τ ἄ ρ ὴ μ η ς
   να   καὶ κοινῆ ς
   ἐλπίδος
αἰσθητος   τος   ἅμα γινόμενος

Καὶ θὰ μοῦ ᾿φτανε, μόνο, τὴν ταυτότητα τοῦ ρυθμοῦ, στὸν ἀρχαῖο καὶ στὸ νέο λόγο, νάνιωθε κανεῖς, καὶ νὰ ὠμολογοῦσε Ὁ ρυθμός — σ' ἔσχατη ἀνάλυση — φέρει ὅλα τ' ἄλλα.⁶²

Πῶς δὲν ἔχουν, λοιπόν, σημασία αὐτά, ποὺ δίνουν ἓνα ποίημα, ὑποχρεώνουν μόνον σὲ ρυθμὸν τους, ἐγκείμενο στὰ ἴδια τὰ πράγματα ποὺ ἐκφράζουν (ὅποια γλῶσσα τὰ ζυγῶση, αὐτοῦ παγορεύοντα), καὶ ποῖο «νόημα» τάχα «σῶζεις», δάσκαλε δίχως παλμό, ἄλλο ἀπ' τὸ δικό σου κουφονόημα ζωῆς στερεομένης, ἀποκομμένης ἀπ' τὴς φυσικῆς πηγῆς τῆς ἴδιας σου τῆς Γλῶσσας, τῆς τρισημιχρονῆς καὶ μίας, χάριν κουνισαλέας ψευτοσφιασῆς τοῦ κιταπιῦ καὶ τῆς δουλείας;

Ἄλλο ἔχουν σημασία — καὶ τὸ ἐλάχιστο (καὶ τὰ μόρια: μέγιστη) — ὅπως εἶναι κεῖ πλασμένα, τεθειμένα· καὶ κανένα δὲν κουνάει ἀπ' αὐτοῦ ὅπου θάλλει μ' ἐμπνοήν φυτεμμένο, δίχως τὸ πᾶν μαζί του νὰ συγκλονιστῆ, νὰ ξερριζωθῆ, νὰ ξεψυχῆση στὰ βαναυσουργὰ σου νεκροδάχτυλα ποὺ σαβανώνουν!..

Ἔτσι οἱ «ἐδίδαξαν» — καὶ τὸ πᾶν χαράμισαν στὸ νοῦ καὶ στὴν ἀπαντοχή σας, ὅσο μεγάλο, ὅσο χλωρό. Καὶ γι' αὐτὸ εἶδατε (κι ἄδικο δὲ θάχατε, ἂν ἦταν τέτοια!) τὴν Ἀρχαιοελληνικὴ Παιδεία σὰν «ἐχθρό» καὶ «πτῶμα».

Στὸ δείκτη τονικῆς-φωνητικῆς ἔντασης τοῦ πρώτου μαγνητόφωνου δοκιμάζεται ἀμέσως ἢ ἀλήθεια τοῦ «παλιμογραφήματος» αὐτοῦ, φτάνει νὰ διαβαστῆ σωστά τὸ κείμενο — ποὺ εἶναι λόγος, ἐπαναλαμβάνω, μιλιὰ (ἢ ἔστω· *als ob* ἀπεποιημένος) «λόγος τοῦ Περικλῆ» ἀπὸ τὸ (Θουκυδίδη) Τὰ δυὸ πρόπαροξύτονα — ἀναίσθητος θάνατος — εἶν' οἱ δύο βασικοὶ ρυθμοὶ τοῦ παραγματικῶς θανάσιμου πληγῆμα (ἔστω ἀπὸ βέλος, ἢ ἄλλο), ἐκτίναξη τοῦ σώματος καὶ πτώση-θάνατος. Ἀπὸ τοὺς τρεῖς διάφορους τόνους — ἀναίσθητος θάνατος — οἱ δύο πρώτοι εἶναι· τῆς ἐκτίναξης μετὰ τὸ πληγῆμα — δηλαδὴ ἀνατακτικὸς ὁ πρώτος (ὅταν δέχεται τὸ βέλος), σπασμοῦ στὸν ἀέρα ὁ δεύτερος (ἄμεση σωματικὴ ἀντίδραση τοῦ λαβωμένου) — καὶ ὁ τρίτος τῆς πτώσεως, τοῦ δούπου στὸ χῶμα (θάνατος) καὶ τοῦ σφαιδασμοῦ ἐμπνοῆς, μὲ τὸ μὴ — τῆς παραγράφου ὅλης — ἐκεί! Κι ἀμέσως μετὰ πρὸς τοὺς γονιούς ὁ λόγος! Τὶ ἀληθινώτερο — διαχρονικώτερο, ἀνθρωπινώτερο καὶ ἀναλλοίωτο στοὺς σίῶνες — τὶ ἀκριβέστερο καὶ εὐστοχώτερο, συνειρημικὰ, Ὁ λόγος ἀμέσως στοὺς γονιούς — μετὰ τὴν ξαναπαρουσία τοῦ θανάτου, μὲς ἀπὸ τὸ «ρὺθμονόημα» Δι' ὅπερ καὶ τοὺς τῶνδε νῦν τοκέας, ὅσοι πάρεστε, οὐκ ὀλοφύρομαι μᾶλλον ἢ παραμυθίσσομαι. Μὰ τί ἄλλο εἶναι λοιπόν μιὰ τραγικὴ παράσταση, Τὶ παραπάνω, ἀπ' ὅτι σκέτος τέτοιος λόγος δίνει, Φαντάσου το Ἦταν ἐκεῖ, καὶ κλαίγαν, μετὰ τὸν τόσο ἀναπαραστατικὸν ρυθμὸν, τοὺς τοὺς ξαναχτύπησε ἀναίσθητος θάνατος! Γι' αὐτὸ καὶ στρέφει ὁ στοργικὸς τὸν λόγον στὸ δεύτερον πληθυντικὸν, τρυφερώτατα. Νῦν ὅσοι πάρεστε ἐν πολυτρόποις [ ] ξυμφοραῖς [ ] τραφέντες [Δέ φέρνει δάκρυα καὶ σήμερα, Κι ἄς μὴν εἶναι δικοὶ μας, τάχα, οἱ νεκροί! (Ἦ μήπως εἶναι, Δικοὶ μας δὲν εἶναι, πάντα, ὅσοι τραγικοὶ νεκροί,)] Καὶ τί ἄλλο νὰ τοὺς πῆ, [Παρά ποῦ, τάχα, οὐ παραμυθίσσεται! (Γιατὶ τὸ ἦ) μένει διπλοσήμενον — σημαίνει «παρά», ἀντιθετικὸν, ἀλλὰ σημαίνει καὶ τὸ ἴδιον μὲ τὸ προηγούμενον οὐκ ὀλοφύρομαι — καὶ ἔστω τὸ οὐκ ἰσχύει ἐξίσου καὶ γιὰ τὸ παραμυθίσσομαι, σὰ νὰ λέγῃ καὶ «ναί» καὶ «ὄχι» πῶς «θὰ τοὺς προρηγορήσῃ»] Καὶ, «ψυχολογικώτατα», βρῖσκει ἐντέλει νὰ τοὺς πῆ αὐτὸ. Πῶς ναί, ξέρου; Ἐπίστανται, ἐπίσταται, οἱ ἐν πολυτρόποις ξυμφοραῖς τραφέντες! (Θάλασιγον, ἀσφαλῶς Σιωπηλά Κ' εἶν' ὁ ρυθμὸς ἰσαίσα, ποὺ ὑποβάλλει τὰ πάντα! Ὁ ἴδιος τοῦ κειμένου, καὶ τῶν πραγμάτων, καὶ τῶν «δεκτῶν» — καὶ ὅποιον ποτὲ σωστῶν «δεκτῶν»)

‘Αλλά μόν’ ὄχι ἔτσι κείμενο νὰ ζωντανέψη, νὰ ψηλώσῃ ἀνοφόρο, καρποφόρο, μέσα σὲ κανέναν! Κείμενο ἔτσι κανένα - κι ὅλα ἔχουνε ζωὴ φυτοῦ ἐντέλει, ἀπ’ τὰ πιό ποώδη ὡς τὰ πιό ρωμαλέα, τὰ πιό πρωτεικὰ καὶ γιγαντιαῖα!..

Λοιπόν, ὄχι ἔτσι!.. Τελείως ἀλλιῶς! Ἀντιφιλολογικὰ ἔστω! Ἄν «Φιλολογία» — πού δέν τ’ ἄξιζε (τοῦ Βιλαμρόβιτς ἐπιστήμη) — εἶν’ ἡ νέκρα, δέν μ’ ἐνδιαφέρει νέκρα καὶ νεκρός κανεῖς, ὁσοδὴποτε «μεγάλος»!

Κι ὄχι, ἄρα, γιάτ’ εἶν’ (οἱ νεκροὶ μας), οἱ ὅσο «μεγάλοι» — ἐμᾶς τῶν τάχα «ζωντανῶν» (καὶ πράγματι μικρῶν ἀχθοφόρων τῆς πελώριας μνήμης τους) — ἀλλὰ γιάτ’ εἶναι ζώπυροι ἄσβεστοι, ἱκανοὶ ὡς κ’ ἐμᾶς, τέτοιους νεκρόνεκρους, ν’ ἀνάσταιναν, ἄν ψιθύριζαν Ποίηση γενναία (πού ἀποτελοῦν) στὴν ἔρημ κ’ ἐκβαρβαρωμένη χώρα μας!

Μόνο γι’ αὐτό! Κι ὄχι «γι’ αὐτούς», δασκαλιστικά, ὅπως ὡς τώρα ὁ ἔξεπεσμένος μας «φιλόλογος» — κακὰ ἐννοημένος, κακονόητος, μισολόγος (ὄχι φιλόλογος) — π’ ἀποξεράθηκε στὸ γράμμα, ὁ κοῦφος, κ’ ἔγινε λειτουργὸς ἐναντιοδρομίας, ἀκριβῶς, σ’ ὅ,τι ζωὴ καὶ οὐσία· παρὰ γιὰ ἄμας, μ’ ὅ,τι ζωὴ καὶ οὐσία, πρὸς τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ νόημα καὶ τὸ ποίημα — ὕπατο νόημα πάντα!

Καθὼς ὁ ποιητὴς γιὰ μᾶς — ἔτσι ὁ φιλόλογος πρὸς τὰ κείμενα — καθὼς ὁ πλάστης· εἰδοποιὸς κόσμου νέου, προμηθεὺς ζωῆς, ἡ δημοσιογράφος, ναί, ἀπὸ φλογερὸ μέτωπο μάχης, ἄν εἶναι κι ὁ Ἡρόδοτος ἄς ποῦμε δημοσιογράφος (τί ἄλλο; κι ὁ Ὅμηρος, κι ὁ Δημοσθένης, κι ὁ Ντοστογιέβσκι, αὐτὸ πρῶτιστος: δημοσιογράφοι!)⁶³

63 Ὁ δημοσιογράφος ρωτᾷει· Τί, Δέν εἶν’ εἶδηση ἢ συνείδηση, κ’ ἡ κοινὴ συνείδηση, κι ὅ,τι γίνετα κτήμα τῆς κοινῆς συνείδησης, Καὶ τί νὰι δηλαδὴ τὸ μυθιστόρημα — τὸ μεγάλο μυθιστόρημα — πού φωτίζει βαθύτερα, οὐσιαστικώτερα, ἀπ’ τὴν ὅποια καθημερινὴ μικροεἶδηση, τὴ ζωὴ καὶ τὴν κοινὴ συνείδηση τοῦ βίου ἐποχῆς δλάκερης, Περιττὴ, τάχα, «φιλολογία», Ναί, Καὶ τότε, οἱ ἐφημερίδες-παπλώματα τῆς προεπαναστατικῆς Ρωσίας, λχ, Ὁ Ντοστογιέβσκι, ὁ Γκόγκολ, ὁ Γκοντσά-ρωφ, ὁ Τολστόυ, ὁ Τουργκένιεφ, καὶ τόσο ἄλλοι, Ὁ Μπαλζάκ, ὁ Φλωμπέρ, ὁ Σταντάλ, ὁ Ρουσσώ παλιότερα, Οἱ Γκαίτε, οἱ Ντίκενς, οἱ Γκάλσγουορθ — τί νὰ πρωτοαναφέρῃ κανεῖς, Ὅλοι αὐτοί, ὅλ’ αὐτὰ τὰ ποτάμια λήψεως συνειδήσεως — τῶν καιρῶν, τῶν ἐποχῶν, τῶν ψυχισμῶν, τῆς Ἱστορίας, τῆς κάθε κοινωνίας, τοῦ κάθε ἔθνους, τῆς κάθε ἡπείρου, τῆς ἀνθρωπότητος ὅλης — δέν ἔδωσαν, περσότερο ἀπ’ ὅποια δημοσιογραφία τοῦ καθημερινοῦ «συμπτάματος» καὶ τοῦ «ἐπιμέρους», τὴν εἶδηση γιὰ τὴ βαθύτερη πραγματικότητα καὶ τὸ καμινούμενο μέσα τῆς αἰρίας κάθε ἱστορικῆς στιγμῆς, Δέν ἦταν καθαυτὸ εἶδηση ὁ Ἡλίθιος κ’ οἱ Ἀδερφοὶ Καρομάζωφ, τὸ Ἐγκλήμα καὶ Τιμωρία κ’ οἱ Δαιμονισμένοι ὁ Δαβὶδ Κόπερφιλτ κι ὁ Θυρίλος τῶν Φόροσιτς, ἡ Μαντάμ Μποβαῦν ἢ ἡ Παναγία τῶν Παρισίων, οἱ Ἄθλιοι, ὁ Βέροβας, ὁ Ὀδυσσεὺς τοῦ Τζόνς, Μὰ τ’ ἦταν λοιπόν, «Παρομυθίακι», Καὶ τ’ εἶναι δὰ τὸ «παραμῦθι», τὸ σκεφτήκατε ποτέ, Ὅταν διαμορφώνουν τὸ σύστημα ἀντιδράσεων κάθε συνείδησης, μὲς σ’ ἐποχῆς δλάκερες, ὅλοι αὐτοί, ὅλ’ αὐτὰ ὅταν ὀρίζουν τὸ πρῶτο ἐκδοχῆς τοῦ πραγματικοῦ κάθε στιγμῆς, κάθε τόπου ὅταν θεμελιώνουν ψυχισμοὺς «νέους», δομῆς «νέες» τῶν συμπεριφορῶν καὶ τῶν στάσεων καὶ τῶν ἀντικρουσμάτων τοῦ κόσμου καὶ τῶν εἰσπράξεων κάθε «δεδομένου» τῆς «ἐμπειρίας» καὶ τοῦ ἔσχατου ἀτόμου — ἀκρίμα κ’ ἐμείων που δέ διάβασαν, δέν πῆραν ἀπὸ πρῶτο γέρι τὴν εἰδοποίηση, συνορεύουν ἑμῶς, συγγενεῶν, συγκαίτων, διαρκῶς, μ’ ὅσους τὴν πῆραν — ὅλ’ αὐτὰ τί εἶναι καὶ δέν εἶν’ εἰδήσεις, καὶ δημοσιογραφία, στὴν πιό πλήρη σημασίᾳ τῆς λέξης, καὶ δημοσιογράφοι οἱ «κατα-

Και *Βίβλος*, τέλος - δέν υπερβάλλω. *Βίβλος* μεγάλη, έμπνευσμένη, κ' υπεράξια νά ΐδρουε (άκόμα και σήμερα) *θηρησκεία* παντεπαρκέστατη, άντι τής άνθελληνικώτατα δογματικής και άστόχαστης έβραϊκής αϋτής πού βάφτισαν («Χριστιανισμό») οί προδότες τοϋ Σ τ α υ ρ οϋ ΐ σ α - ΐ σ α, και πού φιλέκδικα κρατεί δι' οϋ έσταύρωσε και ξεσταύρωσε με τέτοιο σύστημα διαβολικής Έκκλησίας άποκαθηλώνοντας ..

Βίβλος μεγάλη, βεβαιότατα, και *θηρησκεία* έμπνοής γενναίας, άκόμα και σήμερα, θά ΐσχυε, θά δροϋσε, θά κινούσε, άν έμείς, μεγάλοι μαζί και μικρότατοι, τρακτικοί και αϋτοτρακτικοί πάν' άπ' έλα, δέν καταφέρναμε, στους αϋτοσπαρακτικούς αϊώνες μας τής "Έκπτωσης, και τά μέγιστα τών μεγίστων μας νά συντρίβουμε, νά κοινορτοποιούμε, νά διαλύουμε εις έλάχιστα, εις μηδαμινά, εις τίποτε και καθαρό κακό!

...Κι όμως! Κάτω άπ' την τέφρα και τó στρώμα νεκρών μυριάδων φύλλων, χλωρές πάντ' άνασαιίνουν οί γενναίες *Ρίζες*, άρδευόμενες σε μέγα βάθος άπ' την άλήθεια τών πραγμάτων πού εκφράζουν για πάντα...

Έγώ βαρέθηκα νά ζω και νά θάβουμαι στα τεφρά σσηηότα. .

Φηγάς όρμάω στους προμηθειούς χυμούς *Αϋγής* πού έκρέει άκόμα!

...Φώς άβασίλευτο *ξαναχαράζει*... Μυστικά-φοβερά προμαντεμμένο :

Σίβυλλα []

μαινομένω στόματι []

άγέλαστα και άκαλώπιστα

και άμύριστα φθεγγόμενη

χιλίων έτών έξικνεΐται

τῆ φωνῆ

διά τόν θεόν.⁶⁴

Κ' έγώ δέ θέλω έδω τής *Σίβυλλας* καμμιά «έρμηνεία». . "Έτσι, *μαινομένω στόματι* προτιμάω, νά φθέγγεται και νά *έξικνεΐται χιλίων έτών* — δηλαδή. θπειρα χρόνια — με τέτοια άγέλαστα και άκαλώπιστα και άμύριστα — σαν τοϋ Σαβοναρόλα τά τραχιά και άγρια και άπελέκητα μεττά δυό χιλιετίες στη Φλωρεντία — φυσικά διά τόν θεόν!

Διά τόν θεόν ;. . Ναι! ναι: διά τόν θεόν!.. "Αμ για τί ποτέ άλλο, ⁶⁵

γράφτες» τους, *Εΐδηση*, λοιπόν τó πρώτο «συνθετικό», άλλωστε, τής *συνείδησης*! Και πώς θά μπορούσε δά τó «σύνθετο», μόνο τοϋ «άπλοϋ» τή σημασία νά μήν περιέχη. Δέν είναι, άρα, τά ρωμαϊκά *Acta diuina* ή «πρώτη» *δημοσιογραφία* ό 'Ηρόδοτος είναι! Και πριν άπ' τόν 'Ηρόδοτο, πόσοι και πόσοι «χρονικογράφοι» ναι πριν άπ' αϋτούς ό "Όμηρος — ή ό,τι λέγεται, τελοσπάντων, "Όμηρος — κ' οί τραγικοί, κ' οί ρήτορες, κ' οί ποιητές βεβαιότατα άκόμη! Γράφει, πολύ σωστά, ό λαμπρός Zimmern, στις πολϋτιμες εκείνες *Πολιτεΐες* του τής Αρχαίας Έλλάδος (μτφρ Μιχ Τσαμαδοϋ, δ' Έκδ 'Αθ '30, σ 61, 4-6, 39-40) «Τοιούτου είδους κοινωνία δέν είχεν ανάγκην οϋτε βιβλίων οϋτε εφημερίδων τας νέας της ιδέας, είτε σοβαράς είτε κούφους, έλάμβανεν άπό τόν Αΐσχϋλον ή τόν Δημοκλήδην, άπό πρώτο χέρι, διά ζώσης φωνής 'Οδ X 118 — άγορήν θέμενος μετά πᾶσιν έπιπον — XII 297 'Ηρόδοτος III 137» ⁶⁴ 'Ηράκλειτος D₁ 172 3-5, M₁ 316a 16-9 'Ερμηνεύω, παρακάτω άλλ' έδω ήθελα νά μένη έτσι ό λόγος για τή *Σίβυλλα* άπ' τόν Σκοτεινό Αϊνική, σκέτος - αϋ τοϋ σι ο ς, άπό δυόμιση χιλιάδες χρόνια, κ α ι κ α τ α ν ο η τ ό τ α τ ο ς ά μ ε σ α, άπ' τó Νεοέλληνα, χωρίς «μετάφραση» ⁶⁵ Χρειάζεται, τάχα, νά σημειώσω «'Έί θεός, τί άλήθεια», Σ' έλες τίς γλώσσες τοϋ κόσμου — στη «νοηματική γλώσσα» — τó ΐδιον «σημαίνει», άνέκαθεν

XI

Πέρα από την «πιστότητα» — και δσηδήποτε δὰ φιλολογική «πιστότητα» — τῆς «ἀπόδοσης» ἑνὸς κειμένου, δὶ χ ω ς ἄ μ ε σ ὄ τ η τ α καὶ φ υ σ ι κ ὄ τ η τ α λειτουργίας τοῦ λόγου τῆς «μετάφρασης», δέ γίνεται τίποτε! Πάει τὸ κείμενο, καταστράφηκε! (*Traduttore traditore!*)

Τὸ ἀξίωμα ποὺ μπορεῖ νὰ διατυπωθῆ — σὰν ὀρισματικὸ *sine qua non* κάθε προσπάθειας «ἀπόδοσης» — εἶναι τοῦτο: *Μόνο ἂν ὁ δέκτης νιώθῃ ἄ μ ε σ ὀ καὶ φ υ σ ι κ ὀ* (στὴ γλῶσσα καὶ στὴν ὄλη εὐαισθησία του, τὴν ἀβίαστα προσλαμβάνουσα) τὸ λόγο τῆς «μετάφρασης», χωρὶς ἀνάγκη γιὰ καμμιά σύμβαση καὶ νοητικὴ ἐπέμβαση πρὸς «εἰσπραξή» του (κατόπιν εἰδικῆς ἐπεξεργασίας) ἀπὲρ τῆ συνείδηση...

Μὲ τὸ αἴτημα αὐτὸ συντρίβονται ὅλες οἱ προβαλλόμενες⁶⁶ σὰν καλές» (ἢ καὶ «ἄριστες» τάχα) «μεταφράσεις»⁶⁶ μας ἀρχαίων κειμένων, ποὺ κατεξοχήν τέτοιες ἴσα-ἴσα ἰδιότητες δὲν ἔχουν. Εἶναι φρικαλέα, ἐν προκειμένῳ, τὰ καμώματα τοῦ Πάλλη (κι ἄλλο τόσο τῶν Κακριδῆ-Καζαντζάκη τὰ νεώτερα ἀμετανόητα πλαστῆς δημοτικιστικῆς «Ὀρθοδοξίας»), λόγιας καὶ τῆς κακῆς ὥρας) στὸν «Ὀμηροῦ ὁ Γρυπάρης εἶν' ἀκατάπιοτος στους τραγικούς, κι ἀκόμα πιὸ ἀκατάπιοτος ὁ σκέτος Κακριδῆς⁶⁷ (χωρὶς σάλτακα Καζαντζάκη) στὸν Ἐπιτάφιο»⁶⁸ γλῶσσα νεοελληνικὴ δὲν κατέχει καὶ καμμιά πλαστικότητα

66. Ἀξίζει νὰ ἐξαρθῆ μιὰ μετάφραση, ποὺ ὄχι μόνον δὲν «προβλήθηκε» — ὅπως τῆς ἔπρεπε — παρὰ θ ἄ φ τ η κ ε κίβλας, ἐπιμελέστατα, ἀπὸ τὸ '67 ποὺ βγῆκε, σὲ πολὺ φροντισμένη ἔκδοση: Ἡ Ὁρέστεια τοῦ Αἰσχύλου — Ἀγαμέμνων, Χορηφοσοί, Ἐμμενίδες — ἀπὸ τὸν Τάκη Μπαρλά. Ἡ ποιότητά της εἶναι πράγματι σπάνια γιὰ τὸν Τόπο μας· κ' ἰδιαίτερα ἀπὸ πλευρῆς σωστοῦ καὶ σωστοῦ ποιητικοῦ λόγου, ποὺ πέτυχε ὁ εὐσυνείδητος λυρικός ποιητής, ἐνῶ ἀπέτυχαν στὸ ἴδιο ἄλλοι κι ἄλλοι — καὶ ὑποτίθεται (αἰσχυρότερον) του, ποιητικά, ἀλλὰ καὶ πιὸ ἐξειδικευμένοι, φιλολογικά. Φιλότιμη δὲ κ' ἡ εἰσαγωγή του — κ' εἶν' ὀλοφάνερα «ἔργο ζωῆς», λοιπόν, ἢ ἔκδοση, ποὺ μὲ ἰδιαίτερη στοργὴ καὶ μεράκι φρόντισε, λίγο πρὶν ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ ποιητῆ πατέρα του (οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸ δικό του) ὁ ἀνεκτίμητος Φαῖδρος Μπαρλάς. [Τὰ Τετράμηνια ἔκαναν πράξη ἀσυνήθιστης πνευματικῆς ἀρετῆς καὶ δικαιοσύνης, δωρίζοντας στους φίλους καὶ συνδρομητῆς τους κάπου 700 ἀντίτυπα τοῦ λαμπροῦ αὐτοῦ βιβλίου, ποὺ βρέθηκαν ἀπούλητα (κι ἀζήτητα ἀπ' τὸ τόσο ἐνδιαφερόμενο γιὰ τ' ἄξια) κοινὸ μας) στὰ πατάκια τοῦ σπιτιοῦ τῶν Μπαρλάδων, μετὰ τὸ θάνατο καὶ τοῦ Φαῖδρου, τὸν Ἰούνιο τοῦ '75.] 67. Ὁ πατέρας (I.) ὄχι ὁ γιός, ποὺ εἶναι μὲν εὐσυνείδητῆ ἢ ἐκδοτικῆ-σχολιαστικῆ δουλειά του στους Ὀρμίδες τοῦ Ἀριστοφάνη (α' Ἐρμηνευτικὴ ἔκδοση), Ἄθ. '74), ἀνεπαρκῆς ὅμως ἢ «μεταφραστικῆ» τοῦ ἀπόδοσης — καὶ «βεβαρημένη» ἀπὸ ἔμμοτες σὲ φανταστικὴς φιλολογο-δημοτικιστικῆς ἀρθοδοξίας) τοῦ πατέρα του. 68. Καὶ φτάνει, γιὰ παράδειγμα, τὸ ἀπόσπασμα ἀπ' τὴ «μετάφρασή» του — «δολοφονία» — τοῦ Ἐπιτάφιου, ποὺ τοῦ σχολιάζα στὰ Νέα Ἑλληνικά (ΤΝΕ66₂ 103β): «...Ποῦ οἱ Ἕλληνες καὶ ποῦ τὰ Ἑλληνικά, σὲ τέτοια μονοτονικά; Ἀυτοὶ ἐδῶ ἐστάθηκαν τέτοιοι, ὅπως ταίριαζε στὴν πόλη που τους ἀνάθρεψε. Ὅσοι πάλι μένομε πρέπει ν' ἀξιώσομε ἀπὸ τὸν εαυτὸ-μας, τὸ φρόνημά-μας μπροστά στους ἐχτροὺς νὰ μὴν το κρατήσομε καθόλου πιὸ ἀτολμο, κι ἄς το εὐχόμεστε περισσότερο ασκόνταφτο. [!!!] Ναί... Ἐτσι... ασκόνταφτο!.. Κι ὄχι μάλιστα τὸ φρόνημα (μεγάλῃ ὑπόθεσῃ!) παρὰ τὸ κείμενο ἔτσι... ἀσκόνταφτο (πίσω ἀπ' τὸν Ζάγρο ἐδῶ, ἀπὸ τὰ Φράτα πέρα), καθὼς τοῦ «ὑπεύθυνου» φιλόλογου □ αὐτὸ τὸ ἀλαμπουρνέζικο (καὶ γιομαῖο καὶ φιλολογικῶ-ἐρμηνευτικῶ λάθῃ ἄλλωστε).»

σὴν «ξύλινη» ἔκφρασή του ὁ Συκουτρῆς δὲν διαθέτει, ἔτσι ἀποπειρώμενος «μετάφραση» τοῦ *Συμπόσιου* — πού «ξεσήκωσε» τὸ πανελληνιο γι' ἄλλα, ἀντὶ γι' αὐτό· (ἀλλὰ πότε κοιτᾶμε τὴν οὐσία, ἔμεῖς τὰ σκάνδαλα μόνο!) — ἐνῶ γιὰ ξύλο — τὸ λιγώτερο — εἶν' ὁ Γεωργούλης στὶς δικές του ἀσύδοτες κακουργίες εἰς βᾶρος τοῦ ἄτυχου Ἀριστοτέλη, κι ὁ Βενιζέλος «συμπαθητικός» στὸ πάθημά του ν' ἀποτολήμηση προσπέλαση τοῦ τραχύτερου καὶ βαρύτερου ἀττικοῦ λόγου — τοῦ κορυφαίου τῆς «gravitas» καὶ τῆς Ἱστορίας — μὲ καθωσπρεπικὰ ἔκφραστικὰ ἐφόδια καθαρεύοντας ἐπαρχιακοῦ δικηγοράκου.

Οἱ ρέστοι δὲν ἀξίζουν οὔτε τόση κουβέντα⁶⁹ — καὶ δέ θὰ κάτσω ν' ἀσχοληθῶ μὲ παροχὴ «ἀποδείξεων»⁷⁰, ἀλλ' ἀνταποδείξεως. Προτιμᾶω

69 Καλὰ κάποια ἐπιτεύγματα τοῦ Θρασύβουλου Σταύρου, ἢ καὶ τοῦ Μελαχρινοῦ, καὶ τοῦ Κουνδιδάκη παλιότερα, μὰ δὲν ἐξαρκοῦν γιὰ νὰ φτάσουμε καὶ σὲ βεβαίωση πῶς ἔχουμε κάποια «σωστὲς μεταφράσεις» Πιὸ εὐσυνειδητὴ δουλειά, ἀπ' τὶς νεώτερες, εἶν' ὁ *Δημοσθένης* ('Αθ' 71) τοῦ Κ Τσάτσου - μ' ὅλο πού θὰ ὤφειλε καὶ καθαρὰ ῥητορικὰ νὰ μαστορέψῃ τὸ λόγο τῆς μετάφρασης τοῦ πιὸ μεγάλου ῥήτορα τῶν αἰώνων, ἔτσι ὥστε ἀληθινά, κι ἀνεξάρτητα ἀπ' ὅποιοςδήποτε «συμβάσεις» τοῦ ἀναγνώστη, καὶ τοῦ εἰδικώτερα ἐπαίοντος, νὰ ἀσυναρπάζῃ καὶ σὰ νεοελληνικὸ κείμενο δὲν τὸ κατάφερε. Καὶ πολλὲς φορὲς ὄζει συγχρόνου (καὶ «καθαρεύοντος») ἐλληνικοῦ κοινοβουλευτικοῦ λόγου «συντηρητικοῦ ἀνδρός»! Ἄν ὅμως ἔχῃ συνηθίσει στὰ ὕψη αὐτὰ ὁ μεταφραστής, ἀπ' τὴν προσωπικὴ του πολετεία, διόλου δὲν «μιλάει» καὶ δὲν «συγκινεῖ» — πολλὰ δὲ κι «ἀπαωθοῦν» (κ' ἐκνευρίζουν) — τὸν ἀπλό καὶ φυσικὸ νεοέλληνα «ἀδέκτη» (ἢ «πολίτη») 70 Ἄρκετά εἶναι ὅσα ἔγραφα σὴν *Κριτικὴ τοῦ Μεταπολέμου*, «Κρίση Ἀγωγῆς κ' ἔκπτωση Παιδείας - Ceterum censeo » 138-9 « Πού εἶναι οἱ δόκιμες φιλολογικὲς μεταφράσεις τῶν ἀρχαίων μας κειμένων, [ ] Θὰ [σᾶς ποῦν] *Σάφρος καὶ Γρουπάρης* γιὰ τὶς ἀρχαῖες τραγωδίες » [Γράφεται τὸ '60 -'62, καὶ βγήκε τὸ Δεκέβρη τοῦ '62 τὸ βιβλίον Δὲν ἀναφέρεται καὶ σὲ κατόπιν ἐκδοθέντα, γιὰ κάποια ἀπ' τὰ ὅποια βλ. σὴν προηγούμενη ὑποσημείωση] «Τὸ πολὺ-πολύ καὶ *Μελαχρινός* Θὰ [σᾶς] ποῦν γιὰ τὸ *Θουκυδίδη* τοῦ *Βενιζέλου* ἢ γιὰ τὸ *Συμπόσιον* τοῦ *Συκουτρῆ* Καὶ θὰ [σᾶς] ποῦν ἴσως, μετὰ, γιὰ τὶς τόσες καὶ τόσες μεταφράσεις διαφόρων ἐμπορικῶν σειρῶν, πού βγήκαν κατὰ καιροὺς τοῦ *Φέξη* (τοῦ παλιού), τοῦ *Πάπυρου*, τοῦ *Ζαχαρόπουλου*. Καὶ εἶναι ὅλες γιὰ πέταμα, χωρὶς καμμιάν ἐξαίρεση, οἱ [τάχα] μεταφράσεις αὐτές! Ὁ *Γρουπάρης* ἤξερε κι Ἀρχαῖα καὶ Νέα μὰ τὸν ἔπιανε ὁ δικὸς του ποιητικὸς οἴστρος κ' οἱ ἀντιποιητικώτατες μανιέρες του κι ἀπέδιδε ὅπως ἤθελε τὰ μεγάλα τραγικὰ κείμενα Ὁύτε παίζονται — κι ἄς τις [παίζουν οἱ ἀγνότες ἀμετανόητοι], οὔτε ἀκούγονται, οὔτε διαβάζονται, οὔτε ποιητικὲς εἶναι, οὔτε ἀποδοτικὲς καὶ πιστὲς κ' εὐλαβικὲς τοῦ ἀρχαίου κειμένου οἱ μεταφράσεις τοῦ μακαρίτη! Οὔτε ἀρχαῖο τραγικὸν λόγο, οὔτε σωστὸ νεοελληνικὸν θὰ διδάξουν στὰ παιδιὰ! Ὁ *Σάφρος*, πάλι, οὔτε τὰ Ἑλληνικά τοῦ *Γρουπάρη* ἤξερε — ἕνας δασκαλάκος ἦταν —, οὔτε Νέα Ἑλληνικά Ὁύτε πιστὲς οἱ μεταφράσεις του, οὔτε σωστὲς, οὔτε σὲ σωστὰ Ἑλληνικά! Ὁ *Μελαχρινός* ἦταν ἴσως ποιητικὸς — ἀλλὰ κι αὐτός μετὰ τὶς μανιέρες του — δὲν ἦταν ὅμως φιλόλογος κι αὐθαρετοῦσε Ὁ *Ελευθέριος Βενιζέλος*, πολιτικὸς ὅσο θέλετε, ἀλλ' Ἀρχαῖα ἐπαρκῆ γιὰ *Θουκυδίδη* δὲν ἤξερε, καὶ Νέα γιὰ γραπτὸν λόγο (καὶ μάλιστα πού ν' ἀποδίδῃ *Θουκυδίδη*) δὲν διέθετε! Ἡ μετάφρασή του — αὐτὴ πού βλακωδῶς ἀπαγόρευε [κίβλας κάποιοι ὁ Στρατός] — βρίθει κοινῶν ἐρμηνευτικῶν σφαλμάτων, κι ὁ λόγος του εἶναι ξύλινος, δίχως μέταλλο, καὶ προδοτικὸς τοῦ *Θουκυδίδη*! Ὅσο γιὰ τὸ *Συκουτρή*, [ἀ τ ο μ ι κ ῶ ς] δὲν ἀ τ ὶ ν εἶ δ α μ ι » (τὸν Σωκράτη, τοῦ *Συμποσίου*), μὲ τέτοια ἴσα-ἴσα Νέα Ἑλληνικά, σάν κι αὐτὰ τ' ἀραιωμένα — ναί! εἶναι τοῦ *Συκουτρή*, μὲς ἀπ' αὐτὸ τὸ *Συμπόσιον*! — νὰ μπορῇ νὰ δώσῃ τίποτε ἀξίολογο (Πρὸς θεοῦ, ὅχι, ὅτι συμφωνοῦμε μὲ τὸ «Σύλλογο Ἐκδορῶν Πατρῶν», πού τηλεγραφοῦσε κα-

δηλαδή να δώσω ένα δείγμα «στοιχειωδῶς στρωτῆς» μετάφρασης — και διαλέω ἐπίτηδες ἀπ' τὸν ἀναμφισβήτητα λογοτέχνη Πλάτωνα, ὄχι ἄλλον — ποῦ παρέχει θετικά, de facto, ἓνα μίνιμουμ βασικῶν ἀξιώσεων ἄμεσης καὶ φυσικῆς λειτουργίας τοῦ λόγου στὴν ἀπόδοση) ἔτσι ὥστε νὰ εἰσπράττεται αὐτὴ ἄνετα, ροικᾶ, «οἰκεῖα», ἀπὸ ἀβίαστα (κι ὄχι «διανοητικᾶ») προσλαμβάνοντα νεοέλληνα («δέκτη»), σὰν κείμενο «δικό του», τῆς γλώσσας του, τῆς σημερινῆς του αἰσθησης τοῦ κόσμου, ὄχι σὰν κάτι ξένο — «δοτόν», «μεταδοτόν» — και ποῦ δ' ἐν τοῦ «μιλάει» ἀνεπιτήθευτα, σὰ «διπλάνος» καὶ «ὅμοιος» του.

Βασικὴ προϋπόθεση γιὰ κάτι τέτοιο εἶναι ἀκριβῶς: ἡ ἀναπλαστική-δημοιοργικὴ ἱκανότητα λογοτέχνη ἐρμηνευτῆ, ποῦ ἀναδημιουργεῖ (μὲ ἰσχυρὸ ἐκφραστικὸ ἔνστικτο κ' εὐστοχία στὸ λόγο τῆς ἀπόδοσης), φυσικά καὶ ἄμεσα λειτουργοῦντα (μὲς στὸ σύγχρονο σύστημα κοινῶν σημάνσεων) ἐκφραστικὰ σήμαντρα, ἀντὶ ξερά νὰ κουβαλᾷ ἀπ' τὸ λεξικό (καὶ μὴ μετουσιώσιμα) ἐκφραστικὰ σήμαντρα ἄλλων κόσμων, παρωχημένων, ἐποχῶν διάφορων, καὶ φύρδην-μίγδην ἀποθησαυρισμένα (κ' ὑστερ' ἄλλο τόσο αὐθαίρετα διαλεγμένα ἀπὸ κακοὺς μεταφραστές), ποῦ δ' ἐ λ ε ι τ ο υ ρ ο ὦ ν ἄ μ ε σ α στὸν ἔκγονο, ὅσο κι

τὰ τοῦ μακαρίτη καὶ ζητοῦσε τὴν κεφαλὴ του ἐπὶ πίνακι, γιὰ τὸν ἀπίθανο ἐκεῖνο πρόλογό του στὴν ἔκδοση τῆς Ἀκαδημίας! Ἄλλὰ νὰ ποῦ δέ μῶς ἔπεισε — μὲ τέτοια . ἀ τ ο μ ι κ ῶ ς ἄ ν τ ὄ ν ε ἶ δ α μ ε τ ὸ Σ ω κ ρ ᾶ τ η ! — κι οὔτε μέτρια δὲ βρῖσκουμε τὴν ἀπόδοσή του, στὰ Νέα Ἑλληνικά, τοῦ λαμπροῦ Σουμποσίου! Δέ θά μάθουν οὔτε Νέα Ἑλληνικὰ σ ω σ τ ᾶ ἀπ' αὐτὴν τὸ παιδιὰ τοῦ Γυμνασίου — οὔτ' οἱ φιλόλογοι, ἂν τυγὸν σ' αὐτοὺς κρῖνονταν καλὸ νὰ διδαχθῆ (γιατὶ, ἀλήθεια, νὰ μὴ καταντήσουν κ' οἱ φιλόλογοι νὰ μελετοῦν Ἀρχαῖα ἀπὸ . μεταφράσεις, ἐδῶ ποῦ φτάσαμε,) — κι οὔτε βέβαια θὰ γευθῆ κανεὶς ἔτσι Πλάτωνα! Μετὰ τὰ παρπάνω, γιὰ Γρυτάρη, γιὰ Μελαχρινό, γιὰ Βενιζέλο, γιὰ Συκουτρή (κ' ἐπειδὴ δέ μιλῶμε οὔτε γιὰ τοὺς παλιούς Μενάρδο καὶ Νιρβάνα, ποῦ ὅμως δέν ἦταν ἀπιστοί), δέν εἶναι [δὰ νὰ μιλήσουμε γιὰ Βάρναλη ἢ] γιὰ Ρῶτα — ποῦ ὅ,τι θέλει κάνει πάντα στὶς ἀπίθανες «μεταφράσεις» του (ἴδε καὶ Πετούμενά του ὡς Ὀρνίθες τοῦ Ἀριστοφάνη!) — ἢ γιὰ Λεκατσά — ποῦ (πιθανῶς) γνώριζε Ἀρχαῖα, μὰ δέν ἐγνώριζε καὶ δέν εἶχε οὔτε στοιχειωδῶς σωστὴ αἰσθησι τῆς Νέας Ἑλληνικῆς (ἴδε καὶ [τὸν] Πίνδαρό του, ποῦ δὲ διαβάζεται) — παρέλκει δὲ ὀλότελα ν' ἀσχοληθούμε μὲ τίς ἀνόμα κατώτερης ὑποστάθμης μεταφράσεις τοῦ Φέξη, τοῦ «Πάπυρου», τοῦ Ζαχαρόπουλου. Αὐτές, τὸ πολὺ-πολύ, μπορεῖ κανεὶς — ὄχι χωρὶς κίνδυνο νὰ χαλάσῃ τὸ γλωσσικὸ τὸ ὄργανο καὶ νὰ παρεξηγήσῃ τρομερὰ τὴν ποιότητα τοῦ ἀρχαίου λόγου (πάντως δὲ ὦ ρ ι μ ο ς, ὅπου εἶναι ἀργὰ πιά, εὐτυχῶς, γιὰ νὰ χαλάσῃ περισσότερο) — νὰ τίς περᾶσῃ ἐπιτροχάδην (ὅπως δὰ κ' ἐκείνες τοῦ Γεωργούλη, ποῦ ἔχουν διαλύσει καὶ μαλακύνει ἀφόρητα τὸν κρουστό λόγο τοῦ Ἀριστοτέλη, δηλαδή προδώσει ἀπαράδεκτα τὸν αὐστηρότερο ἴσως [θεωρητικὸ] λόγο [τῆς Ἀρχαιοελληνικῆς Γραμματείας], ἂν τυγὸν ἐπιζητῆ ποτὲ κανένα πασάλεμμα Κλασσικῆς Παιδείας, γιὰ κοσμικὸ ἐφέ!). Ἄλλ' ὄχι, βέβαια νάρθουν αὐτές σὲ χεῖρα παιδιῶν, καὶ νὰ βλάψουν, νὰ κακώσουν, νὰ ἐθίσουν ἀδοκιμάτατα στὴν πιὸ ἄθλια «Νεοελληνική» ποῦ ὑπάρχει. τὴν ἀρμενοελληνικὴ τῶν διδασκαλικῶν μεταφράσεων - γιατί οἱ δάσκαλοι στὸν Τόπο μας, καὶ δὴ οἱ φιλόλογοι, εἶναι οἱ διμυλῶντες καὶ γράφοντες τῆ χειρότερη καὶ τὴν πιὸ ἀδόκιμη Νεοελληνικὴ ποῦ γίνεται (ἴδε καὶ ἔγγραφο τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, κ' ἐγκυκλίους του, καὶ κείμενα τῶν ἐκπονητῶν σχολικῶν βιβλίων!)» [Ἄλλὰ δὲς καὶ τὴν εἰδικὴ κριτικὴ μου «Νεοελληνικῶν Ἀναγνωστικῶν», μὲ τὸν τίτλο Παιδείας τὸ ξεκαρδιστικὸν ἀνάγνωσμα «Ἀναγνωστικῶν», καὶ ὑπὸ τὸ ψευδώνυμο πλασματικῶν (ἐγγονοῦ) τοῦ «Ἀγρινιώτη» (Ἐμμανουὴλ Ροῖδη) τῆς Πάπισσας Ἰωάννας «Νεοτέλους Διονυσίου Σουρλή», στὰ Τετράμηνια 1, σ. 37-49.]

ἄν εἶναι τοῦ (προγόνου) του ἢ κι ἄν δουλέψῃ με εἰδική σύμψαση — και συγκατάφαση — τὸ μυαλό, ἢ («διάνοια») τοῦ ταλαιπωρούμενου.

Σημειώνω πὼς ἡ μετάφραση αὐτὴ ἔγινε με ὑποθετικὸ («δέκτη») τὸ εὐρὺ κοινὸ ἐνὸς σημερινοῦ μεσοαστικοῦ περιοδικοῦ μεγάλης κυκλοφορίας. Καὶ τὸ σημειώνω, γιατί ἔχει σημασία. "Α ν σ' α ὑ τ ὀ τ ὀ κ ο ι ν ὀ μ π ο ρ ο ὕ μ ε ν ἄ «μεταδῶσοι με» τὴν Πολιτεία τοῦ Πλάτωνα⁷¹ λογουχάρη! (Κ' ἐπίτηδες δ' ἐν παραθέτω τ' ἀρχαίον κείμενον. γιά

71 Ἄπ' τὴν ἀρχὴ τῆς Πολιτείας, Α 327-8d. Καὶ δίνω μετάφραση ἐλεύθερη ὅπως τὴ λέν — μ' ὄλο πού πράγματι πιστὴ σὲ β α θ ῦ τ ε ρ α (καὶ τὸν ὑποχρεωτικὸν) τῆς σωστῆς «ἀπόδοσης» τοῦ ἀρχαίου κειμένου) — γιατί χωρὶς τὴν πρόψαση ἄ ν ἄ π λ α σ η τ ὶ ῶ ν ἄ μ ε σ α και φ υ σ ι κ ἄ μ ἔς στο ἕφος τοῦ Πλάτωνα λειτουργούντων στοιχείων βι ο ὕ μ ε ν η ς π ρ α γ μ α τ ι κ ὴ τ ῆ τ α ς — στοιχείων μιᾶς τ ὄ τ τ ε φ υ σ ι κ ἄ βι ο ὕ μ ε ν η ς, πού μόνο μ' «ἀντίστοιχα» μιᾶς τ ὴ ρ α φ υ σ ι κ ἄ βι ο ὕ μ ε ν η ς π ρ α γ μ α τ ι κ ὴ τ ῆ τ α ς μ ποροῦν νὰ λειτουργήσουν «παρόμοια» σὲ σύγχρονον νεοελληνικὸ κείμενον —, χωρὶς αὐτὴ τὴν εἰδικὴ ἄ ν α δ η μ ι ο υ ρ γ ῖ α — δουλειὰ Λογοτεχνίας, κι ὄχι τυπικῆς «Ἑρμηνευτικῆς» — π ρ ο δ ῖ ν ε τ α ι ὄχι ἀπλῶς τὸ «αρχῶμα», κι ὁ «τόνος» τάχα, ἀλλ' αὐτὴ ἡ ο ὕ ο ἰ ἰ σ α - ἰ σ α, τοῦ ἀναμφισβήτητα λογοτεχνικοῦ πλατωνικοῦ κειμένου ἀφοῦ στὴν Τέχνη, βέβαια, ἡ οὐσία ὅλη δέν εἶν' ἄλλο ἀπ' τὴν Τέχνη (ὅπως στὴ μελωδία ἢ μελωδία, κι ὄχι ἢ «μὴ μελωδία», ἢ στο ἄγαλμα τὸ ἄγαλμα, κι ὄχι τὸ «μὴ ἄγαλμα» κ λ π.). Ἄρα κ' ἡ μόνη δυνατὴ «κρίση», ἐν προκειμένῳ· λογοτεχνικὴ "Ο χ ἰ ἀπλῶς — και μόνο — «φιλολογικὴ», τῆς τυπικῆς «ἐρμηνεύσεως», πού θάταν καταστρεπτικὰ λειψή ἀνεπαρκῆς και γιά τὰ πῶς στοιχειώδη τῆς «ἀπόδοσης» — σωστότερα· «ἀναπαγωγῆς» — τοῦ μυθιστορηματικοῦ — γιά νὰ μὴν πῶς κινήματογραφικοῦ («ὑποκειμενικοῦ» κι ἀντικειμενικοῦ), συνάμα κι ἀναμῆΞ, με δέν ξέρω πόσες «γωνίες λήψεως», οὐ μὴν ἀλλὰ κι «ἀναποδόσεως στο δέκτη» του) — πλατωνικοῦ κειμένου. Γιά δοκιμὴ, ὅποιος θέλει — κ' ἔχει κουράγιο — ἄς πῆσῃ νὰ διερευνᾷ τίς «λήψεις» — πόσες εἶναι, και ποιές — μαζὶ με τίς μῆξεις τους, και τίς «ἀναποδόσεις» τους «ἄλλοθεν» στὸν ἴδιον τὸν «πομπόν» τους, ἄμα δὲ και στὸ «δέκτη» τῆς ὅλης «διηγήσεως» (με τί συνδυασμούς, συναρτήσεις ἕμμεσες κ' ἐσώτερες, ἀνακυκλώσεις, γοητευτικῆς, τῶν δρώμενων και τῶν λεγόμενων, πού κι αὐτὰ πρέπει νὰ νοοῦνται ἐντὸς εἰσαγωγικῶν, γιατί κι ὅλα συνρόως, ἰδρώμενων) και «λεγόμενων», π ε ρ ι ε χ ὶ μ ε ν α «δ ι η γ ῆ σ ε ω ς» εἶν' ἐπίσης, ἀνάμικτης ἄλλο τόσο με «δράση» — σ' αὐτές ἐδῶ τίς εἴκοσι και μία μονάχα λέξεις, τοῦ ἀληθινὰ π λ ἄ σ τ η π ο λ υ δ ι ἄ σ τ α τ η ς μυθιστορηματικῆς πραγματικότητος Πλάτωνα· Πολέμαρχος [ ] ἐκέλευσε δραμόντα τὸν παῖδα περιμεῖναι ἐ — και πού εἶναι βαλμένος, ἀπ' τὸν μάστορα τοῦ λόγου, τὸ ἐ! Ἄκριβῶς ἐκεῖ ὅπου χρειάζεται γιά νὰ λειτουργῆ και σὰν κραυγὴ «Ἐ!» (γιά ν' ἀκούσῃ ὁ Σωκράτης. «Ἐ! Περιμενετε!») — κελύσαι Καὶ μου ὅπισθεν ὁ παῖς λαβόμενος τοῦ ἱματίου Κελεύει ὑμᾶς, ἔφη, Πολέμαρχος περιμεῖναι (327b). Κ' ἐνῶ τόσο πνευματικὰ πολυσύνθετος εἶν' ὁ λόγος, κοίτα, στὴ συνέχεια, πόσο γ ρ α φ ι κ ὸ ς μαζὶ - στοιχεῖα πού πιστοποιοῦν φωναχτῆ, ἀναμφισβήτητη, μὴ συγκατούμενη και ἱκανὴ νὰ συγκαλυφθῇ, τ ἡ μ ε γ ἄ λ η (πράγματι ἀνάμεσα στίς μέγιστες τῶν αἰώνων!) π λ α τ ὶ ν ι κ ἡ λ ο γ ο ν ι κ ἡ λ ο γ ῆ ν ἰ ἄ · εἶν' ἐκεῖ ὅπου τὸ παιδί, ἀφοῦ τοῦ κρεμάστηκε ἀπ' τὸ ροῦχο — λαβόμενος (μέσο), κ α ἶ μ ο υ — τοῦ Σωκράτη, και τοῦπε τὴν παραγγελίαν τοῦ Πολέμαρχου, ἀνησυχεῖ ἀκόμα — σὰν παιδαῖα, πούχει συνηθίσει νὰ μὴν τ' ἀκούσῃ οἱ «μεγάλοι» (θεαρῶντας τὸ «ἀνεύθυνον», ἢ «παιδί») ὅπωςδῆποτε) — κι ἄγωνιᾷ, θέλει νὰ πετύχῃ στὸ ἀκέραιο τὴν ἐκτέλεση τῆς ἐντολῆς τοῦ Πολέμαρχου, ν ἄ β ε β α ι ω θ ῆ π ὼ ς σ τ α κ α τ ἄ ν, και λέει Ἄλλὰ περιμενετε! Καὶ. τί στοργικὰ — ὁ Γλαῦκος πιά, σὰ νεώτερος, ὄχι ὁ Σωκράτης — γιά νὰ τὸ καθησυχάσῃ, νὰ μὴν ἀμφιβάλλῃ, παίρνε τὴν ἴδια τὴ σχεδὸν ἀναιδῆ «προσταγῆ» του — ἀλλὰ περιμενετε! (ἔνα παιδί τώρα! πρὸς δυὸ μεγαλύτερους!) — και τὴ στρέφει χαριτωμένα, με «ταπεινὴ ὑποχώρηση» ἐντυπωσιακῆ, με «ὑποταγῆ» ἀκόμα και στὴν ἔκφραση τοῦ μικροῦ Ἄλλὰ περιμενεῖναι! (Μὲ τὴν ἐπανάληψη αὐτῆ τοῦ ὑποδεικνυμένου κλύσεως ἕμμεσα — προσπάθησα νὰ τ' ἀποδώσω) με τὸ πρόσθετο ἐκεῖνο ντέ! μὰ δὲ με ἱκανοποιεῖ — τὴν ἀπρέ-

νά μήν ἐπηρεάζῃ τὴν αὐτόνομη αἴσθησι τοῦ νεοελληνικοῦ, τῆς «ἀπόδοσης», ὥστε νά λειτουργήσῃ σωστά τὸ «δεῖγμα» κ' ἡ «δοκιμὴ» στὴ συνείδησι τοῦ «δέκτη». ⁷¹⁾ :

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Κατέβηκα χτὲς στὸν Πειραιᾶ, μὲ τὸ Γλαῦκο τοῦ Ἀρίστονα, γιὰ νά προσευχηθῶ καὶ στὴ θεά, μὰ καὶ τῇ γιορτῇ θέλοντας νά δῶ, πῶς θὰ τὴν κάνουν, τώρα ποὺ τὴν πρωτοστήθουν.

Σὰν καλὴ λοιπὸν μοῦ φάνηκε καὶ τῶν ντόπιων ἢ πομπῇ, μὰ πιὸ σωστὴ εἴθρικα κείνην πούκαναν παλιά οἱ Θραῖκες.

Ἄμα προσευχηθήκαμε καὶ τάδαμ' ἔλα, στρίψαμε γιὰ τὴν πόλη. Κι ὅπου μᾶς βλέπει ἀπὸ μακρὰ, νά τραβᾶμε γιὰ τὸ σπίτι, ὁ Πολέμαρχος τοῦ Κέφαλου, καὶ στέλνει τὸ παιδί τρεχάτο νά μᾶς πῆ νά τὸν περιμένουμε.

Καὶ νᾶσον το ξωπίσω μου τὸ παιδί, τραβώντας μ' ἀπ' τὸ ροῦχο :

— Σᾶς γορεῖ, λέει, ὁ Πολέμαρχος, νά περιμένετε!

Κ' ἐγὼ ἔστρωμα τότε καὶ ρωτοῦσα («ποῦ 'ν' τος;»)

— Νάτος! εἶπε. Ἄπὸ πίσω ἔρχεται!.. Μὰ περιμένετε ντὲ! ⁷¹⁾

— Μὰ θὰ περιμένουμε ντὲ!.. τοῦκαν' ὁ Γλαῦκος. ⁷¹⁾

Καὶ σὲ λίγο νά κι ὁ Πολέμαρχος κι ὁ Ἀδείμαντος — τοῦ Γλαύκου ὁ ἀδερφός — κι ὁ Νικήρατος τοῦ Νικία, κι ἄλλοι καμπόσοι, σὰν ἀπ' τὴν πομπῇ.

Καὶ λέει, λοιπὸν, ὁ Πολέμαρχος:

— Σωκράτη, ἔε!.. Σά νάχετε πάρει φόρα γιὰ τὴν πόλη,.. νά μᾶς τὸ σκάσετε!..

— Χμ... Δέν κάνεις καὶ λάθος! εἶπα γώ.

— Μά... μᾶς βλέπεις, λέει, πὸς εἶμαστε;

— Πῶς ὄχι;

— Ἐ, ἢ λοιπὸν μὲ δαύτους, εἶπε, τὰ βγάζετε πέρα, ἢ μὴ σαλεύετε ἀπ' αὐτοῦ!

— Δηλαδή,.. λέω γώ, ἕνα μένει: ἄ ν σ ᾶ ς π ε ἰ σ ο υ μ ε, πὼς πρέπει νά μᾶς ἀφήσετε;..

— Χά!.. Κι ἄ ν μ ποροῦσατε, εἶπε, κ ο υ φ ο ὄ ς νά πείσετε!

— Ἀδύνατο! λέει ὁ Γλαῦκος.

— Ἐτσι δά, γιὰ κ ο υ φ ο ὄ ς πάρτε μας!

Κι ὁ Ἀδείμαντος:

— Μὰ δέν ξέροτε, τάχα, πὼς θὰ γίνῃ καὶ λαμπαδηφορία κατὰ τὸ βράδι, πᾶν' ἀπ' ἄλογα, γιὰ τὴ γιορτῇ τῆς θεᾶς;

— Ἀπ' ἄλογα; εἶπα γώ. Νέο καὶ τοῦτο!.. Πυρσούς θὰ βαστᾶνε δηλαδή, καὶ θὰ δίνουνε τῇ φλόγα ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, παραβγαίνοντας μὲ τ' ἄλογα;.. Ἡ πῶς;. Γιὰ πὲς!

— Ἐ τ σ ι ! εἶπ' ὁ Πολέμαρχος... Κι ἀκόμα θὰ γίνῃ ξενόχτι, π' ἀξίζει

πεια»!).) Ἄ, τί «θεῖος», πράγματι, ὁ Πλάτων, ὅπως τὸν ἀνομινοῦσαν σταθερά οἱ παλιοί μας! Τὴ φτερωμένους ποιητῆς ἀ λ ἡ θ ε ἰ α ς! Τῆς ἀλήθειας τ ο ῦ κ ὄ σ μ ο υ τ ο υ προπαντός, ποὺ χτυπάει δυνατὰ ἡ καρδιά του σὰ μεγάλη Ποίηση μὲς σὲ κάθε ἔργο τοῦ αὐστηροῦ στοχασμοῦ του!

νά τὸ δῆ κανεῖς! Θὰ σκωθοῦμε, λοιπόν, μετὰ τὸ δεῖπνο, καὶ θὰ πᾶμε
ὄλοι μαζί στὸ γλέντι! Καὶ θὰ βροῦμε καὶ πολλὰ ἀπὸ τὰ παιδιὰ ἐκεῖ,
καὶ θὰ κουβεντιάσουμε!.. Ἀλλὰ μένετε, μένετε!.. Δέν ἔχει νὰ φύγετε!..

Κι ὁ Γλαῦκος.

— Φαίνεται, μοῦ λέει, πὼς πρέπει νὰ μεινουμε...

— Ἄμα νομίζετε, εἶπα κ' ἐγώ, ἄς κάνουμε ἔτσι.

Πᾶμε, λοιπόν, στὸ σπίτι τοῦ Πολέμαρχου, καὶ βρίσκουμε αὐτοῦ
καὶ τὸ Ἀνσία καὶ τὸν Εἰθθύδημο, τ' ἀδέρφια του, μὰ καὶ τὸ Θρασύμαχο
τὸν Καλχηδόνιο, καὶ τὸ Χαρμαντίδη ἀπ' τὴν Παιανία, καὶ τὸν Κλειτο-
φῶντα τοῦ Ἀριστόνυμου. Μέσα ἦτανε κι ὁ πατέρας τοῦ Πολέμαρχου,
ὁ Κέφαλος - καὶ πολὺ γέρος μοῦ φάνηκε, τόσο καιρὸ πούχα νὰ τὸν δῶ.
Καθότανε στεφανωμένος, σ' ἓνα μαξιλάρι, στὸ σκαμνί, γιὰτὶ μόλις εἶχε
θουσιάσει στὴν αὐλή - καὶ κάτσαμε λοιπὸν κοντὰ του (γύρω ἦτανε μερι-
κὰ σκαμνιά...)

Μόλις μ' εἶδε ὁ Κέφαλος, μὲ φίλησε καὶ λέει:

— Ἄα, Σωκράτη, δέ μᾶς συγχοκατεβαίνεις στὸν Πειραιᾷ!.. Κι ὁμως
ἔπρεπε! Γιὰτὶ ἂν εἶχα γώ βέβαια δύναμη νὰ πάρω τὰ πόδια μου εὐκο-
λα κατὰ τὴν πόλη, διόλου δέ θὰ χρειάζονταν ἐσὺ νάρχεσαι δῶ, παρὰ
ἐμεῖς θαρχόμασταν σὲ σένα· τώρα ὁμως ἐσὺ πρέπει συχνότερα ἐδῶ
νάρχεσαι. Καθὼς καλὰ τὸ ξέρεις, σὲ μένα δά, ὅσο οἱ ἄλλες, οἱ σ ω μ α-
τ ι κ ἔ ς χαρές, ἀπομαραίνονται, τόσο πιὸ πολὺ μοῦ δυναμώνουνε γ ι ἄ
λ ὁ γ ι α δίψες καὶ ἡδονές!.. Λοιπὸν ἔτσι, ναί!.. Κάνε καὶ μ' αὐτούς
τοὺς νεαροὺς παρέα, κ' ἐδῶ σὲ μᾶς νάρχεσαι - σά σὲ φίλους καὶ πολὺ
δικούς σου!..[.]

— — —

...Ἄ, ἔ τ σ ι ἀσφαλῶς θὰ θέλατε ν' ἀρχίζη πάντα ὁ πιὸ ἀντρεῖος φι-
λοσοφικὸς λόγος, καὶ νὰ σᾶς ἔπαιρνε μαζί του, συμπότη του, στὴν πιὸ
βαθειὰ του δίνη!.. «Ἀντίρρηση», τότε, δέ θάχατε, γιὰ τὴν πιὸ βαρειά
σκέψη τοῦ κόσμου - θάχατε ;.. Σὲ τέτοια γιορτὴ, τέτοιους πυρσοὺς, τέ-
τοιο γλέντι, τέτοια νύχτα, συνδυασμὸ τέτοιο βλασταριῶν καὶ γεροπλά-
τανων τῆς πείρας - τέτοια αὐγὴ ἀλήθειας!..

Μόνον πού ἔ τ σ ι ποτέ πιά, κανεῖς ἄλλος στὴ σκέψη σάν τὸν Πλά-
τωνα.. - τὸν τρισεμίστο π ο ι η τ ἦ Πλάτωνα!.. Ἔ τ σ ι, μόνον ὕστερα
ἀπὸ δυὸ χιλιάδες χρόνια — κι ἀκόμα! — μ υ θ ι σ τ ο ρ ι ο γ ρ ἄ φ ο ι
μοναχά, μ ἐ φ τ ε ρ ἄ π ε λ ὠ ρ ι α!..

Καὶ νά, ἐ δ ὠ ἀκριβῶς, σ' αὐτό, ἡ δ ι α φ ο ρ ἄ τ ῶ ν κόσμων μας·
διαφορὰ, πού ἀπ' τοὺς Προσωκρατικούς, ἴσα-ἴσα, κατάγεται: Ὁ Μῦ-
θος κι ὁ Λόγος ἀ π ὸ ἔ ν α σ π ὄ ρ ο ἐκεί (μὰ καὶ μ' ἔ ν α ν κ ο ρ-
μ ὀ) πρωτουψώθηκαν! Κ' ἔτσι, ὄχι ἀναιμος ὁ Λόγος — καὶ γι' αὐτό ὄχι
ἀνεμος — κι ὄχι ἄλογος ὁ Μῦθος, κτηνοποιός, μαζοποιός!..

Ἄ, τί θεῖος ἀλήθεια Πλάτων - τί ὄνειρο!..

Χάθηκε, μόλις κόπηκε ὁ λόγος του ὁ μάγος, ὁ πιὸ μαῦλος τῶν
μαῦλων ποιητῶν καὶ σοφιστῶν (πού γι' αὐτό ἴσα-ἴσα ἐξώριζε ἀπ' τὴν

ιδανική του Πολιτεία· γιατί ζοῦσε ὁ ἴδιος, καὶ ὠλοκλήρωσε, τὴν προιστορία!..)

Αὐτὴ 'ναι, γὰρ μένα, ἡ μόνη σωστὴ τοποθέτηση τοῦ Πλάτωνα — Πλάτωνα-κλειδιοῦ γὰρ πάμπολλα (καὶ πρὸ πλατωνικά) — ἔχει ὅσα καταφέρει ὁ Νίτσε, θεήλατα ναι, μὰ κι ὀλετήρια τέτοιου ἀπτικοῦ κορυφώματος, πού μόνο ἀπ' αὐγὴ σὰν τῆς Ἰωνίας, σὰν τῶν πιὸ ρωμαλέων Προσωκρατικῶν Πατέρων, μποροῦσ' ἔτσι ἀστραφτερά νὰ ξεπηγάζῃ!⁷²

XII

Οἱ Προσωκρατικοί, μὲ τί «Κάντ»-κριτὴ στὸ τέλος: ἕναν Πλάτωνα, γράφω στὴν ἀρχὴ τοῦ IX τῆς «Γενικῆς» αὐτῆς «Προβληματικῆς». Κ' ἐνοῶ: πὼς ὁ Κάντ ἄσκησε — παίρνοντας βασικά ἀπ' τὸν Χιούμ, καὶ συστηματικεύοντας — τὴ μεθοδικώτερη Κριτικὴ τῆς Γνώσεως, στὸ χῶρο τῆς νεώτερης Φιλοσοφίας, ἐνῶ δυὸ χιλιάδες χρόνια πρὶν ὁ Πλάτων καὶ καιριώτερα ζύγισε, ἀναθεώρησε, «ἀνακαταξίωσε» — σφραγίζοντας μὲ βούλλα πού τῆς ἔπρεπε. τὸ ἴδιο του τὸ δημιουργικὸ περαιτέρω ἔργο — τὴ σκέψη τῶν Προσωκρατικῶν (κοσμολόγων, ὄντολόγων, φυσιολόγων, πολιτικῶν καὶ ἠθικολόγων, κρισιολόγων σοφιστῶν ἢ πρώτων γνωσεολόγων, ἀπομυθοποιῶν ἐντέλει, καὶ κυριώτατα: ἔχει τόσο θεολόγων πράγματι, κι ὅταν ἀκόμα θεολογοῦν²⁷), μαζὶ μ' ὅλα τὰ πλάσματα (fictions) τῶν μεγάλων ποιητῶν, ἢ τῆς παραδόσεως, ἀπ' τὸν Ὅμηρο, καὶ τοὺς Ὀρφικούς, ὡς τοὺς ἔσχατους τοῦ καιροῦ του, δλοκληρώνοντας κι ἀρτιώνοντας ἔτσι ὅ,τι ἕνας Ἀριστοτέλης, ἀμέσως μετὰ, ὀπλιζοντας καὶ τεκμηριώνοντας, μὲ τὸ τεράστιο πραγματολογικὸ ὑλικὸ πού τοῦ δώριζε ἀπ' τὰ βόθη ἀνοργωνόμενου Ἀσιατικοῦ Κόσμου ἕνας Μεγαλέξαντρος⁷³,

72. Μιὰ βασινὴ διαφορά. Εἶναι ἀστικός ὁ κόσμος τοῦ Πλάτωνα, ἐνῶ ἀρχαϊκός — προαστικός — ἀγροτικός/ιερατικός ὁ κόσμος τῶν μεγάλων Προσωκρατικῶν, καὶ μὲ πολλά (πριμιτιβικά) στοιχεῖα ὁ λόγος τους Ὁ λόγος εἶν' ἀκόμα κι αἱ μαγεία σὲ κείνους, ἐνῶ σπρητισμένο πιὰ ὄργανο, κυρίως, στὸν Πλάτωνα, καὶ τέλεια αὐτεπίγνωστο, σὰν τέτοιο, στὸν Ἀριστοτέλη 73. Εἶναι [] γνωστόν, ὅτι χάριν ποιητῶν, καλλιτεχνῶν, φιλοσόφων, ἀριστοτεχνῶν, καὶ [] παντός εἶδους ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης, [ὁ Ἀλέξανδρος] εἶχεν ἀνοικτὴν τὴν χεῖρα· τὸ δὲ λεγόμενον, ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης ἔλαβεν εἰς τὴν διάθεσίν του 800 τάλαντα — δηλαδή ὅσα κόστισε ὀληρὴ προπαρασκευὴ τῆς ἐκστρατείας (καὶ μὲ χοντρικὸ ἀνολογικὸ ὑπολογισμὸ σὰ νὰ δίνονταν, σήμερα, σ' ἐρευνητικὸ ἴδρυμα, κάπου πέντε δισεκατομμύρια δραχμές) — πρὸς φυσιογραφικὰς ἐρεῦνας, θὰ ἐδίσταζε νὰ δεχθῆ τις [], ἂν δὲν ἦτο εὐεξήγητον ἐκ τῆς εὐρύτητος τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατορθωθέντων [Ντρόυζεν, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τ' Ἱστορία τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μῦθ I Πανταζίδου, ἐκδ «Βιβλιοθήκης Μαρσαλῆ», σ 780 23-8 Καὶ παρακάτω (785 18 - 786 22), ὄναλυτικώτερα.] Γονιμώτερα ὑπῆρξεν ἡ ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ἀρξασμένη ἀναμόρφωσις διότι ὁ μὲν Ἀριστοτέλης ἔδωκε ζωὴν εἰς τὸν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνον ἐμπειρισμὸν, οὗτινος ἔχρηξεν ἡ ἐπιστήμη ἵνα κατισχύσῃ τοῦ ἀπεργάνου ὑλικοῦ, ὅπερ αἱ στρατεῖαι τοῦ Ἀλεξάνδρου συνσώρυσαν χάριν παντός κλάδου τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως (ὁ βασιλεὺς, μαθητὴς καὶ αὐτὸς τοῦ Ἀριστοτέλους, καὶ οἰκείως ἔχον πρὸς πᾶν ὅ,τι εἶχον ἕως τότε αἱ μελέται τῶν ἐλλήνων ἱατρῶν, φιλοσόφων καὶ ρητόρων, ἐπεδείκνυε πάντοτε ζωηρὸν ὑπὲρ αὐτῶν ἐνδιαφέρον) ἄνδρες δὲ ἀνήκοντες εἰς διαφόρους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, παρακολοῦθούντες αὐτὸν κατὰ τὰς στρατείας, παρετήρουν, ἡρεῦνων, συνέλεγον, κατεμέτρουν τὰς

συγκρότησε καί μεθόδευσε σέ καθαυτό πιά "Όργανο, πού δέσποσε πανίσχυρο ως χτές — ἀφοῦ, 15 αἰῶνες, τὸ οἰκειώθηκαν «δογματικά» Δυτική καί Ἀνατολική Ἐκκλησία, Χριστιανισμός συλλήβδην καί Ἀραβισμός κοσμοκρατορικός — πάνω στήν ἐπιστημονική καί νοησιοκρατική σκέψη, γιά νά βγαίνουμε μόλις σήμερα (μέ τίς νέες πιά κατηγορίες τοῦ νοῦ, πολύ πιά ὑποφιασμένου, πού φαίνεται νά συνιστάται) ἀπό τή δυναστεία του.

Κι ἀπ' αὐτή τήν ἀποψη ἄς σημειωθῇ — σέ συνάφεια οὐσιαστικώτατη μέ τούς προσωκρατικούς ἰρρασιοναλιστές — πῶς κ ρ ί σ η τ ο ὕ ἀ ρ ι σ τ ο τ ε λ ι σ τ ο ὕ ἀ πο τε λ εῖ, π ρ ᾶ γ μα τ ι, ὅ, τ ι ἐ φ α ν ῖ ζ ε τ α ι σ ῆ μ ε ρ α (καί βέβαια ἀπ' τούς τελευταίους τῶν ρασιοναλιστῶν) σάν «κρίσιμ» τάχα «τῆς Φιλοσοφίας, μετά τίς ἐπιστημονικές ἀνακαλύψεις καί τεχνικές ἐπιτεύξεις σέ κάθε τομέα». Τὸ θεωρητικό πλάσμα τῆς συστηματικῆς ἐξάλλωσης τοῦ φαινομένου καί τῆς ἀληθινῆς σημασίας του, ιδιαίτερα μετά τὸν Πόλεμο (πού ἐπερίσσευσε κ' ἡ ἀφρη λογῆς-λογῆς ἀγνότων περὶ τὰ πράγματι ἐπιστημονικά καί φιλοσοφικά), πήρε τὴν ἐξῆς μορφή· Οἱ κλάδοι καί σχολές ἐκεῖνες τῆς σκέψης, ἀπὸ θέσεις καί φορεῖς τῶν ὁποίων διατυπώθηκαν ἀνέκαθεν οἱ πιά ἐμπερίστατες κι ὠπλισμένες ἐπιφυλάξεις γιὰ τὴν ἐπιστημονική συμβολή σάν «κατάθεση πρὸς γνώση οὐσίας» — «Ἐπιστήμη: γνώση σ χ έ σ ε ω ν μόνου», κατὰ τὸν Bergson' καί ἄρα. ὅποιοι «φυσικοὶ νόμοι», ἀπλῶς «ὀρίζουσες σ χ έ σ ε ω ν μεταξὺ φ α ι ν ο μ έ ν ω ν, μ ῆ προσπελάζουσες καμμιά οὐσία ποτέ» (κ' ἔχει βαθιά δουλέψει ὁ Κάντ ἐδῶ, μέ τὸν ὄρισμό σάν ἀπόλυτα ἀπροσπέλαστου, κι ἂ ν ὑπῆρχε, τοῦ πράγματος καθεαυτοῦ) — , δηλαδή οἱ κατεξοχὴν ἀντιρασιοναλιστικές, ἀντιαιτιοκρατικές-ἀντιμηχανιστικές (: *Indeterminisme*) ἀγνωστικές-νεοαγνώστικές-κριτικές γενικώτερα τάσεις καί στάσεις ἐπέσυραν τὴν ὀξύτερη καί ἀδικώτερη στά πλεῖστα ριζικὴ ἀμφισβήτηση ἀξίας καί κύρους — κι ἄς εἶχαν πίσω τους ὅ,τι πιά ρωμαλέο στήν ἀνθρώπινη σκέψη χιλιετιῶν — μέ τὸ (δῆθεν) «ἐκ τῶν πραγμάτων» πιά προβαλλόμενο «ἐπιχειρήμα» τῆς (τάχα) ἀδιάψευσῆς τους

νέας χώρας καί τὰς δι' αὐτῶν κυριώτερας ὁδοῦς. Νέα ἐποχὴ ἤρχισε καί διὰ τὰς ἱστορικός μελέτας διότι τώρα ἦτο δυνατόν νά γίνωσιν ἔρευνα ἐπιτοπίως, νά παραβληθῶσιν αἱ φημηγορίαι τῶν λαῶν πρὸς τὰ μνημεῖα αὐτῶν, αἱ τύχαι πρὸς τὰ ἦθη αὐτῶν παρὰ πάσας δὲ τὰς ἀπείρους πλάνας καί τὰ μυθεύματα, τὰ ὑπὸ τῶν λεγόμενων ἱστοριογράφων τοῦ Ἀλεξάνδρου διαδοθέντα, μόνον κατὰ τὸς χρόνους τούτους συνελέχθη τὸ ὕλινόν καὶ εὐρέθη ἡ μέθοδος πρὸς μεγάλην ἱστορικὴν καὶ γεωγραφικὴν ἔρευναν Ὑπὸ πολλὰς δὲ ἐπόψεις ἐδύνατο ἡ ἑλληνικὴ ἐπιστήμη νά διδαχθῆ παρὰ τοῦ ἀνατολίτου· ὅθεν καὶ ἡ μεγάλη παράδοσις ἀστρονομικῶν παρατηρήσεων ἐν Βαβυλῶνι, καὶ ἡ σπουδαία ἱατρικὴ τέχνη, ἣτις φαίνεται ὑπῆρχεν ἐν τῇ Ἰνδίκῃ, καὶ αἱ ἰδιαίτεραι γνώσεις τῆς ἀνατομικῆς καὶ μηχανικῆς, ἃς εἶχον οἱ ἱερεῖς τῆς Αἰγύπτου, προσέλαβον νέαν σημασίαν ἐν ταῖς χερσὶν ἑλλήνων ἐρευνητῶν καὶ φιλοσόφων. Ἡ ἰδιόρρυθμος ἀνάπτυξις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἶχε παραστήσει μέχρι τοῦδε τὴν φιλοσοφίαν ὡς τὸ σύνολον τῶν ἀνθρωπίνων γνώσεων ἀλλὰ τώρα ἐχειραφετήθησαν αἱ κατὰ μέρος ὀρμαὶ τῆς γνώσεως καὶ ἤρχισαν ν' ἀναπτύσσονται αἱ ἀκριβεῖς ἐπιστήμαι, στηριζόμεναι ἐπὶ ἀποτελοῦς ἐμπειρίας, ἐν φ' ἡ φιλοσοφία, διχογνωμοῦσα περὶ τῆς σχέσεως τοῦ νοῦ πρὸς τὰ πράγματα, ἀπεκάλεϊ ἀνεπαρκῆ νῦν μὲν τὰ φαινόμενα πρὸς τὰ νοήματα [: Νοησιοκρατία, Ρασιοναλισμός] νῦν δὲ τὴν γνώσιν πρὸς τὰ φαινόμενα [: Ἐμπειριοκρατία, Ἀγνοσία κ λ]

ἀπ' τὴν ἴδια τὴν ἐξέλιξη καὶ τὶς νέες ἐπιστημονικὲς ἀνακαλύψεις καὶ τεχνικὰ ἐπιτεύγματα)!. [Στὸ βᾶθος, δὲν ἦταν παρὰ πολιτικὴ — ἀφελὴς μαρξιστικὴ (ἢ μαρξίζουσα) πολιτικὴ — ὅλ' αὐτά, συγκεκαλυμμένη ἄτεχνα, καὶ «σερβιζομένη» συχνὰ «ὠμὴ» (ὅπως διασκέδαζε νὰ χαρακτηρίξῃ τὴν ἰδεολογικὰ «σύστοιχη» τῶν τάσεων αὐτῶν «Τέχνη», τῶν ἀνατολικῶν φτωχοσυνουικῶν τοῦ Λονδίνου, ὁ προκλητικὰ «ἀντιρεαλιστῆς» Οὐάιλντ).]

Κι ὡστόσο καί, τίποτ' ἀπ' ὅλ' αὐτὰ πράγματι πρὸς οὐσία, οὔτε πρὸς καμμιά νέα ἀλήθεια. Κ' οἱ ἀντινοσηιοκρατικοὶ κλάδοι (*Indeterminisme, Irrationalisme, Νεοαγνωστικισμός, Φαινομενολογία, Θεωρία τοῦ als ob — ὡσανεὶ — κ.λ.π.*) δὶ καὶ ὠθηκάν, ἀντίθετα, καὶ ὠπλίστηκαν μὲ πειστικώτερα τεκμήρια καὶ ἀποδείξεις, ἴσα-ἴσα μάλιστα ἀπ' τὴν ἐξέλιξη καὶ τὰ νεώτερα εὐρήματα τῆς σύγχρονης Ἐπιστήμης, πού αὐταναγκάστηκε σὲ ριζικὴ ἀναθεώρησή της καὶ ἀπαλλαγὴ ἀπ' ὅλα τὰ νοσηιοκρατικά (μορφοκρατικά, στατικευτικά-μηχανιστικά-ἀντιδιαλεκτικά) ἐνδεχόμενα τὸ γίνεσθαι — δηλαδὴ. ἀριστοτέλεια ἀξιώματα —, γὰρ ν' ἀναχθῇ καὶ νὰ χωρήσῃ περαιτέρω, μὲ νέες πράγματι ἀρχές — «σπάσιμο» τελικὸ τῆς Αἰτιοκρατίας, ἀπροσδιοριστία στὴ συμπεριφορὰ τῶν πυρηνικῶν «στοιχείων» τῆς «ἕλης» — ποιᾶς «ἕλης»; ποιῶν «στοιχείων» πιά; ὅλοι ἀνάστατοι, ἀπορριμνοὶ οἱ πλεῖστοι ὄροι καὶ ὄρισμοί, μὲ τὴ σχετικὴ «μυθολογία» τους (. Νέα θεολογία αὐτῆς εἶπε ὁ Μπέρναρ Σῶ), καὶ Κβάντα, καὶ Ἀρχή (πιὰ, ἐπαληθευμένη) τῆς Σχετικότητας, καὶ ὅπως ἀνατρεπτικὲς βιολογικὲς ὁρίζουσες, μὲ τὰ συναφῆ καὶ τὶς ποικίλες συνέπειες γενικῆς ἀναδιάρθρωσης καὶ ἀναδόμησης ὅλων τῶν συστημάτων μας (Γνώσεως) —, πού ἀπὸ τὴ σφαῖρα τῆς λοιδορούμενης Θεωρίας ἔγιναν, μὲς στὴν τριακονταετία αὐτῆ, ἀλήθειες τῆς σύγχρονης Ἐπιστήμης, καὶ μάλιστα τῆς λεγόμενης «θετικῆς», πράξῃ δὲ συνάμα καὶ τῆς ἐπικὰ συμπορευόμενης (ἀκόμα καὶ ὡς τ' ἄστρα πιά, μὲ βεβαιότητα) ἐπιστημονικῆς Τεχνικῆς, μ' ἐκπληκτικὲς ἐφαρμογές. Ἔτσι, γὰρ παράδειγμα, ἡ Αἰτιοκρατία ὄχι ἀπλῶς «ἔσπασε» θεωρητικά, ἀλλὰ καὶ πρακτικά, τεχνικά, κρίθηκε ἀπορριψίμη· Μηχανήματα, ἤδη, ἐφαρμογῶν τῆς Πυρηνικῆς Φυσικῆς, καὶ πειράματα, κ' ἔρευνες «θετικώτατες», μ' ἀποδόσεις ἄμεσα πρακτικευόμενες στὴ Βιομηχανικὴ Τεχνικὴ, τὴν Ἀστροναυτικὴ κ.λ.π., βασιζόνται πιά — καὶ πραγματώνονται — σὲ ἀρχές ὁλότελα ἀπρόβλεπτες ἀπ' τὸν Ἀριστοτέλη καὶ τὸ παλιὸ του Ὄργανο, ἐπικυρώνοντας — καὶ καθαυτὸ de facto — τὴν ἡρακλειτεία-ἐμπεδόκλεια-δημοκρίτεια «διαλεκτικὴ δομὴ τοῦ γίνεσθαι» καὶ τὴν κρίσιμη, σ' ὅλα τὰ φαινόμενα, κβαντικὴ ἀπροσδιοριστία τοῦ ὄντος. Ἄρα, πράγματι, πρόκειται μόνον περὶ πλασματικῆς μειώσεως τῶν ρωμαλεώτερων αὐτῶν σχολῶν τῆς Φιλοσοφίας («μειώσεως») πού ἐμπρόθετα παράγεται — ἂν κ' ἐκπνέει κιόλας — ὄχι ἀπὸ κρίση ἄλλ' ἀπὸ προγραμματισμένη «κατακαυγῆ», μὴ εἰδῶτων ἀκριβῶς, κ' ἐπιχειρηματολόγων «ἀπολογητῶν» τῆς ὕστατης ὥρας τοῦ ρογχάζοντος ρασιοναλισμοῦ καὶ μαρξίζοντος Νεοαριστοτελισμοῦ. Εἶναι δηλωτικὸ, ἀποδεικτικὸ τῆς Ἀντιδραστικότητος καὶ τῆς Συντήρησις ἀνὰ τοὺς αἰῶνες, ὅτι ὅλα τὰ «ὀλοκληρωτικά» καὶ καταπιεστικά Συστήματα —

Ἐκκλησία, δυτική κι ἀνατολική, ἀστικό κατεστημένο, μαρξιστικό κατεστημένο (παρά τῆ διαφημιζόμενη «διαλεκτική» του) στή θεωρία καί στήν πράξη — τὸν Ἀριστοτέλη πάντα βρήκαν ὡς τὸ πρῶτο ὄχι ἄλλο ἔργον σύνθλιψης τῶν ἀντιστεκόμενων συνειδήσεων καί σκέψεων. Χριστιανισμός, Μωαμεθανισμός, Ἀστισμός, Σοσιαλισμός, Φασισμός, Ναζισμός, Μπολσεβικισμός, ἀριστοτελικὸν τὰ τὰ — γι' αὐτὸ καί πανομοιότυπα — «εὐφρόνου» καί ἔπραξαν.

Τὸ σερβίρισμα, ἐξ ἄλλου, τῆς ὅλης Φιλοσοφίας, σὰν δῆθεν «ἀποτυγχάνουσας στὸ κοσμογίγνεσθαι»⁷⁴, εἶναι ἄλλο τόσο πλάσμα, καί παραπροπαγάνδα, δηλαδὴ πάλι μασκαρεμμένη πολιτικὴ. Ἀντίθετα, ἡ Φιλοσοφία κατεξοχὴν δικαιώνεται, καί κρατεῖ, στὰ πρᾶγμα τὰ, πολὺ περσότερο ἀπὸ ἄλλοτε — ἔστω καί χωρὶς ἐξέχοντες φιλοσόφους —, ἀφοῦ λαοὶ καί μᾶζες εὐρύτατες κινουῦνται, ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες (καί), μὲς σ' αὐτές ἢ ἐκεῖνες τὶς γραμμὲς ἰδεῶν ἢ μεθόδων — πολιτικῆς, κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς, πολιτιστικῆς ἐν γένει πράξεως — καί μὲ τ' ἄλλο μισὸ τοῦ κόσμου ν' ἀντικινῆται, πάλι ἀπὸ ἰδέες (ἰδέες, οὕτως ἢ ἄλλως) κ' ἐννοίεσ-κίνητρα, καί τρόπους ἢ τακτικὰς, πού ἡ Φιλοσοφία παρέσχε, ὅπως κι ἂν τὸ πάρουμε, καί παρέχει καί σταθερὰ τροφοδοτεῖ, εἴτε κοινωνιολογοῦσα, εἴτε ἱστορικῶς ἀνακαταξιολογοῦσα, εἴτε καί πολιτικῶς δρῶσα (ἢ καί στρατευόμενη ἀκόμα πολεμικὰ, καί «τακτικέουσα» τὴν «τέχνην τοῦ πολέμου» καθαυτὸ: Κλάουζεβιτς, ἀλλὰ καί Τολστόυ, στὸν Πόλεμον καί Εἰρήνην, ὅπως καί Τρότσκι ἀργότερα, ὄχι μόνον στήν ἐπαναστατικὴ-ὀργανωτικὴν πράξιν, παρὰ καί στὶς ἀναλύσεις συγκρούσεων πού ἔδωσε, μεταξὺ λαοῦ καί στρατοῦ, στήν Ἱστορίαν του τῆς Ρώσικης Ἐπανάστασης⁷⁵).

Ὡστε φανόμενον μόνον — fiction, πλάσμα — ἡ «μείωση» τῆς Φιλοσοφίας στὶς μέρες μας. Πράγματι, ἀπλῶς, ἡ Νοησιοκρατία πεθαίνει· κι αὐτῆς τελευταῖοι σπασμοὶ ἢ ἀπολογητικὴ παραπροπαγάνδα τῶν στερνῶν ἀγνότων ρασιοναλιστῶν - στρατευμένων, ἄλλωστε, παντοῦ, σὲ κατακρημιζόμενες πιά παρατάξεις, καί πυργώματα λογῆς-λογῆς, τῆς ἀξυνέτου ὕβρεως.

Τῆς δὲ Φιλοσοφίας τὸ ρόλο, καί τὴν πυρηνικὴ ἴσα-ἴσα λειτουργία στ' ἀνθρώπινα, οἱ Προσωκρατικοὶ πρῶτοι στή Δύση, κι ὁ Πλάτων μετὰ, μεθοδικὰ θέτουν. Ἡ σκέψη, ἀκριβῶς, γίνεται κόσμος — ὅπως προτιμᾷ οὗτος ὁ Σάρτρ νὰ τὸ ἐκφράξῃ — μὲ τοὺς ρωμαλέους ἐκείνους τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἀγῆς, τῆς Ἰωνίας, καί κρίνεται, ἀναδομεῖται, τελειοῦται, καί σὰ θέαση καί σὰ στάση καί σὰν πράξιν χειροπιαστὴ καί συγκεκριμένη, σφραγιζόμενη καί μὲ τὸ σωκρατικὸ θάνατο, ἀπὸ τὸν Πλάτωνα.

74 Sartre, *Critique de la raison dialectique*. 75 Βλ. TNE 67¹³ 961-6· Τὰ Πράγματα κ λ π, καί στοῦ Τρότσκι· *Histoire de la Révolution Russe*, κυρίως τὸ κεφάλαιο «Cinq journées (Du 23 au 27 jénvier 1917)», μὰ κι ὅλο τὸ βιβλίον. Στὴν ἴδια κατηγορίαν — τῆς καθαρὰ φιλοσοφικῆς σκέψης, πού γίνεται πράξιν καί συγκεκριμένη τακτικὴ κ λ — μ' ὅλο πού ἀπὸ τόσο διαφορετικὰς ἀφετηρίες, τόνους καί ποιότητες, κ' ἐνὸ πρόκειται συνάμα γιὰ λογοτεχνία, πάντως ἀνήκουν καί κεφάλαια ἀπ' τὰ Χειρόγραφα τοῦ *Max Todorov* μου, κ' ἰδιαίτερα οἱ σελίδες 71-4 καί 81-8, μαζί μὲ πολλὰ ἄλλα μου διηγήματα.

Σ ω σ τ ά, λοιπόν, κι ἀπ' αὐτῆς τῆς πλευρᾶς, *σύνορο* ἐτέθη ὁ Σωκράτης (δηλαδή ὁ ὑπερφυῆς «μαθητῆς του»), ἱστορικά δὲ μόνο λογίζονται σὰν «προ-» οἱ προμηθεῖς τῆς Ἰωνίας κ' οἱ ἄλλοι. Καὶ τοῦτο ἀκριβῶς ἀποκλείει — καθὼς ἔγραψα καὶ στὸ V τῆς «Προβληματικῆς» — θεώρησή τους σὰν «κόσμου ἄλλου» τάχα. Τὸ ἄλλο δὲν ὑπάρχει ὅσο μᾶς φαίνεται στὴν Ἱστορία, κι οὔτε στὴ Φύση πράγματι. Μεθ' οὐδ' οὐκ οἶ, λοιπόν, μόνο, χωρὶς μὲν ἀπὸ μᾶς ἐνὸς δεδομένου ὕλικου, γιὰ διευκόλυνση τῆς μελέτης καὶ τῆς περιγραφῆς (ἢ τῆς ἐξιστόρησης), χωρὶς ἄλλη σημασία, ἢ θίξη οὐσίας καμμιά, μὲ τὴν ταξινόμηση. Καθὼς τόχει δὰ καὶ φωνάζει ἓνα μεγάλο ἱστορικό παράδειγμα, ἀπ' τὸ χῶρο τῆς φιλοσοφικῆς παράδοσης καὶ ὁρολογίας, μὲ τὸν ὄρο *Μεταφυσική*, πούναι κενὴ ἀπὸ κῆθε ἄλλην ἔννοια — σὰν «κλάδος», τάχα, τῆς Γνώσεως — πέραν τῆς ταξινομικῆς ἐκείνης, πού αὐστηρά τῆς πορίζει ἡ γνωστὴ *Μετὰ τὰ Φυσικά* θεώρηση τῶν «ἀντικειμένων» τῆς στὸ ἔργο τοῦ Ἀριστοτέλη, ἀπὸ τὸν τίτλο τῆς ὁποίας «προχειροπρακτικά» παρήχθη, στὰ ὕστερα χρόνια τῶν σχολιαστῶν καὶ στοχαστῶν μὲ βάση τὰ κείμενα τοῦ συστηματικοῦ Σταγειρίτη, γιὰ νὰ κληροδοτηθῆ (ἀβασάνιστα) παραπέρα, μέσῳ τῶν μεσαιωνικῶν σεμιναρίων, στὴν ἀναγεννησιακὴ εὐρωπαϊκὴ σκέψη, μὲ μύριες ὅσες διατάσεις, διευρύνσεις, ἐπεκτάσεις, «ἐνέσεις» εἰδικοῦ ὑπερβατικοῦ λογισμοῦ, πού τῆς γίνονταν στὸ δρόμο, καὶ «θαρραλέες» ἐποικιοδομῆσεις τόσων καὶ τόσων ἰδεαλιστικῶν ἀνυπόστατων πάλαι σὲ ἀνυπόστατα καὶ «σωρεῖτες» τραγελαφικῶν ὄντολογικῶν ἀποδείξεων, ὡς τὴν ἀναπόφευκτὴ πιά κατεδάφιση, ἀπ' τὸν Χιούμ πρῶτα (καὶ γενναίωτερα), μὰ κι ἀπ' τὸν Κάντ ὀρθολογικώτερα, παρά τὴν πρὸς τὸ ἀντίθετο λανθάνουσα («εὐσεβιστικὴ») ροπὴ του — πού σημειώνει ὁ Κάουτσι⁷⁶, στὴ λαμπρὴ ἐκείνη ἀνάλυσή του τῆς καντιανῆς Ἠθικῆς.

XIII

Ἐνα κείμενο «παράταιρο» ἐδῶ. . Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλος τρόπος νὰ δώσω κάποιες «νύξεις» πρὸς βασικώτατα, πού λάβανε ὅμως πρῶτῃ ἔκφραση λογοτεχνική — σὲ μιὰν ἄτυχῃ ἀπόπειρά μου, πρὶν ἀπὸ καιρὸ, ἐφηβικῆς μυθιστορίας ἐννοιῶν ὅπως τὴν ὄριζα — καὶ δὲν ἀντέχουν δοκιματικὴ ἀναδόμησή τους ἐκ τῶν ὑστέρων, χωρὶς νὰ πάψουν νὰ πάλουν. .

«Ἀθες» βέβαια, σὲ σπουδὴ σκέψης, καὶ σὲ τόσο βαριά θέματα, μὰ δὲ γίνετ' ἄλλιως, χωρὶς ἀπώλεια ὑποψιῶν καὶ ποιότητων καὶ λανθανουσῶν ἰδεῶν, πού ἔχουν καὶ παράχουν σχέση μετὰ τὴν ὅλη πάλῃ μου

⁷⁶ Κάουτσι, Ἠθικὴ καὶ ὀλιστικὴ ἀντίληψις τῆς Ἱστορίας, μτφρ Χ Δεδούση, ἐκδ Βασιλείου, ἸΑΘ '23, κεφ III «Ἡ Ἠθικὴ τοῦ Κάντ», σ 31-56 Ἡ κατὰ τὴ γνώμη μου ἀξιολογώτερη (στὰ ἑλληνικά) σύνοψη τῆς καντιανῆς Ἠθικῆς, ἀπὸ θεωρητικῶς ἀντίμαχο, κι ὡστόσο μὲ τέτοια ἀντικειμενικότητα, στὴν ὁποία δὲν μᾶς ἔχουν συνηθίσει οἱ ἄλλοι «ἱστορικοὺς ἱστορικούς» δυὸ εὐρωπαϊκῶν αἰώνων (Κ' ἐπιμένω στὸ «δυὸ»), γιὰτὶ βεβαίωτατα καὶ προηγήθηκε τῶν Μάρξ-Ἐνγκελς ὁ ἤδη ἀπαρτισμένος ἱστορικοοικονομικὸς ὕλισμός, πού τὸν ἔκαναν «δικό τους», μετασκεινάζοντάς τον καὶ σὲ θεωρητικὸ ὄργανο εὐρύτερα ἀνατρεπτικῆς κοινωνικῆς δράσης)

προσπέλασης, ἀπ' τὰ ἐφηβικά μου χρόνια, κάποιων *μυστικῶν* στοιχείων τοῦ πλατωνικοῦ — ἀλλὰ καὶ τοῦ προσωκρατικοῦ, ὅπως εἶδα μετὰ — ιστορικοῦ-μυθιστορικοῦ θὰ ἔλεγα (ἢ *λογικοῦ-μυθολογικοῦ, ρεαλιστικοῦ-ὑπερρεαλιστικοῦ*) προβληματισμοῦ.

Περσσότερες προδιασαφήσεις⁷⁷ δέ φωτίζουν.

Τὸ ἴδιο τὸ «παράταιρο» κείμενό μου θὰ *ὕπαινοιχθῆ*, καιριώτερα ..

Εἶναι τοῦτο (μ' ὅλη του τὴν ἀδεξιότητα στὴν πλάση):

ΣΤΟΝ ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΟ ΚΑΙΡΟ
Ἀπόπειρα μυθιστορίας έννοιων

... Ὁ *Βεληγκέας* ἦταν ψηλός, καμμιὰ πενηνταριά χρονῶ, ἀπ' τὴν καρδιά τῆς Ἀρκαδίας. Βάσταγε, φυσικά, ἓνα μπαστοῦνι, περασμένο στὸ χέρι του, δεξιά· φόραγε μιὰ γκριζα «σοβαρή» καπαρντίνα, κ' εἶχ' ἓνα πρόσωπο χαρακωμένο, ξύλινο .. Σάν τὸν πρωτόβλεπες τὸν μάντευες *χωριάτη* μὰ εἶχε στιγμές, πάνω κεῖ στὴν ἔδρα — λοξὰ ὅπως ἔβλεπε, κάτι ἀκούγοντας, (μισοστραμμένος κατὰ τὸν πίνακα) — πούμοιαζε μπρούντζινο ἄγαλμα ρωμαίου: *Τιμητοῦ* ρωμαίου!

Κ' εἶχ' ἓνα πάθος μὲ τὸ *Δημοσθένη*! Τὸν ἔστηνε τόσο ψηλά, πού τοῦπε κάποτε ὁ *Γιάννης* — ἔτσι ξεκάρφωτα μὲς στὸ μάθημα, σὲ καμμιὰ φανερὴ σχέση μὲ τὰ λεγόμενα — πῶς «ῶρες-ῶρες τοῦ ῥχεται νὰ πιστέψη ὅτι εἶν' ἀ ν ὑ π α ρ χ τ α ὀ λ' α ὐ τ ᾶ!

Ἔνα λαμπρό παραμῦθι!.. Καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἡρώων...-»

— Ποιά ὀνόματα; τὸν διάκοψε

— Νά, προσέξτε! *Δημοσθένης!* Δηλαδή: *Τὸ σθένος τοῦ... δήμου!*

Ὁ *Βεληγκέας* ἔκαν' ἔτσι τὸ χέρι στὸ δεξί ἀφτί, καθὼς τὸ συνήθιζε ὅταν κάτι παράξενο ἄκουγε - καὶ κάμποσοι γέλασαν. .

Ὁ *Γιάννης*, ἀδιάφορος, συνέχισε:

— Καὶ στ' ἄλλα μεγάλα ὀνόματα συμβαίνει, κατὰ τρόπο πού δέν ξερεῖ κανεὶς τί νὰ πῆ. . Λογουχάρη --

— Ἀφ' αὐτό τὸ μαλλιαρό «λογουχάρη»! . Μοῦ τὸ γράφεις κιόλα, μιὰ λέξη! Μὴ χαλάτε τὴ γλώσσα!

— Μάλιστα, μάλιστα!.. Θέλω νὰ πῶ, καὶ στ' ἄλλα μεγάλα ὀνόματα .- νὰ *Περικλῆς!* Δέν εἶναι *περὶ οὔ τὸ κλέος;* . Κ' *Ἰσοκράτης;* . Ὅχι ὁ τὸ ἴσον κρατῶν;.. Καὶ δέν κράταγε *ισοροπία*, στὶς δυὸ θέσεις ἀνάμεσα,

⁷⁷ Χρειαζέται ἴσως νὰ σημειώσω τὰ ἐξῆς μόνο Στὸ «*Γιάννη*» καὶ στὸ «*Βεληγκέας*» τοῦ διαλόγου ἀποδίδω δ ι κ έ ς μ ο υ θ έ σ ε ι ς καὶ ὑποψίες Ὁ «*Γιάννης*» στὸ νοῦ μου· δέν εἶν' ἄλλος ἀπ' τὸ φίλο μου (καὶ φιλόλογο) *Γιάννη Κατεβαίνη*, πού αὐτοκτόνησε στὶς 15-3-50, στρατευμένος ὡς ἑφεδρος ἀνθυπολοχαγὸς στὸν Ἐμφύλιο Στὴν αὐτοκτονία του, πού θεώρησα «σημαδιακή», εἶν' ἀφιερωμένος κι ὁ πρόλογος τῆς *Πυραμίδας 67* Ὁ χρόνος τοῦ πλασματικοῦ διαλόγου γύρω στὸ '39-'40 Ὁ χάρος μιὰ τάξη — τετάρτη-πέμπτη Γυμνασίου, ἄς πούμε — στὸ Βαρβάκειο ὅπου σπουδάσαμε κ' οἱ δυὸ, μὲ λαμπρότερο δάσκαλό μας στ' Ἀρχαῖα τὸν καλὸ *Βεληγκέας* μας, ὅπως τὸν λέγαμε, Χριστὸ Παπαναστασίου (πού, παρὰ τὴν ἀρκαδικὴ του αὐστηρότητα καὶ «συνοφρῦση», κυριολεκτικὰ λατρεύαμε ὅλοι) Δέν ἀλλάζω τίποτ' ἀπ' τὸ ἄτυχο λογοτεχνικὸ γραφτό μου, γιὰτὶ νιώθω πῶς ἐξαμιζέται ἀμέσως ὅ,τι κυνηγοῦσα νὰ *σημαδέψω*.

- Ποιές θέσεις;
- Νά! Στήν παλιά πολιτειακή, τῆς «πολυαρχίας», τῆς Ἀθήνας...--
- τ ὦ ν Ἀ θ η ν ὦ ν, μαλλιαρέ!
- ...ναί, ναί! τῶν Ἀθηνῶν!.. Καί στή «μοναρχική», τή μακεδονική, πού δέν τήν ἔβλεπε βέβαια καθαυτό «ἀπολυταρχική», ἀλλά...--
- Πολλά, πολλά μου τὰ λές,.. μ' αὐτά τ' «ἀπολυταρχική» καί τὰ παρόμοια! Ὅχι τέτοια!.. Κ α θ α ρ ά τή σκέψη σου!
- Νά,.. θέλω νά πῶ, . δέν ἦταν ὁ *Δημοσθένης* ἡ φλόγα τοῦ *δήμου*; ἡ καρδιά του, ἡ θαρραλέα; ἡ γενναία ὑπεράσπιση τῆς πιό ἀκριβῆς ὑποθέσεώς του;.. Τὸ ἴδιο κι ὁ *Ἀλέξανδρος*: ὁ *ὑπερασπιστὴς*!.. Τὸ ρῆμα *ἀλέξω* - ἀπὸ κεί δέν εἶναι;.. Δηλαδή: *ὑπερασπίζω τοὺς ἀνδρας*! Αὐτὸς πού *διαφεντεύει τὸ λαό*, τὸν ὀδηγεῖ στήν ἀπὸ αἰῶνες ζητούμενη νίκη κατὰ τῶν Περσῶν, τοῦ Μεγάλου Βασιλέως, πούκαν' ὄ,τ' ἤθελε δῶ στήν Ἑλλάδα, καί τὸν τιμοῦσαν τὰ μαντεῖα, τοῦ βγάζανε τοὺς χρησμούς πούθελε οἱ μάντιες κ' οἱ μάντισσες...--
- Ἄφ' αὐτῆς τῆς «μάντισσες», καί τῆς χυδαιότητες!.. Νάσαι σοβαρός,.. σ ο β α ρ ό ς!

(Καγχάζαμε μεῖς.)

— Σοβαρός, σοβαρώτατος εἶμαι!.. Δέν ἀστειεύομαι!.. Γιατί δηλαδή;.. *Σοφικλῆς*, ὄχι ὁ *περὶ τῆς σοφίας τοῦ ὀποίου*. [μέγα] κλέος;.. (Τὸν κοιτάζαμε, χάσκοντας!) *Ἀριστοφάνης*, ὄχι ὁ. *φανεῖς ἀριστοστος* - ἦ, ἂν θέλετε: ὁ *τοὺς ἀριστοστος* (τοὺς ὄντως ἀριστοστος) *φαίνων*;.. Καί μπορῶ νά φέρνω παραδείγματα ἐκπληκτικά, μὲ τὰ ὀνόματα, ὡς αὔριο!.

[Ἔμ; Εἶχε κι ἄδικο;.. Τὸ σκεφτόμαστε, σά χαμένοι: κι ὁ καθένας φέλιζε — τάβλεpes τὰ χεῖλια νά κουνιοῦνται μυστικά, σὲ κρυφῆ ἀναζήτηση καί δοκιμασία πράγματι ἐκπληκτικῆ (ἦταν σχεδόν σατανικό) — κι ἄκουγες πότε-πότε: «*Ἡσίοδος*: ὁ ἴσιος δρόμος!..»⁷⁸ («Ὅχι, βλάκα! Γράφεται μὲ ἦττα καί δασεῖα!») Ἡ: «Ὁ ρίψασπις *Ἀρχίλοχος*! Παναπῆ: ὁ *ἀρχων ἐν λέχεσι*!»⁷⁸ Δηλαδή *στά . κρεββάτια* τῶν πολεμιστῶν!.. *Ὁ βουτηχτῆς τῶν γυναικῶν* τους - ὅσο τὰ κορόιδα ἐκεῖνοι πολέμαγαν!.. » Κι αὐτὰ μὲν δέν τ' ἄκουγε δά κι ὁ *Βεληγηκέας*, δούλευαν ὅμως οἱ γλωσσοσες ροδάνια, ψιθυριστά, κ' ἡ κατάπληξη γιὰ τὴ «διαβολικὴ σύλληψη» δυνάμωνε..- γίνονταν σάλεμμα τοῦ νοῦ, καθαρὴ τρέλλα!. («Ἔ, δέν εἶναι καί νά τὸ χωνέψη κανεῖς!..») Μά κείνος, τὸ ντορό του - συνεπαρμένος, καί στρίβοντας πυρετικά τὸ τσουλούφι στὸ δεξί του κρόταφο:]

— Μοιάζει, λοιπόν, σά νά ναι κά ποιο μεγάλο παραμύθι ὄλ' αὐτά,.. ὄλ' ἡ Ἀρχαία Ἑλλάδα, ὄλ' ἡ ἱστορία τῆς, τὰ

⁷⁸ Κάτω ἀπ' ὄλ' αὐτὰ — καὶ μάλιστα μὲ τὰ πιό «τραβηγμένα» τους — σοβεῖ βέβαια λίβελλος κατὰ τῶν γνωστῶν τραγελαφικῶν παρετυμολογήσεων, πούκαναν οἱ ἄμιοι Γλωσσολογίας ἀρχαῖοι σὲ πολλὰ βασικῆς τοὺς λέξεις, ἀπ' τῆς ὁποῖες μάλιστα δέν ξέφυγε οὐτ' ἓνας Πλάτων - ἴσως γιὰ ν' ἀποδεικνύεται, φωναχτά, στοὺς αἰῶνες, πὼς ἡ ξερὴ «γλωσσικὴ σοφία» δέν ἔχει καὶ πολὺ-πολὺ σχέση μὲ οὐσιαστικὴ σοφία καὶ σκέψη!.

Περσικά, ὁ Πελοποννησιακός, οἱ τραγικοί κ' οἱ ῥήτορες, ὁ δῆμος κ' οἱ τύραννοι,.. ὄλα! ὄλα! . Ἕνα τρομερό, καὶ ὑπέροχο μαζί, παραμῦθι, . δέν ξέρω ἀπὸ ποιούς καμωμένο, ἀλλὰ πού κρύψαν κιόλας μέσα του, μέσα στὰ ἴδια τὰ ὀνόματα τῶν «ἠρώων» του τὴν κλειδα τῆς ἀποκρυπτογράφησης του, τὴν εἰδοποίησῃ πὼς εἶναι παραμῦθι - τὴν ἀποκάλυψη, ἔτσι θαυμαστή, σατανική, ἀπίστευτη! . "Ὅλα τὰ ὀνόματα σχεδόν, τῶν πῖο κεντρικῶν «ἠρώων» του, εἶναι σύμφωνα, ἀκριβῶς σάν «ἐπίθετα», μ' αὐτὸ ποὺ τὰ πρόσωπα διαδραματίζουσι! Ἀκόμα καὶ τόπων σημαδιακῶν ὀνόματα: Σκεπτήτε πὼς στή Σκαπτὴν ὕλη ὁ Θουκυδίδης ἔγραφε! Πῆγε κ' ἔσκαψε βαθιά κ' ἔφερ' ἀπάνω, μὲ τὴν *ξυγγραφή* του, *ὕλη σκαπτή*: ἀπ' ἄφραστα πυρηνικά τρίςβαθα ιστορική ἀλήθεια! *Ἐξωσε* τὴν ἀλήθεια, πού πήγαινε νὰ θαφτῆ - ἢ πού τὴν εἶχαν θάψει!.. (Στάθηκε, λαχανιασμένος, σ' ἀληθινὸ πυρετό!) Κι ἄλλα ὀνόματα, πολλά, καὶ τοπωνύμια, καὶ σημεῖα μαζῶν, μοιάζουν ἔτσι. πλαστά!.. Δηλαδή: σωστά πλασμένα, γιὰ νὰ δηλοῦν καὶ μόνα τους, σὰ σκέτα ὀνόματα ἢ κραυγές μὲς στὸ ἱστορικό χάος, τὴν ἀλήθεια πού σημαδεύουσι γιὰ πάντα! "Ὅλ' αὐτὰ εἶν' ἓνα Μεγάλο Παραμῦθι!.. Καὶ ποιός εἶν' αὐτός, λοιπόν, πού τόπλασε τόσο τέλειο — καὶ σύμφωνο σ' ὄλα τὰ μέρη του μὲ τὸν ὄλο ἑαυτό του — μὲς στὸν τρελλό, τὸν ἀνθισμένο, τὸν ἔγγυο Ἑλληνικό Λόγο καὶ Χρόνο, Σκέψη καὶ Πράξη ἱστορική;..

Ἦταν φανερό πὼς βρίσκονταν σ' ἔξαψη .

Σώπασε - κι ἀκόμα χάσκαμε

Τὸ πρᾶγμα ἦταν ἔξω φρενικό! . («Δηλαδή πρόκειται γιὰ μῦθιστόρημα,..»)

Δέν ξέραμε τί νὰ ποῦμε... Ἀπορούσαμε...

Κι ὁ *Βελληγένας*, φανερό πὼς τάβρισκε τὸ λιγώτερο «τραβηγμένα» ὄλ' αὐτὰ — νά! ὅπου νάναί θὰ τόλεγε κιόλας: «Τραβηγμένα πράγματα!» — μὰ εἶχε πέσει, παράδοξα, καὶ σὲ συλλοή! («Τί δηλαδή; Ἐπειδὴ 'ταν ὁ καλύτερός του μαθητὴς αὐτός πού τόπαθε-τέτοια κρίση μὲς στὸ μάθημα; . »)

— Κι ὁ *Φίλιππος*;.. πετάχτηκα Τί παναπῆ;: *Ἀγαποῦσε τ' ἄλογα*, μονάχα;.. Αὐτὸ 'ταν ὁ Φίλιππος; . *Ἀλογόφιλος*;.. "Ἡ. . *ἀγαπητό μας ἄλογο*,.. Μὰ εἶναι τρέλλες αὐτὰ! Παραφροσύνη!.. Κι ὁ *Αἰσχύλος*; . "Ἐχει καμιά σχέση μὲ τό. . *αἰσχος*; Δέν εἴμαστε στὰ καλά μας! . Πού τὸν πήραν σηκωτὸ ἀπ' τὴν βαρειές πληγές, τὸ λεβέντη, στὸ Μαραθῶνα. - δίπλα, σύρριζα, δίχως ἀνάσα, στὸν *ἀναίσθητο θάνατο*!.. "Ἡ δέν ἔχει αὐτὸ στὸ νοῦ του ὁ Θουκυδίδης, ὅταν τὸ γράφει;: *ἀναίσθητο θάνατον*!.. Αὐτὸν ἔχει στὸ νοῦ του, εἶμαι βέβαιος - πού *φοράδην* τὸν πήρανε, *ἀναίσθητο*! . Κ' εἶναι ντροπές αὐτὰ νὰ λέγονται!.. Τρέλλα!..

‘Ο Βεληγκέας, χωρίς νά γυρίση, τοῦ ἔκανε τοῦ Γιάννη, μέ τὸ χέρι, κατὰ τὴ διεύθυνσή μου. - ἐννοῶντας: «νά προσέξῃ»!

Πῆρα κ’ ἐγὼ φόρα.

— .“Ἡ ὁ Λυκοῦργος ἔκαν’ ἔργο.. λύκον;..

— Φωτός! μοῦ φώναξε κείνος θριαμβευτικά. Εἶναι τὸ *lux* - ἴδια ρίζα! Λυκαυγές, δὲ λέμε,

Καὶ τώρα γύρισε σ’ ἐμένα ὁ Βεληγκέας, κάνοντάς μου μέ τὸ χέρι κατὰ κείνον [“Οτι δηλαδή: «Ἐτυμολογία!. Ἐτυμολογία!. Τόχω πῆ τόσες φορές!. Κ’ ἡ Γραμματική ἔναι ἡ βάση - ποῦ ἐκείνος (ὁ Γιάννης) τὴν ξέρει!..»]

Μὰ γὼ δὲν τόβαλα κάτω.

—“Οταν κάτι στοῦ νοῦ μας παίρνῃ μεγάλη διάσταση, λάμψη, αἴγλη, ἀρχίζει νά παίρνῃ καὶ δικές του στροφές, ἀνεξάρτητες ἀπ’ τὰ δεδομένα,.. Καὶ τότε σέρνει στοῦ μαγικό του χῶρο τὰ πάντα, καὶ μᾶς μοιάζουν σάν «πλασμένα ἀπ’ αὐτό», «σύμφωνα μ’ αὐτό»!.. Μὰ εἶναι, μόνο, γιατί ἐμεῖς τὰ βλέπουμε δεμένοι σ’ αὐτό, ὡς πρὸς αὐτό!. Δηλαδή, δὲν εἶναι «μυθιστόρημα», ποῦ περίπου μᾶς εἶπε. --

—«Μυθιστορία» ὄφειλε νά εἶπη. .

—“Ἔστω! Μυθιστορία!.. Μὲ συμφέρεει κιάλας ἢ λέξη!

— Τί σὲ συμφέρεει;

—...Πιό κοντά σ’ αὐτό ποῦ λέω!.. Λοιπόν, δὲν εἶναι μυθιστορία..- καὶ πῶς ἄλλωστε θὰ μποροῦσε νά στηρίξῃ αὐτὴ τὴν ἐξωφρενικὴ του ὑπόθεση; “Ολος ὁ κόσμος θάπρεπε νά μὴν ὑπάρχῃ, καὶ «Κάποιος» — ὁ «θεός» δηλαδή; — νά τὸν «πλάθῃ», σάν «Παραμυθᾶς»!

— Καὶ μήπως ἔτσι δὲν εἶναι, ἴσως;.. (‘Ο Γιάννης! Τελείως τρελός πιά!)

—“Ε, δὲν εἶμαστε καλά!

—“Ἀφ’ αὐτὰ ποῦ ξέρεις, καὶ τίς βλασφημίες!.. Εἰς τὸ θέμα!..

—...Λοιπόν, δὲν εἶναι μυθιστορία, ἀλλὰ Ἱστορία! Πού, ἀπλῶς μᾶς συγκινεῖ, τὴ ζοῦμε ἰσχυρά, *μετέχομε!* Καὶ γι’ αὐτό, μέσα μας, ὅλα τῆς τὰ μέρη ἐνώνονται, σὰ νῆματα ἱστορίας μὲ ὑπόθεση», «μέσχέδιο» - πῶς νά τὸ ποῦμε; «Μὲ νόημα», τάχα!

— Κ’ ἡ Ἱστορία.. δὲν ἔχει νόημα;

— Κανένα!.. Ἐμεῖς τῆς δίνουμε, γενικά νοήματα!.. “Οπως νόημα δὲν ἔχει ὁ Κόσμος, ἡ Φύση.

— Πάλι τὰ ἴδια!. Σοῦ ἔπα: ἄφ’ τ’ αὐτὰ!.. Στὸ θέμα μας!

— Μάλιστα! “Ολα εἶναι στοῦ θέμα! Ἄλλὰ ὄχι καὶ τρέλλες τώρα!

— Σιωπή!. Παῦσε!

Καὶ γύρισε στοῦ Γιάννη:

—“Ἀκουσες; Καὶ δὲν μένει, λοιπόν, παρὰ ἡ («συμβολικὴ», τρόπον τινά) ἰδέα σου διὰ τὸν Δημοσθένη

(Σώπασε.

Κάτι σκέφτεται...)

— . "Ίσως,.. Ίσως . τὰ ὀνόματα μᾶς φτιάχνουν, . ἄσκοῦν παράδοξον ἐπίδρασι

Χτύπησε τὸ κουδούνι
 "Εμειν' ἢ ἔρμηνεῖα μισή
 "Αφησε τὸ ἴδιο κείμενο, γιὰ τὴν ἄλλη

Λοιπόν, εἶχε καὶ παράχε — «Ίσως» — σχέσηη ὁ Δημοσθένης του — τέτοιο *σθένος* ἰδανικοῦ *δήμου* — ὅπως τὸν ἔστην' ἢ καρδιά τῆς Ἀρκαδίας μέσα του, μπρουντζίνο, ὑπέροχο, ἀλύγιστο στὴ Δημοκρατία (ποιά ἰδανικὴ Δημοκρατία!) καὶ τὴν ἄμυνα τῆς μικρῆς ἀνεξάρτητης πατρίδας *ἕως θανάτου!*.. "Ὁχι, πάλι, τ' ἦταν αὐτὸ τὸ σιδερένιο, τ' ἀλύγιστο, τὸ ἰσοπεδωτικό, ποὺ κατέβαινε ἀποπάνω; Τ' ἦταν αὐτοὶ οἱ ἄξεστοι ἀπὸ τὸ Βορρά;.. «Ὀλοκληρωτιστές», νὰ τί ἦταν! Ἄφουῦ θέλαν τὴν ὑπαγωγὴ ὅλων σ' ἓνα, τί ἄλλο ἦταν;.. Ἄφουῦ σάρωναν - καὶ τί ποιότητες! Δέν πᾶ' νάταν ὁ Ἀλέξαντρος, μαθητῆς τοῦ Ἀριστοτέλη! Ἡ πράξη μᾶς κρίνει - καὶ δέν τὸν σώζει τὸ σπίτι τοῦ Πινδάρου π' ἄφησε ὄρθιο!.. "Ἰσα-ἴσα, αὐτὸ φωνάζει . τὸ ἀντίθετο!

Πάλεψε ὁ *Βεληγκέμας* κι αὐτὸ νὰ τὸ «ταίση»: Πὼς ὅταν ἀπὸ τὸ χῶρο τῆς στενῆς πατρίδας κρίνουμε, ἢ εὐρεῖα φαίνεται «ξένη», «ἐχθρική» - καὶ τ' ἀνάποδο ..

Μπᾶ! Ἐκεῖ ἐμεῖς! (Κ' ἐγώ, ἐπικεφαλῆς!)

Προσπάθησε πάλι, τόσες φορές:

— "Ὅτε κανεὶς βλέπη, ἐπὶ μακρόν, μικρομετρικῶς οὕτως εἰπεῖν, μοιραίως δέν δύναται νὰ ἴδῃ εὐρύτερον, ἀπὸ εὐρυτέρων ἐνοτήτων, μὲ ἄλλας διαστάσεις . Καὶ πράγματα ποὺ συμβαίνουν εἰς μεγάλας, δέν συμβαίνουν, δέν δύναται νὰ συλληφθοῦν κἂν ὡς ἔννοια, εἰς μικρὰς πατρίδας .

— Τί δέν συνέβη, καὶ δέν μποροῦσε νὰ συλληφθῆ κἂν ὡς ἔννοια, στὴν Ἀθῆνα;

— "Εἰ "Ὀλος ὁ Ἑλληνισμός!

— Ναί! "Ανοίξε! Κι ἀραίωσε' γι' αὐτὸ, χάθηκε!.. Τὴν ἀνάλυση, τὴ διάλυση, τὴ βλέπουμε στὴ Γλώσσα!..

— Καὶ ποὺ μ' αὐτὴν ὅμως ἔσπειρε!.. Κ' ἐχάραξε ἱστορίαν δύο χιλιετιῶν καὶ πλέον, . πολὺ πλέον! Δέν ἐτελείωσεν ἀκόμη!

— Μιά φορά, ἐγὼ θάμουν μὲ τὸ Δημοσθένη!

— Νὰ ἦσουν!.. Μὰ δέν θάφθανες εἰς τὸν Ὑφασιν!

— "Ἄς μὴν ἔφτανα!

— "Ἐφθασαν ὅμως ἄλλοι! Καὶ θὰ ὑπελείπεσο!.. Καὶ δέν θάφθανες οὔδε εἰς τὸν Ἀριστοτέλην! "Ἐφθασεν ὅμως ὁ Νοῦς μὲ τὸν Ἀριστοτέλη — καὶ μὲ τὸν Ἀριστοτέλη! — εἰς τὴν δυνατότητα νὰ συζητοῦμε ἀκριβῶς τῶρα ὅ,τι συζητοῦμε, ὡς τὸ συζητοῦμε... Τέλος πάντων, ἄφ' τ' αὐτά! Ἐρμήνευε ταχέως! . "Ὀλο τὴν ὥραν μᾶς τρώγεις, μὲ γενικολογίας!

XIV

Τὰ περὶ ἐξαρτημένων ἀντανακλαστικῶν τοῦ Παβλώφ καὶ τῆς βιοψυχολογικῆς σχολῆς του — σύστημα ἐρμηνείας ποικιλώτατων φαινομένων καὶ μηχανισμῶν συμπεριφορᾶς τῶν ἐμβίων⁷⁹ — ἀνατρέπουν τὶς παλιὰς «γραμματικὲς» βάσεις τῆς Γλωσσολογίας, θέτοντάς την σ' ἐντελῶς νέα ἔδραση, καὶ ἀπ' τὴν ὁποία ἀνοίγονται νέες μέθοδοι ἐρευνῶν, σὲ παρθένα περιοχὴ τοῦ ἐπιστητοῦ

Μὲ τὸ πρίσμα τοῦ παβλωφικοῦ ἐξαρτημένου ἀντανακλαστικοῦ, οἱ λέξεις ἐπίσης εἶναι «σινιάλα» τῆς ἀντίληψης πραγμάτων κ' ἐννοιῶν. Ἡ ἐπαναληπτικὴ διαπίστωση μιᾶς ἀκολουθίας λέξη-πρᾶγμα (ἢ ἐννοια) γένναι στὸ παιδί (καὶ στὸν πρωτόγονο) τὴ συνάρτηση τῆς λέξης-σινιάλο μὲ τὸ πρᾶγμα-ἐρέθισμα (ἢ ἐννοια-ἐρέθισμα) ποὺ τὸ «σινιάλο» τῆς λέξης αὐτῆς «δηλοῖ» σταθερὰ στὴ συνείδησή του. Κ' εἶναι τόσο δυνατὴ ἡ συνάρτηση, ὥστε τὸ παιδί καὶ ὁ πρωτόγονος ταυτίζονται στὸ νοῦ τους τὶς λέξεις μὲ τὰ πράγματα ποὺ αὐτὲς «δηλοῦν».⁸⁰ Τὸ νήπιο, ἐξ ἄλλου, δὲν ψεύδεται, παρὰ μόνον ἀφοῦ πρῶτα μπορέσει νὰ προφέρει λέξεις ἀνετα, καὶ ἀσχετῶς ἀναγκῶν του. Τὸ πρωτοψευδόμενον νήπιο («ψεύδεται») μόνον ὡς πρὸς ὅσα τοῦ εἶναι εὐκόλο-πρόφερα· δηλαδή· μόνον ὡς πρὸς ὅσα ἀποτελοῦν γιὰ τὴ «συνείδησή» του ἀθύπαρκτες λεκτικὲς ὀντότητες! Οἱ εὐκολοπρόφερτες λέξεις, τοῦ εἶναι ἀκριβῶς: κινητικοχηητικές δυνατότητες. Τὶς προφέρει ἢ τὶς συνδυάζει σὲ «προτάσεις», ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀνάγκες ἢ συναισθηματά του. Ὅπως ἀκριβῶς (παίζει) μὲ τὰ παιγνίδια του. Ἀλλὰ γι' αὐτὸ καὶ περνάει, ἀμέσως μετὰ, μὴ «γλωσσικὴ φάση» κατὰ τὴν ὁποία οἱ περισσότεροι γονεῖς ἀποροῦν («πῶς τὸ παιδί ξέχασε τὴ σημασία λέξεων ποὺ ἤξερε;»)

Ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀποψη, λοιπόν, μπορεῖ νὰ εἰπωθῆ, πῶς ἡ παλιὰ ἐπιστήμη τῆς Γλωσσολογίας ἐξέφραζε, κατὰ κάποιον τρόπο, νηπιακὴ φάση ἀνερευνήσης τοῦ γλωσσικοῦ ἐπιστητοῦ, θεωρῶντας τὶς λέξεις σὰν («ἀθύπαρκτες ὀντότητες»), κ' ἐρήμην τῶν πραγμάτων μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι

79 Ὁ Παβλώφ, μεταξύ ἄλλων, ἐρευνοῦσε καὶ γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἀντανακλαστικοῦ τῆς ἐλευθερίας, στὸν ἄνθρωπο καὶ στὰ ζῶα, ἡ δὲ σοβιετικὴ ἐξουσία δὲν τὸν ἐνώχλησε, οὔτε σ' αὐτὲς τὶς ἐρευνὲς του. 80 Κι ὄχι μόνον τὸ παιδί, καὶ ὁ πρωτόγονος. Νὰ ποὺ ἀπ' τὰ δυσκολότερα γιὰ τὶς κοινὲς ἀπλὲς συνειδήσεις καὶ στὸν καιρὸ μας εἶν' ὁ ἔλεγχος — καὶ προτῆρα. ἡ ὑποψία — ἂν τὰ γραφόμενα (στὸν τύπο, στὰ βιβλία) ἢ τὰ μεταδιδόμενα (ραδιόφωνο, «τηλεόραση») κ λ π) εἶναι καὶ ἀληθινὰ. Αὐτὸ ποὺ λέμε ὑποψία, ἔλεγχος, διασταύρωση, ἐπιβεβαίωση κ τ π, δὲν εἶναι «φυσικὴ λειτουργία» τῆς «κοινῆς γνώμης» Ἀντιστοιχεῖ, πράγματι, σὲ «ἀνώτερο ἐπίπεδο» τῆς «π ρ ο σ ω π ι κ ῆς», ὄχι τῆς «κοινῆς» συνείδησης. Ἡ φάση τοῦ ταυτισμοῦ λέξεων-πραγμάτων, ἂν παραταθῆ, παράγει τὴ βάση τῆς μαγείας. Ὅλες οἱ μαγικὲς διαδικασίες μποροῦν, σ' ἔσχατη ἀνάλυση, ν' ἀναχθοῦν στὴν «πεποίθησι» τοῦ ἐκτελεστῆ τους, ὅτι λέξη καὶ πρᾶγμα εἶν' ἓνα καὶ τὸ αὐτό! Κατ' ἀνάπτυξιν κ' ἐπέκτασιν τούτου. ἡ μίμηση παράγει ὅτι μιμείται (Ὁ θῆλων νὰ θανατώσῃ κάποιον, μι μ ε ἰ τ α ι, σὲ μιὰ νοῦκλα-ὀμοίωμα, τὶς κινήσεις στραγγαλισμοῦ μὲ βρόχο κ λ) Ἀλλὰ κ' ἡ βάση τοῦ θεάτρου ἄρα δὲν εἶναι μακρὰ. τὸ παραστῆνω - ἄρα (τὸ εἶμαι) ἢ τὸ προκαλῶ νὰ γίνῃ! Τὰ ἔδραμα, οἱ προσευχές, τ' ἀναθηματα καὶ ἀναθήματα, τὰ τροπάρια κ λ π, ἀντιστοιχοῦν στὴν ἴδια «πριμιτιβικὴ φάση» τῆς «συνείδησης»

ριζικά συνημμένες κι ἀποτελοῦν «σινιάλα» τους, βάσει τοῦ κ' ἐν προκειμένῳ ἰσχύοντος παβλωφικοῦ μηχανισμοῦ τῶν *ἐξαρτημένων ἀντανεκλαστικῶν*. Δηλαδή· Κοίταζε τὸ ἕνα σκέλος μόνο τοῦ παβλωφικοῦ ζεύγματος. Ἐξ ἀνάγκης, τὸ πολὺ-πολὺ πού μποροῦσε, μὲ τέτοια μονομέρεια, ν' ἀνακαλύψῃ, ἢ τ α ν ο ἶ σ χ έ σ ε ι ς τ ῶ ν λ έ ξ ε ω ν μ ε τ α ξ ὺ τ ο υ ς· οἱ λεγόμενες *παραγωγικὲς καὶ συνθετικὲς σχέσεις* Ἡ Συγκριτικὴ Γλωσσολογία, ἔτσι, τὸ μέγιστο πού κατάφερε ἦταν ἡ ὄχι καὶ πάντα εὐστοχῆ ἀναγωγὴ ὀρισμένου ἀριθμοῦ βασικῶν λέξεων συγγενῶν γλωσσῶν σὲ κάποιες πρώτες ρίζες μιᾶς λίγο παλιότερης, *μητρικῆς* τῶν γλωσσῶν αὐτῶν. Οἱ προσότερες ἀστοχίες ἡμῶς τῶν ἀναγωγῶν σὲ *μητρικὲς ρίζες* αἰτία εἶχαν τὸ *διάφορο π ρ α γ μ α τ ι κ ὶ* -δηλαδή κάτι πού μᾶς πάει στὴ *σημασίαν* τῶν λέξεων, στὴν ἀντιστοιχία τους μὲ τὰ ἐκφραζόμενα, στὴν ἀλήθεια τους. Κι αὐτὸ εἶναι κάτι πού-μενε πάντοτ' ἔξω ἀπ' τὴν ἀκαδημαϊκὴ Γλωσσολογία, πού ἀγνοοῦσε βιοψυχολογικοὺς μηχανισμοὺς ἰσχύοντες κ α ἰ σ τ ῆ Γ λ ῶ σ σ α

Ἄν ὅμως οἱ λέξεις εἶναι καὶ θεωροῦνται «σινιάλα», κι ὄχι «αὐθῦ-παρκτες ὀντότητες», τότε μιὰ διαρκὴς ἀναγωγὴ σ τ ᾶ π ρ ᾶ γ μ α τ α πού ἐκάστοτε — κατὰ διάφορες περιόδους τῆς ἐξέλιξης μιᾶς γλώσσας — δηλοῦν, θά μᾶς δίνη τὴν ὀ ρ γ α ν ι κ ῆ διαδικασία (ἀντὶ τῆς τυπικῆς πού εἶχαμε ἄλλοτε) τῶν γλωσσικῶν μεταβολῶν

Μιὰ γλῶσσα «νέα» παράγεται ἀπὸ μιὰ «παλιά», ὄχι ἀπλῶς ὅταν οἱ τύποι κ' οἱ καταλήξεις ἀλλάζουν (ἀπὸ φυσικὴ φθορὰ τῶν φθόγγων διὰ χρόνου) — «φυσικὴ φθορὰ» πού εἶναι πολὺ συμβατικὴ κι ἀξεκαθάριστη, ἀβασάνιστη καὶ μὴ ἐλεγμένη στὰ πράγματα, γιὰ τὸ τί ἀκριβῶς σημαίνει καὶ σὲ τί τὸ *συμβαῖνον ὄντως ἀντιστοιχεῖ τάχα* —, παρὰ ὅταν ὁ λαὸς ὑποστῆ τόσες μεταβολές στὸ χῶρο τῶν *ἐξαρτημένων ἀντανεκλαστικῶν* του, ὥστε ν' ἀλλάξῃ σοβαρὰ ὁ ἔλος του *ἀνταποκριτικός* (μὲ λέξεις πρὸς πράγματα ἢ παραστάσεις ἢ ἔννοιες, αἰσθήματα, συναισθήματα κ λ π) *μηχανισμὸς* «ἐκφρασης». Ὅταν, δηλαδή, ἡ *ἐκδοχὴ* τῆς ζωῆς καὶ τῆς πραγματικότητος ἀλλάξῃ βασικά μὲς στὴ συνείδηση ἐνὸς λαοῦ, τότε μόνο κ' ἡ γλῶσσα του, ἡ *σημαντικὴ* του γιὰ τὰ πράγματα, θάν' ἀλήθεια ν έ α, καὶ διαφορετικὴ σὲ σημαντικά, ἀπὸ τὴν παλιά του.

Ὅπωςδήποτε, εἰδικώτερα γιὰ τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα, πού μὲ ἀπασχολεῖ ἐδῶ, σωστὴ ἀπόδοση κειμένων εἶναι, κατ' αὐτά·

1. Πλήρης καὶ κατευθεῖαν κἀθοδος, ἀπὸ τὴ λέξη-σινιάλο — κι ἀπὸ τὴν ἴδια τροχίαν, ἀκριβῶς, πού ἀκολούθησε πρωτοεκτιναζόμενῃ «ἐκφραστικῶν» ἀπὸ τὸ δημιουργὸ — στὸ «ὑπέδαφος» τοῦ β ι ὶ μ α τ ο ς πού ἄμεσα τὴ γέννησε, μὰ μαζὶ, κατὰ τὸ δυνατὸ, στὸ εὐρύτερο «ὑπέδαφος» κι ὅσων ἄλλων πρωτοεξέφρασε ἡ λέξη αὐτὴ ποτέ, κι ὅσων ἄλλων ἐπίσης ὑστερογενῶς ἐξέφρασε, ὥστε ὄχι νὰ «σημαδευτῆ» ἀπλῶς τὸ «σημεῖο» τοῦ *συνειρμικοῦ ὑφάσματος* πού *ad hoc* «διακεντᾶται» (ἢ «ἐπικροῦεται») ἀπ' τὴ λέξη-σινιάλο, ἀλλὰ καὶ νὰ *μαντευτῆ* ὅσο εὐρύτερη *διαπλοκὴ* τοῦ *συνειρμικοῦ ὑφάσματος* «ἀποκρίνεται» ὅπωςδήποτε στὴ «κνύξη» τοῦ *ἐξαρτημένου* αὐτοῦ (τῆς λέξης-σινιάλου).

2. Ἰδεατὴ ἐπανεμπειρίωση — μὲ τὴ φαντασία (καὶ δὴ μὲ τὸ μέγιστο τῆς παραστατικῆς-συνθετικῆς τῆς δυνάμεως γιὰ πλάση — τοῦ μαντευόμενου ἀρχαίου βιώματος, ἀλλὰ καὶ μὲ σωστούς, ἀναλλοίωτους, δρῶντες ὅμοια (ἦ, ἔστω . παρόμοια) τοὺς εἰδικούς του τόνους, ἀποχρώσεις, οὐσιώδη ὕφη — νὰ γιατί τὸ ὕφος εἶναι τὸ ἦθος, ὅχι ἄλλο! —, δηλαδή ὅπως πράγματι τοῦτο εἰσεπράχθη ἀπὸ τὴν βιώσασα συνείδηση ἐκείνου πὸ τὸ ἐξέφρασε, τοῦ ἀρχαίου δημιουργοῦ.

3 Ἀνταναγωγή — παναπῆ . ἀνέβασμα (. ἀνίμηση) καὶ «ἀπόδοση» (: μετάφραση) — τῆς μετεμπειρίωσης στὴν κοινὴ συνείδηση τῆς γλώσσας τοῦ μεταφραστῆ, μέσῳ πάλι τῶν ἀντίστοιχων ἐξαρτημένων (. λέξεων-συνιάλων) καὶ ἀκριβῶς ἐκείνων μάλιστα πού, «νύσσοντας» ὅποιουδήποτε τὴν «ἀντίληψη» (. δεκτικότητα, αἰσθησία), προκαλοῦν ἄμεσα — ἦ: ὅσο ἀμεσώτερα γίνεται — ἀνταπόκριση τοῦ ἴδιου (ἢ τοῦ «παρομοιώτερου», «πλησιέστερου», «παράλληλου» ἢ «ταυτόσημου» ἔστω) βιωματικοῦ-συνειρμικοῦ, θυμικοῦ-νοητικοῦ, συνειδησιακοῦ-ὑποσυνειδησιακοῦ, ρυθμικοῦ-μουσικοῦ-ἠχητικοῦ ἐν γένει «ὑπεδάφους»

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

του 1^{ου} τόμου τῶν ΤΕΤΡΑΜΗΝΩΝ ('74 - '75), 1-7

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, Ν (Βουλευτής Εισηγητής τοῦ σχεδίου νόμου «περὶ καταργήσεως τοῦ ν δ 346/1969 περὶ τύπου» κ λ) Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ, ΒΟΥΛΗ	396
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ, ΧΡ Ὁ διευθυντής τοῦ περιοδικοῦ «Τετράμηνα» κατεδικάσθη μὲ τὸ χουντικό νόμο σὲ 4 μῆνες φυλάκιση («Φωκικοί Καιροί» Ἀμφίσης, 24-2-75) Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ	394
ΑΘΗΝΑ Ι ΚΗ, 31-1-75 Δημοσιογράφος δικάσθηκε μὲ χουντικό νόμο (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	361
— 1-2-75 Ὁ νόμος περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	366
— Δημοσιεύει σκίτσο τοῦ Χρ Παπσοδάτου «Τετράμηνη φυλάκιση μὲ τὸ χουντικό νόμο περὶ τύπου», καὶ μὲ τὴ λεζάντα «Δαμπρία, δὲν πῆμε καθόλου λαμπρά!» (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	355
— 4-2-75 Ὁ νόμος περὶ τυπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	367
— 5-2-75 Καταγγέλιω στὴ βουλή Διατηρεῖται τὸ νομικὸ καθεστῶς τῆς δικτατορίας καὶ ὁ φασιστικὸς νόμος περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	371
— 6-2-75 Ὁ περὶ τύπου νόμος (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	374
— 8-2-75 Ρυθμίζονται τὰ θέματα περὶ τυπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	387
— 11-2-75 Σχέδιο νομου γιὰ τὴν καταργηση τοῦ χουντικοῦ νόμου περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	389
— 14-2-75 Ἡ κυβερνηση ἐπαναφέρει τὸν νόμο περὶ τύπου τῆς 4ης Αὐγούστου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	391
ΑΙΓΙΑΛΙΝΟΣ, Θ -(Ψευδώνυμο τοῦ Θ Μανωλάκη) Τύμπανα (Ποίημα)	22
ΑΙΣΧΙΛΟΣ Προμηθεὺς δεσμώτης, στ 1-11 (Κράτος) Μτφρ Ρένου Ἡρ Ἀποστολίδη (Βλ Τὸ αἶτημα τῆς ἐπαναστατικῆς λογοτεχνίας γ λ)	121
ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ, 22-1-75 Ἡ διωξή τοῦ ὑπευθυνου τῶν «Τετραμήνων» (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	356
— 31-1-75 Καταδική μὲ δάση τὸν χουντικό νομο περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	356
— Ὁ νόμος περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	360
— 4-2-75 Νὰ καταργηθῇ ὁ νόμος περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	367
— 5-2-75 Ἐπερώτηση γιὰ τὸν νόμο περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	372
— 6 2-75 Στὴ βουλή ὁ νέος νόμος περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	375
— 8-2-75 Νέος νόμος περὶ τύπου (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	385
ΑΛΕΞΙΟΥ, ΕΛΛΗ Δῆλωσὴ τῆς ἔτι συμφωνεῖ μὲ τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλιμακῆ τῶν ψευτοσυντασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγηματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ λ	307
ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΑΠ' ΟΛΟ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΥΠΟ Πῶς ἔρριξαν τα «Τετράμηνα» τὸν περὶ φιμώσεως τοῦ τύπου νόμο 346/1969 τῆς δικτατορίας, κ' ἔκαναν μιὰ τρεῖσα στὸ νερό, ὅπου ξανάφεραν τώρα σὲ ἰσχύ τὸν περὶ φιμώσεως τοῦ τύπου νόμο τῆς Τετάρτης Αὐγούστου, ἐπαυξημένο καὶ συμπληρωμένο μὲ ἀλυσίδες ἀπὸ τὸν Ἐμφύλιο (Συλλογὴ τῶν δημοσιευμάτων ἀπ' τὸν Ρένο Ἀποστολίδη, τὴν Ἑλένα Στριγγάρη καὶ τὸν Δρόσο Κροβαρτόγιαννο Σύνθεσή τους φωτοτυπικά, στίς ἀναριθμητες σελίδες 353-406 τοῦ 3-4 τεύχους, ἀπ' τὸν Ρένο Ἀποστολίδη καὶ τὴν Ἑλένα Στριγγάρη Περιέχονται τὰ σπουδαιότερα δημοσιεύματα τοῦ ἐλληνικοῦ τύπου, γιὰ τὴ δίκη τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων» μὲ τὸν 346/1969 δικτατορικὸ περὶ τύπου νόμο — συνέχεια	353

<p>σημηνής διωξής του απ' τή δικτατορία, με τὰ ἴδια ὄργανα, πρόσωπα, καὶ φασιστικὸ νόμο, πρὸς ἀπόπτειξή τῆς σταθερὰ «ἐνοχλητικῆς» κριτικῆς τοῦ περ.οδικοῦ —, μαζὶ μὲ τὰ σχετικὰ γιὰ τὸ βασικὸ θέμα τῆς ἐλευθεροτυπίας, ποὺ ἔθεσε κατὰ στήν κοινὴ γνώμη ἢ καταδίκην τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων» ἀπ' τὸ Τριμελὲς Πλημμελειοδικεῖο Ἀμφισσης, τὴν 30-1-75, ὡς τὸν ἓκ τῶν πραγμάτων ἐξαναγκασμῶ, ἐν συνεχείᾳ, τῆς κυβερνήσεως τῆς «Νέας» δῆθεν «Δημοκρατίας», νὰ καταργήσῃ νομοτύπια τὸν ἐπάρατο χουντικὸ νόμο καὶ νὰ ψηφίσῃ νέο περὶ τύπου, κὶ ὄχι βέβαια μὴ δεσμευτικὸ ἐπίσης — σὲ συνάρτησιν καὶ μὲ συντεινοντες «ποινικοῦς» — τῆς ἐλευθερίας τῆς γνώμης, τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου Ἐκτός τῶν δημοσιευμάτων συμπεριέχονται καὶ τὰ σχετικὰ Προκτικά τῆς Βουλῆς, μὲ τὴ συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου καὶ τὸ κείμενο τοῦ νέου περὶ τύπου νόμου, καθὼς καὶ ἀδημοσίετες συναφεῖς ἐπιστολές, μ' ἕνα εἰδικὸ σημείωμα στὸ τέλος, ἀπ' τὸ Ρένο Ἀποστολίδη, γιὰ τὴ σάσιν τοῦ τύπου, τῶν παρατάξεων, τῆς βουλῆς κ.λ.)</p>	
ΑΝΑΝΙΔΗΣ, Τ, ΑΝΑΣΤΑΣΟΠΟΥΛΟΣ, Β Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ	307
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, 10η ἔκδοσις, Corpus, ἐξάτομη, μὲ ἀνθολόγησιν ποὺ καλύπτει πληρῶς τὴν Ποίησιν καὶ τὸ Διήγημα ὡς τὸ '72, σελίδες 3100 (ἢ τρίτομη Ποιητικὴ 1800' ἢ τρίτομη Διηγήματος 1600), Ἄθ 70-'74. Βλ ὀπισθοφύλλο τοῦ τεύχους 2, καὶ	408
ΑΝΩΝΥΜΟΣ (Ρένος Ἡρ. Ἀποστολίδης)	640
ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ, 16-1-75 Ποινικὴ διώξις γιὰ παράβασιν χουντικοῦ νόμου περὶ τύπου (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	314
— 22-1-75 Τι θὰ γίνῃ μὲ τὸν χουντικὸ νόμο περὶ τύπου, (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	355
— 30-1-75 Ὁ χουντικὸς νόμος περὶ τύπου ἰσχύει στήν Ἀμφισσα (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	357
— 4-2-75 Ἐρώτησις γιὰ τὸν χουντικὸ νόμο περὶ τύπου (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	367
— 6-2-75 Προσωρινὸς νόμος περὶ τύπου (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	376
— 8-2-75 Καταργήσῃ τοῦ νόμου περὶ τυπου τῆς χούντας (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	386
— 11-2-75 Καταργεῖται ὁ χουντικὸς νόμος περὶ τύπου (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	389
— 14-2-75 Τὸ φαντάσμα τοῦ χουντικοῦ νόμου περὶ τύπου ἐμφανίσθηκε καὶ στήν Ἐδέσσα! (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	392
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, ΗΡΑΚΛΗΣ Ν 4 ἀντι- (Στοιχεῖα Ἀναρχίας 4 ἀρθρα βασικῶν ἀναρχικῶν θέσεων Ἀντικοινοβουλευτισμῶς, Ἀντιμιλιταρισμῶς, Ἀντιπατριωτισμῶς, Ἀντισωτικῶς)	167
— Ἀντικοινοβουλευτισμῶς (*Ἄρθρο Βασικὴ ἀναρχικὴ θέσις)	167
— Ἀντιμιλιταρισμῶς (*Ἄρθρο Βασικὴ ἀναρχικὴ θέσις.)	167
— Ἀντιπατριωτισμῶς (*Ἄρθρο Βασικὴ ἀναρχικὴ θέσις)	167
— Ἀντισωτικῶς (Ἀντι-ισωτικῶς *Ἄρθρο Βασικὴ ἀναρχικὴ θέσις)	168
— Βιβλία του Στὴ σ 3 τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους 2 καὶ στὴ σ	407
— «Ἐθνικὸ» καὶ «Ἐπαναστατικὸ» (Ὅρισμοὶ Συνάρτησιν)	169
— Ἐνάρθρο 263 («Γὰ φριχτότερα ἐγκλήματα γίναν ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ...»)	164
— «Ἐ, ὄχι κ' οἱ ξενοὶ «τι τὸ δικὸ μας ἀξίζει!» (Σχόλιο γιὰ τὴ λύμην τῶν ξένων «νεοελληνιστῶν»)	169
— Ἰδιόγραφα Τοῦ '65-'66 «Τρεῖς φορές ἢ περιπλοκάδα » (Στιγμὴ)	30
— Τοῦ '43-'46 «Γενικὰ στίς ἑμαδικές ἐκδηλώσεις » (Στοιχεῖα ἑμαδικῆς ψυχολογίας)	333
— Τοῦ '64-'65 «Ὡς καὶ τὸ δαχτυλίδι σου. » / «Σὲ φώναξα, δὲν ἔστρεψες » (Δυὸ στιγμὲς)	519
— Προφητικὸς ἐπιφώνημα τοῦ '66 (*Ὀνειρο)	166
— Σλιτσο τοῦ Δάδη Ἀρχισυντάκτης στήν «Ἠχώ τῆς Ἑλλάδος» τὸ '35	25

— Το χρονογράφημα (Μελετή)	520
— Φόρτισις τῆς ὀμαδικῆς μνήμης καὶ συνέπειαι αὐτῆς (Πρόδρομος ἀνακοίνωσις εἰς τὴν Ἀνθρωπολογικὴν Ἑταιρίαν, ἐπὶ προβλήματος τῆς Ὄμαδικῆς Ψυχολογίας καὶ τῆς Φιλοσοφίας τῆς Ἱστορίας)	331
— Ὡτογραφία του (τὸ '50 - ἡ πιὸ χαρακτηριστικὴ του).	24
ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, ΠΕΝΟΣ ΗΡΑΚΛΗ Ἀναδημοσιεύματα ἀπ' ὅλον τὸν ἑλληνικὸν τύπον Πῶς ἔρριξαν τὰ «Τετράμηννα» τὸν περὶ φημώσεως τοῦ τύπου νόμο τῆς δικτατορίας, κ' ἔκοναν μὴ τρῦπα στὸ νερό, ἀφοῦ ζανάφεραν τώρα σὲ ἰσχύ τὸν περὶ φημώσεως τοῦ τύπου νόμο τῆς Τετάρτης Αὐγούστου, ἐπηξηγῆμένο καὶ συμπληρωμένον μὲ ἀλυσίδες ἀπὸ τὸν Ἐμφυλιο	353
— Ἀνάστα (Πεζὸ Βίωμα κ' ὑποψία)	517
— Ἄν εἴνοι σφαῖρα (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμον «Ἀλκης Ράμφορ»)	320
— Ἀπὸ πάντα τόξερες (Ποίημα)	518
— Ἀρχεῖο Τόμοι 81, σελίδες 22844 (τὴν 28-10-75) Στοιχεῖα καὶ ἀποδείξεις ἀπ' αὐτό, γιὰ διάφορα στῆ «ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ κατὰ τὸν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπον τοῦ '69 κ λ», στῆς Ἐλενας Στριγγάρη τὴν «Ἀνοιχτὴ ἐπιστολὴ στοὺς Ἀργυριοῦ, Ζάνα, Ἄλ Κοτζιά, Σινόπουλο καὶ Οἰα», «Πρὸς τοὺς νέους ποιητές», «Πρὸς ὅλες τὶς ἐφημερίδες καὶ τὴν κυβερνήση» κ ἄ	305
— Βιβλία κ' ἐκδόσεις του σ 3 ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους 2, καὶ σ 407,	639
— Γιὰ ἕνα ζευγάρι βράγχα! (Πεζὸ Βίωμα καὶ σκέψη)	514
— Γιὰ τὸ Δεκεβρῆ τοῦ '44 (γαὶ ἄλλα τινα, τί ὁ δεξιὸς Γ Σεφέρης στὸ ἡμερολόγιον του «Μέρες τοῦ 1945-1951» Κριτικὴ, -βιβλίου καὶ στάσης)	96
— Γραφὴ (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμον «Ἀλκης Ράμφορ»)	319
— Δηλώσεις τοῦ ὑπουργοῦ «Πολιτισμοῦ» καὶ «Ἐπιστημῶν» Δ Τσακωνα ('74), περὶ καταργήσεως τῶν μεγάλων λογοτεχνικῶν βραβείων (τοῦ δικτάτορα Παπαδόπουλου), μεταφορᾶς τῶν σχετικῶν πιστώσεων πρὸς ποροχὴν χορηγιῶν εἰς λογοτέχνας, καλλιτέχνας κ λ, ἰδρύσεως Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου (μὲ ἐκδόσεις «κλασσικῶν» ἔργων τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, ἐπιμελείαις τῶν ἐπιχορηγουμένων λογίων, ὡς καὶ νέας Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κενοῦ ποῦ ἀφήνει δλονὲν κρισιμῶτερον ἢ προϊῶσα παλαιῶσις τῆς τοῦ «Πυροῦ» κ λ)	102
— Διαβάζοντας Σεφερῆ (Κριτικὴ — βιβλίου καὶ στασης — τοῦ Γ Σεφερῆ «Μέρες τοῦ 1945-1951»)	95
— Εἶναι πάλι (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμον «Ἀλκης Ράμφορ»)	32
— Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸς ὁ τίτλος «Κατάθεση». (Ἐπικριτικὸ σχόλιον γιὰ ἐκδόσεις μ' αὐτὸ τὸν τίτλον)	105
— Ἐνα σημείωσον, μὲ τὴν ἀλήθεια σκέτη [για τὸ πῶς ἔρριξαν τὰ «Τετράμηννα» τὸν περὶ τύπου νόμο 346/'69 τῆς δικτατορίας, καὶ γιὰ τὴν ἄθλια ἐναντὶ τους στάση βλοῦ τοῦ τύπου, βλων τῶν κομμίστων, παρατάσεων καὶ ἀποχρώσεων, μαζί μ' ὀλη τὴ βουλὴ τῆς ὑστεροχουντικῆς ψευτοΔημοκρατίας κ λ (βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ καὶ ΒΟΥΛΗ)]	401
— Ἐνας κροῖσος (Διήγημα)	511
— Ἐξᾶμλωτικὴ ἢ «Ἀληθινὴ» (111) «Ἱστορία τῆς Νεοελληνικῆς Λογοτεχνίας, 1100» (111) «ἔως 1973», τοῦ Ν Παππᾶ (Κριτικὴ καὶ λιβελλος)	100
— Ἐξᾶ ἀπ' τὸ δόντια (Συνέντευξη γιὰ τὴν κατάστασιν, τὶς τάσεις καὶ τὰ προβλήματα τῶν νέων) Ἀπαντήσεις στὰ ἐξῆς ἐρωτήματα. Προβληματίζονται οἱ νέοι μας πάντα στὴν ὕπαρξιν τοῦ θεοῦ,	108
Μὲ ποιὰ κριτήρια διαλέγουν τὸ ἐπάγγελμά τους,	108
Ποιὰ εἶναι ἡ θέση τους μέσα στὴν οἰκογένεια,	109
Τί εἶδους διασκεδάσεις προτιμοῦν καὶ γιὰτί,	109

Τί διαβάζουν οι νέοι μας;	110
Ἐνδιαφέρονται γιὰ τὰ πνευματικὰ προβλήματα;	112
Ἐγκρίνετε «πολιτικοποίηση»; (*Η: Νομίζετε πὼς πρέπει νὰ μετέχουν ἐνεργῶς στὴν πολιτικὴ;)	113
Πῶς βρῖσκατε τὴν σημερινὴν γενιά, συγκρίνοντάς την μὲ τὴν δική σας;	113
— Ἐξώφυλλα ὄλων τῶν τευχῶν τῶν «Τετραμηνῶν», καὶ τοῦ α' τόμου.	
— Ἡ πὸν παρασιωπημένη ἀπώλεια τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας. (*Ὁ Ἡρακλῆς Ν. Ἀποστολίδης.)	24
— Ἡ πόλη αὐτῆ, μονάχα. (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο: «*Ἀλκης Ράμφος».)	31
— Ἡ τελευταία. (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο: «*Ἀλκης Ράμφος».)	32
— Ἰδέα καὶ δυνατότητες μεσογειακῆς ἀλληλεγγύης. (*Ἄρθρο.)	502
— Ἰδιόγραφα: Τῆς 10/11-10-74, ἀντὶ τῶν στοιχειοθετημένων «Τετραμηνιαίων» τοῦ τεύχους 2, γιὰ τὴν ἀναστολὴν ἐφεξῆς κάθε περυσιασιακῆς κριτικῆς ἢ ἀπαντήσεως ἐκ μέρους τοῦ Ρ.Α. σ' ἐποιεσθήποτε συκοφαντίες (λ.χ.: Βαλασκατὰ, «Τετράδιον», «Οἱ μὲν καὶ οἱ δέ», ΕΣΗΕΑ κ.τ.λ.)	
— Τὸ ἐξώφυλλο καὶ ὀπισθόφυλλο τοῦ τεύχους 5: «Ὁ Φαῖδρος πέθανε, φίλοι!..»	
— Τρίτη, 17-6-75. «Καὶ τὸν θάψαμε, λοιπόν!..» [Γραμμμένο ἀμέσως μετὰ τὸ κατέδραμα τῆς κάσας τοῦ Φαῖδρου Μπαρλᾶ στὸ θρωμερὸ λάκκο μὲ τίς μύγες τοῦ Πρώτου Νεκροταφείου Ἀθηνῶν, πάνω ἀπ' τὴν ὄψοι γιὰ τὸ ἀφιερωμένο του τεύχος 5, καὶ μὲ καταγγελία τῶν ἐφημερίδων ὄλων, ποὺ μὲ ἀγαστή σύμπνοια φευδοδημοκρατικοῦ φανατισμοῦ δὲ δημοσιεύσαν οὐτ' ἓνα ἀπ' τ' ἀνέκδοτα σατιρικά του «Ἀντιστασιακά», παρὰ ποῦ γενναϊόφρονα εἶχαν σ' ὅλες σταλῆ, γιὰ νάχουν κάτι νὰ βάλουν ἐπικαιρο τοῦ νεκροῦ ποιητῆ (* ἐνῶ αὐτὸς τάχε ἀποκλειστικὰ δοσμένα στὸ Ρένο, γιὰ δημοσίευση μόνο στὰ «Τετράμηνια».) Βλ. τοῦ ἴδιου: «Τὸ ἀπομεσήμερο τῆς μέρας ποὺ πέθανε ὁ Φαῖδρος...»]	413
— Καὶ τώρα... (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο: «*Ἀλκης Ράμφος».)	318
— Καμμένα φρένα. (Διήγημα.)	504
— Κατὰ τὸ σύστημα τους οἱ φανατικὲς ἐφημερίδες [] δὲν δημοσιεύουν... (Καταγγελία-ἐπίκριση τοῦ ἄθλιου «Βήματος». Εἰσαγωγικὸ κ' ἐπιλόγος σὲ γράμμα τοῦ Κ. Πανάγου — ἀναιρετικὸ συκοφαντικῶν γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 — ποὺ τὸ δημοσιογραφικῶς ἀνέντιμο «Βῆμα» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι» δὲν ἐδημοσίευσε.)	106
— Κ' ἓνα σημείωμα μὲ τὴν ἀλήθεια σκέτη. (*Ἐπιλόγος στὸ: «Πῶς ἐρριζαν τὰ «Τετράμηνια» τὸν περὶ φημώσεως τοῦ τύπου νόμο 346/1969 τῆς δικτατορίας...» κ.λ. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	401
— Κεφαλίδες τῶν σελίδων: 24-5, 97-119, 129, 144-9, 165, 167, 170-90, 193-4, 206-7, 237-40, 259, 261, 263, 273, 277-89, 295-9, 309-15, 321, 324-7, 330-1, 334-5, 341, 343, 467, 476-7, 489, 489, 500-4, 520-1, 525, 533-4, 548-9, 552-3, 560-603, 609-11. ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ Ρ.Η.Α., στίς κεφαλίδες, θὰ πῆ: ΑΝΘΟΛΟΓΕΙΤΑΙ.	
— Κορίτσι κίτρινο. (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο «*Ἀλκης Ράμφος».)	320
— ΚόσμοΚ. (Πεξό, Βίωμα καὶ σκέψη.)	516
— Λεξάντες στὰ σκίτσα τῶν σελίδων:	143, 180, 190
— Λίγα ἀπ' ὅσα δὲ γράφουν ἄλλοι. (*Ἄρθρο.)	457
— Λόγος γιὰ τὸν Καποδίστρια.	148
— Μεταφράσεις ἀρχαίων κειμένων:	
— Αἰσχύλος, «Προμηθεὺς δεσμώτης», ἀπ. 1-11 (Κράτος.)	121
— Θουκυδίδης, Β43 ἀπ. (Περικλέους Ἐπιτάφιος).	578
— Ὀρφικὸ, ἀπὸ χροσὸ ἐλασιμάτιο τῆς Πετηλίας, δ'- γ' αἰ. π.Χ.	291
— Πλάτων, «Πολιτεία», Α327-d (Σωκράτης).	588
— Μικρὰ πουλιὰ στὰ τέλια. (Ποίημα, μὲ ψευδώνυμο: «*Ἀλκης Ράμφος».)	319

—	Νά μὴν ξέρῃ κανεῖς (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ἄλκις Ράμφος».)	32
—	Ὁ Ἡρακλῆς Ἀποστολίδης (Σχόλιο γιὰ τὴ στάση τοῦ τύπου ἐπὶ τῇ θανάτῳ τοῦ τῆν 24-4-70)	106
—	Ὅρισμός (*Ἄρθρο.)	1
—	Ὅσοι ἔχουν τὰ δράγματα (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ἄλκις Ράμφος», καὶ παράγραφος VIII τῆς «Προβληματικῆς», στὴν Εἰσαγωγὴ τῶν ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΩΝ, 2)	33 570
—	Ὅταν κρίνῃ ὁ Λόγος [Ἀπόσπασμα κατάθεσης ὑπὲρ τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων» κ' ἐναντίον τοῦ περὶ τύπου νόμου, στὴ δευτέρῃ δίκῃ τῆς Ἀμφισσας, τὴν 29/30-1-75, ὅπου τὸ Τριμελὲς τῆς Πλημμελειοδικεῖο, συνεχίζοντας τὴ διαδικασία ποῦ ἄρχισε ἡ δικτατορία κατὰ τῆς σταθερὰ «ἐνοχλητικῆς» κριτικῆς τοῦ περιοδικοῦ, μὲ τὰ ἴδια ὄργανα, τὸν ἴδιο φασιστικὸν περὶ φημώσεως τοῦ τύπου ν. 346/1969, καὶ τὰ ἴδια πρόσωπα-φορεῖς διώξεως, καταδίκασε τὸν Δρόσο Κραβαρτόγιαννο, ξεσηκωνοντας ἔτσι τὸ πανελλήνιο καὶ ἀναγκάζοντας τὴν κυβέρνησιν τῆς «Νέας» — τάχα — ὑπεροχουτικῆς «Δημοκρατίας» Καραμανλῆ, νὰ καταργῆσιν καὶ νομιδῶν τὸ νόμο τῆς δικτατορίας, γιὰ νὰ δάλλῃ «νέο» δημοτικὸν τοῦ τύπου πάλι, «προσωρινὸ» δῆθεν, μέχρι καταρτίσεως ὀριστικοῦ «περὶ τύπου καὶ δημοσιογραφίας», ποῦ θ' ἄλυσσεν ἀσφαλῶς στερεώτερα, ἐκεῖ πούχοιμε καταντῆσαι! (*Ἀναδημοσίευσιν ἀπ' τὸ περὶ τοῦ «Ἐλευθεροτυπία», ποῦ πρόβαλε τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ τῆς ἐνώπιον δικαστηρίου καταθέσεως σὺν «ὑπόδειγμα ἔσσει» τῆς «θεοσοφῆς ἀπολογητικῆς» ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς γνώμης, τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)]	405
—	Ὁδὸ καιρός. (Ποίημα-σχόλιο στὸ δημοσθένειο «Ὁ μὲν οὖν παρῶν καιρός, [] μόνον οὐχί [] φωνῆν ἀφιεῖς », τοῦ α' Ὀλυμπιακοῦ, 2, μὲ τὸ ψευδώνυμο «Ἄλκις Ράμφος»)	32
—	Ὁ Φαῖδρος Μπαρλᾶς (Συνέντευξιν μὲ τὴν Ἐλενα Στριγγάρη, ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατον τοῦ Φαῖδρου)	476
—	Παιδείας τὸ ξεκαρδιστικὸν ἀνάγνωσμα «Ἀναγνωστικῶν» Κρίσις τῶν ἐν χρῆσει εἰς τὰ Δημοτικά καὶ τὰ Γυμνάσια «Νεοελληνικῶν Ἀναγνωστικῶν» τοῦ Ἰπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας [Στοιχεῖα ἀπ' τὴν ἄμυνα τοῦ Ρ Α γιὰ τὴ δίκην «ἐπὶ περιουθροσί τῆς Ἀρχῆς» ποῦ κίνησε ἡ δικτατορία (ὑπουργὸς Παιδείας Ἀσλανίδης) ἐναντίον τοῦ, ὅταν ἔγραψε τὴν 16-12-72 σ' ἐπιστολῇ τοῦ διαμαρτυρία — ποῦ ἔφυγε τὸν ἔλεγχον τοῦ καθεστώτος καὶ τῶν δημοσιογραφικῶν συγκροτημάτων καὶ δημοσιεύθηκε στὶς ἐφημερίδες τοῦ Δεκεμβρίου '72 — «ὑπουργεῖο Ἀ-παιδείας» τὸ ὑπουργεῖο αὐτὸ τῆς ἄθλιας ἀπὸ δεκαετίες (καὶ ἀκόμα) ψευτο-Παιδείας μας, ἀπαγορεύοντας ἔσσει στοὺς ἀγραμμάτους τοῦ νὰ δάλουν ποτὲ στὰ οἰκτρὰ «Νεοελληνικὰ Ἀναγνωστικὰ» τοὺς δικὰ του κείμενα, ἀφοῦ τ' ἀλλοιώνουν θρασύτατα καὶ τὰ ἐκκαθρευοῦσανίζζουον κυνικά καὶ ἀνελλήνιστα, σὰ γνωστοὶ ἀγροφυῶτηδες] ποῦ εἶναι]	37
—	Περιεχόμενον τῶν τευχῶν 1-7 καὶ τοῦ πρώτου τόμου τῶν «Τετραμήνων», συντεταγμένα ὀσιστικὰ καὶ μὲ διαφωτιστικὰς ἐπεξηγήσεις, ὅπου ἦταν ἀπαραίτητες Στὰ ἐξώφυλλα τῶν τευχῶν καὶ τοῦ πρώτου τόμου (ποῦ συντάσσονταν ὡς τίς 4-12-75) στὴ σ	613
—	Πρόλογος στὴν Ἄναρχισ (Δοκίμιον, μὲ τὸ ψευδώνυμον «Hache Feu»)	309
—	ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ Ἀρχὴ προδημοσίευσιν τοῦ ἔργου Ἀνάλυσις, μετάφρασις, σχόλια στὰ ὀσιστικὰ ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΩΝ, σὲ συνάρτησιν μὲ τὴν ὄλη Ἀρχαιοελληνικὴ Παιδεία καὶ τὸ σύγχρονον θεωρητικὸν προβληματικὸν Τὰ «Τετράμηνον» ἀρχίζουον τοὺς «Προσωκρατικούς»	249
	Renos H Apostolidis, Die Fragmente der Vorsokratiker (Μτφρ Martinus Jordan)	250
	Renos H Apostolidis, The Fragments of the Pre-Socratics (Μτφρ E C D)	251

— ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ, 1	253
Πρόλογος	254
Εισαγωγή	258
I Ἄρχαιο Θαῦμα - Παιδεία - Δράμα	258
II Τραγωδία - Διάλογος - Πολιτεία - Παιδεία	259
III Τὸ πρόβλημα τῆς Ἀγωγῆς κ' ἡ Κλασικὴ Παιδεία	263
IV Ἐνισμός στην Παιδεία	272
V Διαστροφή τῆς Κλασικῆς Παιδείας.	272
VI Ἡ Μεγάλῃ Ἀττικῇ Μυθιστορία	276
VII Γιατί Ἑβραϊκὴ κι ὄχι Ἑλληνική «Βίβλος», Ἡ Χριστιανισμὸς φορεὺς ξενικῆς — κι ἀνθελλο- ληνικῆς — ἐθνικῆς παιδείας Ἀκοῦστε πάλι τὴν ἐξλαδὶ αἰ φωνὴ ἀπ' τὸ μεσαιωνικὸ Μυστρά τοῦ Πλήθωνα (Γεμιστοῦ), ποὺ τὶς γραφές του ἀφά- νισαν μὲ λύσσα οἱ σκοταδιστὲς τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου	276
VIII Ὁ Ἄργος Ἑλληνας [ἡ δὲ πιδ ἀνοιχτομάτης (καὶ λιγώτερο θρησκος, καὶ περσότερο ἄπιστος) τῶν λαῶν.]	278
IX Γλωσσικά - Ἑρμηνευτικά / Συγκλίνοντα. [Ἡ παρα- σημαντικὴ τῶν Προσωκρατικῶν - Μυστικοὶ καὶ ἀπομυστικοποιοί]	281
X Νομιναλισμὸς - Γνωσεολογία / Γλωσσολογία - Νέα Ἑρμηνευτικὴ	282
XI Ὁ ἐτυμολογικὸς χρυσὸς κ' ἡ λεγόμενη «Ἱστορικὴ» Ὁρθογραφία	283
XII Προσδεμένοι στὸ πεντάχλωρο Θαλάσσιο Ἐῶλο, ποὺ ἀπὸ τὴν Ἰθάκῃ ἐπλευσε στὴν Τροία - κι ἀκόμα πλέει κι ἀνθίζει .	283
XIII Κατεξοχὴν Ἑλευθερίας Παιδεία	285
Παιθεῖας Ἑλλην Βάτος φλεγόμενος καὶ μὴ κατακαϊόμενος (Ἡ ἀκόμα γόνιμη καὶ πολυδύ- ναμη μήτρα τοῦ Ἀνθρωπισμοῦ)	286
Πρῶτα ἀντικρούσματα (Ἀνοίγματα καὶ διερευνήσεις Ἑρμη- τικὸι προβληματισμοί)	288
Πρόγευση Ὁρφικῶν «Ἐριφος ἐς γάλ' ἔπετον », ἀπ' τὸ χρυσὸ ἐλασμάτιο τῆς Πετηλίας (Κεῖμενο, μετά- φραση, σχόλια) «Μουσικὴν ποιεῖ» (τῶν ἔσχατων σω- κρατικῶν ἐμπνεύσεων) μὲ τὸν «Ὁρφέα»	288
Ἐνδεικτικὴ ἐφαρμογὴ Πολυσημαντικῆς Ἑρμηνευ- τικῆς Ἀνάλυσης	290
Ἐνδεικτικὴ Ἀνάλυση	294
Ἐνδεικτικὴ Ἀνάλυση	291
Ἐνδεικτικὴ Ἀνάλυση	292
— ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ, 2	560
Στοιχεῖα Προβληματικῆς (Ἀντικείμενο, τρόποι, κίνηση τῆς μελέτης Δοκιμὲς μετάφρασης χωρίων)	560
I Τὸ δίκιο (Βασικὰ ἀπὸ Diels-Kranz, κι ἀπ' τὸν πα- λὶό Mullach)	561
II Ἡ φύση τῆς μελέτης	562
III Ἀντισυνηματικὴ δομὴ ποὺ ἐπιβάλλει ἡ βλῆ.	564
IV Ρίζα καὶ Βίβλος τῶν Ἑλλήνων	564
V Κίνητρα καὶ θρία.	566
VI Ὁ Νίτσε κ' ἡ σημασία τῆς γενναίας ἐπαναγωγῆς τῶν ρίζων τῆς Βῶρρωπαικῆς Φιλοσοφίας στοὺς Προσω- κρατικούς, πέρ' ἀπὸ κάθε κοντόφθαλμη «φιλολο- γικὴ» κριτικὴ τοῦ «τύπου» καὶ τοῦ «γράμματος»	567
VII Ἀναντα-κάταντα «Ὁδὸς ἄνω κάτω μία καὶ ὡστὴ » Ἀνάθρα ἔσαι τῶν Πηγῶν	568
VIII Πίσω ἀνασάνει Μεγάλῃ Χλωρίδα Ὅσοι ἔχουν τὰ βράγχια	570

IX: Ἀνίμηση σιθυλλικῆς προμαντείας τῶν Καιρῶν ἀπ' τις πυρηνικῆς προσωκρατικῆς ἐνοράσεις.	571
X: Ἐρμηγενετικά. Ἐπόθεση κι ἀπόδοση, ποιητικό ρυθμολόγιο.- Ρυθμοδομή κι ἀπείραχτη τάξη τοῦ ἀρχαίου λόγου.- Μεταφραστικὴ ἐφαρμογὴ στὸν «Ἐπιτάφιο» τοῦ Περικλῆ. (Θουκυδίδης, ἀπ. Β43.) Ποίηση, ἢ ἐσώτερη καὶ ἐξωτερικὴ κάθε λόγου.- Ταυτορρυθμία Ἀλόγου-Πράγματος.- Πίσω, στὶς Ρίζες!	574 575 577 578 581 583
XI: Τὸ μεταφραστικὸ πρόβλημα.- Φωνικὲς «μεταφράσεις» σὲ ἀρμενοελληνικά, ἀπὸ μὴ λογοτέχνες (μὰ, δυστυχῶς, κι ἀπὸ «λογοτέχνες») «φιλολόγους».- Μεταφραστικὴ δοκιμὴ στὴν «Πολιτεία» τοῦ Πλάτωνος (A327-8d, Σωκράτης).- Λόγος χωρὶς ποίηση δὲν «λέγει»!	584 585 586 588 589 589
XII: Ἀπ' τοὺς Ἴωνες ὡς τὸν Εἰκοστὸ Αἰῶνα. Οἱ Προσωκρατικοὶ στὸν πυρῆνα τῆς νέας σκέψης.	590 593
XIII: Παρασημαστικὴ καὶ μυθιστορία Ἐννοιῶν. «Στὸν Κυνηγημένο Καιρὸ.» (Ἀπόπειρα Μυθιστορίας Ἐννοιῶν.) Ταυτὸν ἐστὶν ἱστορεῖν τε καὶ μυθεῖσθαι. Πλάση Λόγου, πλάση Κόσμου!	594 595 597 599
XIV: Δομὴ καὶ φάσεις τῆς μεταφραστικῆς λειτουργίας.	600
— Πῶς σὲ λένε, κύριε Πωσαλένε; Καὶ ποῦ τὴν πᾶς τὴν κλάρα; (Δί- βελλος κατὰ μὴ ἀνθολογημένου ψευτοκριτικοῦ τῆς Ἀνθολογίας P.H.A., εἰσαγωγικὸς σὲ γράμμα τῆς Βάσως Δανέζης, ποῦ ἐπικρι- νει τὴν ψευτοκριτικὴν του, καὶ ποῦ δὲ δημοσίευσε, ἀνεπιμύστατα, ἢ περιοδικὴ ἑρωμοφυλλάδα ἕπου αὐτὸς παρίστανε τὸν «κριτικὸ», στὰ σοβαρά!)	114
— Σ' ὅσους θρῖζουμεν καὶ λένε ψέμματα... (Ἀντὶ ἀπαντήσεως σὲ λογι- λογῆς καθάρματα, ὕβριστὲς καὶ συκοφάντες. Μὲ μονόγραμμα: Ρ.)	343
— Στὸν Γ. Κ. (Ποίημα γιὰ τὸ Γιάννη Κατεβαίνη, μὲ τὸ ψευδώνυμο: «Ἄλκης Ράμφος».)	318
— Σιωπῆς θέσεις καὶ προθέσεις [γιὰ ἴδρυση Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου, ἐκδόσεις νεοελλήνων «κλασικῶν» (ἐπιμελείαις τῶν ἐπιχορηγου- μένων ἀπ' τὸ ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ λογίων), νέας Μεγάλης Ἐλ- ληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας κ.λ. τῶν δηλώσεων τοῦ ὑπουργοῦ Δ. Τσάκωνα ('74). Σχόλιο.]	102
— Τὰ «Τετράμηνια» ἀποκαλύπτουν ποιοὶ ζήτησαν μὲ αἴτησή τους, ἀπ' τὸ ὑπουργεῖο «Πολιτισμοῦ» καὶ «Ἐπιστημῶν» τῶν κυβερνήσεων τῆς δικτατορίας ['72-'73, ὑπουργὸς Κ. Παναγιωτάκης] νὰ τοὺς δο- θοῦν χορηγίες! (Σχόλιο κ' ἐπίλογος σὲ δυὸ ὑπηρεσιακοὺς κατα- λόγους τοῦ ὑπουργείου «Πολιτισμοῦ» καὶ «Ἐπιστημῶν». Βλ. Γ- ΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ.)	324
— Τετραμηνιαῖα [τοῦ τεύχους 1. (Σχόλια, κριτικῆς κ.λ., ἐκτὸς ἀπ' τὸ δεύτερο — Ἐἴδαμε... — τῆς σ. 106.)]	95
— Τῆς χλαίνης μου. (Ποίημα, τοῦ κύκλου τῆς «Πυραμίδας 67», μὲ τὸ ψευδώνυμο: «Ἄλκης Ράμφος».)	319
— Τὸ αἶτημα τῆς ἐπαναστατικῆς λογοτεχνίας κ' ἡ κακὴ ψευτοαντιστα- σιακὴ «φιλολογία» στὴν ἑταῖα '67-'74. Ἐνδεικτικὰ κριτικὰ καὶ σημειώσεις στὰ περιθώρια ἐκδόσεων καὶ «κειμένων». Κριτικὴ 1248 σελίδων ψευτοαντιστασιακῆς λογοτεχνίας τῆς δικτατορίας. Σημειώσεις στὰ περιθώρια τῶν ἄθλιων «18 κειμένων» κ' ἐπιση- μειώσεις [ποῦ προσθέτονταν] στὶς συνεχεῖς ἐπαναφωτοτυπώσεις τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, ἀπ' τὶς 11-8-70, ὅπου πρωτογράφτηκε, ὡς τὸ Φθινόπωρο τοῦ '74, ποῦ τυπώθηκε συμπληρωμένον καὶ μ' ἄλλα συναφῆ στὸ τεῖχος 2, στοιχειοθετούμενον κιάλας ἐπὶ δικτατορίας (τοῦ ἐσατζῆ Ἰωαννίδη), Μᾶη τοῦ '74.]	121
— «Τὸ ἀπίθανο Κράτος» — ὅτι ναί, «ἀπίθανο», ἀφοῦ καὶ «ἐθνοκτόνο» (μὲ	174

- τήν τέτοιαν ἄθλιαν «Ἄ-παιδεία» του!) — και τὰ «Γυμνασιακά Ιστορικά βιβλία. ἐκτρώματα» βεβαίως — τῆς θρασύτατης αὐτῆς «Ἄ-παιδείας» — και «φευτοιστορικοί» βεβαιότατα (τί ἄλλο;) οἱ Κορδαῖοι, Δασκαλάκηδες και συνόμοιοι, τῆς γενικῆς παιδευτικῆς Ἐκπτώσεως μας κ. λ. (Κατάθεση στό Τριμελές Πλημμελειοδικεῖο Ἀμφίσης, τήν 26-6-74, ἐπὶ δικτατορίας τοῦ ἐσατζή Ἰωαννίδη, ὑπέρ τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων», στή δίκη γιά τίς τρεῖς αὐτές κρίσεις του — «ἀπίθανο Κράτος», «Γυμνασιακά Ιστορικά βιβλία-ἐκτρώματα», «φευτοιστορικοί» κ. λ. — πού ἔστησε, μέ κατηγορία «ἐπὶ περιωρόσει τῆς Ἀρχῆς» και μέ τὸ φασιστικό περὶ [φωμοσεως τοῦ] τύπου νόμου 346/1969, ἡ δικτατορία, γιά νά πνίξει τήν ἐλεύθερη κριτική τοῦ περιοδικοῦ, τήν τόσο «ἐνοχλητική» και τῆς μεταχουντικῆς «Νέας» τάχα «Δημοκρατίας», πού συνέχισε κ' αὐτή, πιστά στοὺς «πρώτους διδάξαντας», τὴ διώξι, μέ τὸν ἴδιο χουντικό νόμο, ὄργανα και πρόσωπα)
- Τὸ ἀπομειώμερο τῆς μέρας πού πέθανε ὁ Φαῖδρος [Μπαρλάς], σημειώμα πού ἐστάλη σάν εἰδηση σέ ὅλες τίς ἡμερήσιες [ἐφημερίδες] Ἀθηνῶν, [μαζὶ μέ τ' ἀνέκδοτα «Ἀντιστασιακά» σατιρικά του, γιά νάχουν κάτι ἐπίκαιρο νά βάλουν τοῦ νεκροῦ ποιητῆ, (παρὰ πού ἐκείνος τάχε δοσμένα στό Ρ. Α. γιά δημοσίευση ἀποκλειστικά στό «Τετράμηνα»). Βλ. τοῦ ἴδιου. Ἰδιόγραφο Τρίτης, 17-6-75, «Και τὸν θάψαμε, λοιπὸν »]
- Τρία κομμάτια δίχως τίτλο [και ὑπογραφή. (Πεζὰ «Ἀνωνύμου».)]
- Ὑποσημειώσεις σέ κείμενα ἄλλων
- 1, σέ κριτική τοῦ Ἀντρέα Καραντώνη γιά τήν Ἀνθολογία και τήν πεζογραφία τοῦ Ρ. Η Α 13
- 1-3, στίς σ. 115, 116, 118, γράμματος-κριτικῆς τῆς Βάσως Δανέζη, κατὰ τοῦ φευτοκριτικοῦ βρωμερῆς λαθροφυλλάδας Πωσσελένου, πού ἔγραψε συκοφαντικά γιά τήν Ἀνθολογία Ρ. Α. 115
- 6, σέ ἄρθρο τοῦ Δρόσου Κραβαρτόγιαννου γιά τὴ δίκη του περὶ «ἀπίθανο Κράτος» κ. λ. π., ἐπὶ δικτατορίας, στήν Ἀμφίσοα. 116
- 1-4, σέ ἄρθρο τοῦ Νικηφόρου Βρεττάκου «Ἡ ιστορική μοναδικότητα τοῦ Ἡρακλεῖ Ἀποστολίδου» 174
- 1, σάν ἀπαντητική στήν «Ἐργισμένη κ' ἀθυρόστομη Ἀνοιχτὴ Ἐπιστολὴ ἡ Ἀγαπητέ μου φαλλοφασίστα», τῆς Μάγιας Δυμπεροπούλου. 335
- Φυλλάδες ρυπαρές. [Κριτικὴ λαθροφυλλάδων ἐνὸς ἀξεσυνέριστου («Νέοι Ἀσυνέριστοι») κ' ἄλλου ἐνὸς ὅμοιου («Κοῦρδος» και «Ἐώδερμα»), γι' ἀπερίγραπτες βωμολοχίες και ἀπολογητικὲς τῆς ὁμοφυλοφιλίας ἢ συστάσεις χρήσεως ναρκωτικῶν κ. λ., ὀνόματι δῆθεν «νέας λογοτεχνίας» και δὲ συμμαζεύονται!] 100
- Φωτομανῆ τὰ κρίνα. (Ποίημα.) 518
- και ΣΤΡΙΓΓΑΡΗ, Ε. Ὁ Φαῖδρος Μπαρλάς, ἀπὸ μιὰ νέα ποιήτρια, ἔπιασε τὸν γινώρισε λίγο πρὶν πεθάνῃ, κ' ἔπιασε τὸν θυμοῦνται οἱ φίλοι του: ὁ Ρένος (σ. 476), ὁ Νίκος Φωκᾶς (σ. 484), ἡ Ἀσπασία Εὔδη (σ. 485), ὁ Φρέντ Κάρμποτ (σ. 486), κ' ἡ Μαρία Σερδάκη (σ. 487). [Ἄπὸ συνεντεύξεις τῆς Ἑλενας Στριγγάρη, μ' ἕνα εἰσαγωγικὸ τῆς ἴδιας και τοῦ Ρ. Α.] 472
- ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ, Ν. (βουλευτής). Ἐρωτήσεις γιά τὸν ὑφυπουργὸν Τύπου και Πληροφοριῶν [ἐπὶ τῆς διώξεως τοῦ ἐκδότου τῶν «Τετραμήνων», ἐν συνεχείᾳ τῆς χουντικῆς (περὶ «ἀπίθανο Κράτος», ὡς δῆθεν «περιωρόσεως τῆς Ἀρχῆς») κ' ἐπὶ «Νέας» τάχα τώρα «Δημοκρατίας», μέ τὰ ἴδια διωκτικὰ ὄργανα και τὸν αὐτὸ δικτατορικὸ περὶ τύπου νόμου.] 355
- ΑΡΤΕΜΗΣ, Δ.: Ἡ νομισματοκοπία τῆς Ναυπάκτου στό Μεσαίωνα. (Μελέτη) 337
- ΑΥΓΗ, 31-1-75. Νὰ καταργηθῆ ἀμέσως [β. περὶ τύπου νόμου 346/1969 τῆς δικτατορίας. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)] 359
- 4-2-75: Τετράμηνα, τὸ περιοδικὸ πού καταδικάστηκε τὴν ὥρα μέ τὸν 368

- περί τύπου νόμο τῆς δ ι κ τ α τ ο ρ ί α ς . κ.λ. [Διαφήμιση
διωρεάν, ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμήνων» Λεωνίδα Κόρκο. (Βλ.
ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]
- 5-2-75: Ἐρώτηση γιὰ τὸ νόμο περί τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥ- 369
ΜΑΤΑ.)
- 8-2-75: Σχέδιο νόμου γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ ν. δ. περί τύπου. (Βλ. 385
ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)
- 23-2-75. Καί περί τύπου ἀπὸ ἀδριο στή βουλή. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟ- 392
ΣΙΕΥΜΑΤΑ)
- ΒΑΒΟΥΡΑΚΗΣ, Κ. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς 307
κλίμακας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαδό-
δι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.
- ΒΑΣΙΛΙΟΠΟΥΛΟΥ, ΧΡΙΣΤΙΑΝΑ: Ἀμνησία (Ποίημα.) 467
- Ἀτελειωτο τέλος. (Ποίημα.) 471
- Δε θάρθῃ ἔ,τι δὲν ἦρθε. (Ποίημα.) 470
- Ἐγρηγέρτης (Ποίημα.) 469
- Εἴκοσι καὶ ἕνα ποίημα. 466
- Ἡ Ἀπλότητα. (Ποίημα.) 471
- Θάμ' ἐγώ. (Ποίημα.) 468
- Ἰανουάριος. (Ποίημα.) 467
- Κάπως ἔτσι. (Ποίημα.) 470
- Κατάκλεις (Ποίημα.) 467
- Κόρη. (Ποίημα.) 466
- Λέει στὴν ἀγάπη μας. (Ποίημα.) 468
- Νεκρὸ σημεῖο. (Ποίημα.) 470
- Παῖς αἰών. (Ποίημα.) 469
- Πραγματικότητα. (Ποίημα.) 469
- Προφάσεις (Ποίημα) 467
- Προχώρησαν. (Ποίημα) 470
- Τώρα στερεά. (Ποίημα.) 469
- Φθινοπωρινό. (Ποίημα.) 468
- Φοβῶμαι καὶ θέλω (Ποίημα) 469
- Χάση τοῦ φεγγαριοῦ. (Ποίημα.) 468
- Χριστογέννα (Ποίημα.) 466
- ΒΕΡΖΑΓΙΟΣ, Γ. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλί- 307
μακας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαδόδι»,
γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.
- ΒΗΜΑ, 22-1-75: Ἐρωτήσεις [τῶν βουλευτῶν: Βιργινίας Τσουδεροῦ καὶ Ν. 356
Ἀργυρόπουλου, γιὰ τὸν περί τύπου νόμο 346/1969 τῆς δικτατορίας
κ.λ. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]
- 31-1-75: Καταδικάστηκε μὲ τὸν χουντικὸ νόμο περί τύπου. (Βλ. ΑΝΑ- 360
ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)
- 31-1-75, 1-2-75: Ἀγοράστε τὰ «Τετράμηνα», τὸ περιοδικὸ ποῦ κα- 360
ταδικάστηκε τὴ ὄρα μὲ τὸν περί τύπου νόμο τῆς δ ι κ τ α τ ο ρ ί α ς... κ.λ. [Διαφήμιση διωρεάν, ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμή-
νων» Πάρι Τακόπουλο (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]
- 1 2-75 Νὰ καταργηθῇ ὁ χουντικὸς νόμος περί τύπου ζητεῖ ἡ ἔνωση 364
Συντακτῶν Πελοποννήσου Ἡπειροῦ [καὶ Νήσων. (Βλ. ΑΝΑΔΗ-
ΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]
- 4-2-75 : Ζητοῦν κατάργηση τοῦ δικτατορικοῦ νόμου περί τύπου. (Βλ. 367
ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)
- 5-2-75 . Ἐπερώτηση γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ χουντικοῦ περί τύπου νό- 369
μου 346/1969 κατέθεσε στὴ βουλή ὁ βουλευτῆς τοῦ ΠΑΣΟΚ
κ Ἀπ. Κακλαμάνης. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)
- 6-2-75 : Νομοσχέδιο γιὰ τὴν κατάργηση τοῦ δικτατορικοῦ νόμου περί 375
τύπου θὰ κατατεθῇ στὴ βουλή. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)
- 8-2-75 Νομοσχέδιο στὴ βουλή γιὰ τὸ ν. δ. περί τύπου. Προτείνεται 386
κατάργησή του. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)

— 11-2-75	Οἱ προδικτατορικοὶ νόμοι θὰ ἰσχύουν γιὰ τὸν τύπο. Προσωρινὴ εἶνα· ἡ ρύθμιση. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	388
— 16-2-75	Συζητοῦνται ἀξίον νομοσχέδια Ἴωσος καὶ περὶ τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	392
BIBΛΙΟΘΗΚΗ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ	(Βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἄλλες ἐκδόσεις Ἑρακλῆ καὶ Ρένου Ἀποστολίδου.) Στὴ σ 3 τοῦ ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους 2, καὶ στή σ.:	407
BΛΑΣΤΟΓ, Σ.	Ἵπογράφει τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	639
ΒΛΑΣΤΟΓ, Σ.	Ἵπογράφει τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ, Ε'	Ἀναθεωρητικὴ, σύνδοδος α'. Ἐπίσημα πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς βουλῆς τῶν Ἑλλήνων, συνεδριάσεις μδ', Περμπτὴ 27 Φεβρουαρίου 1975 [Μόνον τὰ ἐνδιαφέροντα τῆς συζητήσεως τοῦ νέου περὶ τυπου νόμου, ποὺ ἡ κυβέρνησις τῆς «Νέας» τάχα «Δημοκρατίας» ἀναγκάστηκε νὰ καταρτίσῃ μετὰ τὴν ἀναστάτωση ποὺ προκλήσεε στὸν τύπον καὶ τὴν κοινὴ γνώμην ἔλου τοῦ Τόπου ἡ καταδίκη τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων» μετὰ τὸ χουντικὸν περὶ τύπου νόμον 346/1969, τὴν 30-1-75, ἀπ' τὸ Τριμελὲς Πλημμελειοδικεῖο Ἀμφίσσης, κ' ἐν συνεχείᾳ διώξεως μετὰ τὸν ἴδιον νόμον, πρόσωπα σύμμαχα τῆς Ἀρχῆς καὶ ὄργανα, ποὺ εἶχε στήσῃ ἡ δικτατορία γιὰ νὰ πνίξῃ τὴν σταθερὰ «ἐνοχλητικὴ» κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ (Ἀποσιωπᾶται ἐπιμελῶς, ἀπ' ἔλους τοὺς βουλευτὰς, ἔλων τῶν κομμάτων καὶ παρατάξεων καὶ ἀπογρώσεων, τ' ὄνομα τοῦ καταδικασθέντος καὶ τοῦ ἐντύπου, ἀπ' τὴν ἐοργιστικὴν διώξιν τοῦ ὁποίου ἐτέθη τὸ ζήτημα στὴν κοινὴ συνείδησιν καὶ ἀνάγκασε τὴν κυβέρνησιν καὶ τὴ βουλὴν τῆς ὑστεροχουντικῆς ψευτοδημοκρατίας νὰ καταπιαστῆ μετὰ τὸ θέμα Βλ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Ρένος Ἑρακλῆ «Ἐνα σημεῖωμα, μετὰ τὴν ἀλήθεια σκέτη, 3-3-75», σ. 401, κ' ἐν γένει: ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	396
ΒΡΑΔΥΝΗ, 6-2-75	Μὲ νομοσχέδιον καταργεῖται ὁ νόμος περὶ τύπου. Θὰ ἰσχύσῃ ὁ παλαιός. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	376
— 10-2-75.	Νόμος περὶ τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	388
ΒΡΕΤΤΑΚΟΣ, ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ.	Ἡ ἱστορικὴ μοναδικότητα τοῦ Ἑρακλῆ [N] Ἀποστολίδου (Ἄρθρον καὶ κριτικὴ γιὰ τὴν Ἀνθολογία)	334
ΓΑΛΑΝΟΥ, ΕΙΡΗΝΗ	Εἶμα· μετὰ τοὺς πολλούς. (Κρίσις γιὰ τὴν Ἀνθολογία Ρένου Ἑρακλῆ Ἀποστολίδου.)	297
ΓΑΡΜΠΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ.	(Ψευδώνυμον Κ Μολωνᾶ.) Ὀρπιδα. (Διηγῆμα.)	237
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ,	Τμήμα ἐλέγχου δημοσίων θεαμάτων καὶ ἀκροαμάτων, ἔγγραφα ὑπ' ἀριθ. 8133/3171, 8133/3177, τῆς 19-5-71, μετὰ τὰ ὁποῖα ἡ Δογοκρίσις τῆς δικτατορίας ἀπαγόρευσε τὴν ἔγγραφὴν σὲ δίσκου τραγουδιῶν τῆς «Πρέβεζας» καὶ τῶν «Δημοσίων ὑπαλλήλων» τοῦ Κερουτάκη. (Ἀπὸ τὸ Σ. Μαράντο)	144
ΓΕΡΑΡΔΙΔΗΣ, Δ, ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗΣ, Δ.	Ἵπογράφουν τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπον τοῦ '69 κ.λ.	307
ΓΙΑΚΟΥΜΑΚΗΣ, Δ.	Μικροαστοὶ ταμπουρωμένοι. (Κρίσις γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπον τοῦ '69 καὶ τὴς περαιτέρω ἀντιδράσεις, συκοφαντικὰς ἢ «οὐδετερότητες» διαφορῶν)	297
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ, ΤΑΚΗΣ	Ἵπογράφει τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπον τοῦ '69 κ.λ.	307
ΔΑΒΗΣ, ΔΗΜΗΤΡΗΣ.	Σκίτσον τοῦ Ἑρακλῆ Ἀποστολίδου, ὅταν ἦταν ἀρχισυντάκτης στὴν «Ἠχώ τῆς Ἑλλάδος» τὸ '35.	25
ΔΑΓΛΑΡΗΣ, ΧΡ.:	Εἰκόνα (Ποίημα.)	336
—	Τρεῖς πολεμιστρες τί τις θές; (Ποίημα.)	336
—	Ἵπογράφει τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπον τοῦ '69 κ.λ.	307

ΔΑΓΛΑΣ, ΑΛΕΞΗΣ: Δραστήριοι λαπᾶδες τῆς χορείας τῶν τριάντα ¹ (Κριση γιά τὸ πολιτικό Κονφὸρμ και τὸ παντοῦ Κατεστημένο)	297
— Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τὴν Ἐθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΔΑΝΕΖΗ, ΒΑΣΩ. Γράμμα-κριτικὴ ἀναίρεση κι ἀντιλίβελλος κατὰ (μὴ ἀνθολογηθέντος) ψευτοκριτικῆ τῆς Ἐθολογίας Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, ποὺ ἢ «καλύπτουσα» τὸν λιβελλογράφο ρυπαρῆ λαθροφυλλάδα ἀνεπιτιμότητα (καὶ καθὸ «Ἀσυνέριστη» ἄλλωστε) δὲν ἐδημοσίευσε, ψευδῶς ἰσχυριζόμενη πὼς τάχα «δὲν ἔλαβε τέτοιο κείμενο» (ἐνῶ δις ἐστάλη στὸ συκοφάντη διευθυντὴ της)	115
— Δήλωσὴ της ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τὴν Ἐθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
— Ἔμειναν. (Ποίημα.)	609
— Καὶ δόθηκα... (Ποίημα.)	609
— Ὀλότελα προσωπική. (Ποίημα.)	94
— Πρόλαβε. (Ποίημα.)	609
— Σὰν καρδί. (Ποίημα.)	609
— Τελευταία κοινωνία. (Ποίημα.)	94
ΔΑΡΤΖΑΛΗΣ, ΓΙΩΡΓΟΣ. Γράμμα στὸ Δ Ψαθᾶ, 6-2-75, ἀναιρετικὸ στοιχείου χρονογραφημάτος τοῦ «Ἐν ἰσχύι », στὰ «Νέα», τῆς ἴδιας μέρας, μὲ τὸ ὁποῖο ὁ χρονογράφος συμπαρασταθῆκε προσωπικὰ στὰ «Τετράμηνια» καὶ στὸν ἀπὸ δικτατορίας διωκόμενο διευθυντὴ τους [μὲ τὸν ἴδιο χουντικὸ περὶ τύπου νόμο, καὶ ὄργανα, καὶ πρόσωπα σύμμαχα τῆς (διωκούσης τὴν «ἐνοχλητικὴ» κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ) Ἀρχῆς], παρὰ τὴν ἀντίθετη — καὶ δημοσιογραφικῶς ἀνέντιμη — πολιτικὴ τῆς φυλλάδας τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι» ὅπου γράφει. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	378
— Γράμμα στὸν ὑφυπουργὸ Τύπου τῆς ὑστεροχουντικῆς «Νέας» τάχα «Δημοκρατίας» Π. Λαμπρία, 13-2-75, ἐξ ἀφορμῆς χρονογραφημάτος «Ἐν ἰσχύι...» [ὁ περὶ τύπου χουντικὸς νόμος 346/1969 τοῦ Δ. Ψαθᾶ, ποῦ περιεῖχε στοιχεῖο ἀνασκευαζόμενο καὶ μὲ ἀπευθείας γράμμα τοῦ Γ Δ. πρὸς αὐτόν, τὴν ἴδια μέρα, καὶ γνωστοποιούμενο γι' αὐτὸ στὸν ὑφυπουργὸ τῆς κυβέρνησης Καραμανλῆ («Ὅτι «ἢ ἔνοια τῶν» [ ] «δηλώσεων» [Λαμπρία, πρὸ τῆς δίκης τοῦ ἐκδότη τοῦ «Τετράμηνων», περὶ μὴ ἰσχύος τοῦ χουντικοῦ περὶ τύπου νόμου] «βάζει τοὺς δικαστὲς μπροστὰ στὴ συνταγματικὴ ὑποχρέωσή τους νὰ μὴ ἐφαρμόζουν ἀντισυνταγματικὰ νομοθετήματα [ὅπως, παρατάξια, κι ἀγνοώντας τὶς δηλώσεις τοῦ ἀρμόδιου ὑφυπουργοῦ, ἐπραξαν, καταδικάζοντας τὸ Δρόσο Κραβαρτόγιαννο, ἐπὶ ὑποθέσεως μάλιστα στημένης (πρὸς ἀπόπειχὴ τῆς σταθερᾶ «ἐνοχλητικῆς» κριτικῆς τοῦ περιοδικοῦ) ἀπ' τὴ δικτατορία, μὲ τὸν ἴδιο φασιστικὸ νόμο, καὶ ὄργανα διώξεως, καὶ πρόσωπα σύμμαχα τῆς συστηματικῆς διωκτικῆς κι ἀμετάκλητης Ἀρχῆς, ἀνεξαρτήτως «δικτατορίας» ἢ μεταδικτατορικῆς «Δημοκρατίας» τάχα]. Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ καὶ ΒΟΥΛΗ.	380
— Ὁ τύπος εἶναι ἐλεύθερος;.. [Ἄρθρο στὴ «Λάρισσα» (Λαρίσης) 3-2-75. Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.]	365
— Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τὴν Ἐθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΔΕΚΑΒΑΛΑΣ, Δ. Δήλωσὴ του ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τὴν Ἐθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΔΕΣΙΝΙΩΓΗΣ, ΣΠ., ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ, ΚΑΛΑΙΟΠΗ. Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστα-	307

σιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	
ΔΗΜΟΥΛΑ, ΚΙΚΗ· Ἀκουστική. (Ποίημα.)	10
ΔΗΜΟΥΛΑΣ, ΑΘΩΣ: Τὸ κανονικό. (Ποίημα.)	55
ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΣΥΚΟΦΑΝΤΙΩΝ ΤΗΣ ΚΑΙΚΑΣ ΤΩΝ ΦΕΥΤΟ- ΑΝΤΙΣΤΑΣΙΑΚΩΝ «ΛΟΓΙΩΝ» ΤΟΥ «ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΟΣ-ΣΑΒΟΔΙ», πρὸς ἀνακατεῖ τῶν ἐκ προθέσεως ψευδῶν καὶ ἀλλοιώσεων ποὺ ἔκαναν ἀπὸ τὸ Ραδιόφωνο τῆς ὑστεροχουντικής φευτοδημοκρατίας, περὶ τῆς Ἀνθολογίας Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ. [Κείμενα τῆς Ἐλε- στολας Στριγγάρη, γραμμένα με δικία τῆς πρωτοβουλία «Ἀνοιχτὴ ἐπι- στολὴ στοὺς Ἀργυρίου, Ζάννα, Ἄλ. Κοτζιά, Σινόπουλο καὶ Για.» (Στοιχεῖα καὶ ἀποδείξεις ἀπὸ τὸ ΑΡΧΕΙΟ ΡΕΝΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟ- ΣΤΟΛΙΔΗ· τὰ κύρια, στοὺς τόμους τῆς «Μάχης τοῦ Max Tod»: 52- 60, σ. 14337-16500, ἀπὸ 12-3-69 μέχρι τῆς ποινικῆς διώξεως ἀπ' τῆ δικτατορία τοῦ διηγημάτος του «δ Α ₂ », τὸ Σεπτέμβρη '69 καὶ με- τά. Περαιτέρω στοιχεῖα ἐπίσης, σκόρπια. στοὺς τόμους 61-76, σ. 16501-21400, IV/69 - X/74) «Πρὸς τοὺς νέους ποιητές», «Πρὸς ὅ- λες τὶς ἐφημερίδες καὶ τὴν κυβέρνηση». (Γιὰ τὰ ὁποῖα ἔλαβε γνώση παλὶ στοιχεῖων καὶ ἀποδείξεων ἀπὸ τὸ ΑΡΧΕΙΟ ΡΕΝΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ, τόμοι 76-79, σ 21401-22264, X/74 - III/75.)]	305
ΔΙΚΤΑΙΟΣ, ΑΡΗΣ- (Ψευδώνυμο τοῦ Κ Κωνσταντουράκη) : Ἀπὸ τὸ «Τα- ξίδι σὰ Κύθηρα» (2 ποιήματα.)	181
— Τὰ ἐφήμερα. (Ποίημα.)	305
— Νάρκισσος. (Ποίημα.)	306
ΔΙΑΜΠΟΝΣ, ΓΙΩΡΓΗΣ: Κύβος. (Ποίημα.)	233
— Κύκλος. (Ποίημα.)	233
— Σχήματα. (4 ποιήματα μὲ τίτλους γεωμετρικῶν σχημάτων, ἀπὸ εὐρ- τερο κύκλο συνθέσεως)	234
— Τραπέζιο. (Ποίημα.)	208
— Τρίγωνο. (Ποίημα.)	208
ΔΟΥΚΑΣ, ΣΤΡΑΤΗΣ. Δήλωσή του ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	208
ΔΟΥΦΟΣ, ΑΓΓΕΛΟΣ: 365. (Ποίημα.)	208
— Ἀποστάσεις. (Ποίημα.)	307
— Διατύπωση. (Ποίημα.)	611
— Δικαιοσύνη. (Ποίημα.)	611
— Καπνός. (Ποίημα.)	611
— Στὸς δικούς μου (Ποίημα.)	611
— Τοποθέτηση. (Ποίημα.)	611
— Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευ- τοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΔΟΥΦΟΣ, ΞΕΝΟΦΩΝ, ΔΟΥΦΟΥ, ΚΟΜ, ΔΟΥΦΟΥ, ΠΟΛΥ. Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστα- σιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στον τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝ. Ἀντίσταση αἵματος [τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη, μὲ ἔλο του τὸ ἔργο] καὶ «ἀντίσταση» χάρτινη [τῶν «ἀντιστασιακῶν» καὶ φευτοαντιστασιακῶν «λογίων», κ λ., κατὰ τὴν ἐκπεσοῦσα δικτατορία]. (Κριτικὴ ἔργου καὶ στάσης τοῦ Ρ.Α., ἐξ ἀφορμῆς τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος- Σαβόδι» κ.ά., γιά τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)	298
ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ, ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ (Μπάμπης): Πρὸς τὸ προεδρεῖο τῆς βου- λῆς, 3-2-75. Ἐρώτηση γιά τοὺς κυρίους ὑπουργοὺς Δικαιοσύνης καὶ Προεδρίας [ἂν πρόκειται νὰ εισηγηθοῦν κατάργηση τοῦ 346/1969 δι- κρατορικοῦ περὶ τύπου νόμου κ λ., μετὰ τὴν καταδίκη μ' αὐτὸν τοῦ	366

διευθυντού των «Τετραμήνων» απ' το Τριμελές Πλημμελειοδικείο Ἀμφισσης τὴν 30-1-75 (ἐν συνεχείᾳ διώξεώς του μετὸν ἴδιο φασιστικὸ νόμο, ὄργανα καὶ σύμμαχα τῆς ἀμετάβλητης Ἀρχῆς πρόσωπα κ.λ.). Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.		
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (Λαρίσης) 30-1-75·	Διευθυντῆς περιοδικοῦ κατεδικάσθη μετὰ τὸν νόμον περὶ τύπου τῆς δικτατορίας. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	359
— 8-2-75	Ἀγοράστε τὰ «Τετράμηνα», τὸ περιοδικὸ ποὺ καταδικάστηκε τὴν 30-1-75 μετὸν νόμον περὶ τύπου τῆς δικτατορίας. κ.λ. [Διαφήμιση δωρεάν, ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμήνων» Γιώργου Δάρτζαλη. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	
ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΚΟΣΜΟΣ, 18-1-75·	Ὁ νόμος περὶ τυπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	355
— 5-2-75	Ἐπερώτησις διὰ τὸν νόμον περὶ τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	372
— 6-2-75	Καταργεῖται ὁ νόμος περὶ τύπου. Θὰ τεθῆ νέον νομοθέτημα. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	375
— 8-2-75	Κατετέθη τὸ ν.δ περὶ καταργήσεως τοῦ νόμου περὶ τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	385
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΤΥΠΙΑ (περιοδικό):	Ἵσον οἱ κοινωνίες θὰ χερμάζονται. [Δημοσιεύε: ἀπόφασις καταθέσεως τοῦ Ρένου Ἀποστολίδου, ὑπὲρ τοῦ ἐκδότου τῶν «Τετραμήνων» κ' ἐναντίον τοῦ περὶ τύπου ν.δ. 346/69, στή δευτέρη δίκη τῆς Ἀμφισσης, 29/30-1-75, προβάλλοντάς το σάν «ὑπόδειγμα ἀπολογητικῆς ἔσας» ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῆς γνώμης, τοῦ λόγου καὶ τοῦ τύπου. (Βλ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Ρένος Ἦρ. «Ὅταν κρίνῃ ὁ λόγος...» — σ. 405 — καὶ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	404
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΧΩΡΟΦΥΛΑΚΗ, Διοικήσις Χωροφυλακῆς Ἀμφισσης, Γραφεῖον Ἀσφαλείας·	Πρὸς τὸν κ. Εἰσαγγελεῖ Πλημμελειοδικῶν Παρνασσίδος. [Γαβριλῆς. (Ἐπὶ δικτατορίας κ' ἐπὶ ὑστεροχροντικῆς κατόπιν φευδοδημοκρατίας.)] Θέμα: Περιύβρισις Ἀρχῆς. [Μ' αὐτὸ τὸ ἔγγραφο ζήτησε ἡ δικτατορία τὴ διώξιν τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων», γιὰτι ἔγραψε «ἀπίθανο» τέτοιον κράτος κ' ἐκτρώματα τὰ γυμνασιακὰ ἱστορικὰ βιβλία - πράγματι δὲ γιὰ νὰ πνίξῃ τὴ σταθερὰ «ἐνοχλητικὴ» κριτικὴ τοῦ περιοδικοῦ (ποῦ ὅμοια «ἐνοχλεῖ» ἀκόμα καὶ τὴν ὑστεροχροντικὴν φευδοδημοκρατίαν μας, διὸ καὶ συνεχίζεται κ' ἐπ' αὐτῆς ἡ διώξις, μετὰ τοὺς ἴδιους ἀνελεύθερους νόμους, ὄργανα καὶ σύμμαχα τῆς ἀναλλοίωτης Ἀρχῆς πρόσωπα - μ' ὅποιαδήποτε ἄλλα προσχήματα.)] Κλισέ.	170
ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΜΕΛΛΟΝ, 31-1-75·	Κατεδικάσθη δημοσιογράφος μετὰ τὸν νόμον τῆς δικτατορίας. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	361
— 1-2-75·	Νὰ καταργηθῇ ἀμέσως ὁ τυποκτόνος νόμος τῆς δικτατορίας. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	362
— 2-2-75·	Ὁ ν. περὶ τύπου. Ἐναντιοῦσι σκόλιον τῆς «Καθημερινῆς» 1-2-75. «Νὰ καταργηθῇ ἀμέσως», ζητώντας νὰ καταργηθῇ νομοτῶνα ὁ περὶ τύπου 346/1969 τῆς δικτατορίας κ.λ. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	365
— 5-2-75·	Καταργεῖται ὁ νόμος περὶ τύπου τῆς δικτατορίας. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	369
— 6-2-75	Ἐντίον τοῦ «νόμου» περὶ τύπου [346/1969 τῆς δικτατορίας. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	375
— 8-2-75·	Καταργεῖται ὁ νόμος περὶ τύπου τῆς δικτατορίας. Κατετέθη τὸ σχετικὸ σχέδιον νόμου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	386
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ (πολυγραφημένο ἔντυπον Πειραιῶς, ἀτακτὰ ἐκδιδόμενον),	4-2-75· Ἡ Χοῦντα μετὸν νόμον τῆς [περὶ τύπου] ἐξακολουθεῖ νὰ φυλακίζει! (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	368
— 11/18-2-75·	Ἀνελευθεροτυπία. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	389
ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΑΛΗ, 15-2-75·	Καταδικάστηκε μετὰ τὸν χουντικὸν νόμον περὶ τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	394

ΕΡΤΖΕΟΓΛΟΥ, ΜΙΧ. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΕΣΤΙΑ, 5-2-75. Καταργεῖται ὁ νόμος περὶ τύπου [τῆς δικτατορίας]. Ἐπαναφέρεται ὁ παλαιὸς (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	372
— 7-2-75: Ἡ ἐλευθερία τοῦ τύπου (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	380
— 8-2-75: Καταργεῖται ὁ νόμος περὶ τύπου τοῦ 1969 Κατατίθεται νομοσχέδιον (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	387
— 15-2-75 Τὸ νομοσχέδιον περὶ τύπου ἐνεκρίθη ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	392
ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ. Διαφήμισή της (δοσμένη ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμήνων» Ἀντρέα Ἀναστ. Ποταμιάνο).	612
ΘΕΟΔΩΡΟΥ, ΒΙΚΤΩΡΙΑ. Ὑπόκλιση τοῦ ταχυδρόμου. [Ποίημα. (Ὁ τίτλος πρέπει νὰ διαβάζεται καὶ σὰν πρῶτος στίχος)]	10
ΘΕΣΣΑΛΙΑ (Βόλου), 30-1-75 Κατεδικάσθησαν μὲ τὸ νόμο περὶ τύπου τῆς δικτατορίας (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	358
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, 30-1-75. Στὴν Ἀμφισία ἐκδότης περιοδικῶ καταδικάστηκε μὲ τὸν χουντικὸ περὶ τύπου νόμο. Στὸ μεταξὺ ὁ νόμος θά .. καταργηθῆ. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	358
ΘΟΥΚΥΔΙΔΗΣ, Ἱστοριῶν Β 43 (Περικλέους «Ἐπιτάφιος», ἀπ.) Μπαρ Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδη. (βλ. ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ, 2.)	578
ΙΓΓΛΕΣΗ, ΧΑΡΙΣ Ζαβολιές. (Ποίημα)	308
— Κληρονομ. ἀ. (Ποιήμα)	308
— Ὁ Κατεστημένος Μπόγιας - ἦ: Ποῦ τὸ «ἄνευ μαλακίας»; (Κρίση γιὰ τὴν ὄλη κριτικὴ στάση τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη, τὴν Ἀνθολογία γενικώτερα, τίς φυσικὲς ἀντιδράσεις τῶν φαρισαίων ποῦ πλήττονται ἀπ' τ' αἰσθητὰ κριτήρια, τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος εἰδικώτερα στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)	300
— Στὸ Γέρο τοῦ Μωριά. (Ποίημα.)	307
— Στὸν Ἡρακλῆ [Ν.] Ἀποστολίδη. (Ποίημα.)	307
— Τὰ κότσια. (Διήγημα.)	532
— Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
JORDAN MARTINUS. Μεταφράζει στὰ Γερμανικά: Drossos Krawar- lojannos, Rencs H Apostolidis, Die Fragmente der Vorsokratiker. (Τὸ ἴδιο ἄρθρο ποὺ ὑπάρχει καὶ στὰ Ἑλληνικά, σ. 249, καὶ στὰ Ἀγγλικά, σ. 251, γιὰ τὴν ἀρχὴ προδημοσίευσης τῶν «Προσωκρατικῶν» τοῦ Ρ.Α. στὰ «Τετράμην», καὶ τὴ σημασία τοῦ ἔργου.)	250
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 31-1-75. Κατεδικάσθη μὲ τὸν νόμο περὶ τύπου τῆς Χούντας (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	361
— 31-1-75, 1-2-75. Ἀγοράστε τὰ «Τετράμην», τὸ περιοδικὸ ποὺ καταδικάστηκε τὴ ὥρα αὐτὴ μὲ τὸν περὶ τύπου νόμου τῆς δ ι κ τ α τ ο ρ ι α ς. κ.λ. [Διαφήμιση διωρεῶν, ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμήνων» Πάρι Τακόπουλο (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	361
— 1-2-75: Νὰ καταργηθῆ ἄμέσως. [Τὸ ἀναδημοσιεύει καὶ τὸ «Ἑλληνικὸν Μέλλον», σχολιάζοντάς, τὴν ἐπομένῃ. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	364
— 4-2-75: Ὁ νόμος περὶ τύπου. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	367
— 5-2-75. Περὶ ἐλευθεροτυπίας. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	370
— 6-2-75. Καταργεῖται καὶ τυπικῶς ὁ νόμος περὶ τύπου. Κατατίθεται νομοσχέδιο. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	377
— 8-2-75: Ἐπανισχύει τὸ παλαιὸ διάταγμα περὶ τυπου. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	386
— 16-2-75: Καὶ περὶ τύπου ἀπὸ αὔριο στὴ βουλῆ. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	392
ΚΑΚΑΛΑΜΑΝΗΣ, ΑΠ. (βουλευτῆς). Δήλωσή του στὴ βουλῆ κατὰ τὴν ψήφιση τοῦ περὶ τύπου νόμου. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	397

ΚΑΜΠΟΥΡΑΚΗ, Α	Υπογράφει τή διακήρυξη κατά των συκοφαντιών τής κλίκας των ψευτοαντιστασιακών «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΑΡΙΩΤΗΣ	Ἵ μοναδικός «Δύτης-Ἀνθολόγος» φίλος μου Ἡρακλῆς [Ν.] Ἀποστολίδης. (*Ἄρθρο. Κριτική ζωῆς καί ἔργου.)	165
— Πάρις Τακόπουλος:	«Κενή Διαθήκη». (Πρόλογος στό βιβλίο)	347
ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, ΑΡΙΣΤ.	Υπογράφει τή διακήρυξη κατά των συκοφαντιών τής κλίκας των ψευτοαντιστασιακών «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΚΑΡΑΜΠΟΥΤ, ΦΡΕΝΤ	Ἵ Φαίδρος Μπαρλάς. (Συνέντευξη μέ τήν Ἑλενα Στριγγάρη, μετά τὸ θάνατο τοῦ Φαίδρου.)	486
ΚΑΡΑΝΤΩΝΗΣ, ΑΝΤΡΕΑΣ	Ἵ Ἀνθολογία κ' ἡ πεζογραφία τοῦ Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη (Κριτική βιβλίου καί ἔργου τοῦ Ρ.Α., ἀνθολογικοῦ καί λογοτεχνικοῦ.)	12
ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ	Μικράν, μικρά, κατάπτυστον / ψυχὴν ἔχον αὐ μᾶζαι... (Τετραστίχο ἀπ' τή μίμηση «Εἰς Ἀνδρέαν Κάλβον».)	477
— «Πρέβεζα» καί «Δημόσιοι ὑπάλληλοι».	[Τὰ δύο πασίγνωστα ποιήματα, σέ κλισέ ἀπό φωτοτυπίες ἐγγράφων τῆς ἐπὶ δικτατορίας Γενικῆς Γραμματείας Τύπου καί Πληροφοριῶν, Τμήμα ἐλέγχου δημοσίων θεσμάτων καί ἀκροαμάτων, ὑπ' ἀρ πρωτ. 8133/3171 (ἡ «Πρέβεζα») καί 8139/3177 (οἱ «Δημόσιοι ὑπάλληλοι»), τῆς 19-5-71, μέ τὰ ὁποῖα ἡ ἠλίθια Λογοκρισία τῆς δικτατορίας ἀπαγορεύει τήν ἐγγραφή τους σάν τραγουδιῶν (εἶχαν μελοποιηθῆ, κ' ἐζητεῖτο ἡ ἔγκρισις ἐγγραφῆς σέ δίσκους προς πώλησιν), τῆς μὲν «Πρέβεζας» γιὰτι «δύναται νὰ θεωρηθῆ περιῦθροις δημοσίας ἀρχῆς, ὡς καί νὰ παραβλάψῃ ἐθνικὰ συμφεροντα» (!!!), τῶν δὲ «Δημοσίων ὑπαλλήλων γιὰτι «μέμφεται τῆς πολιτείας παρομοιάζον ταύτην μέ ἠλεκτρολόγον, ἐμμέσως δύναται δὲ νὰ προσάλλῃ τοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους.» (!!!) Οἱ φωτοτυπίες τῶν ἐγγράφων παραδόθηκαν ἀπ' τὸ Σταμάτη Μαραντο στό Ρένο Ἡρ. Ἀποστολίδη καί δύο μεγάλα τσιγκογραφεῖα τῶν (τόσο.. «ἀντιστασιακῶν») Ἀθηνῶν ἀρνήθηκαν νὰ κάνουν τὰ κλισέ τους τὸ '74.]	144 145 146 147
ΚΑΣΙΓΟΝΗΣ, Α., ΚΑΣΟΛΑΣ, ΓΕΡ.	Υπογράφουν τή διακήρυξη κατά των συκοφαντιών τῆς κλίκας των ψευτοαντιστασιακών «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΚΕΣΜΕΤΗ, ΝΑΤΑΣΑ (ΠΑΓΛΟΠΟΥΛΟΥ)	Ἵ Τριχιά. (Διήγημα.)	50
ΚΑΤΣΙΓΕΡΑΣ, ΜΙΧ., ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ, Β., ΚΟΛΟΜΒΟΥ, ΣΠ.	Υπογράφουν τή διακήρυξη κατά των συκοφαντιών τῆς κλίκας των ψευτοαντιστασιακών «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΚΟΝΤΟΠΟΥΛΟΣ, ΑΔΕΚΟΣ	Ἵ Μασκαράτα των ἀντιστασιακῶν». (Κρίση γιά τὸ κομφόρμ ψευτοαντιστασιακῶν καί δικτατορίας, «λογίων» κ.ἄ.)	301
ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΥ, ΤΑΣΙΑ, ΚΟΥΝΕΛΟΣ, Γ.	Υπογράφουν τή διακήρυξη κατά των συκοφαντιών τῆς κλίκας των ψευτοαντιστασιακών «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΚΟΥΧΤΣΟΓΛΟΥ, ΓΙΑΝΝΗΣ	Ἵ Ηρακλῆς Ἀποστολίδης ὁ ἄριστος. (Μελέτη ἀκέφης κ' ἔργου.)	525
ΚΡΑΒΑΡΤΟΓΙΑΝΝΟΣ, ΔΡΟΣΟΣ	Δημοσιεύματά του.	346
—	Εἶδαμε τήν πρώτη περιφερειακὴ Ἐκθεση Εἰκαστικῶν Τεχνῶν Πελοποννήσου-Δυτὶ ἡς Στερεᾶς. (Σχόλιο στό «Τετραμηνιαῖα» τοῦ τεύχους 1.)	106
—	Ἵ Ἐνδείξεις περὶ ναυμαχίας στήν Ἀνεμοκάμπη, μεθ' εὐρήματος μακροδικῶν νομισμάτων δ' - β' αὐ π.Χ. (Μελέτη. Ἀνακοίνωση)	604
—	Ἵ Ἡ τοπωνομασία «Σάλωνα-Σάλωνας» καί χρονικὴ ἀποκατάσταση των εἰδήσεων τοῦ «Χρονικοῦ τοῦ Γαλαξειδίου».	86

— Κατάλογος θυζαντινῶν νομισμάτων (491-1203 μ.Χ.) μεμονωμένων εὐρημάτων Ἀμφίσης. (Ἀνακοίνωση)	209
— Ὁ ζωγράφος Νίκος Καραγιάννης.	610
— Οἱ «Πρωσικρατικοί» τοῦ Ρένου. (Εἰσαγωγικὸ ἄρθρο τοῦ τεύχους 3-4, γὰ τὴν ἀρχὴν προδημοσίευσής τους στὰ «Τετράμηνα» καὶ τὴ σημασία τοῦ ἔργου.)	249
— Τὸ ἴδιο, στὰ Γερμανικά, κατὰ μετάφραση τοῦ Μ. Jordan.	250
— Τὸ ἴδιο, στ' Ἀγγλικά, κατὰ μετάφραση τοῦ E.C.D.	251
— Πολιορκία γαὶ πτώση τοῦ κάστρου τῶν Σαλώνων - καὶ συνέπειες γιὰ τὸν Ἀγῶνα. (Μελέτη.)	195
— Πρόλογος στὴν ἐπὶ δικτατορίας ἔκδοσι τῶν «Σημειώσεων» στὰ περιθώρια τῶν 18 κειμένων» τοῦ Ρένου.	130
— Σχόλια στὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ ταξιδιοῦ τοῦ Σπῶν	56
— Τὰ «Τετράμηνα» θωρῶζον Αἰσχύλο! [Γιὰ τὴν προσφορά τοῦ περιοδικοῦ, στοὺς συνδρομητὲς καὶ φίλους, τῆς λαμπρῆς μετάφρασης τοῦ Αἰσχύλου (Ὁρέστεια. «Ἀγαμέμνων», «Χοηφόροι», «Ἰδμενίδες») ἀπ' τὸν Τάκη Μπαρᾶ.]	503
— Τα «Τετράμηνα» ὡς ἐμπιστευόμενα... [Πρὸς τοὺς φίλους τοῦ περιοδικοῦ, γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ πολέμου ποῦ τοῦ γίνεται ἀπὸ κάθε πλευρὰ — καὶ ἰδιαίτερα τοῦ τύπου κάθε παρατάξεως (μὲ θάψιμο» πάντοτε, καὶ μὴ ἀναγγελία ποτὲ κανενὸς ἐκδιδόμενου τεύχους του κ λ) — ὥστε παρὰ τὶς ἀνέντιμες ἀντιδράσεις τῶν ἀνελεύθερων, κάθε λογῆς, τὰ «Τετράμηνα» ν' ἀ π ο δ ῖ ο υ ν σὰν ἀπόλυτα ἐλεύθερη καὶ ἀσυμβίβαστη κριτικὴ ἔκφραση]	240
— Τὸ ἀπίθανο Κράτος. Σὲ τιλγίουμε σ' ἓνα χαρτί κ' ἤσυναίζουμε ἀπ' τὶς κρίσεις σου! - Τὸ ἀπίθανο αὐτὸ Κράτος! Ἡ δίκη μου [ἐπὶ δικτατορίας, μὲ τὸν περὶ φημώσεως τοῦ τυπου χουντικὸ νόμο, κ' ἐπὶ περιουρίας: τῆς Ἀρχῆς», πρὸς ἀπόπνιξη τῆς ἐλεύθερης φωνῆς τῶν «Τετραμήνων» - διώξη ποῦ συνεχίστηκε, μὲ τὸν ἴδιο περὶ φημώσεως τοῦ τύπου νόμο τῆς δικτατορίας, καὶ μὲ τὰ ἴδια διωκτικὰ ὄργανα καὶ πρόσωπα σύμμαχα πάντα τῆς ἀναλλοίωτης (ἀσχέτως πολιτικῶν «μεταβολῶν») Ἐξουσίας, καὶ κατὰ τὴν ὑστεροχουντικὴ φευτοΔημοκρατία, μὲ ἄλλα νομικὰ προσχήματα κ.λ.] Ἐνα τε κ μ ἦ ρ ι ο τῆς ἐπαχῆς [Ἐἶναι τὸ κείμενο, ποῦ γιὰ 25 λέξεις τρ.ὴν προτάσεών του — σ: 173-4. «Παραλείπουμε... Ἀμύσοα» — στήθηκε ἡ δευτέρη δίκη κατὰ τῆς κριτικῆς τῶν «Τετραμήνων» κ' ἐπῆλθε ἡ καταδικὴ μὲ τὸν χουντικὸ περὶ τύπου νόμο 346/1969, ποῦ ἐξοήκωσε ὄλο τὸν ἑλληνικὸν τύπο καὶ τὴν κοινὴ γνώμη, ἀναγκάζοντας τὴν κυβέρνησι Καραμανλῆ, τῆς «Νέας» τάχα «Δημοκρατίας», νὰ τὸν καταργήσῃ καὶ νὰ ἐάσῃ ἄλλον, ὅχι ὁμως λιγώτερο δεσμευτικὸ τοῦ τύπου, σὲ συνάρτηση καὶ με σύνδρομους «ποινικοῦς», παγίως ἰσχύοντας πρὸς ἀπόπνιξη τῆς ἐλευθερίας τῆς γνώμης, τοῦ λόγου, καὶ τῆς ἐντύπου (ἢ ὅποιος ἄλλης) ἐνοχλητικὰ κριτικῆς ἐκφράσεως.]	170
— Χοροστάσια καὶ νυφοτάξαρα στὰ Σάλωνα. (Διογραφικόν.)	345
ΚΡΙΝΑΙΟΣ, ΠΑΓΛΟΣ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ:- Ὁ Ρένος Ἄποστολιδῆς ἐπαγίδευσεν ὀδαιοτικά τὴν φασιστικὴν Χοῦντα [μὲ τὴ δημοσίευσιν τῆς Ἀνθολογίας Διηγῆματος στον ὑπό τοῦ '69 καὶ τὴν (ἐκθετικὴν κατοπιν) αὐτοδέσμευσιν τῆς δικτατορίας, ἀπὸ οἰασδήποτε, ὅχι μόνον λογοκρισίας, ἀλλὰ καὶ γνώμης κἂν, ἐπὶ τῶν δημοσιευμένων διηγημάτων, κ.λ. ἀπαντητικὰ στις συκοφαντίας τῆς κλικῆς τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ Συγκροτήματος-Σαβῶδι» κ.ἄ.]	302
— Ἐπογράφει τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλικῆς τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στον τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΚΥΡΚΟΣ, ΔΕΩΝΙΔΑΣ: Πρὸς τὸ προεδρεῖο τῆς βουλῆς, 3-2-75. Ἐρώτηση γιὰ τοὺς κυρίους ὑπουργοὺς Δικαιοσύνης καὶ Προεδρίας [γιὰ τὸ ἀν πρόκειται νὰ εἰσηγηθοῦν κατάρτησι τοῦ 346/1969 περὶ τύπου	366

- της δικτατορίας, μετά την καταδίκη μ' ατόν του διευθυντού των «Τετραμήνων» απ' τὸ Τριμελὲς Πλημμελειοδικεῖο Ἀμφίσσης τὴν 30-1-75 (ἐν συνεχείᾳ διώξεως ποὺ στήθηκε ἀπ' τὴ δικτατορία, μὲ τὰ ἴδια ὄργανα καὶ τὸν ἴδιο φασιστικὸ νόμο, «ἐπὶ περιουθρίσει τῆς Ἀρχῆς» κ λ) Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ καὶ ΒΟΥΛΗ).
- Συζήτησή του στὴ βουλή, τὴν 27-2-75, μὲ τὸν ὑπουργὸ Δικαιοσύνης, γιὰ τὸν ὅπο καταργήθη χουντικὸ καὶ τὸ νέο περὶ τύπου νόμο, καὶ προσπάθειά του νὰ πετύχη παραγραφή τῆς διώξεως τοῦ διευθυντοῦ τῶν «Τετραμήνων», ποὺ ἐγίνε μὲ τὸν ὅπο καταργήσιν ἀντισυνταγματικὸ 346/1969 κ λ. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ καὶ ΒΟΥΛΗ.) 397
- ΛΑΓΚΟΣ ΔΡΟΜΟΣ, 8-2-75 Γιὰ τοὺς νόμους περὶ τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.) 387
- ΛΑΓΝΑ, ΜΑΡΙΑ: Χρειάζομαστε παντοῦ καθαρὸ ἀέρα. (Κρίση ἐξ ἀφορμῆς τῆς διακήρυξης κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ λ.) 302
- ΛΑΜΠΕΛΗ, ΦΟΥΛΑ ΚΟΥΡΚΟΥΤΑ- Σὸλ δέση. (Διηγῆμα.) 544
- ΛΑΜΠΡΙΑΣ, Π [Τάκης, (ὑφυπουργὸς Προεδρίας τῆς Κυβερνήσεως).] 7-2-75: Πρὸς τὴν ε' ἀναθεωρητικὴν βουλήν τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου περὶ καταργήσεως τοῦ ν δ. 346/1969 περὶ τύπου, ἐπαναφορὰς ἐν ἰσχύι τῶν ὑπὸ τούτου καταργηθειῶν διατάξεων καὶ ρυθμίσεων συναφῶν θεμάτων, μέχρις ἐκδόσεως νέου καὶ ὠλοκληρωμένου περὶ τύπου καὶ δημοσιογραφίας νόμου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ καὶ ΒΟΥΛΗ.) 381
- Δηλώσεις του στὴ βουλή, 27-2-75, γιὰ τὸ νέο περὶ τύπου νόμο κ λ. 396
- ΛΑΜΠΡΟΣ, ΑΡΓΥΡ., ΔΙΤΣΑΣ, ΣΤΑΜ. Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ λ. 307
- ΛΙΩΝΗ, ΜΑΡΙΑ Πέτα νὰ προφτάσης, γρηγορὰ μου! (Στιγμές. Πεζά.) 206
- ΛΥΜΠΕΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΡΙΑ Ὠργισμένη κι ἀθυρόστομη Ἀνοιχτὴ Ἐπιστολή, «Ἀγαπητὴ μου φαλλοφασίστα. .» (Ψυχο-κοινωνιολογικὴ μελέτη τοῦ συγχρόνου γενητηρίου.) 549
- ΛΥΤΡΑΣ, ΗΛΙΑΣ Ὁ διευθυντὴς τοῦ περιοδικοῦ «Τετράμηνα» καταδικάσθη μὲ τὸ χουντικὸ νόμο σὲ 4 μῆνες φυλάκιση. [«Ὁ Ἀγὼν τῆς Ἰταίας», 1-3-75 (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)] 395
- ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ, 30-1-75 Στὴν Ἀμφίσσα διευθυντῆς περιοδικοῦ καταδικάσθηκε μὲ τὸν χουντικὸ νόμο [περὶ τύπου]. Εἶναι ἡ πρώτη καταδίκη μετὰ τὴ δικτατορία (Βλ ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ) 359
- ΜΑΝΟΥΣΑΚΗΣ, ΜΙΝΩΣ, ΜΑΝΤΟΥΔΗ, Α. Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ λ. 307
- ΜΑΡΑΝΤΟΣ, Σ. (Ψευδώνυμο τοῦ Σταμάτη Καλαποθαρακοῦ) : Ἔργα καὶ ἡμέραι τῆς δικτατορίας. Ἡ θλακεία τῶν διαστῶν [Παράδοση (στὸ Ρεῖνο Ἀποστολίδη) φωτοτυπιῶν ἐγγράφων τῆς ἐπὶ δικτατορίας Γενικῆς Γραμματείας Τύπου καὶ Πληροφοριῶν, Τμήμα ἐλέγχου δημοσίων θεαμάτων καὶ ἀκροαμάτων, ὅπ' ἀρ πρωτ. 8133/3171, 8139/3177, τῆς 19-5-71, μὲ τὰ ὅποια ἡ Λογοκρισία τῆς δικτατορίας ἀπαγόρευσε τὴν ἐγγραφή σὲ δίσκουσ τραγουδιῶν τῆς μελοποιημένης «Πρέβεζας» καὶ τῶν «Δημοσίων Ὑπαλλήλων» τοῦ Καρωτάκη. Δημοσιεύθηκαν τὰ κλιπὰ σὲ τῶν φωτοτυπιῶν στὸ ἐπὶ δικτατορίας στοιχειοθετούμενο τεῦχος 2, ἀφοῦ πρῶτα δυο μεγάλα ταιγιογραφεῖα — τῶν (τόσο... «ἀνθισταμενων» στὴ δικτατορία) Ἀθηνῶν — ἀρνήθηκαν νὰ τὰ φτιάξουν!] 144
- ΜΑΡΓΓΕΤΗΣ, ΖΑΝΝΗΣ Αὐτοὶ οἱ Ἄγνωστοι. (Ποίημα.) 344
- Δήλωσή του ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69. 307

— Θάλασσα με ρεστίες. (Ποίημα.)	548
— Κάστρα. (Ποίημα.)	344
— Λές και χωρίς... (Ποίημα.)	548
— Μαθηματικά. (Τρία ποιήματα.)	548
— Μαύρα (Ποίημα)	548
ΜΑΡΚΟΠΟΥΛΟΣ, Δ., ΜΗΤΙΑΣ, Γ. Ύπογράφουν τή διακήρυξη κατά τών συκοφαντιών τής κλικας τών φευτοαντιστασιακών «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΜΟΝΤΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ. Ἀθήνα. (Ποίημα)	22
— Ἀπορία ἀγαθῆς γριούλας. (Ποίημα)	541
— Ἀπ' τήν Κύπρι, στόν Ἀπόλλωνα, με ἀγάπη .. (15 λιγόστιχα ποιήματα, και 7 πιό λιγόστιχες «Στιγμές».)	541
— Βάπτιση. (Ποίημα.)	541
— Γερανοί - Κύπρος 1974. (Ποίημα.)	542
— Δάσκαλος στήν Κύπρο τό 1974. (Ποίημα.)	542
— Δέ νομίζω .. (Ποίημα.)	21
— Ἐκ θεοῦ. (Ποίημα.)	543
— Ἐκ θεοῦ II. (Ποίημα.)	543
— Ζωή. [Ποίημα. (Δέν εἶναι τῆς σ. 543)]	21
— Ζωή. [Ποίημα. (Δέν εἶναι τῆς σ. 21)]	543
— Ζωή II (Ποίημα)	543
— Ἡ δυσφήμιση τών ρωγμῶν (Ποίημα)	541
— Ἱστορία. (Ποίημα.)	542
— «Κάτω ἤ Μόρφωση». (Ποίημα.)	541
— Κύπρος 1975 (Ποίημα)	541
— Κωνσταντίνου και Ἑλένης (Ποίημα.)	21
— «Μ' ἔπλο τήν ἀληθεια» (Ποίημα. (Ὁ τίτλος πρέπει νά διαβάζεται και σάν πρώτος στίχος.)]	542
— Ὀλόκληρη ζωή. (Ποίημα)	542
— Ὁ λόφος με τά πρόβατα (Ποίημα.)	20
— Στήν κηδεά μας. (Ποίημα.)	20
— Στιγμές [Λιγόστιχα. (*Ὅχι τά ἴδια με τῆς σ. 543.)]	20
— Στιγμές. [1-7. Λιγόστιχα. (*Ὅχι τά ἴδια με τῆς σ. 20.)]	543
— Τά «σοκολατόπαιδα». (Ποίημα.)	542
— Τό χῶμα. (Ποίημα.)	21
ΜΟΣΧΑΚΗ, Μ. Ύπογράφει τή διακήρυξη κατά τών συκοφαντιῶν τῆς κλικας τών φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΜΟΣΧΟΒΑΚΟΣ, ΝΙΚΟΣ: Μασκοφόρα, πλαδαρή και ξεχυλωμένη ἀντίσταση». (Κριση σύμφωνη με τή διακήρυξη κατά τών συκοφαντιῶν τῆς κλικας τών φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)	302
ΜΟΤΗΣ, ΠΕΤΡΟΣ Ύπογράφει τή διακήρυξη κατά τών συκοφαντιῶν τῆς κλικας τών φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΜΠΑΡΛΑΣ, ΦΑΙΔΡΟΣ: Αἴμα στήν ἀσφαλτο (Διήγημα.)	430
— «Ἀντιστασιακά (5 σατιρικά τῆς φευτοαντίστασης στή δικτατορία.)	410
— Ἀν τυχόν... (Ποίημα, ἀπ' τ' «Ἀντιστασιακά» σατιρικά του τῆς φευτοαντίστασης στή δικτατορία)	411
— Ἀπόγευμα, ἐνώ τελειώνῃ ὁ Σεπτέμβριος... (Ποίημα.)	437
— Ἀῤῥιο (Ποίημα, με σαρκαστική διάθεση γιά τόν ἐπικείμενο θάνατό του.)	341
— Ἀυτόχειρ. (Ποίημα, με σαρκαστική διάθεση γιά τόν ἐπικείμενο θάνατό του.)	445
— Ἀυτόχειρ. (Ποίημα, με σαρκαστική διάθεση γιά τόν ἐπικείμενο θάνατό του.)	343
— Γενναῖοι. (Ποίημα, ἀπ' τ' «Ἀντιστασιακά» σατιρικά του τῆς φευτοαντίστασης στή δικτατορία.)	446
— Εἰδύλλιο. (Ποίημα)	411
	436

— 'Εν ἔτει 2000. (Ποίημα, ἀπ' τ' «Ἀντιστασιακά» σατιρικά του τῆς ζευτοαντίστασης στὴ δικτατορία.)	410
— Ἔργα του. (Βιβλία του κι ὁ «Στάχυς».)	488
— Ἡ Ποίησις τῆς Ἐποχῆς. (Κριτικὴ μελέτη.)	489
— Ἡ «Πυραμίδα 67» τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη. (Κριτικὴ διβλίου καὶ στάσης ζωῆς.)	446
— Θαμπὸ μαργαριτάρι. (Ποίημα.)	442
— Θερινὲς νύχτες. (Ποίημα.)	439
— Ἱερὰ ὁδὸς (Ποίημα)	440
— Καὶ πάλι. (Ποίημα, μ' ἔντονη τραγικὴ αἰσθησιὴ τοῦ ἐπικείμενου θανάτου του.)	341
— Καλοκαιρινὴ σκηνογραφία. (Ποίημα)	438
— Κι ἂν μὲ ζήτησῃ ἡ κόμησα... (Χιουμοριστικὸ λεξιπαίγνιο.)	413
— Λάθος στὸ μέτρημα. [Ποίημα, ἰδιόγραφο στὴ δευτέρη σελίδα ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους 5 (ποῦ ἀφιέρωσαν στὸν ποιητὴ τὰ «Τετράμηνια» μετὰ τὸ θάνατό του) καὶ τὸ ἴδιο, τυπωμένο ἀπὸ δακτυλογράφημα, σὰν τ' ἄλλα «Ἀντιστασιακά» σατιρικά του τῆς ψευτοαντίστασης στὴ δικτατορία, ποῦ δὲν προλάβουμε νὰ στοιχειοθετήσουμε καὶ πέθανε.]	411
— L' amoureuse. (Ποίημα.)	442
— Αὐτημέλως χορὸς ἀπὸ φῶτα καὶ πρόσωπα. (Ποίημα.)	437
— Μιὰ γυναίκα. (Ποίημα, μὲ σαφῶς ταυτιστικὴ νύξη γιὰ τὸ δικό του ἐπικείμενο θάνατο.)	341
— Μιὰ Κυριακὴ ἀξημέρωτα. (Ποίημα.)	444
— Μιὰ ξαφνικὴ καλοκαιριὰτικὴ βροχὴ. (Ποίημα.)	439
— Μικροῦλη, πρόσεξε τί γράφει αὐτὴ ἢ σκυτάλη;! [Ποίημα. (Ὁ τίτλος πρέπει νὰ διαβάσεται καὶ σὰν πρῶτος στίχος του.)]	437
— Μνημόσυνο γιὰ τὸν Οὐάιλντ (Ὅπως εἶναι στιχοποιημένο κι ἀνθολογημένο στὴν Ἀνθολογία Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη, 10η ἐκδ., Corpus, τρίτομη Ποιητικὴ, Ἀθ. '70-'72, τ. β', 856-7.)	439
— Οἱ Λεοπαρδάλεις. (Ποίημα, μὲ τὸ ψευδώνυμο: «Νέρων Χριστιανός», στὸ τεῦχος 1, ἐπὶ δικτατορίας τοῦ ἐσατζῆ Ἰωαννίδη, καὶ στὸ τεῦχος 5, τὸ ἀφιερωμένο στὸ Φαῖδρο μετὰ τὸ θάνατό του.)	441
— Οἱ νεκροί. (Ποίημα, μὲ μακάβριο χιοῦμορ ποῦ τοῦ προκαλεῖ ἡ γνώσις τοῦ ἐπικείμενου θανάτου του)	6
— Οἱ ὁδοκαθαρισταί (Ποίημα.)	492
— Οἱ πεσόντες [Πεζό. (Σὰν «ἀνταπόκριση», τοῦ «δημοσιογράφου» Φαίδρου Μπαρλᾶ, ἀπὸ τὸν Παράδεισο!)]	342
— Οἱ τροχονόμοι. (Διήγημα.)	445
— Ὁ Λήσταρχος [Διήγημα (τυπωμένο ἀπὸ δακτυλογράφημα, γιὰτὶ δὲν προλαβαίναμε νὰ τὸ στοιχειοθετήσουμε), μὲ μικροδιορθώσεις στὴν πρώτη του μορφή.]	440
— «Πεσὼν ὑπὲρ Πατρίδος». (Ποίημα.)	8, 443
— Ροίδης. (Κριτικὴ μελέτη)	434
— Σὰν λ' οὐνάρια. . (Ποίημα, ἀπ' τ' «Ἀντιστασιακά» σατιρικά του τῆς ψευτοαντίστασης στὴ δικτατορία.)	440
— Τὰ ἐπικείμενα. (Ποίημα, ὅπου σαφῶς μιλάει γιὰ τὸν ἐπικείμενο θάνατό του.)	341
— «Τοῦ μπι» ἐδῶ, «ὄρ νὸτ τοῦ μπι»... (Χιουμοριστικὸ τετράστιχο.)	445
— Τὸ Ὠρολόγιον τοῦ Ἁγίου Σουλπικίου. (Σατιρικὸ ἀντιχριστιανικὸ διήγημα)	485
— Ὑπογραφή του. Στὴ δευτέρη σελίδα ἐξωφύλλου τοῦ τεύχους 5, καί:	414
— Ψυχὴ μου... (Ποίημα.)	456
— Ὠδὴ τοῦ Σεπτεμβρίου. (Ποίημα.)	442, 481
ΜΠΕΚ, Γ'. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξιν κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίκας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	436
ΜΠΕΚΕΤ, ΣΑΜΟΥΕΛ Φαντασία νεκρῆ φαντάσου. (Μτφρ Ἄρη Μπερλῆ)	307
	34

ΜΠΕΡΑΗΣ, ΑΡΗΣ Μ' εξαντλητική επίσταμένη κριτική, ἡ θρεμμένη πραγματική πατσαούρα; (Ἔννοσι. ν' ἀντιμετωπιστοῦν οἱ συκοφαντίες τῶν κλίκας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)	303
— Ἐπιλέγει καί μεταφράζει, ἀπ' τ' Ἀγγλικά, Ραμπινντρανάθ Ταγκόρ: Ἀπὸ τὰ «Διαδατάρικα πουλιά». (Διγόστιχα καί μονόστιχα.)	191
— Μεταφράζει Σάμουελ Μπέκετ. «Φαντασία νεκρῆ φαντάσου». (Πεζό. Ἀπόσπασμα)	34
ΜΠΕΤΙΚΑΚΗ, Σ. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίκας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΜΡΟΖ. Διαβολικό σγέδιο, μὲ τὴ λεζάντα (τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη): «Ὅταν ὁ καρδανάς αὐτοῦ πλάσιάζεται» [ὑπαινιγμός γιά τὴ δικτατορία τοῦ ἐσαίτζη Ἰωαννίδη, κατὰ τὴν ὁποία ἐστοχαιοθεῖτο το τεῦχος ἔπου δημοσιεύεται, ἀλλὰ καί γιά τὴν ἐπελθοῦσα ὑστεροχουντική ψευτοδημοκρατία τῆς «φιλελεύθερα» νεομισακαρεμμένης Δεξιᾶς, κατὰ τὴν ὁποία πιά τυπωνόταν τὸ τεῦχος], «καί παράγῃ τὸ φυσικό του αἶμα· αὐτὸν ποὺ τὸν γεννᾷ στὸ τετραγώνο!» [:παρηχητικός ὑπαινιγμός βέβαια γιά τὸ «Πεντάγωνο»!]	143
— Σχίτσο μὲ τὴ λεζάντα (τοῦ Ρένου Ἀποστολίδη). «Μήπως ἐπίτηδες κάνετε πῶς βλέπετε κ ρ ἄ ν η ἐκεῖ ὅπου ἐμεῖς βλέπουμε ἀπλὰ κ ο χ λ ἰ α μὲ φ τ ε ρ ἄ ἡ ἔ λ α τ α ;» [Ἵπαινιγμός κατὰ τῶν συκοφαντιῶν «λογίων» ψευτοαντιστασιακῶν τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι» κ.ἄ., τοὺς ὁποίους ἐπικρίνει καί [ξεσκεπάζει ἡ ὑπεραυτομένη τῆς Ἀνθολογίας Διηγήματος στόν τυπο τοῦ '69 (σάν πράξεως ἐλευθερίας κ.λ.) «Ἀνοιχτὴ Ἐπιστολὴ» τῆς Ἑλενας Στριγγάρη, ποὺ κλεινεῖ μὲ τὸ σχίτσο]	190
ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ στὰ 1676. Χαλκογραφία ἀπὸ τὸ ταξίδι τοῦ Σπόν.	59
— Χαλκογραφία τοῦ 1687.	337
ΝΕΑ 31-1-75: Ἀγοράστε τὰ «Τετράμηννα», τὸ περιοδικὸ ποὺ καταδικάστηκε τ ὁ ρ α μὲ τὸν περὶ τύπου νόμο τῆς δ ι κ τ α τ ο ρ ἰ α ς... [Διαφήμιση δωρεάν, ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμήνων» Πάρι Τακόπουλο. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)]	361
— Τετράμηννη φυλάκιση μὲ τὸν χουντικὸ νόμο περὶ τύπου! (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	361
— 5-2-75 · Ὁ χουντικὸς νόμος περὶ τύπου Ἐπαναφέρεται ὁ πρὸ τοῦ 1967. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	372
— 8-2-75 Κατετέθη τὸ νομοσχέδιο περὶ τύπου (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	386
— 11-2-75 Προσωρινὴ ρύθμιση Ἐπαναφέρεται παλαιὰ νομοθεσία γιά τὸν τύπο (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ)	387
ΝΕΓΡΕΠΟΝΤΗΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ. Δήλωσή του ὅτι συμφωνεῖ μὲ τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίκας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΝΕΡΩΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΣ. (Ψευδώνυμο τοῦ Φαῖδρου Μπαρλᾶ.)	6
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑ (491-1203) μεμονωμένων ἐδρημάτων Ἀμφίσσης ὑπὸ Δρόσου Κραβαρτόγιαννου. (Κλισιέ.)	210
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ (β' π.Χ. αἰ) ἐξ ἐδρημάτων Δρόσου Κραβαρτόγιαννου Ἀμφιπόλεως, Φιλίππου Ε' καί Περσέως. (Κλισιέ.)	605
ΝΟΜΙΣΜΑΤΑ ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ. (Κλισιέ.)	606
ΕΥΔΗ, ΑΣΠΑΣΙΑ: Ὁ Φαῖδρος Μπαρλᾶς (Συνέντευξη μὲ τὴν Ἑλενα Στριγγάρη, μετὰ τὸ θάνατό του.)	339, 340
ΕΥΔΗ, ΑΣΠΑΣΙΑ: Ὁ Φαῖδρος Μπαρλᾶς (Συνέντευξη μὲ τὴν Ἑλενα Στριγγάρη, μετὰ τὸ θάνατό του.)	485
ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ, Μ. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίκας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΟΡΦΙΚΟ ποίημα, ἀπὸ χρυσοῦ ἐλασμάτιο τῆς Πετηλίδας (Ἀνατολικὴ Καλαυ-	291

- ρία), δ' - γ' αὶ π.Χ. Μπφρ Ρένου 'Ηρ. 'Αποστολίδη. (Βλ. ΠΡΟΣΩ-
ΚΡΑΤΙΚΟΙ, 1.)
- ΠΑΔΑΟΥΒΑΣ, Γ. και ΗΛ. 'Υπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαν-
τιῶν τῆς κλικας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήμα-
τος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ. 307
- ΠΑΝΑΓΟΙ, ΚΩΣΤΑΣ. 'Ανααιρετικὸ συκοφαντιῶν γιὰ τὴν 'Ανθολογία Διη-
γήματος στὸν τύπο τοῦ '69 γράμμα στὸ «Βῆμα», ποῦ ἡ γνωστὴ
γιὰ τὴ δημοσιογραφικὴ τῆς ἀνεπιμότῃτα φυλλάδα τοῦ «Συγκρο-
τήματος-Σαβῶδι» δὲν ἐδημοσίευσε.
- 'Η Σιωπὴ τῆς σιωπῆς. (Πεζό, Σκέψη.) 314
- 'Ὀργή. (Ποίημα.) 603
- 'Υπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλικας τῶν ψευ-
τοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν
'Ανθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ. 307
- ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ, ΧΡ. Σκίτσο στὴν «'Αθηναϊκὴ» 1-2-75: «Τετράμηνη φυλά-
κιση μὲ τὸν χουντικὸ νόμο περὶ τύπου». Καὶ μὲ τὴ λεζάντα (ποῦ κλι-
θεὶ μετὰ τέσσερις μέρες ὁ «Μικροπολιτικός», στὰ «Νέα μικροπολιτι-
κά», τῶν «Νέων», 5-2-75): «Λαμπρία, δὲν πᾶμε καθόλου... λαμπρά!»
- ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. (ὁ δικτάτορας) 'Απόσπασμα διαταγῆς τοῦ τῆς 7-
4-69, πρὸς 22 ἡμερησίες ἐφημερίδες καὶ περιοδικὰ 'Αθηνῶν-Θεσ-
σαλονίκης, ὅτι ἡ 'Ανθολογία Διηγῆματος «εἶναι ἐκτὸς οἰασθῆπο-
τε λογοκρισίας, παρ' οὐδὲποτε κρατικοῦ φορέως», καὶ «ἄρα πα-
ρέλκει οὐδὲποτε εἶδους ἐνδιαφέρον» [κρατικῆς ὑπηρεσίας, Λογο-
κρισίας, 'Αστυνομίας, ΓΕΣ κ.τ.π.] «περὶ ταῦτην καὶ τὰ κείμενά
της. 'Ὅς εἰ τούτου, τὰ ἐντυπα δύνανται νὰ τυπῶνται τὰς σελίδας
τῆς ὅποτε κρίνουν, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀδείας κ.λ.π., ἐφ' ὅσον θεαλιῶς
ἀναδημοσιεύουν ἀκριβῶς ἐκ τῶν ὀριζομένων πηγῶν.» (Μὰ δὲς τὴν
ἐπόμενη διαταγὴ, ποῦ τοῦ ἐπέβαλε ὁ 'Αγγελης κ' οἱ «σκληροί»)
- Διαταγὴ ὡμῆ, πρὸς τὶς ἐφημερίδες «'Εθνος» καὶ «'Απογευματινὴ», ποῦ
δημοσιεύτηκε σ' αὐτές, καὶ στὴ σελίδα τῆς 'Ανθολογίας Διηγῆ-
ματος τοῦ Σαβῶδου 10-5-69, ἐντὸς πλαισίου: «Κατόπιν ἐντολῆς
τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ διακόπτεται ἡ δημοσίευσις τοῦ διηγῆματος
«ὁ Α₂» [τοῦ Ρένου 'Αποστολίδη], λόγῳ ἐλλειψέως πάσης ἐπαφῆς
τοῦ ὡς ἄνω κειμένου μὲ τὴν ἠθικὴν τάξιν καὶ συνεπέειά τῆς διὰ
τοῦ ἀφηγήματος τούτου ἀμφισθητήσεως τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν καὶ τῆς
σημσίας τῶν ἀγῶνων τοῦ 'Εθνους». (Παρὰ τὴν προηγούμενη δια-
ταγὴ, καὶ τὸν προσωπικὸ «λόγο τιμῆς» τοῦ δικτάτορα, περὶ «μὴ
λογοκρισίας ποτέ» στὰ κείμενα τῆς 'Ανθολογίας Διηγῆματος)
- ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΙ, ΦΡΑΓΚΛΙΝΟΣ 'Υπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συ-
κοφαντιῶν τῆς κλικας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγ-
κροτήματος-Σαβῶδι», γιὰ τὴν 'Ανθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ
'69 κ.λ. 307
- ΠΑΠΑΛΕΞΑΝΔΡΟΙ, ΚΩΣΤΑΣ. 'Ο ἀνώνυμος πλάστης. ('Ἡρακλῆς [N.] 26
'Αποστολίδης. Τὸ ἀθθεντικώτερο ἀπ' ὅσα γράφηκεαν γιὰ τὸν Η.Ν.Α.,
μετὰ τὸ θάνατό του)
- ΠΑΠΑΤΖΩΝΗΣ, ΤΑΚΗΣ. Τὸ σιχαμένο φαινόμενο τῆς ἐπιμετάλλευσης δια-
φόρων «ἠρώων» (Κρίση γιὰ ψευτοπνευματικὸς ψευτοαντιστασιακὸς
διαφόρων παρατάξειων καὶ κλικῶν, τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι» κ.ἄ.,
ἐξ ἀφορμῆς συκοφαντιῶν κατὰ τῆς 'Ανθολογίας Διηγῆματος στὸν τύπο
τοῦ '69 κ.λ.) 303
- ΠΑΤΕΣΤΟΣ, Κ. 'Υπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλι-
κας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβῶδι»,
για τὴν 'Ανθολογία Διηγῆματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ. 307
- ΠΑΤΙΑΝΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ. Νὰ πᾶ νὰ κρεμαστοῦν οἱ 'Αθηναῖοι ὄλοι... [Στίχοι
καὶ μελωδία. (Παράφραση τοῦ γνωστοῦ ἀποσπάσματος 121 τοῦ
'Ηρακλεῖτου: «'Αξίον 'Εφσεῖσις ἦσθδὸν ἀπάγξασθαι πᾶσι...»)] 139
- Τὸ βουδῶ. (Ποίημα.) 49
- ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ, ΚΙΜ, ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Ρ, ΠΕΠΟΝΑ, ANNA. 'Υπο- 307

γράφουν τή διακήρυξη κατά τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἐκκλησιολογία Διηγῆματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	
ΠΑΑΤΩΝ, Πολιτεία, Α327-d (Σωκράτης). Μτφρ Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδη. (Βλ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗ, Ρένου Ἡρ.: ΠΡΟΣΩΚΡΑΤΙΚΟΙ, 2.)	588
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ, 18/24-1-75. Περιοδικό διώκεται μέ τὸ νόμο περί τύπου τῆς δικτατορίας! (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	353
— 1/7 2 75: Ἀγοράστε τὰ «Τετράμηνια», τὸ περιοδικό ποὺ καταδικάστηκε στήν Δ η ρ α ο κ τ ι α μέ τὸν νόμο «περὶ τύπου τῆς Δ ι κ τ α τ ο ρ ι α ς. [Διαφήμιση δωρεάν, ἀπὸ τὸ φίλο τῶν «Τετραμηνίων» Πάρι Τακόπουλο. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	363
— Ὁ τυποκτόνος νόμος τῆς Χούντας ἐφαρμόζεται ἀκόμη καὶ σήμερα. Καταδικαίη περιποικίου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	364
Ρ, ΡΑΜΦΟΣ (ΔΑΚΗΣ-), ΡΕΝΟΣ. Βλ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΑΔΗΣ, ΡΕΝΟΣ ΗΡΑΚΛΗ. ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΗΣ, 22 1-75. Δικάζεται μέ βάση τὸν χουντικὸ νόμο περί τύπου (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	357
— 1-2-75 Διαμαρτύρονται γιά τὴ μὴ κατάργηση τοῦ χουντικῶ νόμου περί τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	363
— 5-2-75 Νὰ καταργηθῇ ὁ νόμος περί τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	369
— 6-2-75: Κατάθεση νομοσχέδιου γιά κατάργηση τοῦ νόμου περί τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	369
— 8 2 75. Τὸ νομοσχέδιο περί τύπου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	385
— 12-2-75. Σχέδιο νόμου γιά τὸν τύπο. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	391
ΡΟ. ΛΙΗ, ΜΙΛΙΑ: Ἡ «πολεμικὴ ἀρετὴ τῶν Ἑλλήνων». (Διήγημα.)	203
ΡΟΥΣΣΟΣ, ΤΑΣΟΣ. Γιατί ἀπορείς, (Ποίημα)	23
— Δὲ χαμογεῶ. (Ποίημα.)	23
— Μὲ δλοκλήρη. (Ποίημα.)	23
— Σαφνικά. (Ποίημα.)	23
ΣΑΝΤΑΤΟΥΡΗΣ, ΧΡ. Ὑπογράφει τή διακήρυξη κατά τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἐκκλησιολογία Διηγῆματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΣΕΡΒΑΚΗ, ΜΑΡΙΑ BLACKSTONE:- Ὁ Παῖδρος Μπαρλάς. (Συνέντευξη μέ τὴν Ἐλενα Στριγγάρη μετὰ τὸ θάνατό του)	487
ΣΕΤΤΑΣ, ΔΟΥΚΑΣ, ΣΙΜΙΤΖΗ, ΠΑΡ Ὑπογράφουν τή διακήρυξη κατά τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἐκκλησιολογία Διηγῆματος στόν τύπο τοῦ '69.	307
ΣΚΑΡΙΜΠΑΣ, ΓΙΑΝΝΗΣ: Μία ἀπ' τὶς πρῶτες καὶ μεγαλύτερες προσφορὲς πρὸ ἐγίναν ποτὲ στὰ Γράμματά μας [ἢ Ἐκκλησιολογία Νεοελληνικῆς Γραμματείας Ρένου Ἡρακλῆ Ἀποστολίδη. (Κρίση ἐξ ἀφορμῆς τῆς διακήρυξης κατά τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἐκκλησιολογία Διηγῆματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)]	304
— Το παιδί τοῦ τοῦρκου. (Διήγημα.)	15
ΣΟΥΡΛΗΣ, ΝΕΟΤΕΛΗΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ- [Δῆθεν ἐγγονὸς τοῦ «Διονυσίου Σουρλή» (ἢ «Ἀγρινιώτη»), ψευδώνυμο τοῦ Ἐμμ. Ροῦδη, μέ τὸ ὄνομα κ ἔγραψε τὶς περιφημίες «Ἐπιστολές» ὑπὲρ τῆς «Πάπισσας Ἰωάννας», κατά τῆς Ἐκκλησίας κ.λ. (Τὸ «Νεοτέλης» — ἀπ' τό: «νέο τέλος», «νέος σκοπός» — «Διονυσίου Σουρλή» ψευδώνυμο τοῦ Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδη.)]	37
ΣΠΑΝΗΑΚΗΣ Ἰστίου, μέ λεζάντα (τοῦ Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδη): «Καὶ μέ τοὺς περί τύπου νόμους, χτεςινοί, σημερινοί καὶ ἀδριανοί, νά, ἔτσι, πάνω κάτω, μᾶς κρατᾶνε!» (Κ' εἶν' ἕνα πουλερικό, μέ τὸ κεφάλι μόνο στό κλουδί - ἄρα τάχα «ἐλεύθερο».)	180
SPON, JACOB. Μέρος ἀπ' τὸ τέταρτο κεφάλαιο τοῦ ταξιδιοῦ του στήν Ἐλλάδα ἀπ' τὴ Ζάκυνθο ὡς τὴ Λεβαδιά. Μτφρ Ν. Σταθά.	56
— Προσωπογραφία του.	56
ΣΠΟΡΙΔΗΣ, Γιῶργος: Ἐλευθερουπία. [Χρονογράφημα. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	373

ΣΤΑΒΑΡΙΣ, ΛΕΩΝ., ΣΤΑΓΑΚΗ, ΔΕΝΑ. Ύπογράφουν τή διακήρυξη κα- τά τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΣΤΑΘΑΣ, Ν. Μεταφράζει καί σχολιάζει Σπόν, τέταρτο κεφάλαιο τοῦ ταξι- διοῦ του στόν Ἑλλάδα ἀπ' τή Ζάκυνθο ὡς τή Λεβαδιά	56
ΣΤΑΘΑΤΟΣ, Ν.: Ἡ κυβέρνηση ἐπαναφέρει γιά τόν τύπο τόν νόμο τῆς 4ης Αὐγούστου. Ἀπάντηση σέ κυβερνητικό ἐκπρόσωπο [στόν Π. Λαμ- πρία, ὑπουργοῦ Προεδρίας]. («Ἀθηναϊκή», 24-2-75. Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟ- ΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	393
ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ, ΔΗΜ. Ἐνα πουλί ἀλχημιστής γραμμάτων. (Ποίημα.)	36
ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, ΕΛΙΚΑ. Ύπογράφει τή διακήρυξη κατά τῶν συκοφη- μιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήμα- τος-Σαβόδι», γιά τήν Ἀνθολογία Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ, Κ (ὑπουργός Δικαιοσύνης). Πρὸς τήν ε' ἀναθεωρητικὴν βουλήν τῶν Ἑλλήνων [7-2-75], ἐπὶ τοῦ σχεδίου νόμου «περὶ κα- ταργήσεως τοῦ ν. δ. 346/1969, περὶ τύπου», ἐπαναφορᾶς ἐν ἰσχύι τῶν ὑπὸ ταύτου καταργηθεισῶν διατάξεων καὶ ρυθμίσεως συναφῶν θεμάτων, μέχρις ἐκδόσεως νέου καὶ ὁλοκληρωμένου περὶ τύπου καὶ δημοσιογραφίας νόμου. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	381
— Συζήτησὴ του στῆ βουλῇ μετὸν Λεωνίδα Κύρκο (27-2-75) γιά τὸ χου- ντικό καὶ τὸ νέο περὶ τύπου νόμο, ἐμμονή του στῆ μὴ παραγραφή τῆς δίκης τοῦ καταδ' κασθέντος μετὸν περὶ [φ. μώσεως τοῦ] τύ- που δικτατορικῶ 316/1963 κ.λ. (Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ καὶ ΒΟΥΛΗ)	397
ΣΤΡΙΓΓΑΡΗ, ΕΛΕΝΑ: Ἀγνώστφ θεῶ (Ποίημα.)	556
— Ἀθροίζω χωρισμούς (Ποίημα.)	555
— Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.	353
— Ἀνοικτὴ ἐπιστολὴ στοὺς Ἀργυρίου, Ζάννα, Ἄλ Κοτζιά, Σινόπουλο καὶ Στα. [Κριτική. Ἀπάντηση — μετ' ἐκμήρια καὶ ἀποδείξεις ἀπὸ τὸ ΑΡΧΕΙΟ ΡΕΝΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ (τὰ κύρια· στοὺς τόμους τῆς «Μάχης τοῦ Max Tod», 52-60, σ. 14337- 16500, ἀπὸ 12-3-69 μέχρι τῆς ποινικῆς διώξεως ἀπ' τὴ δικτα- τορία τοῦ διηγημάτός του «δ Α ₂ », τὸ Σεπτέμβρη '69 καὶ μετὰ περαιτέρω στοιχεῖα ἐπίσης, σκόρπια στοὺς τόμους: 61-76, σ. 16501-21400, IX/69 - X/74) — ἀνασκευαστικῆ τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήμα- τος-Σαβόδι», ἀπὸ τὸ Ραδιόφωνο τῆς «Νέας» ψευτοΔημοκρατίας, κατὰ τῆς Ἀνθολογίας Διηγήματος στόν τύπο τοῦ '69 κ.λ.]	181
— Ἀποκάλυψη. (Ποίημα.)	553
— Ἄσ' τίς κουδέντες! (Ποίημα.)	556
— Βάλε λιγάκι Μουσική. (Ποίημα.)	559
— Γκέισα καὶ Σαμουράι. (Ποίημα.)	553
— Γράμμα σ' ὄλες τίς ἐφημερίδες, ὅπου πρωτοκαταγγέλλεται ἡ ὄργα- νωμένη δίκωξη τῶν «Τετραμήνων», μετ' τὴ στημένη ἀπ' τὴ δικτατο- ρία καὶ συνεχιζομένη μετ' νέα προσήματα δίκη τοῦ διευθυντοῦ τους στοῦ Πλημμελειοδικεῖο Ἀμφίσης καὶ μετὸν περὶ [φ. μώ- σεως τοῦ] τύπου νόμο 346/1969 τῆς χούντας, ἐν μέσῃ τάξῃ «Νέα» ψευτοΔημοκρατίας κ λ. [Βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ, καὶ τὴ λογοκρισία στοῦ γράμμα πού ἔκανε ὁ «Ἐλεύθερος» (!!!) «Κόσμος» (σ. 355).]	353 351 355 356
— Δατάραξη κοινῆς ἡσυχίας. (Ποίημα.)	555
— Διήγησιν μιᾶς «Σιτροεν». («Ἀπὸ ἐνδιαφέρον...») [Πεζό.]	323
— Ἐγώ κ' ἡ Κοινωνία. (Ποίημα.)	554
— Θὰ σοῦ ἴταν δύσκολο; . (Ποίημα.)	558
— Με ὑπερτιμᾶει. (Ποίημα.)	558
— Πρὸς τοὺς νέους ποιητές. Πρὸς ὄλες τίς ἐφημερίδες καὶ τήν κυβέρ- νηση. [Διακήρυξη κατὰ τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λο-	305

γίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι» — πὺ καμμιὰ ὡστόσο κι ἀπ' τις ἄλλες ἀνέντιμες παλιοφυλλάδες τοῦ ἀνελεύθερου τύπου τῆς φευτοΔημοκρατίας μας δὲ δημοσίευσε, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο — γιὰ τις συκοφαντίες ἐναντίον τῆς Ἀνθολογίας Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ., βάσει καὶ στοιχείων ἀπ' τὸ ΑΡΧΕΙΟ ΡΕΝΟΥ ΗΡΑΚΛΗ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ (τόμοι 52-76, σ. 14337-22264, ἀπὸ 12-3-69 μέχρι Μαρτίου '75).]	
— Σὰ νάχε σημασία. (Ποίημα.)	554
— Στὰ νέα εἰδῶλα (Ποίημα)	557
— Τῆ θυμᾶστε τὴν κλίμα, [Ζάννα, Σινόπουλου, Ἀργυρίου, Ἀλ. Κοτζιᾶ καὶ Για] Ἡ ἀρχίσατε κίλας νὰ τὴν λημονάτε; (Συνέχεια τῆς κριτικῆς κατὰ τὸν φευτοπνευματικῶν-φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)	296
— Τὸ θάρρος. (Ποίημα)	557
— Φώνιο· «Ἡ Ποίηση». (Πεζό.)	321
— καὶ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Ρ.: Ὁ Φαῖδρος Μπαρλαῶς ἀπὸ μιὰ νέα ποιητρία ἔκως τὸν γνώρισε λίγο πρὶν πεθάνῃ, κι ὅπως τὸν θυμοῦνται οἱ φίλοι του: ὁ Ρένος, ὁ Νίκος Φωκᾶς, ἡ Ἀσπασία Ἐὐδή, ὁ Φρέντ Κάραμπος κ' ἡ Μαρία Σερβάκη. (Ὡ συνεντεύξεις, μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Φαῖδρου, κ' ἕνα εἰσαγωγικὸ τῆς Ἐλενας Στριγγάρη, συμπληρωμένο ἀπ' τὸ Ρένο Ἡρ. Ἀποστολίδη.)	472
ΣΥΜΕΩΝΟΓΛΟΥ, ΓΙΑΝΝΗΣ. Ὑπογράφει τὴ διακήρυξη κατὰ τὸν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τὸν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΝΙΚΟΣ: Τρία λιγόστιχα.	531
ΤΑΓΚΟΡ, ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΑΘ. Ἀπὸ τὰ «Διαβατάρικα πουλιά». (Διγόστιστα καὶ μονόστιχα Ἐπιλογή καὶ μετάφραση ἀπ' τ' Ἀγγλικά. Ἄρη Μπερλή.)	191
ΤΑΧΤΣΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ: Συμμερίζομαι. (Γράμμα, ἐξ ἀφορμῆς ἀντιμετωπίσεως τὸν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τὸν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.)	304
ΤΖΑΜΑΛΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ. Τὸ κράτος μονόπωλεῖ τὰ δραστικώτερα μέσα ἐνημέρωσης. (Κρίσεις, ἐξ ἀφορμῆς τὸν ἀπὸ Ραδιοφώνου συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τὸν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ., σὲ γράμμα του πρὸς τὴν Ἐλενα Στριγγάρη.)	304
ΤΕΡΖΗ, ΝΙΝ., ΤΕΡΖΗΣ, ΑΛ., ΤΕΦΑΡΙΚΗΣ, Δ. Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τὸν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τὸν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307
ΤΣΑΚΩΝΑΣ, ΔΗΜ. Δηλώσεις του, ὡς ὑπουργοῦ «Πολιτισμοῦ» καὶ «Ἐπιστημῶν» ('74), περὶ καταργήσεως τὸν μεγάλων λογοτεχνικῶν βραβείων (τοῦ δικτάτορα Παπαδόπουλου), μεταφορᾶς τὸν σχετικῶν πιστώσεων πρὸς παροχὴν χορηγιῶν εἰς λογοτέχνες, καλλιτέχνες κ.λ., ἰδρύσεως Νεοελληνικοῦ Ἰνστιτούτου [μὲ ἐκδόσεις «κλασσικῶν» ἔργων τῆς Νεοελληνικῆς Γραμματείας, ἐπιμελείαις τὸν ἐπιχορηγομένων λογίων, ὡς καὶ νέας Μεγάλης Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κενοῦ πὸς ἀφήνει ὀλονὲν κρισιμώτερον ἢ προιοῦσα παλαιώσις τῆς τοῦ «Πυρσοῦ» κ.λ. (βλ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ, Ρένος Ἡρ.: Δηλώσεις τοῦ ὑπουργοῦ «Πολιτισμοῦ» κ.λ., μαζί μὲ τὸ σχόλιο «Σωστὲς θεσεις κλι προθέσεις». Καὶ ΓΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ.)]	102
ΤΣΙΡΙΓΩΤΑΚΗΣ, Γ., ΤΣΙΡΙΑΓΚΟΥ, ΑΣΠ., ΤΣΟΡΝΕΛΛΙ, Β. Ὑπογράφουν τὴ διακήρυξη κατὰ τὸν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τὸν φευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθολογία Διηγήματος στὸν τύπο τοῦ '69 κ.λ.	307

- ΤΣΟΙΔΕΡΟΥ, ΒΙΡΓΙΝΙΑ (βουλευτής)· Ἐρώτησις 20-1-75, γιὰ τὸν ὑφυ- 355
 πουργὸ Τύπου καὶ Πληροφοριῶν [ἐπὶ τῆς διώξεως τοῦ διευθυντοῦ τῶν
 «Τετραμήνων μετὸν περὶ τύπου νόμον 346/1969 τῆς δικτατορίας κ.λ.]
- ΓΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ - Γενικὴ Διεύθυνσις Πο- 324
 λιτιστικῶν Ἐπιθεσῶν - Διευθυνταὶ Γραμμάτων, Βιβλιοθηκῶν καὶ Ἀρ-
 χειῶν - Τμήμα Γραμμάτων: «ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΤΩΝ
 ΓΥΟΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΑΙΤΗΣΙΝ ΚΑΤΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1972» [Δικτατορία
 Παπαδόπουλου, ὑπουργὸς Κ. Παναγιωτάκης] «ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗΝ
 ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΧΟΡΗΓΙΑΣ» (Ὄνόματα 108, ἀνάμεσα στὰ ὅποια καὶ τὰ
 ἐξῆς 22 Περασῆς Ἀθηνᾶτος, Ἀχ. Ἀπέργης, Ι. Βαρβιτσιώτης, Τα-
 κης Βαρβιτσιώτης, Γιάννης Γκίκας, Λεων Ζώρας, Βάσος Καλογιάν-
 νης, Σπύρος Κοκκίνης, Κ. Κοκρόβιτις, Γ. Κομίνης, Δ. Κουτσουγιαν-
 νόπουλος, Γιάννης Κουχτσόγλου, Βασίλης Λιάσας, Ι. Μαιναλιώτης,
 Νίκος Μπούτσας, Μελῆς Νικολαΐδης, Κώστας Σαρδέλης, Ἀντώνης
 Σμιγδαλάς, Παναγιώτης Σινόπουλος, Ἀγνή Σωτηρακοπούλου-Σχοι-
 νᾶ, Ντίνος Ταξιάρχης, Ἑλένη Χαλκούση.) «ΑΛΦΑΒΗΤΙΚΟΣ ΚΑΤΑ-
 ΛΟΓΟΣ ΤΩΝ ΓΥΟΒΑΛΛΟΝΤΩΝ ΑΙΤΗΣΙΝ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΙΑΝΟΥΑ-
 ΡΙΟΥ 1973» [Δικτατορία Παπαδόπουλου, ὑπουργὸς Κ. Παναγιωτάκης]
 «ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΝΟΜΗΝ ΚΡΑΤΙΚΗΣ ΧΟΡΗΓΙΑΣ» (Ὄνόματα 353, ἀ-
 νάμεσα στὰ ὅποια καὶ τὰ ἐξῆς 80. Ἐφη Αἰλιανοῦ, Γιάννης Ἀνδρικό-
 πουλος Ν. Ἀρβανίτης, Στέλιος Ἀρτεμάκης, Νίκος Ἀλέξης Ἀσλάνο-
 γλου, Δημήτρης Βαλασκάντζης, Σ. Βασιλείου, Ντίνος Βλαχογιάννης,
 Ὀλγα Βότση, Ἀντιγόνη Γαλανάκη-Βουρλέκη, Δ. Γαλάνης, Γιάννης
 Γαλανός, Δημήτρης Γέρος, Ἀλκης Γκίνης, Μάριος Γκιόλιας, Δ. Γκο-
 σιόπουλος, Κ. Δεδόπουλος, Ι. Δημάρατος, Σπ. Διάμειος, Ἰάκωβος
 Διζικιρίκης, Δημήτρης Δούκαρης, Ἰάσων Εὔδαγγέλου, Δημοσθένης Ζα-
 δῆς, Μίνα Ζωγράφου, Νανὰ Ἰσαα, Νέλλη Θεοδώρου, Γ. Θράβαλος,
 Κώστας Θρακιώτης, Γ. Ἰωάννου, Μίχος Κάρης, Γιώργος Κάρτερ,
 Στέλα Καρυτινοῦ-Κομνηνοῦ, Γιώργος Καράγιωργας, Γερ. Κασόλας,
 Γ. Κιτσόπουλος, Ντίνος Κονόμος, Νανὰ Κοντοῦ, Δ. Κράνης, Κ. Σ.
 Κώνστας, Βασ. Λαζάνης, Δ. Λαζογιώργος-Ἑλληνικός, Ἡὸ Λαμπίρη,
 Κ. Λουκάκης, Δημ. Λούκας, Ἄρης Μαλιαγρός, Σ. Μαράντος, Ν. Μαυ-
 ροσκότης, Κ. Μελισσαρόπουλος, Κ. Μιχαηλίδης, Βασίλης Μοσχίδης,
 Ροδόλφος Μορώνης, Ι. Μουτάφης, Ν. Μπαζιάνας, Κυριάκος Ντελόπου-
 λος, Μ. Νικολιναῖος, Πᾶνος Παναγιωτόννης, Ἀδ. Παπαδήμας, Σωτή-
 ρος Πατατζής, Ἄγγ. Παυλοπούλου, Γιολάντα Πέγγλη, Κ. Πηγαδιώ-
 τής, Γιώργος Πολιτάρχης, Στάθης Πρωταῖος, Δημήτρης Ποταμίτης,
 Πολ. Ρέγγος, Χρῆστος Σολομωνίδης, Εὐγένιος Σπαθάρης, Γιάννης
 Σπανόπουλος, Γάκης Σπηλιᾶκος, Δημήτρης Σταμέλος, Νίκος Σφυρδέ-
 ρας, Γεωργία Ταρσόλη, Θ. Τέμπος, Μαγδαληνή Τσάκωνα, Κάρλος
 Τσίτσεκ, Γώνης Τσιρμπίνος, Ν. Τυπάλδος, Βασίλης Φράγκος, Γιώρ-
 γος Χαλατσάς, Γιάννα Χριστοφή.) [Κ' εἶναι χαρακτηριστικὸ τῆς δη-
 μοσιογραφικῆς ἀνεπιτιμότητος ποῦ δέρνει ὅλες τίς θρωμοφυλάδες τοῦ
 καιροῦ μας, ὅτι τὸ θαρσύνουπο «Θέατρο», ἀφοῦ βουταίει ἀπ' τὰ «Τετρα-
 μήνη» τίς λίστες αὐτῆς (τεῦχος τοῦ 44-45, μετ' ψευδῆ χρονολογία «Μαρ-
 τίου-Ἰουνίου '75»), ἐνῶ κυκλοφόρησε μόλις τὸ Νοέμβριον τοῦ '75), δὲν
 ἀναφέρει τὴν πηγὴν, δηλαδὴ τὰ «Τετράμηνη» (Μπᾶς καὶ δὲν τὰ θάψει
 καὶ δαῦτο!)]
- ΦΑΛΑΡΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ. Ἀσχέτως ἐποχῆς (Ποίημα-κρίση γιὰ τὴν Ἀνθολο- 305
 γία Διηγῆματος στον τύπον τοῦ '69, ἐξ ἀφορμῆς τῆς διακροῦξέως κατὰ
 τῶν συκοφαντικῶν τῆς κλίμας τῶν ψευδοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ
 «Συγκροτήματος-Σαβῶδι», κ.λ.)
- FEU, HACHE-. (Ψευδώνυμο τοῦ Ρένου Ἡρ. Ἀποστολίδη) 309
 ΦΩΣΗΝ. ΑΛΙΚΗ ΓΙΑΤΡΑΚΟΥ-. Ὁ γάιδαρός μου. (Ποίημα.)
- ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Θ. (Μπούλης): Ἡρακλῆς [N.] Ἀποστολίδης. (Ἄρθρο.) 295
- ΦΩΚΑΣ, ΝΙΚΟΣ: Μνημόσυνο τοῦ Φαίδρου [Μπαρλᾶ]. (Νεκρώσιμο, ποῦ δὲ 500
 δημοσίευσαν τὰ «Πολιτικά Θέματα».)
- Ὁ Φαίδρος Μπαρλᾶς. (Συνέντευξη μετ' τὴν Ἑλένα Στριγγάρη.) 484

ΦΩΣΤΙΕΡΗΣ, ΑΝΤΩΝΗΣ· Ἡ πτώση. (Ποίημα)	531
ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ, Δ., ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ, ΣΠ, ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΥ, Τ. Ὑπογράφουν τῇ διακήρυξί κατα τῶν συκοφαντιῶν τῆς κλίμας τῶν ψευτοαντιστασιακῶν «λογίων» τοῦ «Συγκροτήματος-Σαβόδι», γιὰ τὴν Ἀνθελογία Διηγῆματος στὸν τύπου τοῦ '69 κ.λ.	307
ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΤΥΠΟΥ, 1/75: Βουλευταὶ ἐρωτοῦν γιατί ἰσχύει ἀκόμη ὁ νόμος ἐναντίον τοῦ τύπου. (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)	388
ΨΑΘΑΣ, Δ.. «Ἐν ἰσχύϊ» [ὁ φημιστικὸς τοῦ τύπου νόμος τῆς δικτατορίας, (βλ. ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ.)]	377

Τὰ ΤΕΤΡΑΜΗΝΑ βγαίνουν τρεῖς φορές τὸ χρόνο, μόνο μὲ οὐσιαστικὴ καὶ καφτὴ ὄλη. Ἐκδότης τους, ὁ Δρόσος Κραβαρτόγιαννος (Ἄμφισσα, τηλ. 0265 : 28320 καὶ 28505). Κάθε νοῦμερό τους, 50 δρχ., γιὰ τὴν ὥρα. Οἱ συνδρομητὲς παίρνουν τα τεύχη σπῆτι τους καὶ χωρὶς ταχυδρομικὴ ἐπιβάρυνση. Ὁ πρῶτος τόμος, δεμένος, στάνταρ: δρχ. 500. Ἡ συνδρομὴ ἐλεύθερη, ἀπὸ 50 δρχ. καὶ πάνω.

Τὰ περιεχόμενα αὐτὰ τοῦ πρώτου τόμου περιέχουν — ὅπως θὰ δρῆ ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης — καὶ πρόσθετα στοιχεῖα γιὰ διάφορα ἀνοιχτὰ θέματα. Συντάσσονταν δὲ ὡς τις 4-12-75 καὶ τυπώθηκαν λίγες μέρες ἀργότερα.

Τυπογραφεῖο: Κώστα Κουλουφάκου, Καλλέργη 5, Ἀθήναι (107), τηλ. 546-818.